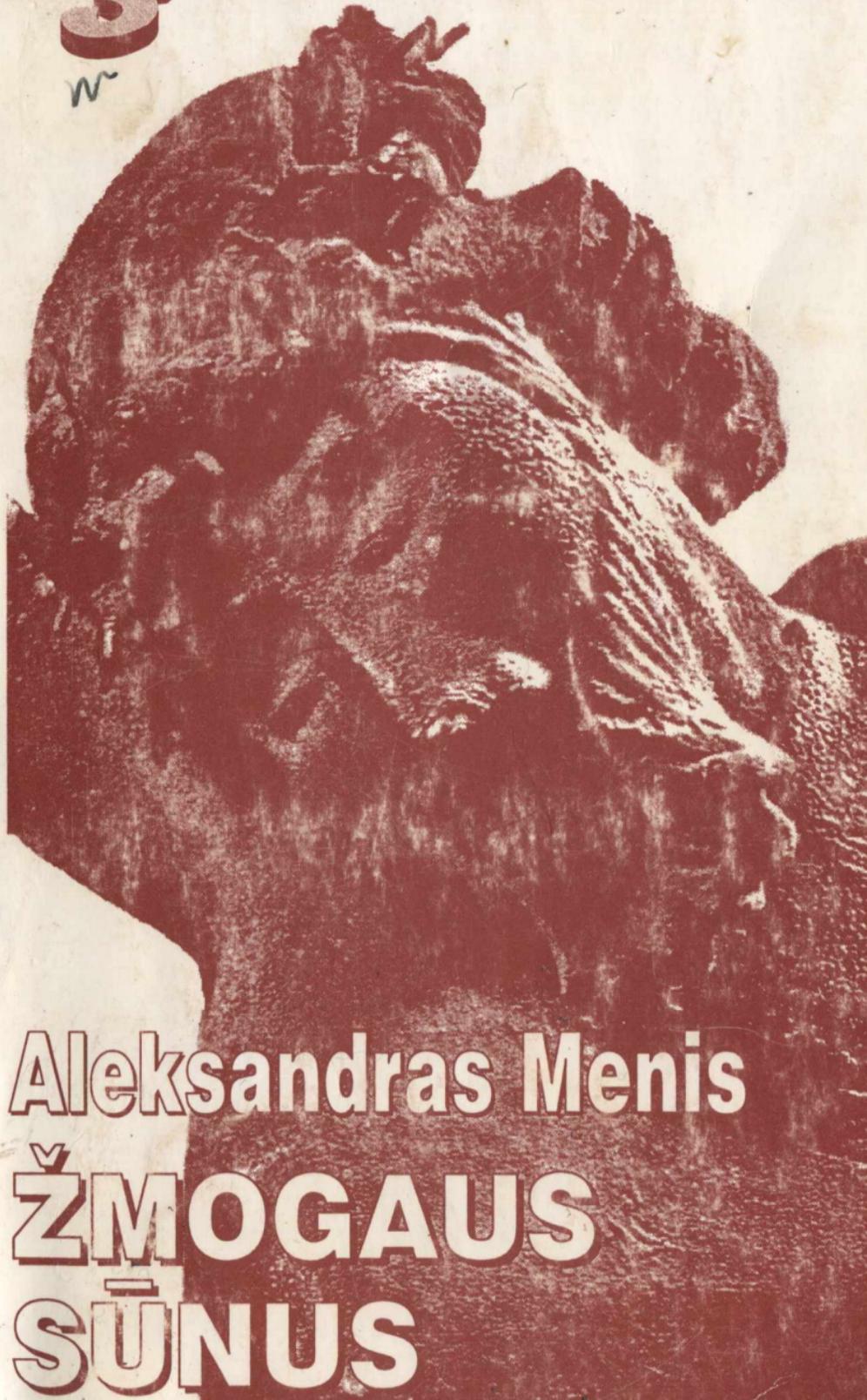

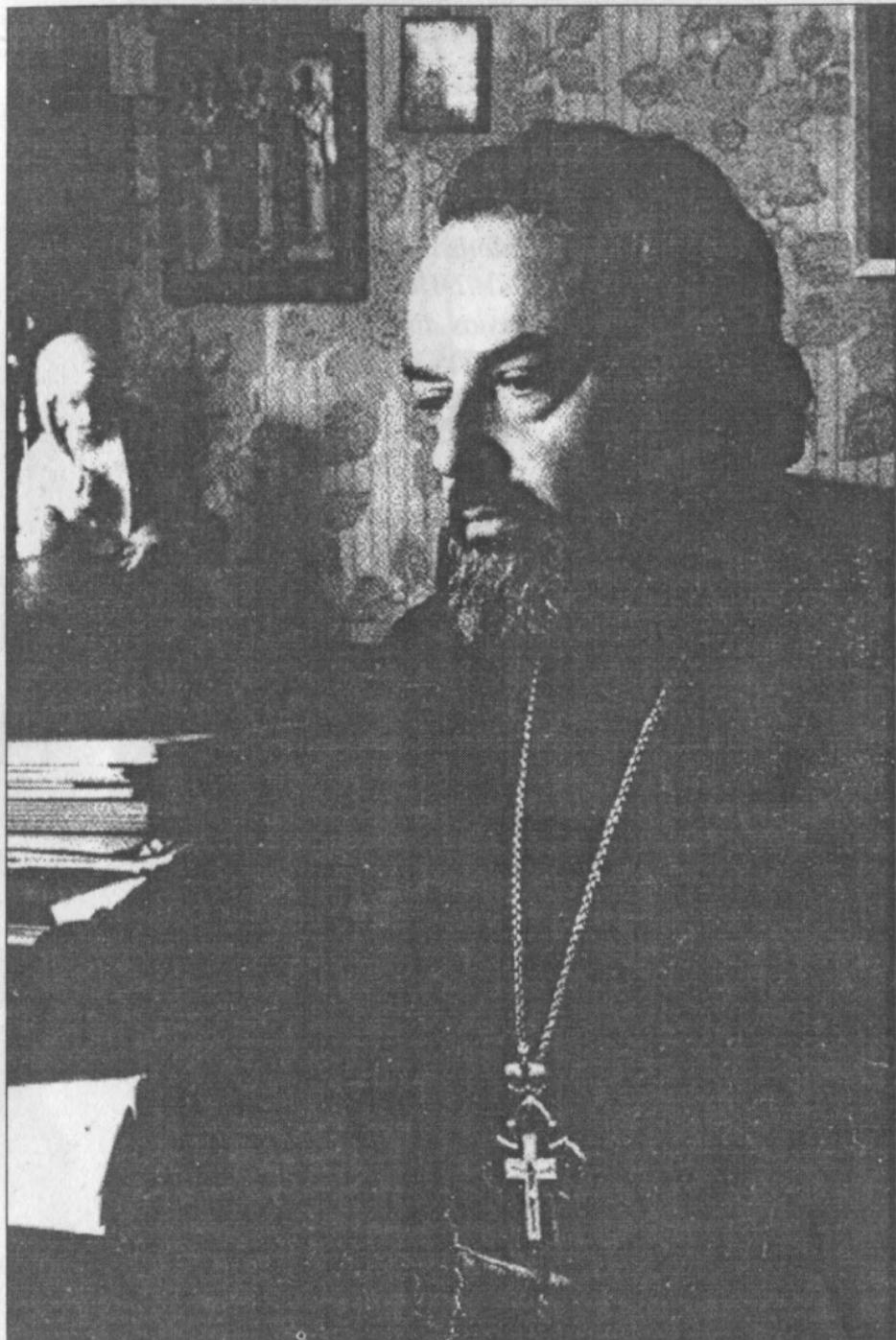
45

bibliotekėlė

W

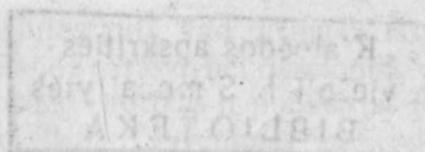
Aleksandras Menis
**ŽMOGAUS
SŪNUS**

Aleksandras Menis (Aleksandr Men)

Aleksandras Menis
(Aleksàndr Men)

ŽMOGAUS SŪNUS

1956

UDK 23 /28
Me-141

Versta iš A.Men. Istorija religiji, t.7,
Syn Čelovečeskij
Izdatelstvo Slovo, Moskva, 1992.
ISBN 5-85050-292-0

NIHIL OBSTAT

Ķunigas Leonardas JAGMINAS SJ

Vilnius, 1997.08.16

IMPRIMATUR

Vyskupas Jonas BORUTA SJ

Vilnius, 1997.08.18.

K'ainėdos apskrities
viešoji I. Simonaityės
BIBLIOTEKA

B 236622

ISBN 9986-9142-0-5

© S.Rudalevičiūtė, 1997

ĮŽANGA

Joks veikalus, skirtas Jėzaus Kristaus gyvenimui ir mokymui, negali pakeisti pirmonio šaltinio, tad jeigu norime žinoti tiesą apie Kristų, pirmiausia turime jos ieškoti Evangelijose. Tačiau pirmą kartą paėmus jas į rankas, gali kilti tam tikrų sunkumų. Juk Naujojo Testamento autorai gyveno prieš du tūkstančius metų. Nūdienos žmogui būna sunku suprasti daugelį jų užuominų, kalbos ypatumų, o kartais nelengva suvokti net ir pačią minties eigą, todėl reikia komentarų...

Naujojo Testamento tekstu tyrinėjimas jau seniai tapo ištisu mokslu. Ištirtas kiekvienas Evangelijos skyrius, kiekviena eilutė. Šių analitinių darbų vertė didžiulė, jie padėjo išaiškinti nemažą svarbių detalių. Tačiau gausūs kritiniai ekskursai, nagrinėjantys Matą, Morką, Luką ir Joną, beveik visiškai užtemdydavo patį Kristą. O juk evangelistams labiausiai rūpéjo, kad mus pasiektų žinia apie Žmogaus Sūnų, kuris yra krikščionybės alfa ir omega. Be Jo krikščionybė lieka besielė, kitaip sakant, nustoja egzistavusi...

Štai kodėl pastaruosius pusantro amžiaus Evangelijos istoriografijoje greta teologinės ir literatūrinės analizės metodo imta taikyti ir apibendrinimo, sintezės metodą. Autoriai, pasirinkę ši kelią, remdamiesi tekstu kritikos duomenimis, stengėsi sukurti vieningą žemiškojo Kristaus gyvenimo paveikslą.

Belieka apgailestauti, kad pirmasis išsamių Kristaus "biografiją" pabandė parašyti nekrikščioniškoš pakraipos autorius. Tai prancūzų istorikas ir publicistas Ernestas Renanas, kurio knyga "Jėzaus gyvenimąs" pasirodė 1863 m. Šios knygos populiarumą didele dalimi lémė tai, kad esminė Evangelijos paslaptis - Dievažmogio paslaptis to meto krikščionių sąmonėje buvo nustumta į antrą vietą. Pasirodžius šiai knygai Renano tévynainis kunigas Edmonas Presanté rašė: Kristus žmogus dažnai būdavo aukojamas vardan Kristaus Dievo, pamirštant, jog viena Jame neatsiejama nuo kito ir kad Kristus - ne Dievas, slypintis po žmogaus išore, bet Dievas, tapęs žmogumi; Dievo Sūnus, pažemintas ir paniekinatas, visiškai paklusęs žemiškojo gyvenimo sąlygoms". (Isus Christos į Jego vremia. Versta iš prancūzų k. SPb 1869, 11 p.).

Tiek Renano gerbėjus, tiek priešininkus labiausiai domino jo filosofinės pažiūros. Kai dėmesys joms išblėso, aistros nurimo, imta vertinti knygoje taikytą metodą.

Pasirodė kitų tokio pobūdžio knygų, jų vis gausėjo. Tiesa, rezultatai dažnai būdavo ginčytini, prieštarangi. Vieni Nazarietį vaizdavo tik kaip judaizmo reformatorių, kiti - kaip pasutinį iš pranašų; prievertos šalininkai norėjo, kad Jis būtų revoliucionieriumi, Tolstojaus pasekėjai - nesipriešinimo mokyto, okultistai - ezoterinio ordino "pašvēstuoju", o tradicinės visuomenės sanklodos priešai - kovotoju su rutina... Šie bandymai rodo ribotumą žmonių, mėginusių perprasti "Jėzaus mišlę", remiantis vien savo dažnai gana vienašališku požiūriu.

Tiesa, kai kurie istorikai teigia, kad Evangelijos pernelyg lakoniškos, todėl negali būti Jėzaus "biografijos" pagrindas. Iš tikrujų, jose nerasisime daugybės faktų, be to, daugelis detalių nepakankamai aiškios, tačiau objektyvus tyrinėtojas ras jose visus svarbiausius Kristaus gyvenimo ir mokymo bruožus.

Evangelistų pasakojimus patvirtina ir papildo antikos ir žydų autoriai bei nūdienos archeologų atradimai. Visa tai daro Jėzaus Kristaus "biografiją" užduotį visiškai įvykdomą.

Pamatyti Jėzų Nazarietį tokį, kokį regėjo Jo amžininkai - štai viena iš svarbiausių užduočių, kai knyga apie Jį rašoma remiantis istorinės literatūrinės sintezės principu.

... Autorius nekélė tikslo tyrinėti, o troško tiesiog *papasakoti apie Kristą*. Papasakoti remiantis Evangelijomis, geriausiais jų komentarais bei kitais šaltiniais. Rašant buvo atsižvelgta į svarbiausius nūdienos Naujojo Testamento teksto kritikos rezultatus, neužmirštant, kad ir kritikos darbus reikiava vertinti kritiškai...

Ši knyga pirmiausia skiriamas tiems, kurie tik vieną syki skaitė Evangelijas arba iš viso nėra jų skaitę. Todėl *pasakojimas pradedamas nuo išorinių įvykių tolydžio pereinant prie sudėtingesnių ir gilesnių dalykų*.

Beje, ir išmanantys skaitytojai čia gali rasti šį tą nauja...

Autorius tikisi, kad knyga gali būti įdomi ir netinkinčiam. Kiekvienam žmogui dera žinoti apie religijos, tapusios nedaloma pasaulio kultūros dalimi, Įkūrėją.

Tai įžangos, kurią autorius parašė rusiškajam knygos leidimui, santrauka.

“Žmogaus Sūnų” (“Syn Čelovečeskij”) Aleksandras Menis (1935-1990) pradėjo rašyti dar būdamas paauglys. Pirmasis knygos variantas dešimtį metų buvo platinamas vadinaus jo samizdato (tiesa, ištraukas spausdino Maskvos patriarchijos žurnalas). Prancūzijos pasiuntinybėje Maskvoje dirbančios rusų emigrantės katalikės Asės Durovos dėka Menis užmezgė ryšius su Belgijoje įsikūrusia katalikiškaja leidykla “Gyvenimas su Dievu”. 1968 m. ji išleido “Syn Čelovečeskij”. Vėliau ši knyga buvo dar kartą iš esmės perrašyta. (Beje, autorius ši darbą skiria šviesiam savo motinos atminimui).

Zoja Melnikova, redagavusi Aleksandro Menio rankraščius, pasakoja, kad jis dirbo kaip “didžiai kruopštus ir azartiskas tyrinėtojas. Štai tik vienas pavyzdys. Pirmajame “Žmogaus Sūnaus” leidime buvo tokia frazė: “Poncijaus Piloto pretorijus buvo Antonijos romėnų tvirtovėje”. Tačiau vėliau Jėrusalėje buvo atkasti Erodo rūmų griuvėsių, ir archeologai paskelbė, kad Piloto pretorijus galėjo būti šiuose rūmuose, o ne Antonijoje. Teko ieškoti užsienio šaltiniuose visko, kas buvo rašoma šia tema. Kadangi baigiant naujają “Žmogaus Sūnaus” variantą vis dar nebuvo aišku, kur būta pretorijaus, tėvas Aleksandras, vaizduodamas jį, tenkinosi ir vieniems, ir kitiems rūmams būdingomis detalėmis... Ir tiek rūpesčių dėl vienos frazės!

Tėvas Aleksandras suprato, kad mūsų laikais žmonės skaito vis mažiau, ir knygai tenka atlaikyti žiaurią konkurenčią su televizija. Todėl giliausias teologijos, filosofijos ir istoriosofijos mintis jis stengesi dėstyti kuo paprasčiau ir suprantamiau”, - rašo Z. Maslenikova. Aleksandras Menis buvo dvasininkas, ir “Žmogaus Sūnų” jis perrašinėjo atsižvelgdamas į naujai atsivertusiuų bei dar ieškančiuų tikėjimo šviesos reikmes. Tačiau vien tai nebūtų lémę “Žmogaus Sūnaus” patrauklumo. Kaip rašoma vienoje anotacijoje, autorius “pasiekė ryškiai ir įtikinamai atkurti Evangelijų epochą, parodyti skaitytojui Jėzaus Nazariečio paveikslą tokį, koki Jį regėjo amžininkai. Ryškus rašytojo talentas ir istoriko intuicija daro šią knygą didžiai vertingu meno kūriniu”. Tikiimės, kad pritarsite šiai nuomonei...

PROLOGAS

Palestinos keliais, keldamos dulkių debesis, žygiavo Romos legionierių kolonus. Karių šarvai spindėjo saulėje, plazdėjo karinės vėliavos, girgždėjo gurguolės vežimai, lydintys kariuomenę, dundėjo sunkios apgulties mašinos. Buvo 63 m.pr.Kr. pavasaris.

Armijai vadovavo Gnėjus Pompéjus. Šis keturiasdešimt trejų metų vyriškis slapčia svajojo tapti pasaulio valdovu. Jis mielai dėjosi taikdaru ir skelbėsi atvykės į Siriją ne užkariauti svetimų žemių, o ginti taikos ir išlaisvinti pavergtujų. Gnėjus Pompéjus tuo metu buvo pasiekės šlovės viršūnę. Valdiniai jį myléjo. Jo padėti Romoje bei už jos ribų sutvirtino tai, kad pavyko susidoroti su piratais - tikra jūreivių rykštė - ir sėkmingai baigti karą su Ponto valdovu Mitridatu bei arménų - Tigranu.

Artimieji Rytai buvo apimti karo gaisrų, kuriuos kurstė besivaržantys tarpusavyje vietas karaliukai ir kiti valdovai. Pompéjus nedelsdamas paskirstė karūnas bei titulus ir įvedė taiką. Kartu jis paskelbė Romos provincija visą Sirijos pajūri.

Tuo metu Jeruzalėje dėl sosto varžési du broliai - Aristobulas ir Girkanas. Jie papraše Pompéjaus išspręsti jų kivirčą. Tačiau, vykstant deryboms Damiske, vienas iš pretendentų, Aristobulas, netikėtai apsigalvojo ir atsisakė roménų pagalbos. Tai sužinojės, Pompéjus užsirūstino ir skubiai išzygiavo Jeruzalės link...

Palestina arba Izraelio žemė, kuria dabar žygiavo roménų kohortos ir kurioje po šimto metų nuo aprašomų įvykių pasigirs Kristaus žodis, yra Europos, Azijos ir Afrikos kryžkelėje, todėl ji nuolat buvo nesantaikos obuolys. Užkariautojai amžius po amžiaus gviešesi užgrobtį šį kraštą, nors jis niekuomet negarsėjo itin dideliu derlingumu ar gamtos turtais.

Tai siauras žemės rėželis, nutišęs išilgai Jordano ir Negyvosios jūros. Dėl klimato ir reljefo įvairovės jis vadinamas kontrastų šalimi. Izraelio kalnų viršunes dengia amžinasis sniegas; žiemą neretai pasninga net šalies pietuose, o vasarą kai kur būna vos ne tropikų kaitra. Palmės ir granatmedžiai, figmedžiai ir kėnys auga šalia lazdynų ir gluosnių; greta žaliuojančių lygumų stūkso atšiaurios uolėtos kalnų keteros, kur néra jokios augmenijos.

Senovėje labiausiai klestėjo šiaurinė sritis - *Galileja*, besidriekianti į vakarus nuo Genizareto (Kineret) ežero, dar vadinamo Galilėjos jūra. Šioje vietovėje šalia žydų gyveno daug kitataučių, todėl Galilėjā kartais vadino pagoniška. Pietuose Galilėja ribojosi su *Sa-*

marija. Anksčiau abi šios sritys sudarė šiaurinę Izraelio karalystę, kurią sunaikino užkariautojai asirai 722 m. pr.Kr. Asirai išvarė į nelaisvę miestų gyventojus, o jų vieton atkėlė kolonistų iš Mesopotamijos bei Sirijos. Atvykėliai susimaišė su izraeliečiais, perėjo į jų tikėjimą, tačiau neatsisakė ir savo senų papročių. Žydai nenorėjo pripažinti šių *samariečių* gentainiai, laikė juos pusiau stabmeldžiai. Dėl to kildavo konfliktų, kuriuos mini ir Evangelijoš. Keletas šimtų samariečių iki šiol gyvena Izraelyje. Kaip ir protėviai, jie laiko šventu Garizimo kalną, kur senų senovėje stovėjo jų šventovė.

Pietinė šalies dalis, t.y. Judėja (roménai visą Palestiną vadino Judėja), yra visiška Šiaurės priešingybė. Nesvetinga, nejauki ir bevaisė Judėjos žemė - tai nelyginant kalnuota dykuma su oazėmis. Atšiaurus, tačiau sveikas klimatas užgrūdino žydus, padarė juos ištverminga, neišlepinta tauta.

... Paskutinė vieta, kur žygiuojantys į Jeruzalę roménai dar galėjo mégautis švelniu Šiaurės klimatu, buvo Jerichas. Jis garsėjo gydomaisiais šaltiniais bei palmių giraitėmis. Ten Pompéjus įkūrė savo stovyklą, iš kurios ir atvedė karius prie Judėjos sostinės sienų.

Penkiolika šlovės ir nuosmukio amžių seniai padarė Jeruzalę legendiniu miestu. Jis įsikūrės ant kalno ir buvo nejveikiama tvirtovė. Tai, kaip atrodė gynybinės sienos, sutrikdė Pompéjų, išmanantį apsiausties meną. Tačiau nesantaikos aistros, kunkuliuojančios mieste, padėjo Pompéjui: Aristobulas pasidavė, o jo brolio Girkano šalininkai atvėrė roménams vartus. Šventyklos citadeleje užsidarė tik tie, kurie nenorėjo taikytis su ateiviais ir buvo pasiryžę verčiau žūti, bet nepasiduoti.

Ištisus tris mėnesius tėsesi apgultis, kol roménai vargais negalais ištengė sugriauti vieną bokštą. Įsiveržę į Šventyklos kiemą, karai gavo nustebti pamatę, jog dvasininkai nenutraukė apeigų. Visą apsiausties laiką jie išbuvo prie altoriaus ir žuvo drauge su Šventovės gynėjais.

Naudodamasis nugalėjo teise, Pompéjaus panoro apžiūrėti garšiąj Šventovę, iškaitant ir Šventų Švenčiausiąją, *Debirą*, - vietą, į kurią įžengti tegalėjo vyriausasis kunigas, ir tai tik kartą per metus.

Peržengti draudžiamą slenkstį roméną pastūmėjo nenumaldo mas smalsumas. Juk apie žydų religiją buvo pasakojami fantastiški dalykai. Pasak vienų, Debiroje buvo laikoma auksinė asilo galva; kiti tikino, kad ten slepiamas žmogus, pasmerktas aukoti. Kas gi ten yra iš tikruju? Visokiausią surprizą pateikdavo Vakarų žmonėms slépinangi Ryta!

Tvyrant įtemptai tylai buvo atitraukta uždanga ... Ir ką gi? Pomėjus ir jo karininkai didžiai nustebo. Jie tikėjos kažin ko nepaprasto, bent jau kokio nors paveikslė - nuostabaus ar atgrasaus. Tačiau ten buvo tuščia. Ten buvo Neregimasis...

Apimti keisto nerimo, o sykiu lyg ir prietaringos baimės, roménai aplėido Šventovę, nieko joje nepaliętę. Tačiau jie tikriausiai būtų buvę dar labiau sukrėsti, jei būtų žinoję, kad likimas leido jiems susidurti su religija, kuriai buvo skirta tapti ištakomis mokymo, užkariausiančio Rytus ir Vakarus, marmuru puoštą Eladą ir jų gimtają Romą.

Kuo gi ši religija skyrési nuo kitų?

Atsakyti į ši klausimą galima tik pradėjus iš tolo.

Kai tik proto šviesa nušvietė žmogų, jis pajuto, kad yra tam tikra Aukštėsnioji Jéga, persmelkianti Visatą. Pirmynčiai medžiotojai šią Jégą tapatino su tuo, ką dabar vadiname gamta, todėl jie visur - debesys ir žvaigždėse, upėse ir gyvose būtybėse ieškojo Dieviškosios būties.

Iš pradžių tai stumė žmogų į primityvią stabmeldystę, į daiktų bei reiškinijų sudievinimą. Vėliau Indijoje, Graikijoje ir Kinijoje gamtos kultas išsirutuliojo į tikėjimą, kad regimas pasaulis ir yra vienintelis, tikras. Tačiau šis požiūris prieštaravo žmonių dvasinei patirčiai, todėl jis nepaplito.

Priešingai, didėjant religinei bei filosofinei kultūros brandai, stiprejo įsitikinimas, kad aukštėsnioji Realybė iš esmės skiriasi nuo žemiškosios - dalinės, ribotos. Paskutinis iškrikščioniškosios minčių laimėjimas buvo mokymas apie Dievybę, kurios slėpininga, nepažini būtis yra už regimojo pasaulio ribų. Nesvarbu, kaip Ją vadinsime - Dangumi, Tėvu, Likimu - Jos gelmės nepažinios jokiam mirtingajam. Si idėja - ne vien mistinių išgyvenimų išdava - logiškai pagrįsta. Iš tiesų - koks protas ištengtų aprépti Begalybę?

Tačiau slėpininges žmogaus veržimasis į aukštybes neužgeso. Jis visą laiką troško įveikti nuotolį, skiriantį nuo Dangaus, ir susieti savo gyvenimą su kitu, antgamtiniu pasauliu. Todėl visą laiką gyvavo du glaudžiai savitarpyje susiję tikėjimai. Tikėjimas į Nesuvokiamąjį ir į stichijos dievaičius. Pastarieji žmogui atrodė artimesni, su jais buvo tikimasi užmegzti tiesioginį ryšį. Manyta, kad esama slaptų magijos priemonių, kuriomis žmonės gali paveikti demonus ir dvasias. Toks vartotojiškas požiūris vyravo tūkstantmečius.

Daugdievystė ir *magija* bergždžiai bandė užpildyti prarą, skriancią dangų nuo žemės.

Pirmą syki šis susidvejinimas įveiktas Biblijos Apreiškime. Jis moko, jog Dievas - "Šventus", tai yra Jo negalima net lyginti su kūriniu, o sykiu aiškina, kad žmogus yra Jo "paveikslas ir panašumas". Dėl begalinės Dvasios ir ribotos dvasios paslaptinges giminystės ir galima jų *Sandora*, - aiškina Bibliją.

Sandora ar Sajunga yra kelias, jungiantis žmogų ne su dievais, o su pačiu aukščiausiuoju Pradu, esančiu aukščiau Visatos. Pažymėtina, jog Sandoros religiją išpažino tauta, nesukūrusi didžios civilizacijos, niekuo nepasižymėjusi politiškai ir tik trumpam laikui pasiekusi nepriklausomybę. Tačiau per ilgus savo skausmingos istorijos amžius ji sugebėjo likti ištikima Dievui.

Sios tautos protėviai nuo neatmenamų laikų klajojo tarp Sirijos ir Egipto. Tautos atmintyje išliko pasakojimas apie žydų genties vadą *Abraomą* (maždaug 1900 m.pr.Kr.). Su šiuo vardu siejama Senojo Testamento religijos pradžia. Pirmasis jos įsakymas rodo, kad žmogaus poelgiai labai rūpi Dangui. "Aš esu Viešpats, tavo Dievas; vaikščiok Mano akivaizdoje ir būk tobulas". Abraomui buvo pažadėta, kad "visos žemės giminės bus tavyje palaimintos", nors ir nebuvvo atskleista, kaip šis palaiminimas reikšis (Pr 17,1; 12,3).

Septynioliktame amžiuje pr.Kr. badas privertė žydus keltis į rytinę Nilo deltos dalį. Ten jie ilgainiui tapo despotiškų faraonų valdiniu. Abraomo tikejimas buvo beveik visai pamirštas.

Maždaug 1230 m.pr.Kr. žydų gentis "Izraelio sūnus" ar tiesiog *Izraelis* (Israélis) suvienijo didysis jų pranašas bei įstatymų skelbėjas *Mozė*. Jis grąžino tautą prie "tėvų Dievo", prie "Abraomo Dievo, Isaoko ir Jokūbo Dievo" - (Iš 4,5) ir išvedė gentainius iš "vergijos namų". Mozės vadovaujamam "išėjimui" ir išsivadavimui prisimint buvo įkurta Velykų šventė (Paskha).

Pasitrukę į Sinajaus dykumą, izraeliečiai kurį laiką gyveno prie Šventojo Sinajaus kalno ir Kadeso (Kadeš) oazėje, kur pranašas iškilmungai paskelbė Sandoros religijos pagrindus.

Mozė prisakė tautai garbinti tik vieną Dievą, pasaulio Kūrėją ir Valdovą *Jahvę**, tą, kuriam priklauso būtis, nors Jis Pats yra virš šio jutiminio pasaulio. Pranašas uždraudė garbinti gamtos dievybes ir netgi daryti paties Jahvės atvaizdus. Jo buvimo tarp tikinčiųjų ženklas tebuvo Sandoros skrynia, papuošta sparnuotų būtybių cherubinų** figūromis. Per mūsius ją nešdavo priešais karius, paėmė už ilgų per žiedus perkišamų ranktūrių.

* Nuo IV a. pr.Kr. Jahvės vardą iš pagarbos Jam draudžiama mineti (išskyrus ypatinges progas). Vietoj šio vardo sakytu Adonaj, t.y. Viešpats. Tekstuose po raidėmis, žyminičiomis Dievo vardą, rašyavo šio žodžio santrumpą. Taip atsirado iškraipytais vardas "Jehova", kuris gana ilgai buvo vartojamas biblistikoje. (Cia ir toliau - autorius pastabos. Prie vertėjės pastabų nurodoma - "Vert.past.")

** Cherubinai simbolizavo gamtos jėgas, paklūstančias Dievui. Jie atrodė panašiai kaip senovės Rytų mene vaizduojami sparnuoti liūtai ar jaučiai. "Kerubini" ar "cherubim" - žodžio "Kerub" daugiskaita. Nuo renesanso epochos mene cherubinai vaizduojami sparnuotų kūdikių pavidaus, taip kaip antikos kupidonai.

Mozė mokė, kad Viešpaties valia Izraelis turėtapti Jo *išrinktuojū* įnagiu, "šventa tauta ir dvasininkų karalyste", t.y. žmonių, kurių paskirtis - tarnauti tikrajam Dievui, bendruomene.

Klajoklių izraēliečių religiniame kulte, skirtingai nuo kitų senovės religijų, buvo nedaug apeigų. * Pranašo mokymas glaustai išdėstytas *Dekaloge*, Dešimtyje įsakymų, kurie buvo įrežti dviejose akmens plokštėse. Jų esmė - tai ištikimybė Viešpačiui Išvaduotojui bei pagrindinės dorovės normos: gerbk tévą ir motiną, neužmušk, nevok, nesvetimoteriauk, nešmeižk, nepavydék. Iš kulto papročių Dekaloge minimas tik vienas - įsakymas skirti šeštadienį Dievui.

Be Dešimties įsakymų, iš šios epochos, matyt, išlikusi ir malda - titybos išpažinimas, prasidedaž žodžiais: "Klausyk, Israēli! Jahvė - mūsų Dievas, Jahvė - vienas. Ir mylēk Jahvę, savo Dievą, visa širdimi, visa siela ir visomis savo jégomis"! (žiūr. Iš 20,2-17; 2 Krn 6,4-9).

Didingas Mozės religijos ir jos įsakymų paprastumas (o vykdyti šiuos įsakymus ir dabar labai sunku) liudijo įvykus esminį pokytį religinėje sąmonėje. Nenuostabu, kad Mozei teko išgyventi nesuprasto pranašo tragediją.

Biblia pasakoja, kad buvę vergai nenorėjo klausyti savo mokytojo, jie vis maištavo prieš jį, juos buvo stipriai užvaldė įprasti prietarai. Tačiau pranašas nenusileisdavo net tada, kai jam atrodė, jog viskas žlugo. Ir jo pastangos neliko bergždžios. Sandoros religija tapo dvasinio tautos tvirtumo bei jos vienybės pamatas.

Dar Mozei esant gyvam, izraēliečiai émė skverbtis į *Kanaaną* - taip tuomet vadino Palestiną, - o po jo mirties diduma jų peréjo Jordaną ir užkariaavo šalį. Išsipildė daugelio kartų svajonė gyventi "Abraomo žemėje".

Judo (judėjų) gentis įsikūré kalnuotuose Pietuose, o likusios gentys - Šiaurėje. Netrukus paaiškėjo, kad nugalétojus, šiuos dykumos vaikus, įveiké pralaimėjusiųjų kultūra. Kanaaniečių civilizacija buvo panaši į finikiečių. Abi jos tam metui buvo labai išplėtotos. Ne-

* "Ar jūs, Israēlio namai, aukojote Man gyvulių ir duonos aukas tyrumoje per keturias dešimtis metų?" - klausia Dievas per pranašą Amosą (Am 5,25). O pranašo Jeremijo lūpomis Jis sako: "Aš nekalbėjau su jūsų tévais ir nedaviau jiems įsakymo tą dieną, kurią išvedžiau juos iš Egipto žemės, apie deginamasias ir pjaunamasias aukas, bet tai Aš jiems įsakiau, tardamas: Klausykite Mano balso, ir Aš būsiu Jums Dievas, ir jūs būsite Man tauta, ir vaikščiokite kiekvienu keliu, kurį jums paliepiau, kad jums būtų gera". (Jer 7,22-23). Šiuos žodžius, regis, sunku suderinti su ritualais, nurodytais Penkiaknygėje. Tačiau tradicinė nuomonė, kad Mozė parašė visq Penkiaknygę, buvo sukritikuota dar XVII a., o dabar jos atsisakė visi rimti Biblijos tyrinėtojai.

paisant to, kanaaniečių religiniuose kultuose išliko archaiško žiaurumo. Čia būta ir žmonių aukojimo, ir ritualinių vaikų žudynių, ir žynių prostitučių. Derliaus švenčių proga rengtos juslinės apeigos bei orgijos.

Gyvendamas šalia šios tautos, Izraelis ėmė sparčiai keistis prarasdamas savo dvasinį savitumą. Baalas bei kiti žemdirbių kanaaniečių garbinami dievai nejučiom tapo savi žydų valstiečiams, jėjo į jų buitį. Kaip sakoma Biblioje, "Israėlio sūnus... paliko Viešpatį, swo Dievą" (Ts 2,11-12).

Maždaug 1100 m. pr.Kr. į Kanaano pakrantę išsilaipino kariai, atvykę iš Egėjo salų. Tai buvo filistinai, tauta, įvaldžiusi geležies lydymo paslaptį. Neilgai trukus filistinai jau valdė visą šalį, kurią vėliau graikiškai imta vadinti jų vardu - Palestina. Izraeliečiai bei kanaaniečiai, turėję tik bronzinius ginklus, neįstengė priešintis užkariautojams.

Praejo beveik pusė amžiaus, kol buvo suvokta, kad svetimšalių priespauda - tai dangaus bausmė už išdavystę. Atsirado pamokslinkų, raginančių grįžti prie tėvų tikėjimo. Jie pažadino tautą iš snaudulio ir ēmė vadovauti sukiliui prieš filistinus.

Karas tėsesi ilgai, vis dėlto jis baigėsi žydų pergale. Tada buvo įkurta nepriklausoma karalystė. Maždaug 1000 m.pr.Kr., valdant karaliui *Dovydui*, karalystė vienijo kelias giminiškas gentis, ir jos sienos nusidriekė "nuo Euphrato upės iki Pilistinės žemei ir iki Egipto riboms" (2 Krn 9,29). Karalius Dovydas šalies religine bei politine sostine padarė kanaaniečių tvirtovę Jeruzalę. Jam įsakius, čia buvo pernešta ir Sandoros skrynia. Pranašas Natanas paskelbė karaliui, jog už religinę ištikimybę jam bus atlyginta: vienas iš Dovudo palikuonių įkurs amžinąją karalystę (2 Kar 7,12-13).

Rytų papročiu skelbiant žmogų monarchu dvasininkas ant jo galvos pildavo taurę alyvų aliejaus. Ši aliejų laikyta tvarumo, tvirtumo simboliu. Na, o "patepimo" apeiga priminė, kad valdovu tampama Dievo dėka, ir kad Jo Dvasia toliau globos Išrinktajį. Todėl kiek vienas Izraelio valdovas (o kartais ir pranašas) vadinosi Pateptuju, *Mesiju*, o graikiškai - Kristumi. Ilgainiui ši epitetą imta taikyti tik didžiajam ateities Valdovui.

Pranašystė apie Mesiją buvo neatsiejamai susijusi su tuo, jog žydati tikėjo, kad Viešpaties sumanymai nežinomi, bet jie būtinai išsipildys. Šis tikėjimas iš pat pradžių buvo Senojo Testamento bažnyčios savastis. Jau Abraomas tuo įtikėjo. Vėliau geidžiamu tikslu tapo Pažadėtoji žemė, į kurią vedė Mozė, ir galiausiai Natano pranašystė nukreipė tautos viltis nauja kryptimi.

Tačiau būtų klaidinga manyti, kad dvasinis Izraelio gyvenimas tuo metu buvo tyras tarsi šaltinio vanduo. Kiekviename istorijos tarpsnyje yra dramatiškų puslapių, bylojančių apie kovas ir pagundas, nuopuolius ir išdavystes. Politikų aistros, nedori poelgiai, polinkis į svetimus kultus bei savanaudiški motyvai ne sykį ardė tikėjimo pamatus.

Valdant Dovydo palikuonims, glaudesni ryšiai su Finikija bei Egiptu vėl sustiprino pagonybės įtaką. Nors karaliaus Saliamono pastatytoje Šventovėje ir nebuvo Dievo atvaizdo (to reikalavo Možės įsakymai), tačiau greta buvo kitataučių šventyklos. Kai 922 m. (kiti šaltiniai nurodo 931 m. - Vert. past.) žydų karalystė suskilo į dvi dalis - Šiaurę ir Pietus, Izraelį ir Judėją, stabmelystė tapo dar gajesnė. Visur buvo statomi aukurai Baalui bei Astartei, jiems skirti ramos šventosios giraitės. Regėjos, dar kiek, ir pagonybė taps antra oficiali Izraelio religija.

Dvasinę krizę lydėjo socialinė. Patvaldžiai monarchai vis labiau plėtojo savo privilegijas; gilejo turtinė nelygybė; valstiečiai skurdo dėl milžiniškų mokesčių ir valdžios savivalės, o diduomenė mėgavosi iš finikiečių perimta prabanga. Visa tai kėlė nerimą žmonėms, tikėjusiems Izraelio misija. Jie baisėjos tokiu nuosmukiu. Šiemis žmonėms buvo brangūs Sinajaus idealai, tyras patriarchališkos senovės tikėjimas.

Iš šios opozicijos iškilo *pranašai*, - Dievo pasiuntiniai, raginantis tautą pabusti iš snaudulio.

Paprastai pamokslauta Šventovėje. Pranašai nenorėjo kurti naujos religijos, jiems rūpéjo atgaivinti ir apvalyti paveldėtają iš Možės laikų. Pranašams buvo svetimas tariamas patriotizmas, skatinas pataikauti miniai; jie nedvejodami ēmėsi perkainoti visą tautos gyvenimo sanklodą.

Pranašai prabilo tuo metu, kai daugumoje civilizuotų šalių prasidejo religinių revoliucijų epocha. Tai buvo istorinis persilaužimas, kurio reikšmė lygintina tik su krikščionybės atsiradimu. Senoji pašaulėžiūra, kur svarbiausia buvo ritualas, burtai, magija, nustojo tenkinusi protus. Visur, nuo Kinijos iki Italijos, atsirado žmonijos mokytojų, bandančių rasti naujų atsakymų į opiausius gyvenimo bei religijos klausimus. Upanišadų autorai, Buda, Machavira, Lao Dzė, Konfucijus, Zaratustra bei graikų filosofai - štai kas dvasiškai ugdė pasaulį, į kurį atėjo Jėzus Nazaretis. Tai buvo Jo pirmtakai, nors tikraja šio žodžio prasme taip galime vadinti tik Izraelio pranašus.

Juos daug kas sieja su didžiaisiais Rytų bei Vakarų išminčiais. Panašiai kaip Indijos atskyrėliai, jie žinojo, kad Dievas yra abso-

liutus visos būties šaltinis, ir Jis pranoksta visa, kas žemiška; panašiai kaip persų reformatorius Zaratustra, pranašai tikėjo, kad Dievas yra tobula Šviesa ir Gėris; kaip ir Heraklitas, jie regėjo Jo veržlią, "ugninetę" galią; kaip ir Anaksagoras bei Platonas, jie vadino Dievą visatos Protu ar Išmintimi. Tačiau kartu pranašai nė nemane pritarti Budai, laikiusiam šį pasaulį blogiu, o gyvenimą tame - varginančiu slogučiu; skirtingai nei graikų metafizikai, pranašai nemokė, jog Kūrėjas ir pasaulis sudaro nedalomą vienovę.

Pranašai žinojo, kad Dievas, nepaisant visos Jo didybės, yra susijęs su savo kūrinija meilės saitais, kad žmogus yra Jo išrinktasis, kuriam Jis atsiskleidžia.

Dėl pranašų - tai sunkiausia suvokti jų įkvėpimo paslaptį. Jie nekėlė hipotezių, nekūrė abstrakčių sistemų. Dievas *tiesiogiai* skelbe Savo valią jų lūpomis. Pranašai savo kalbą pradėdavo žodžiais: "Štai ką sako Viešpats".

Dievo Dvasia užvaldydavo juos nenumaldoma galia, ir žmonės klausėsi jų tarsi bylotų Dangus. Šis stebuklas sukrėsdavo net pačius pranašus. Kartais jiems net būdavo sunku suvokti tai, kas jiems atskleisdavo.

Pranašai puikiai suvokė esą Aukščiausiojo įnagiai bei pasiuntiniai, skelbiantys Jo valią. Tačiau kartu jie skyrési nuo pagonių pranašų, tokį kaip pitijos, kurios kalbėdavo apimtos transo. Biblijos pranašų patirtis - tai praskaidréjusios žmogaus dvasios bendravimas su Visagaliu, atskleidusiu kaip Asmenybę. Dievas bylojo pasauliui ir laukė jo atsakymo. Taip per pranašus kūriniai vienijosi su Kūrėju, ir buvo vykdoma Sandora - Izraelio tikėjimo pagrindas.

Pranašai ne tik kad jautė gilų asmeninį ryšį su Dievu, bet ir regėjo Jo ranką, kreipiančią tautų gyvenimą. Tai buvo unikalus, kitų religijų nepatirtas apreiškimas.

"Amžinasis dėsnis", kurio buvimą graikai ižvelgė darnioje materijos raidoje bei jos judėjime, žydams atskleidė permaningoje žmonijos istorijoje. Tuo metu, kai Indijos bei Graikijos filosofai mąstė apie kosminių procesų iliuzoriškumą ar priešingai - amžinumą, Izraelio pranašai teigė esant dorovinį istorijos tikslą ir aiškino, kaip laikini to meto įvykiai siejasi su Dievo valia", - rašo anglų mąstytojas Kristoferis Dausonas (Ch.Dawson. Progress and Religion. New York, 1960, p. 125).

Stebédami nekintantį gamtos ritmą - saulėtekius ir saulėlydžius, metų laikų kaitą bei planetų judėjimą, dauguma senovės filosofų priėjo išvadą, jog būtis yra *cikliškos* prigimties. Jie manė, kad viskas sukasi ratu, viskas kartojasi, ir nieko negalima iš esmės pakeis-

ti. Visata ir žmogus pasmerkti amžinai gimimų ir mirčių kaitai. Tuo tarpu Biblia moko visai ko kito: kūrinija veržiasi aukštyn į tobulybę; tiesa, kartu su gériu stipréja ir blogio jégos, tačiau galiausiai jos bus įveiktos, ir pasauliui atsivers laisvas kelias į Dievo Karalystę. Kitaip sakant, pranašams pirmiesiems atskleidė *istorijos kryptis ir prasmę*.

Pranašų dëka Mozės mokymas įgavo *pasaulinės religijos* bruožų (t.y. universalios religijos, ne tokios kaip senoviniai išimtinai tautiniai kultai). Pasak Paskalio, vienintelė Biblijos skelbiamos religijos išraiška - "tai meilė Dievui, ir Dievas smerkia visa kita" (B.Pascal. Mysli o religiji. M.1902, p.126). Šiai meilei reikėjo ne tiek bažnytinį apeigų, kiek žmogiškumo, gérion ir tiesos. Todėl pranašų pamoksluose tiek daug dėmesio skiriama socialinio teisingumo idėjai.

Nors Izraelio mokytojai labai skyrėsi temperamentu, charakteriu bei visuomenine padėtimi, tačiau nė vienas iš jų néjo į kompromisą su pamynusiais religiją: su tironais ir veidmainiais, kurie tikėjosi "įsiteikti" Kūrėjui dovanomis ir aukomis.

Štai ugningasis *Elijas* (maždaug 850 m.pr.Kr.), skriaudžiamųj ir bedalių gynėjas, nedvejodamas meta priekaištą pačiam karaliui.

Štai paprastas piemuo *Amosas* (maždaug 770 m.pr.Kr.), net nenorėjės vadintis pranašu, vis dėlto negalejo tylėti, kai Viešpats paliepė jam keliauti po miestus ir skelbtį ateisiant Teismo Dieną. Tenesiguodžia izraeliečiai esą išrinktujų tauta. Būti išrinktaisiais nusipelno tik tie, kurie paiso Dievo teisingumo įsakymo.

"Argi jūs, Israėlio sūnūs, man ne tokie kaip Etijopų vaikai, sako Viešpats? argi ne Israēlį aš išvedžiau iš Egipto žemės, Palestiniečius iš Kapadokijos ir Sirus iš Kirenės?" (Am 9,7).

Štai levitas (kunigas), *Ozėjas* (Ošėjas, maždaug 750 m.), apraudantis dvasinį Šiaurės karalystės išsigimimą. Jis skelbia, jog žmonių tarpusavio meilę Dievas vertina labiau nei pačius puošniausius ritualus. "Nes Aš noriu pasigailėjimo, ne aukos", - sako Viešpats pranašo lūpomis (Oz 6,6).

Štai kilmungos Jeruzalės giminės atstovas, įtakingas karaliaus patarėjas *Izaijas* (maždaug 730 m.). Jo nežavi išorinis rūmų blizgesys, jo nedžiugina minios Viešpaties Namų kieme. Jokios deginamiosios aukos ir maldos negali atstoti tyros širdies bei teisingų položių.

“Kam man jūsų pjaunamų aukų daugybė? sako Viešpats...

Kai jūs ateinate Mano akivaizdon,

Kas to reikalauja iš jūsų, kad mindytumėte Mano šventorius?

Nebeneškite Man daugiau tuščių aukų...

Atimkite iš po Mano akių savo veiksmų piktumą,
liaukitės darę pikta!

Išmokite daryti gera;

ieškokite teisumo, padékite prislėgtam,

darykite teisybę našlaičiui, ginkite našlę” (Iz 1,11-17).

Pranašai dažnai vadinami socialiniais utopistais. Tačiau iš tikrujų jie nesiūlė jokių politinių reformų. Štai Platonas sukūrė projektą tokio valdymo režimo, kuriame valdžia kontroliuotų visas gyvenimo sritis, o turtas būtų bendras; filosofas Jambulas svajojo apie Saulės Miestą, kur visi būtų lygūs. Tuo tarpu pranašai į pirmą vietą kėlė tikėjimą ir dorovinius reikalavimus. Jie žinojo, kad vien išorinių pokyčių nepakanka - harmonija šiame pasaulyje galėtų išivyrauti tik suderinus žmonių valią su Dievo valia.

Tačiau kaip tik todėl pranašai ir negalėjo taikstytis su visuomenės piktžaizdėmis. Jų aistringas protestas kilo iš tikėjimo žmogaus pašaukimu. Jie kalbėjo apie “Viešpaties Dieną” (Iz 2,12), kai žlugs blogio karalystė žemėje. Dvasios akimis Izaijas išvydo ateisiantį Pa-teptąjį, kuris įtvirtins Viešpaties Karalystę. Tuomet visos tautos pažins amžinąją tiesą, nustos garbinusios stabus ir dariusios nusikaltimus. Dievas “atims ašaras nuo kiekvieno veido” (Iz 25,8), ir žemėje vėl bus Rojus. Pranašas Jeremijas (maždaug 630 m.) senojo pasaulio pabaigą siejo su Nauja Sandora, kuri bus surašyta ne ant akmens plokštcių, o išrašyta į žmonių širdis (Jer 31,31-33).

Dėl eschatologinių* vilčių pranašai jautėsi atsakingi už tautos likimą. Tautai buvo duotas Dievo apreiškimas, todėl jos nuodėmės dvigubai nusikalstamos. Tautai patikėta misija atvesti žmoniją prie Dievo, bet jeigu išrinktieji bus neverti šios garbės, jie neteks dangaus globos. Iš tolimų kraštų atplūs stabmeldžiai ir sugriaus Izraelio bei Judėjos karalystes.

Rūsti pranašystė netruko išsipildyti. Šiaurės karalystę nuo Žemės paviršiaus 722 metais nušlavė Asirija, o 586-aisiais Chaldėjos monarchas Nabuchodonosoras šturmu užėmė Jeruzalę, sudegino Šventovę ir išvarė didumą žydų į Babiloną.

Regis, tokia katastrofa turėjo baigtis visiška Izraelio bei jo religijos žūtimi. Tačiau taip neatsitiko. Pranašų raugas buvo tokis stip-

* Eschatologija - tai religinių, filosofinių pažiūrų sistema, nagrinėjanti pasaulio paskirtį, galutinį jo tikslą bei pomirtinį žmogaus likimą. - Vert. past.

rus, kad žydai, nors ir nublokšti toli nuo tévynés, tebesijauté Dievo tauta. Išbandymai sustiprino jų atgalios poreikį, ir nuo to meto stab-meldystés vilionés nustojo juos taip stipriai traukusios. Pranašai, gyvenę tarp tremtinių - *Ezechielis* (Ezekiélis, maždaug 580 m.) ir *Izaijas Antrasis* * (maždaug 550 m.), - tėsė savo pirmtakų darbus. Jie pamokslavo maldos namuose, dalyvavo pašnekesiuose, rašė knygas. Jų įtakojami žydai palengva būrėsi į darnią Bendruomenę - Se-nojo Testamento Bažnyčią.

Praeius pusei amžiaus, vergija "prie Babelės upių" (Ps 136) pasibaigė, persai užkariavo Chaldéją. Karalius Kiras, didžiausios Rytų imperijos įkūrėjas, 538 metais visiems atkeltiesiems į Babiloną leido grįžti tévynén. Daugelis žydų, pranašų pamokslų įkvėpti, išsirengė į tévų žemę. Entuziastai manė, kad ten išsyk apsireikš Mesijas, tačiau ši viltis sudužo pamačius, jog vietoj ankstesnio Izraelio buvo įkurta nykštukinė, Persijai pavaldži kunigaikštystė. Ją sudarė tik Jeruzalė su priemiesčiais. Dovskydo tvirtovė buvo pavirtusi griuvėsiais, atvykėliai skurdo.

Pranašų epocha pasibaigė; atėjo metas mokytis gyventi taip, kaip jie prisakė, tačiau tam stigo jėgų, energijos ir tikėjimo ateitimi. Kai iš Babilono maždaug 400 metais atvyko kunigas Ezdras (Esdras), Jeruzalėje jau buvo vargais negalais atstatyta šventovė, tačiau tauta buvo apimta apatijos.

Ezdras atvežė visą Dievo Įstatymo tekstą, vadinančią *Torą* ar *Mozès Penkiaknygę*. Tora išsirutuliojo iš Dešimties Dievo Įsaky-mų per daugelį amžių juos vis papildant. Kunigai užrašinėjo tautos padavimus ir priesakus, išlikusius iš Mozès laikų, be to, jie papildė knygą apeigų aprašymu. Nuo Ezdro laikų Tora tapo Izraelio doroviniu ir civiliniu kodeksu.

Baimindamas kaimynų pagonių įtakos, Ezdras bei jo išėdiniai *Rašto aiškintojai* sumanė atskirti žydus nuo viso pasailio. Šio vienintelio tiksloto buvo siekiama griežtu reikalavimu paisyti šabo, maisto apribojimais ir kitais papročiais.

Iš pirmo žvilgsnio atrodė, kad Rašto aiškintojai aibe smulkme-niškų reikalavimų užgožė, palaidojo pranašų palikimą. Tačiau ilgai-niui paaiškėjo, jog griežtos bendruomenės atsiribojimo priemonės tuomet buvo tikslinos. Jos tapo galingais šarvais, kurie apsaugojo Biblijos religiją nuo audros, išsiautėjusios Palestinoje valdant grai-kų kilmės karaliui *Antiochui Epifanui*.

* Izaiju Antruoju vadinamas nežinomas pranašas, gyvenęs VI a.pr.Kr. Babilono nelaisvėje. Jo raštai įtraukti į pranašo Izaijo knygą (40-55 bei kiti skyriai).

Graikija jau seniai nustojo buvusi demokratijos sala. Ją pražudė partijų kovos, karai ir nesantaika. Liaudis visur troško stiprios centralizuotos valdžios. Aleksandru Makedoniečiui (IV a.pr.Kr.) pasiskelbus monarchu, procesai, prasidėję prieš šimtmetį, priėjo logišką baigtį.

Norėdamas suteikti karaliaus valdžiai didžiausią autoritetą, Aleksandras pasiskelbė esąs vienas iš dievų. Taip darė ir jo ipėdiniai, tarp kurių buvo ir Antiochas Epifanas (175-163). Šis karalius ne juokais įtikėjo esąs antžmogis. Jis norėjo suvienyti pavaldžias tautas diegdamas vieną, helenistinę, civilizaciją, jos stilių, vertėbes, religiją. Antiocho sumanymui niekur nesipriešinta. Viéninteliu akmeneliu, už kurio užkliuvo helenizmo vežimas, tapo Izraelio religija.

Kunigai, Rašto aiškintojai ir tauta iš pradžių priešinosi pasyviai. Tačiau karalius išnieokino Šventovę įrengdamas joje aukurą Dzeusui ir ēmęs prieverta diegti daugiadievystę, tuomet prasidėjo sukilimas. Jis veikiai peraugo į išsvaduojamąjį karą, kuriam vadovo vavo Judas Makabiejus, kilięs iš *Chasmonėjų* giminės.

Kovos metais vėl pasigirdo pranašo žodis. Nežinomas regėtojas, pasivadinęs Danieliu, parašė knygą, smerkiančią tironiją bei religinę priespaudą. Autorius didžiausias valstybes vaizdavo kraugeriškais žvėrimis, pabaismis. Jis pranašavo, kad ateis laikas ir iš dangaus pasirodys Išganytojas, kuris susidoros su grobuoniškomis imperijomis. Šio pasaulio karalystes ikūnija monstrai, o Mesijas, pasak Danieliaus, bus panašus į žmogų, „*Zmogaus Sūnų*“. (Dan 7,13)* Šis kontrastas rodo, kad pasaulyje laukiama esminio persilaužimo.

Ikvėpimo pagauti sukilėliai darė stebuklus. Antiocho armija patyrė nemažai skausmingų smūgių. Makabiejus išlaisvino Jeruzalę ir išmetė iš Šventovės „bjaurastį“ - taip žydai vadino stabmeldžių altorių. Judai žuvus kovoje, jo vieton stojo broliai. Simonas Chasmonėjus 140 m. buvo išventintas karaliumi ir vyriausiuoju kunigu. Izraelis išsikovojo nepriklausomybę, jo teritorija išsiplėtė ir buvo tokia, kaip Saliamono laikais.

Sustipréjo ir žydų bendruomenės už Izraelio ribų. Šios „išsklaidymo bažnyčios“ (diasporos) tapo Judėjos jungtimi su likusiu pasauliu. Diasporos pastangomis Bibliją pirmą kartą buvo išversta į graikų kalbą. Tuo metu, kai gimė Kristus, iš keturių milijonų žydų beveik trys milijonai gyveno svetur. Vėliau šios visur pasklidusios bendruomenės nemažai pasitarnavo krikščionybės apaštalamams.

* Tyrimai parodė, kad Danielio knyga parašyta ne VI a.pr.Kr., kaip manyta seniau, o IIa, nors iš ją buvo iutrauktii ir senesni tekstai. Apie Mesiją kalbama ir Henocho knygoje, rašytoje beveik tuo pačiu metu kaip ir Danielio knyga.

Chasmonėjų dinastija nepateisino tautos vilčių. Naujieji valdovai veikiai virto paprasčiausiais despotais, nelinkusiais paisyti Dievo Įstatymo. Valdžios savivalė stropius tikėjimo šalininkus privertė vengti karališkosios giminės. Juolab kad teisėtais karaliais tradiškai laikyta vien Dovydo palikuonis. Chasmonėjus pakentė tik kaip laikinus valdovus.

Dvaro opozicijos šerdimi tapo grupė dievobaimingų žmonių, kuriuos imta vadinti "atsiskyrusiaisiais", arba *fariziejas*. Iš pradžių jie bandė nuversti dinastiją, bet 88 metais jų maištas buvo negailestingai nuslopinėtas. Karalius Aleksandras Janajus nukryžiavo šimtus fariziejų.

Janajui mirus fariziejų pozicijos sutvirtėjo. Tačiau ilgainiui jie nutolo nuo politikos ir ēmė rūpintis išimtinai religijos reikalais. Daugelis fariziejų tapo Rašto aiškintojais ir mokytojais, rabinais. Mokyklose ir sinagogose jie darė sunkų, bet labai svarbų darbą: stiprino žmonių tikėjimo ir dorovės pamatus. Visiška ištikimybė Dievui, tvirta šeima, humaniškumas, meilė laisvei bei teisingumui - štai bruožai, kuriuos tautai iškiepijo geriausieji iš fariziejų, o iškiliasias tarp jų buvo romus išminčius *Hilelis*, atvykęs į Jeruzalę maždaug 40 m.pr.Kr. Pasak Hilelio, Įstatymo esmė glūdi auksinėje tai-syklėje: nedaryk kitam to, ko nelinki sau. Visa kita jis laikė tik "komentarais" (žiūr. Vavilonskij Talmud, Šabat, 31 a.).

Tačiau tarp Rašto aiškintojų būta ir kitos krypties. Jos vadovu tapo Hilelio varžovas *Šamajis*. Pirmasis mielai mokė kitataučius žydų religijos, o antrasis su panieka varė juos šalin. Šamajis nepaprastai daug reikšmės teikė vadinamiesiems senolių priesakams. Samajo mokiniai plėtojo apeigų reikalavimus ir mėgo viešai demonstruoti savo pamaldumą.

Tauta labai gerbė fariziejus. Tuo tarpu *sadukiejai* - aukštieji kunitai, susiję su karaliaus rūmais, - buvo priešiški fariziejams ir nepritare jų pažiūroms. Priešingai nei fariziejai, sadukiejai teigė, kad mirtis yra žmogaus būties pabaiga. Sadukiejai pripažino tik Penkiaknygę, o pranašų raštus laikė antraeiliais.* Sie turtingi ir pasipūtę žmonės nelabai tikėjo pranašystémis apie Mesiją ir rūpinosi tik žemiskaja politika.

Tuo metu, kai būrėsi fariziejai - maždaug 160 metais, Palestinoje įsikūré pusiau vienuoliškas "Šviesos sūnų", arba *esenų* (esėjų) ordinatas. Jie nenorejo turėti nieko bendra su nuodėmingu pasauliui, todėl nutarė atskirti nuo jo ir gyventi dykumoje. Maždaug 140

* Nė vieno sadukiejų partijai priklausiusio autoriaus kūrinio neišliko. Jie minimi Flavijaus darbuose, Talmude, Naujajame Testamente ir kituose šaltiniuose (...) Išsamiausiai jie pateikti J. Le Moine knygoje "Les sadduceens". Paris, 1972.

metais ordino vadovas, kurį esenai vadino *Teisingumo Mokytoju*, įkūrė bendruomenę Kumrane, Negyvosios jūros pakrantėje. Ten, atsiriboję nuo pasaulio tuštybės ir triukšmo, esenai išvien triūsė, o laisvalaikiu meldési, skaitė Bibliją, rengė ritualines vaišes. Esenų bendruomenėse iš viso buvo beveik keturi tūkstančiai žmonių (tai daug tokiai mažai šaliai). Tarp jų buvo daug visokių svajotojų bei pavarusiu, nusivylusių gyvenimu žmonių. Dauguma esenų buvo nevedę, nors kai kurie ir išsaugojo šeimas.

“Šviesos sūnūs” tikėjo, kad netrukus apsireikš Kristus, todėl jie rengėsi deramai Jį sutikti. Jie neabejojo, kad Teismo Dieną visų, išskyrus juos, laukia prazūtis.

Dėl sektantų išpuolių prieš Chasmonėjus pradėta persekioti Teisingumo Mokytoją. Jo gerbėjai skelbė, kad monarchija už tai bus žiauriai nubausta.

Esenų pranašystė išspildė praėjus pusei amžiaus nuo jų vado mirties. Pompejaus karai 63 m. užémė Palestiną. Ją prijungė prie imperijos, o Girkanui II teko tik karališkosios valdžios regimybę. Na, o 40 metais Romos senatas Judėjos karaliaus titulą suteikė idumėjiečiui, karvedžiui *Erodui*, kuris Dovydo sostą užémė po trejus metus trukusio pilietinio karo.

Tuo tarpu žydų diaspora vis noriau periminėjo graikų kultūros elementus. Labiausiai išsimokslinė iš šių žydų troško antikinę filosofiją suderinti su Biblia. Ypač daug čia nuveikė Erodo amžinininkas *Filonas Aleksandrietis*. Jis kalbėjo apie dieviškąją valią, kurią, Elados išminčių pavyzdžiu, vadino *Logos*, Žodžiu.

Filonas sakė, kad Dievo paslapties neįmanoma nei aprépti, nei išreikšti, tačiau Dievas, panorėjęs išreikšti Savo galią ir mielaširdystę, pasitelkia Žodį. Visagilio Žodis kūria ir palaiko Visatą. Žodis apreiskia Dievą mirtingiesiems. Filono idėja, kad Logos yra tarpininkas tarp Kūrėjo ir kosmoso, vėliau padėjo aiškinti Evangeliją filosofų kalba. (Filonas padarė didelę įtaką Bažnyčios Tėvams ir Mokytojams, ypač Klimensui Aleksandriečiui, Origenui, šv.Baziliui Didžiajam, šv.Grigaliui Nazianziečiui. Žiūr. V.Ivanickij. *Filon Aleksandrijskij*. Kijev, 1911.)

Žydams suartėjus su helenizmo pasauliu, daugelis pagonių ėmė domėtis jų religija. Stabmeldystės neigimas, sveika moralė, uolus pamaldumas pelnė žydams pirmuosius atsivertėlius. Pagaliau ēmė pildytis pranašų žodžiai, kad tautos ateis prie tiesos, gérion ir teisingumo Dievo. Kai kur žodis “žydas” (judėjas) įgavo tikybos, o ne tautinės priklausomybės reikšmę.

Prozelytų, t.y. žmonių, perėjusių į žydų tikėjimą, įvairiose Romos imperijos vietose pagausėjo II, o ypač I a. pr.Kr. Kai kurie atsivertė paveikti knygų, parašytų graikų aiškiaregės *Sibilės*vardu. Šiuo

pseudonimu pasirašinėjo žydų misionieriai, gyvenę Egipte. Jie pranašavo pasauliui žūtį, nes šis leidosi valdomas stabų ir despotų. Iš lūpų į lūpas buvo perduodama žinia, kad iš Judėjos kils Tas, Kuriam lemta tapti tautų valdovu.

Tuo tarpu tikrovė buvo tokia, kad pasaulyje vis labiau įsigalėjo romenai.

Roma ēmė virsti imperija jau maždaug 200 m.pr.Kr., kai įveikė Kartageną - savo didžiausią varžovę. Tačiau karinė galia pasirodė esanti prazūtinga pačios Italijos respublikai. Pernelyg dideles teritorijas Romai teko laikyti klusnias, armija tapo pernelyg įtakinga, kad galėtų išlikti demokratiškos santvarkos elementų. Diktatoriai papirka, prievara, pažadais nepastebimai pavertė niekais didumą politinių laisvių. Respublika buvo sugnuždyta, ir Roma tarsi laivas su iškeltomis burėmis visu greičiu skriejo vienvaldės tironijos link.

Pasibaigus pilietiniam karui ir kruvinam terorui, siautėjusiems ketvirtajį dešimtmetį pr.Kr., Julijaus Cezario sūnėnas *Augustas Oktavianas* gana lengvai įvedė patvaldystę. Pasak Tacito, Augustas "pasiskelbė konsulu ir, tenkindamasis tribūno teisėmis liaudžiai ginti, karius į savo pusę patraukęs dovanomis, liaudį - duona, o visus kartu - taikos saldumu, pamažu pradėjo kelti galvą, savintis senato magistratų, įstatymų galią" (žiūr. "Analai" 1,2).

Dar Julijus Cesaris buvo uždraudės visas sajungas bei organizacijas, net pačias nekalčiausias; na, o Augusto režimas nuolatinį piliečių šnipinėjimą padarė įprastu dalyku. Dėdamasis demokratu, Oktavianas budriai stebėjo, kad nejisiliepsnotų joks nepasitenkinimo židinys. Šiam tikslui puikiai tarnavo platus šnipų tinklas.

Vis dėlto daugelis manė, kad absoliutizmas - visai prieinama kaina už ramybę, stabilumą ir ilgam įsivyrovusią visuotinę taiką. "Augusto amžių" imta vadinti sekmingiausiu Romos istorijoje, jos kultūros aukso amžiumi. Valdant Augustui, Kapitolijus išdidžiai iškilo viršum pasaulio, keldamas pagarbą ir baimę. Romos erelis placiai išskleidė sparnus - nuo Atlanto iki Artimųjų Rytų ir nuo Britanijos iki Afrikos krantų. Miestas, įsikūręs ant septynių kalvų, tapo centru, į kurį "vedė visi keliai".

Puiki karinė technika, organizuotumas ir drausmė padarė romėnus Viduržemio jūros valdovais. Valstybės valdininkai veždavo iš užkariautų šalių nesuskaitomus turtus. Jie plūdo į Romą iš visų kraštų: Numidija (dabartinė Alžyro teritorija. - Vert.past.) teikė vergų, dramblio kaulo, žvérių cirkui; Graikija - marmuro; Egiptas - duonos; Finikija - purpuro ir stiklo. Pirklių vilkstinės gabeno kilius, audinius bei brangenybes iš Babilono, Arabijos, Indijos ir netgi Kinijos. Romoje kilo nauji statiniai. Buvo sakoma, kad Cesaris perėmė ją molinę, o paliko marmurinę.

Puikūs keliai sujungė Romą su provincijomis; pagyvėjo prekyba ir ryšiai. Juridinė visų, tapusių "Ramos piliečiais", lygybė suartino Rytų ir Vakarų tautas. Regėjos, pildosi filosofų stoikų svajonė apie valstybę, kur kiekvienas žmogus - Visatos pilietis.

Nenuostabu, kad rūmų poetai liaupsino Augustą ir nešykštėjo jam panegirikų. Cesaris pats skatino pataikūnus ir visaip stengėsi stiprinti savo autoritetą. Pamažu, pradedant Rytų provincijomis, imta diegti imperatoriaus kultą. Veikiai visoje šalyje iškilo Augusto šventovės; jam giedojo šlovinančias giesmes, jį titulavo "Tėvynės tėvu", "Tautos išgelbėtoju" ("Soter").

Amžininkams darė milžinišką išpūdį žmogiadievo vadovaujančios imperijos suklestėjimas. Ęmė sklisti kalbos apie "amžinąją karalystę", kuriai - nebus galio. Tačiau pavergtos tautos nenorejo taikstyti su tokia perspektyva. Baigiantis Augusto valdymui, daugelyje provincijų, kur Roma laikyta užkariautoja, prasidėjo neramumai. Žybai tikiėjo, kad šis apokalipsės Žvėris žus nuo Mesijo kardo.

Užkariavimai neišvadavo Romos nuo sudėtingų vidas konfliktų. Valdančiosios oligarchijos rankose kaupėsi žemės valdos bei finansiniai ištekliai. Nusigyvenusių Italijos valstiečių minios plūdo į Romą, kur manėsi atsitiktiniai uždarbiai bei valdžios paaukomis. Ilgai besitęsių karai tiesiog užtvindė sostinę vergais (jų ten buvo beveik milijonas). Vergai daug sykių bandė sukilti trokšdami grįžti į gimtinę, tačiau šie mėginimai neišvengiamai baigdavosi susidorojimu. Antai sutriuškinus Spartako gladiatorius, šeši tūkstančiai sukilėlių buvo nukryžiuoti išilgai kelio, vedančio iš Kapujos į Romą.

Ne ką mažesnė buvo ir dvasinė krizė. Daugelis Ęmė šaipytis iš senųjų mitų ir tikėjimo. Religija neteko ankstesnės reikšmės, ji tapo tiesiog viena iš piliečio pareigų. Dar Ciceronas sakė, kad oficialus religinis kultas reikalingas tik masėms drausminti.

Atsirado tokiai, kurie buvo pasirengę žengti dar toliau. Poetas Lukrecijus religiją laikė tiesiog kenksmingu paklydimu. Savo knygoje "Apie daiktų prigimtį" jis atgaivino senųjų graikų filosofų Demokrito ir Epikūro materializmą. Pasak jų doktrinos, Visata tėra atsitiktinis darinys, atsiradęs dėl atomų judėjimo. Anksčiau ar vėliau ji žus. Lukrecijus visur regėjo pasaulio rudens simptomų, pranašaujančių jo pabaigą ir irimą. Panašios idėjos plačiai paplito ne tik Vakaruose, bet ir Indijoje.

Tačiau žmogaus dvasios prigimtis neleidžia pernelyg lengvai taikstyti su beprasmybe. Net viskuo nusivylę žmonės nenorejo pripažinti, kad gyvybė tėra atsitiktinis materijos pliūpsnis, kuriam išblėsus užeis tamsa.

Todėl, susipažinę su Rytų religijomis, romėnai Ęmė karštai jomis domėtis. Svetimi kultai užplūdo Vakarus. Egiptiečių Izidę imta

garbinti visur - nuo Britanijos iki Balkanų; Romoje kilo žydų sinagogos, Frygijos deivės motinos Kibelės, persų dievo Mitros šventovės. Gatvėse pamokslininkai skelbė tiesas, atrastas prie Gango krantų, Partijoje bei Vidurinėje Azijoje. Vėl grįžta prie graikų misterijų, kurių dalyviai tikėjosi tapti nemirtingi ir pažinti aukštesniuosius pasaulius. Okultizmas, astrologija, magija ir burtai pelnė gerbėjų visuose visuomenės sluoksniuose. Stebuklų geismas skatino šarlatanus, stiprino prietarus.

Skeptiskai nusiteikę žmonės, matydami, kas dedasi, nelabai betikojo, kad iš viso įmanoma rasti gyvenimo prasmę. Jie manė, kad neįmanoma atsakyti į klausimą: "Kas yra tiesa"? Žodžiu, žmonių protai buvo apimti sumaištis. Mistiniai ieškojimai ir bedvasiškumas, noras būti tyram ir dorovinis nuosmukis - visa tai galėjai rasti vienoje šeimoje. Gana dažnai tévas užsisklešdavo nuo pasaulio jausdamas jo tuštybei stoiską panieką; motina vaikščiojo į naktinius sektantų susibūrimus, o sūnus vaikėsi vis naujų malonumų ir aštrιų pojūcių.

Žmogus stovėjo kryžkelėje, ir iš visų pusų skambėjo raginimai: "Atsiribok nuo gyvenimo liūdesių ir džiaugsmų, panirk į ramią savistabą", - sakė budistai ir stoikai; "Gyvenk paklusdamas gamtai, kaip kitos būtybės", - mokė kinikai ir epikūriečiai; "Pažinti ir mąstyti - štai kas yra laimė", - prieštaravo jiems filosofai natūralistai; "Lankyk apvalančiasias slaptas apeigas ir tapsi nemirtingas", - tikiuno misterijų žinovai; "Būk ištikimas vienatiniam Dievui ir vykdyk Jo įsakymus", - skelbė Izraelio religija. Ir Romos erelis ieškojo tinkamo grobio sklandydamas virš šio dvasios sūkurio, kuriame tarisi pirmoviniame chaose susimaiše priešybų pradmenys.

Kartkartėmis atgydavo viltis, kad pasirodys tas, kuris išves pasaulį iš labirinto. Poetas Vergilius pranašavo gimsiant kūdikį, pradësiantį naują Saturno era. Budistai laukė Budos Maitréjos, induistai - dar vieno dievo Višnaus įsikūnijimo, persai - Išganytojo Sausiantos, žybai - Mesijo...

Palestinoje metai po metų vis labiau kaito mistinių lūkesčių atmosfera. Tikėtasi, kad neilgai trukus iš dangaus nusileis pranašas Elijas ir pateps Dievo Pasiuntinį. Daugelis manė, kad Jis bus didis karžygys ir sutriuškins pagonių karalystes. Kiti tikėjosi galutinės gėrio pergalės prieš blogi, šviesos - prieš tamsą, nemirtingumo - prieš mirtį, tikėjo, kad "Dievas aplankys savo tautą" (Lk 1,68).

Kai viskas, regis, jau buvo išbandyta ir išsemta, virš tamsaus istorijos horizonto pagaliau nušvito ryto žara. Dvidešimtaisiais Augusto valdymo metais mažoje Nazareto gyvenvietėje Mergelė išgirdo žinią: "Štai tu pradësi iščiose ir pagimdysi Sūnų, kuri pavadinsi JÉZUMI. Jisai bus didis ir vadinsis Aukščiausiojo Sūnus. Viešpats Dievas duos Jam Jo tévo Dovydo sostą; Jis viešpatataus Jokūbo namuose per amžius, ir Jo viešpatavimui nebus galio" (Lk 1,31-33).

Pirmoji dalis

NUO BETLIEJAUS
IKI
KAFARNAUMO

V.Svirskis. Mergelė Marija su kūdikiu Jézumi.

Pirmas skyrius

“... KARALIAUS ERODO DIENOMIS”

4 m. pr.Kr.

Mintimis persikelkime į Judėją paskutiniais Erodo valdymo mėnesiais.

Jeruzalės gyventojai, išpratę prie piligrimų, atkeliausiu iš tolimų kraštų, tikriausiai nekreipė dėmesio į svetimšalių karavaną, traukiantį miesto gatvėmis 750-ujų metų nuo Romos įkūrimo žiemą. Tačiau netrukus apie juos imta kalbėti, nes sužinota, kad atvykėliai ieško Judėjos karaliaus, ir visai ne Erodo, o kito, neseniai gimusio. “Mes matėme užtekant Jo žvaigždę* ir atvykome Jo pagarbinti”, - aiškino jie (Mt 2,2). Pasirodė, kad tai buvo Rytų magai (magiai), aptikę danguje didžio Valdovo ženklą. Niekas nenustebė, kad jo imta ieškoti Jeruzalėje. Visi girdėjo pranašystes apie paslaptingą Žmogų iš Judėjos, kuriam lemta užkariauti pasaulį (žiūr. Tacit. Istorija, V. 13; Svetonij. Vespasian, 4; J.Flavij. Judeiskaja voina, VI,5,4.).

“Kur yra gimusis Žydų karalius”? (Mt 2,2) - klausinėjo magai, tačiau miestelėnai, užuot atsakę, išgąstingai skubėjo šalin. Pakako tik šiek tiek žinoti, kas tuomet dejosi Jeruzalėje, kad suprastum, koks provokuojantis ir neatsargus atrodė šis klausimas. Tačiau iš toli atvykę keliauninkai kažin ar įtarė darą akibrokštą. Veikiausiai jie visai nesigaudė, kas dejosi Judėjoje valdant Erodui.

Šio monarcho, pataikūnų praminto Didžiuoju, gyvenimas galėtų tapti siužetu kelioms tragedijoms, panašioms į “Makbetą”. Ro-

* Yra keli šios žvaigždės pasirodymo aiškinimai. 1. Tai būta antgamtinio reiškinio. 2. Kometą. 3. Vadinamoji supernova - žvaigždė, kurios pasirodymą mini to meto kinų astronomai. 4. “Karališkųjų” planetą Jupiterio ir Saturno suartėjimas, įvykęs 7 m. pr.Kr. Pastarąjį hipotezę iškėle XVII a. astronomas J.Kepleris. Iki šiol ji turi daugiausia šalininkų. Be to, yra manančių, kad pasakojimas apie tris karalius - tai alegorija, kuria norėta parodyti pagonių dalyvavimą Kalėdų įvykiuose. Tačiau néra negincijamų įrodymų pastarajai priešaidai paremti. Graikiškame Evangelijos tekste karaliai vadinami *magais*. Taip vadinti Irano žyniai. Erodui valdant, tarp Judėjos ir Iranos būta dažnų kontaktų, nes Iraną valdė partai, su kuriais Erodas palaikė gerus ryšius.

ménų padedamas, prieš liaudies valią užgrobės valdžią, Erodas bergždžiai bandė pelnyti populiarumą. Per trisdešimt trejus lyg ir sėkmingo valdymo metus priešiškumas Erodui tik sustipréjo (Apie Erodo gyvenimą žiūr. Josif Flavij. Arch. XIV-XVII ir Judeiskaja voina 1 kn).

Erodas buvo žiaurus garbėtroška, nuolat draskomas aistru; religijos problemos, tuomet jaudinusios žydus, jam nerūpéjo. Visą dėmesį jis skyrė rūmų intrigoms ir moterims, karams ir statyboms. Erodui valdant, šalis atgavo autonomiją. Jis pastatydino dešimtis tvirtovių, o miestuose iškilo daugybė vakarietiško stiliaus pastatų. Jis vienodai uolai rūpinosi teatrų, hipodromų, savo globėjui Augustui skirtų šventyklu statyba bei Jeruzalės Šventovės remontu. Tiesa, pastaroji sulaukė išskirtinio valdovo dėmesio. Garbėtroška Erodas panūdo užtemdyti patį Saliamoną. Jis didžiavosi Šventove, kuriai skyrė milžinišką turtą ir kurią pavertė vienu iš pasaulio stebuklų. Tačiau net tai nepadėjo užkariauti valdinių prielankumo.

Erodo tévas buvo Iduméjos didžiūnas, o motina - arabų kilmės, todėl jis negalėjo pretenduoti į karūną. Kaip ir visi uzurpatoriai, karalius pasižymėjo liguistu įtarumu, jam visur vaidenosi išdavystės. Labiausiai nepasitikėjo savo nuverstos Chasmonėjų dinastijos palikuonimis, todėl naudojosi kiekviena proga jais atsikratyti.

Lemtingas vaidmuo karaliaus likime teko jo žmonai Mariamnai (Miriam ar Miriamnei), Chasmonėjų giminės kunigaikštytei. (Regis, ji vienintelė būtybė, kurią Erodas nuoširdžiai myléjo.) Ši išdidi ir drąsi gražuolė paveldėjo protėvių, kovojusių dėl šalies nepriklausomybės, dvasią. Ji nemokėjo slėpti paniekos vyrui, o jos motina Aleksandra, kuri dažnai kišdavosi į dukters šeimyninį gyvenimą, dar labiau kurstė ir be to įtaraus Erodo būgštavimus.

Aleksandra, pasinaudojusi Egipto karalienės Kleopatros įtaka, pasiekė, kad jos septyniolikmetis sūnus užimtų vyriausiojo kunigo postą, ir tuo netyčia pastūmėjo jį į pražūtį. Erodas pastebėjo, kad jaunuolis pelnė Jeruzalės gyventojų simpatijas, o šito jis negalėjo pakęsti. Mariamnos brolis 35 m.pr.Kr. šventės metu, naktį buvo paskandintas paties karaliaus akivaizdoje. Paskelbta, kad tai nelaimingas atsitikimas, tačiau sesuo ir motina puikiai žinojo, kas iš tikrujų įvyko.

Erodo pozicijos 30 metais buvo dar tvirtesnės nei anksčiau. Oktavianui laimėjus mūšį prie Akcijaus ir tapus absoliučiu valdovu, Judėjos karalius gavo patikimą politikos orientyrą. Augustas pasitikėjo Erodu ir jį rēmė, o tai buvo jo sosto tvirtumo garantas. Tačiau juo sėkmingiau Erodas tvarkė politikos reikalus, juo labiau nepakenčiamas darësi jo šeimyninis gyvenimas.

Ši drama pasiekė kulminaciją prasidėjus 29 metams pr.Kr. Mariamnos neapykanta vyru tapo tokia akivaizdi, kad Erodas émė įtari-néti ir ją prasidėjus prie sāmokslo. Giminių kurstomas, Erodas per vieną įsiūčio priepuoli pasmerké myriop tą, kuri jam buvo brangesnė už viską. Klusnūs teisėjai skubiai įvykdé karaliaus nuosprendį.

Mariamna nepraše pasigailėti. Ji sutiko bausmę nepaprastai oriai. Tuo tarpu motina, drebédama dèl savo gyvybès, viešai plūdo dukterį. Ši scena sukélė pasidygėjimą visiems karalienės mirties liudytujams.

Erodas skausmingai išgyveno tą lemtingą dieną. Kai viskas buvo baigta, jis vos neišėjo iš proto. Jí persekiojo nužudytosios pa-veikslas, jis nuolat kvieté Mariamną, rékę, kad ją atvestų, géré iki sāmonės netekimo, kélé naktimis orgijas, beprotiškas lenktynes, tačiau šméklos nenustojo jo persekiojusios. Karaliaus sveikata taip pablogėjo, jog atrodé, kad jis stovi prie mirties slenkscio.

Vis dèltu Erodas atkuto ir su dviguba energija tēsé žudynių bakanaliją. Jis nuteisė mirti Aleksandrą, savo sesers vyrą, daugelį kitų artimujų ir dvariškių. Savo sūnus, Mariamnos vaikus Aleksandrą ir Aristobulą, grįžusius iš Romos po ilgo nebuvimo, Erodas sutiko šiltai, tačiau netrukus ir jie prarado tévo pasitikėjimą. Suklas-toti laiškai, šnipų pranešimai, kankinamų tarnų parodymai - visko buvo griebtasi šioje šlykščioje istorijoje, kuri baigési tuo, kad abu karalaičius pakore Samarioje.

Ypač niūrūs buvo paskutinieji Erodo gyvenimo metai. Nors "erodininkų" partija laikė jí idealiu valdovu, vos ne Mesiju, tačiau jis pats žinojo, kad tautos neapykanta tik sustipréjo. Šias nuotaikas šalyje kursté fariziejai, boikotuodavę visus karaliaus sumanymus. Daugelis iš jų buvo nuteisti myriop už tai, kad pranašavo veikių nusikalstamo valdymo pabaigą.

Nesunku numatyti, kaip sutriko septyniadešimtmetis karalius, išgirdęs, kad kažin kokie pasiuntiniai iš Rytų teiraujas miestelénų apie "gimusijį Žydų Karalių". Kas šis, dar vienas pretendentas į sostą? Kokios jégos jí remia?.. Pats nemaloniausias dalykas šiame pranešime buvo tai, kad jis tik dabar išgirdo apie naujajį sāmokslą.

Susitikęs su svetimtaučiais, Erodas išsiaiškino, kad čia veikiausiai kalbama apie Kūdikj, laikomą būsimuoju Mesiju. Su tokio pobūdzio pretendentais į valdžią karalius jau ne sykį buvo susidūrės ir žinojo, kad tokiu atveju reikia veikti greitai ir ryžtingai. Jis émė teirautis kunigų, kur turėtų gimti Mesijas. Išgirdęs apie Betliejų, nusiunté ten magus viską sužinoti ir nuodugniai jam papasakoti apie naujai apsireiškusį Žydų Karalių. Erodui mažiausiai rūpéjo Bibli-

jos pranašyčių išsipildymas. Aptemės senio protas rezgė naujus susidorojimo planus.

Betliejus buvo netoli sostinės. Kai svetimšaliai atvyko į miestelį, ten jau seniai žinojo apie paslaptinę Kūdikį, gimusį avių pašiūrėje. Vietiniai piemenys - pirmieji mačiusieji Jį, - pasakojo apie neįprastus ženklus, paskatinusius juos nueiti į olą.

Kūdikio tėvai, stalius Juozapas ir Marija, buvo kilę iš Galilėjos; jie atvyko į Betliejų maždaug prieš pusantrų metų, vykstant surašymui, kuris buvo surengtas kartu su priesaika* Augustui (Lk 2,1).

Pasakota, kad Motinai su Kūdikiu atėjus į Jeruzalę atliki apsilvalymo ir pirmagimio pašventinimo apeigų, Jos Sūnui buvo išspranašauta didi ateitis. Senolis Simeonas, paėmės Kūdikį iš Motinos rankų, padėkojo Dievui ir pasakė dabar galis ramiai mirti, nes išvydo Išgelbėjimą, kurį Dievas prirengė, - "šviesą pagonims apšvesti ir Tavosios Izraelio tautos garbę" (Lk 2,32). Teisuolis palaimino nustebusius tėvus ir pridūrė kreipdamasis į Mariją: "Štai Šis skirtas daugelio Izraelyje nupuolimui ir atsikėlimui. Jis bus prieštara-vimo ženklas, - ir Tavo pačios sielą pervers kalavijas" (Lk 2,34-35).

Apie šią pranašystę išgirdo daugelis buvusiųjų Šventykloje. Laukusieji ateinant "Izraelio paguodos" perdavinėjo ją iš lūpų į lūpas. Be abejo, pranašystė pasiekė ir Betliejų, todėl svetimšaliai galėjo be vargo rasti Juozapą ir Mariją. Iėję į jų namus, jie padėjo prie Kūdikio kojų savo dovanas, nusilenkė Jam ir iškeliavo...

* J.Flavijus nurodo, kad paskutiniai Erodo valdymo metais Augustui atsisakė prisiekti 6000 fariziejų (Arch. XVII, 2,3). Vadinasi, tuo metu vyko kažin koks surašymas, ir jį galejo turėti omenyje evangelistas Lukas. Jis sako, kad surašymas vyko Kvirinui valdant Siriją. Kvirinas buvo Sirijos legatas pirmaisiais m.e. metais, tačiau užrašai, rasti Antiochijoje, rodo, jog Kvirinas valdė Siriją ir kelis metus pr.Kr. Tuomet nebuvu tikslaus kalendoriaus, tad tikslai Kalėdų data nežinoma. VI a. vienuolis Dionizas apskaičiavo, kad Kalėdos įvyko 754 m. nuo Romos įkūrimo. Nuo šios datos ir pradėta skaičiuoti "naujoji era". Tačiau vėlesni tyrinėjimai parodė, kad Dionizas keleriais metais suklydo. Pasak Mato (2,1) ir Luko (1,5), Jėzus gimė prieš Erodo Didžiojo mirtį. Tačiau astronomų tyrinėjimai parodė, kad Ménulio užtemimas, įvykęs prieš pat Erodo mirtį, buvo 4 m, pr.Kr., kovo mėnesį. Evangelijoje pagal Joną (2,20) Jėzaus pričiūninkai sako, kad Šventovę statė 46 metus, o statyba prasidėjo 20 m. pr. Kr. Vadinasi, šie žodžiai galėjo būti pasakyti ne anksčiau kaip 26-27 mūsų eros metais. Lukas (3,23) sako, kad tuo metu Jézui "buvo apie trisdešimt metų", o imperatorius Tiberijus valdė jau penkioliktus metus (Lk 3,1). Tai turėtu būti tarp 27 ir 28 metų rudens. Pasak Luko (3,2), Abilénės tetrarchu buvo Lisanijas (žiūr. J.Flavijaus Arch. XIX, 5,1). Ši valdovą Strausas bei kiti kritikai supainiojo su Lisanijumi, Erodo amžininku.

O Lukas turi omenyje kitą Lisaniją. R.Pokoko rastas užrašas liudija, kad jis buvo tetrarchas tarp 14 ir 29 metų. Visi šie netiesioginiai duomenys leidžia istorikams daryti išvadą, kad Jėzus gimė maždaug 7-6 m.pr.Kr.

Erodas bergždžiai laukė žinių: magai nutarė grįžti į tévynę kitu keliu, aplenkdamis Jeruzalę.

Įsitikinės, kad jo sumanymas žlugo, karalius nutarė vienu ypu pašalinti galimą pavoju. I Betliejų buvo išsiūstas kareivių būrys, kuriam liepta išžudyti visus dvejų metų ir mažesnius kūdikius.

Nežinia, kaip šis įsakymas buvo vykdomas. Erodas, be abejo, liepė laikyti jį paslaptyje. Net Juozapas Flavijus, rašės apie tuos laikus, nemini Betliejaus tragedijos. Tačiau jis galėjo palaikyti ją smulkmena, palyginti su daugybe kitų, žiaurų Erodo nusikaltimų.

Kad ir kaip ten būtų, Tas, kurio ieškojo žudikai, jau buvo toli. Išvykus magams, galilėjiečių šeima taip pat veikiai prapuołė. Juozapas suprato, kad protingiausia būtų išvykti iš Erodo valdomo krašto, ir iškeliavo į Egiptą - vieną iš artimiausių "išsklaidytųjų" žydų centrų.

Taigi matome, kad nuo pat pirmųjų dienų pasaulis sutiko Mesiją neapykanta ir grasinimais. Tačiau tai nebuvo visas pasaulis. Tie, kurie tikejo ir laukė, - tyros širdies, kupini vilčių žmonės sutiko Kristų kitaip. Betliejaus piemenys, senolis Simeonas ir Rytų išminčiai pripažino Jį būsiant Karaliumi.

Tų pačių metų pavasarį sunki liga prikaustė Erodą prie patalo. Jį tebekankino įtarumas, jis vis klausė slaptų pranešimų, keletą sykių keitė testamentą. Karaliui nedavė ramybės mintis, kad tauta nekantraudama laukia jo mirties. Sužinojęs, kad kažin kokie jaunuoliai, rabinų pakurstyti, Šventovėje sudaužė Romos emblemą - paaauksuotą erelį, jis liepė juos nedelsiant suimti ir kuo griežčiausiai nubausti. Nepaisydamas negalios, Erodas net ištengė dalyvauti teismo procese. Kaltinamuosis nuteisė sudeginti ant laužo, ir tai sukėlė Jeruzalėje pasipiktinimo audrą.

Merdintį karalių išgabeno į Jerichą, kur bandė gydyti vandeniu. Užėjus stipriam skausmo priepluiui, Erodas mėgino nusižudyti, jį vos pavyko išgelbėti. Išgirdės šurmulį ir dvariškių riksmus, vyresnysis karaliaus sūnus, kuris buvo suimtas, pamanė, kad tėvas mirė, ir paprašė sargybinio jį paleisti. Tačiau sargas įskundė karalaitį Erodui, ir šis išiutės liepė tučtuojau nugalabyti sūnū. Na, o po penkių dienų mirtis ištiko ir patį monarchą.

Jo agonija buvo baisi; jis svaidė prakeiksmus, kliedėdamas reikalavo naujų bausmių. Sako, jog Erodas liepės nužudyti grupę kilmingų įkaitų, kad bent taip galėtų apkartinti tautai džiaugsmą ir priversti ją raudoti. Erodo mirties diena vėliau tapo žydų nacionalone švente.

Karaliaus artimieji surengė prašmatnias laidotuves. Purpuro drabužiais aprengtą velioni nešė ant aukso neštuvi. Už jų, lydimi gvardiečių, éjo sūnūs: Archelajas, Antipas, Pilypas ir kiti, gimusieji iš daugybës Erodo žmonų. Tačiau, nespéjus nutilti samdytų giesmininkų raudoms, prasidéjo ipédinių kova dël valdžios (J.Flavij. Arch. XVII,7-13). Jordanés sriti ir Galiléja testamentas skyrė Antipui; šiauriau esančias žemes - Pilypui, o Jeruzalës sostą, Judéją ir Samariją - Archelajui. Tačiau šioms dalyboms turéjo pritarti Roma. Prieš išvykstant karaliaus šeimai, Jeruzaléje kilo neramumai: liaudis reikalavo nubausti Erodo nusikaltimų bendrininkus. Archelajas atmeté visas peticijas ir išvyko palikës miestą roménų globai. Sie negailestingai susidororojo su maištininkais. Nepaisant to, šalis virte viré, o pas imperatorių buvo nusiusti delegatai su prašymu visiškai nušalinti nekenčiamą dinastiją.

Augustas patvirtino Erodo testamentą. Kiekvienas iš trijų jo sūnų gavo savają palikimo dalį. Tačiau Archelajas bergždžiai tikéjosi gauti karaliaus titulą. Cezaris suteiké jam tik "etnarcho" - tautos valdovo titulą, tačiau pažadéjo paskelbsiąs jį karaliumi, jeigu jis irodysias savo lojalumą senatui.

Antras skyrius

NAZARETAS

3 m. pr. Kr. - 27 m.

Kai žinia apie Erodo mirtį pasieké Egiptą, stalius Juozapas, tikėdamasis, kad pavoju pasieké, émë ruoštis kelionei į Tévynę. Tačiau jis bûgštavo, kad Archelajas gali juos persekioti, ir negrîjo į Betliejų, o nutaré apsigyventi Šiauréje, *Nazareto* miestelyje, kur anksčiau gyveno su Marija.

Tuo metu Galiléja buvo tankiai apgyvendinta, o geografiné padėtis daré ją atvirą visiems pasaulio vėjams. Frederikas Fararas rašo: "Netoliese buvo Finikija, Sirija, Arabija, Babilonas, Egiptas. Už žérinčių Vakarų (Didžiosios) jūros vandenų beveik galéjai ižiūréti pagonių salas ir visas žymiausias Europos šalis. Šioje lygumoje

plazdėjo Romos vėliavos... Faraonai ir Ptolemėjai, emirai ir arsakidai, teisėjai ir konsulai - visi kovojo trokšdami valdyti ši nuostabų kraštą. Čia žėrėjo amalekiečių iety, čia žemė dundėjo nuo Sisaros (Sezostrio) karo vežimų, ja žygiavo makedoniečių falangos, čia žvangojo platūs romėnų kardai, čia buvo lemta skardėti kryžiuočių šūksniams, dundėti Anglijos ir Prancūzijos pabūklams. Regėjos, šiame Jezrahelio slėnyje vis susidurdavo Europa ir Azija, judaizmas ir pagonybė, barbariskumas ir civilizacija, Senasis ir Naujasis Testamentas, senovės istorija ir ateities lūkesčiai" (F.Farrar. Žyzn Jisusa Christa, p.120).

Tiesa, Nazaretas buvo iškūrės nuošaliau nuo šių platių istorijos vieškelius; tuo metu jį laikė užkampiu. Buvo net toks posakis: "Ar iš Nazareto gali būti kas gero?" (Jn 1,46). Ir tarsi tam, kad pamatytume, ko verti visi žmonių vertinimai, kaip tik ši skurdi gyvenvietė tapo Kristaus "gimtinė" - čia prabėgo didžioji Jo gyvenimo dalis. Beveik ketvirtį amžiaus Jis vaikščiojo akmenuotomis miestelio gatvėmis, takeliais kopė į aplinkines kalvas. Tik nedaugelis žinojo, kur tikroji Jo gimimo vieta, tačiau ir girdėjusieji apie tai vadino Jį *Hanocri*, Nazariečiu.

Jei galėtume apsilankyti to meto Nazarete, pamatytume maždaug šimtą baltų plokščiastogių namų, išsidėsčiusių ant kalno, kuri supa vynuogynai ir alyvmedžių giraitės. Nuo neaukštų kalvų atsiveria vaizdinga panorama, į kurią tikriausiai ne sykį žvelgė Jėzus: kalnų viršunių mėlis, žaliuojantys slėniai, įdirbtai laukai.

Daug kas pasikeitė, tačiau Galilėjos gamta tebéra beveik tokia pati, kaip ir prieš du tūkstančius metų. Keliauninkai vienu balsu tvirtina, kad Nazaretas bei jo apylinkės - tai unikalus šventosios žemės kampelis; jį vadina "kalnų rože", "žemės rojumi". Oras čia tyras ir skaidrus. Pasibaigus žiemos liūtimi, Nazareto kalvų šlaitai pavirsta žydinčiu sodu, kur auga ivairiausios švelniausių atspalvių gėlės: lelijos, tulpės, plukės. Jėzus mėgo gėles. Jis sakė, kad netgi karaliaus Saliamono papuošalai neprilygsta joms grožiu.

Pavasarį laukuose aplink Nazaretą čyruoja vieversiai, burkuoja karveliai, ryškiai mėlynu dangaus skliautu praplaukia rausvų pelikanų pulkai. Paukščiai ir gėlės dažnai minimi Kristaus kalbose kaip sielos, be išlygų pasitikinčios Dievu, įvaizdis. Jie rodomi pavyzdžiu žmonėms, paskendusiems smulkiuose, nereikšminguose rūpesčiuose.

Galilėjiečiai - sveiki, stiprūs, nuoširdūs žmonės. Dauguma iš jų vertesi žemdirbyste. Jie augino vynmedžius, figmedžius, alyvmedžius, ganė ožkas ir avis, dirbo žemę. Rytais Nazareto moterys, nesinios ąsočiais, éjo prie šaltinio, iš kurio ir šiandien aplinkiniai gy-

ventojai semia vandenį. Prie jo eidavo ir Marija. Šulinys ir dabar vadinas Jos vardu.

Kaip Marija gyveno Nazarete? Kaip gyveno Jėzus? Apokrifų legendose apie šiuos metus pasakojama daugybė smulkmenų. Tačiau jų negalime laikyti tikromis jau vien dėl visiškai svetimos Evangelijoms dvasios. Na, o Matas ir Lukas apie šį Kristaus gyvenimo periodą linkę kalbėti santūriai, lakoniškai ir mini tik tai, ką gerai žinojo. Iš apokrifuose minimų faktų tik du galėtume laikyti tikrais. Vienas teigia, kad Juozapas mirė, kai Jézui buvo devyniolika metų (Staliaus Juozapo knyga, XIV). Tuo tarpu legendose paprastai pateikiami simboliniai skaičiai (3,7,12,40). Jėzū, pradėjusį viešą veiklą, vadino "Marijos Sūnumi", vadinas, Juozapo jau nebuvo tarp gyvų. Pasak kito pasakojimo, Jėzus, būdamas paauglys, ganė avis (žiūr. Justin Gnostik - U sv. Ippolita. O filosofskich umozrenijach, XV,26). Tai, kaip Jėzus palyginimuose pasakoja apie piemenis, netiesiogiai patvirtina šį faktą.

Kad ir kaip ten buvo, Jaunikaitis Nazarete nuolat matė žmones, rūpestingai prižiūrinčius savo bandas. Jis matė ir vynininkus, paršančius šakeles, stebėjo pavasario sėją, pjobėjus su pjautuvais pri-nokusių javų laukuose. Vėliau visi šie vaizdai tapo Jo palyginimų įvaizdžiais. Jie perkelia mus į ramaus Galilėjos miestelio pasaulį, kuris nuo jaunumės supo Jėzū.

Šeštadieniais Juozapo šeima eidavo į Nazareto maldos namus, sinagogą, kur susirinkusieji klausydavosi Šv. Rašto ir jo mokytoju pokalbių. Skaitovas ištardavo šiai progai skirtų maldų žodžius, o visi susirinkusieji juos kartojo. Jėzus mėgo šiuos nuoširdžius tikėjimo liudijimus, ir vėliau Jo pamoksluose ne syki nuskambės maldų, nuo jaunumės girdėtų Nazarete, atgarsiai (žiūr. K. Gejki. Žyzn i učenije Christa. t.1,224; R.Aron. Les anne's obscures de Jesus. Paris, 1960).

Tačiau būtų klaidinga Galilėjos gyvenimą įsivaizduoti kaip šviesią idilią. Ir čia kunkuliavo aistros, ir čia svajota apie laisvę. Nuo tautos lupti du ar net trys kailiai; muitininkai spaudė mokesčius imperijai, Jeruzalė émė savo dešimtinę, o vietas žemvaldžiai išnau-dojo valstiečius. Vis dėlto žmonės tikėjo, kad anksčiau ar vėliau teisingumas triumfuos. Pranašų knygos, skaitomos sinagogose, ir iš rankų į rankas perduodami apokaliptikų kūriniai puoselėjo viltį, kad senojo pasaulio pabaiga jau ne už kalnų.

Erodius mirus, per Galilėją nuvilnijo sukilio bangą. Jam vadavavo *zelotų*, "uoliujų" partijos lyderis Judas Havlonitas. Religinės pakraipos anarchistas Judas ir jo bendramintis fariziejus Sadokas

nepripažino jokios valdžios Dievo tautai, išskyrus paties Kūréjo valdžią. Viskam pasiryžusių galilėjiečių minia, pagauta teokratijos idėjų, sudarė ištisą armiją ir šturmu užémė Seforio miestą, kur buvo arsenalas. Kvinto (Kvintilijs) Varo legionieriams vos ne vos pavyko nuslopinti maištą. Šimtai sukilėlių buvo nukryžiuoti.

Archelajas, paveldėjęs tik tévo ydas, bet neturėjęs jo gebėjimų valdyti, 6 metais buvo nušalintas nuo sosto ir ištremtas. Jo žemės buvo perduotos Jeruzalės vyriausiojo kunigo priežiūrai, o bendra srities kontrolę tapo prokuratoriaus Koponijaus pareiga. Kaip ir Pompéjaus laikais, sritis vél tapo Sirijos provincijos dalimi. Antipas ir Pilypas išsaugojo tetrarchų titulą, tačiau tai buvo marionetės, tapusios dar labiau priklausomos nuo imperijos.

Nuvertus Archelają Sirijos gubernatorius Kvirinas, norėdamas nustatyti mokesčių dydį, pradėjo naują visos Palestinos gyventojų surašymą. Judas Havlonitas, pasinaudojęs šia aplinkybe, vél sukurstė Galilėjų sukilti prieš roménus, tačiau jis netrukus žuvo mūšyje. Tai nenuslopingo karingojo mesianizmo dvasios. Galilėjos valdovas Erodas Antipa, labiausiai branginės savo ramybę, labai dažnai ją prarasdavo. Vos tik iškildavo naujas vadas, raginantis tautą griebtis ginklų, galilėjiečiai tuo pat atsiliepdavo į ši kvietaimą tikėdamiesi, kad lemiamu momentu iš dangaus nusileis angelai ir padės sustriuškinti roménų ereli. Flavijus rašė: "Šiems kariams niekuomet nebubo galima priekaištanti dėl didvyriškumo stygiaus". (Judeiskaja voina, III, 3,2; apie zelotus žiūr. J.Flavij. "Arch." XIV, 9,2, XVIII, 1,1, "Jud. vojna", I, 10.5; II, 8,1). Nenuostabu, kad praėjus šešias-dešimčiai metų, Vespasiano (Vespasjano) armijai, žygiuojančiai per Galilėją, teko šтурmuoti beveik kiekvieną kaimą.

Jézaus namuose tikriausiai žinota apie Judo sukilmą, nes Seforis buvo netoli Nazareto. Gali būti, jog ten lankési kai kurie partizanai, ir Marijos Sūnus juos matė. Jis pats vėliau kalbės apie laisvę ir Dievo valdžią, tačiau tarp Jo ir žmonių, pasirinkusių prievertos kelią, iškils praraja. Nazarete brandintas dvasinis perversmas, kurio prasmės zelotai nepajėgs suvokti.

Apokrifų autoriai nešykštėjo stebuklų, kuriais vaikelis Jézus neva visus stulbinės. Tačiau iš Evangelijų matyti, jog Jis niekuo nerodė esąs pranašesnis už kitus žmones; priešingai Jis tarsi slėpę nuo pašalinių Savo paslaptį. Tik vieną sykį Jis leido suprasti tévams, kad priklauso ne jiems, o kitam, aukščiausiajam pasauliui. Tai įvyko per Velykas, matyt, prieš pat Galilėjos sukilmą.

Kaip ir visi dievobaimingi žydai, Juozapas kasmet per šventes lankydamiesi Jeruzalėje. Moterys neprivalėjo to daryti, tačiau Marija mylėjo Šventovę ir visuomet vykdavo į Jeruzalę. Kai Jos Sūnus religiniu požiūriu tapo pilnametis, Jি paėmė drauge.

Švenčių dienomis visais keliais, vedančiais į sostinę, tėsojo marginos maldininkų voros, slėniai gaudė nuo giedamų psalmių. Jeruzalėn suplūsdavo tūkstančiai tikinčiųjų, sargyba vos ištengė palaikyti tvarką. Minia užtvindydavo aikštę priešais Šventovę, buvo nuolat aukojamos aukos, o vakarais šeimos rinkdavosi namuose šventinėn puoton.

Pasibaigus iškilmėms, Juozapas ir Marija iškeliavo namo. Jie éjo drauge su giminémis ir kaimynais, todèl iš pradžių nesijaudino nematydami šalia Jézaus. Tačiau, supratę, kad Jis liko mieste, tévai sunerimo ir nuskubéjo į Jeruzalę. Laikai buvo neramūs, ir Marijos širdis spurdéjo iš baimés.

Sausakimšame mieste buvo nelengva rasti Sūnų. Juozapas su Marija ilgai vaikščiojo gatvémis, kol pagaliau pateko į galeriją, juosiančią Šventovę. Ten paprastai Rašto aiškintojai ir rabinai leido laiką aptarinédami teologijos reikalus, komentuodami Įstatymą. Tarp jų Motina ir pamatė Jézus. Jis sédéjo klausydamasis mokslo vyru kalbų ir Pats jų klausinédamas. Rašto žinovai "stebéjosi Jo išmanymu ir atsakymais" - juk tai buvo niekam nežinomas Paauglys iš Galiléjos, nesimokęs jų mokyklose...

- Vaikeli, - sušuko Marija, - kam mums taip padarei?! Štai Tavo tévas ir Aš su sielvartu ieškome Tavęs.

- Kam gi Manęs ieškojote? - atsaké Jézus. - Argi nežinojote, kad Man reikia būti savo Tėvo reikaluose?

Šie žodžiai sutrikdë tévus. Atrodé, kad Jis staiga tapo paslaptinges ir neprieinamas. Jie nesuprato, ką Jis turi omenyje. Tačiau Jézus tučtuoja pakilo ir nuseké paskui tévus. Tą vienintelį kartą nežemiškos šviesos spindulys blykstelėjo pro debesis ir išnyko. Jis vél buvo paprastas Vaikas, kaip ir kiti vaikai.

Po šio atsitikimo Jeruzaléje Jézus, pasak evangelisto, buvo "klusnus" tévams ir "augo išmintimi, metais ir malone Dievo ir žmonių akýse". Tuo tarpu Marija išsaugojo "Savo širdyje" ši pirmą besipildančios pranašystės ženklą. (Lk 2,41-52. Šv.Justinas rašo, kad Jézus "augo, kaip auga visi žmonės, atiduodamas kiekvienam amžiui deramą duoklę". Šv.Justin. "Dialog s Trifonom Judejem, 88).

Jézus nesimoké teologijos mokykloje, kaip Jo amžininkai, jaučiantys religinj pašaukimą. Jis tapo staliumi ir mūrininku* ir, mirus Juozapui, pelnē Motinai duoną savo triūsu.

* Graikiškas žodis (TEXTOV), nurodąs Jézaus užsiémimą, reiškia ir "stalius", ir "mūrininkas". Žiūr. gausybę īvaizdžių, susijusių su statybininko darbu, Kristaus kalbose ir palyginimuose.

Evangelistas Lukas sako, kad žmonės mylėjo Jėzū, tačiau jiems Jis tebuvo kaimo vaikinas, tiesa, gal kiek keistokas, dažnai paskendės kažin kokiose vien Jam težinomose mintyse. Net ir gerai Jį pažinoję, beveik kasdien matę Nazareto gyventojai nepastebėjo Jame nieko antgamtiško. Kai Jis pradėjo skelbti Dievo Karalystę, tai buvo jiems netikėta, visi negalejo tuo atsistebeti. Veikiausiai tėviškėje Jėzus naturėjo artimų draugų. Niekas iš nazariečių, išskyrus dvi ar tris moteris, nenusekė paskui Kristų.

Nazariečių netikėjimas stebino patį Kristų (Mk 6,6). Jo žodžiais, nazariečiai patvirtino posakį: "Joks pranašas nepriimamas savo tėviškėje" (Lk 4,24).

Marija ir Jos Sūnus turėjo daug giminių Nazarete. Marijos sesuo su šeima, Jėzaus pusbroliai bei pusseserės.* Tačiau ir šie žmonės dvasiškai buvo Jam svetimi. Jų pasaulėlis ribojosi namais, darbu, kaimynais. Vėliau, sužinoję apie Jėzaus pamokslus ir veiksmus Kafarnaume, Jo broliai sunerimo ir nutarė, kad Jis išprotėjo.

Dvasinę Kristaus vienatvę atspindi ir žodžiai, nepatekė į Evangelijas: "Tie, kurie šalia Manęs, Manęs nesuprato".**

Vienintelė artima būtybė tebuvo Jo Motina.

Evangelistai mažai kalba apie Mariją, tačiau net jei jie nebūtu pasakę apie Ją nė vieno žodžio, tai nebūtu sumenkinę Mesijo Motinos didybės. Jis augo Jos akivaizdoje, Ji pirmoji motiniškai mokė Sūnų, Ji buvo vienintelė įvykusio Jame stebuklo liudytoja.

Marijai buvo apreikšta, jog Jos Sūnus - Dievo Pateptasis, bet mums dabar sunku įsivaizduoti, kiek dvasios jėgų Jai prireikė, kad tikėjimas tuo neišbleštų; mes juk žvelgiame iš kito taško. Jei pamėgintume įsivaizduoti kasdienį gyvenimą Nazarete, suvoktume, kad Marijai teko įveikti sunkų išbandymų kelią, skiriantį Apreiškimą nuo Prisikėlimo.

Subtilus žmogaus sielos žinovas Fransua Moriakas pabandė apžvelgti šį kelią: "Vaikas tapo jaunuoliu, suaugusiuoju. Jis nebuvo didis, Jo nevadino Aukščiausiojo Sūnumi; Jis naturėjo sosto, o sedėjo ant taburetės prie ugniakuro varganoje trobelėje. Motiną ga-

* Jau vien tai, kad Jėzus prieš mirti paliko Savo Motiną mokinio globai (Jn 19,25-27), liudija, jog Jis buvo vienintelis sūnus. (Žiūr. Hillarii. In Matt, IX,92). Jokūbas, Jozé, Judas ir Simonas Evangelijoje vadinami "broliais" (Mk 6,3), bet neaišku, ar jie buvo Mergelės Marijos seserėnai (Jn 19,25), ar Juozapo vaikai iš pirmos santuokos, kaip teigia apokrifai (pavyzdžiu, "Juozapo Staliaus knyga", II). Gali būti, kad ir vienus, ir kitus vadinta "Jo broliais". Ir graikų, ir žydų kalbose žodis "brolis" gali reikšti skirtinę giminytės laipsnį.

** Tai citata iš apokrifio "Petro darbai", X sk. Pasak žymaus nūdienos Naujojo Testamento žinovo I.Jeremiaso, šie žodžiai veikiausiai yra autentiški.

lėjo apninkti abejonės, tačiau Lukas (2,51) liudija: "Motina laikė vi-sus įvýkius Savo širdyje..." Ji saugojo širdyje pranašystes ir niekam, gal net ir Savo Sūnui apie jas nesakė" (F.Mauriac. La vie de Jesus. Paris. 1962, p. 33).

Kaip formuojasi asmenybė, ypač nepaprasta asmenybė, visada lieka mišlė, o juo labiau neįmanoma perprasti Jézaus sielos paslap-ties. Argi galime žinoti, apie ką Jis mąstė dirbdamas ankštose dirb-tuvélėse, ko meldė Viešpatį? Tik vienas dalykas nekelia abejonių: Jo nekamavo vidiniai konfliktai, kurie nuo pat vaikystės kankina žmogų; demoniškos stichijos neturėjo Jam jokios valdžios. Jeigu Jis ir patyrė kokią vidinę tragediją, ji galėjo kilti tik dėl vienatvės, gailestingumo ar skausmo prisilietus prie blogio pasaulio, bet tai nebuvo kančia dėl savo nuodėmių ar dėl kovos su žemaisiais ins-tinktais. Tai liudija visa, ką žinome apie Jézaus charakterį.

Net toks krikščionybei priešiškas mokslininkas kaip Dovydas Štrausas, ilgai mąstęs apie Evangelijas, pripažino, kad Jézaus dva-sios harmonija atsiradusi ne po išgyventos vidinės krizės, o dėl na-tūralios Jam duotų galių raidos. Štrausas rašė: "Kai charakteris kris-talizuojasi kovojant, patiriant sukrétimus, visuomet lieka neišdil-domų šios kovos pėdsakų, be to, juntamas rūstumas, aršumas, niū-rumas. Tokie buvo Povilas, Augustinas, Liuteris. Tačiau Jézui tai vi-sai nebūdinga. Jis išsyk iškyla prieš mus tobulos prigimties, paklūs-tančios tik savo pačios įstatymui, pripažistančios ir sąmoningai tei-giančios save; jai nereikia keistis ir pradėti naują gyvenimą" (D.Štraus. Žyzn Jisusa, t.1, p.195.)

Jis nesijautė nuodėmingas, o tai būdinga visiems šventiesiems, Jis buvo be ydų. Nors Jis dažnai likdavo vienišas ir nesuprastas, tačiau tai netemdė Jo šviesios dvasios; Jézus nuolat buvo su Tuo, Kurį Jis vadino Savo Tėvu.

Laisvomis nuo darbo valandėlėmis, kaip ir vėliau, pamokslavi-mo metais, Jézus veikiausiai mėgo lankytis nuošaliose vietose, kur tyloje Jame skambėdavo Dangaus balsas. Ten, ant Nazareto kalvų, nepastebimai brendo pasaulio ateitis...

Kas tuomet tai galėjo numatyti? Romos politikai né neįtarė, kad ateis diena, kai jų ainiai atsiklaups prieš Stalių iš tolimos Rytų provincijos.

Didūs ir menki įvykiai sekė vienas po kito. Germanai sutriuški-no legionus Teutobурgo miške; kildavo riaušės čia prie Dunojaus ir Reino, čia Galijoje ir Frakijoje. Mirė Augustas, paskelbės save die-vu, o jo įpėdiniu tapo niūrus ir įtarus Tiberijus. Mirė Ovidijus, Ti-tas Livijus, Hilelis. Gimė Plinijus Vyresnysis; filosofas Seneka grī-

žo iš Egipto į Romą. Judėjai paskirtas penktasis prokuratorius Poncijus Pilotas.

Tuo tarpu Nazarete iš pažiūros viskas liko po senovei. Tačiau ilgas parengiamasis Jėzaus gyvenimo periodas éjo į pabaigą. Jam buvo maždaug trisdešimt metų ir, kupinas dvasios bei kuno jégų, Jis telauké ženklo, kad galéti mesti į pasaulio dirvą pirmas Gerosios Naujienos séklas.

Ir ženklas buvo duotas.

Trečias skyrius

TAISANTYSIS KELIĄ. JÉZUS DYKUMOJE

27 m.

... Grupė žmonių, kunigų ir Rašto aiškintojų, išėjo pro Jeruzalės vartus ir pasuko keliu, vedančiu prie Jordano krantų. Išsirengti į šią kelionę juos paskatino kalbos apie jauną atsiskyrėlį *Joną*. Per trumpą laiką jis pagarsėjo visoje šalyje. Delegacijai buvo nurodyta išsiaiškinti, ką šis žmogus sumanęs, ko jis moko, ar jis nekursto liaudies prieš valdžią.

Jonas save vadino "šaukiančiojo (t.y. pasiuntinio, šauklio) balšu", o tai daug pasako apie jį.

Prieš penkiš šimtus metų, pasibaigus tremčiai, kai žydai galėjo grįžti iš Babilono, didysis religijos mokytojas Izaijas Antrasis sukûrė himną apie Dievo Apsireiškimą. Jame pasakojama apie Velykinę eiseną per bevaisę dykumą, kuri präzysta Viešpaties akivaizdoje pavirsdama sodu. Priekyje - šauklys. Jis ragina taisyti kelią Einančiajam (Jz 40,3).

Nuo to meto viltis sulaukti Mesijo buvo siejama su šiuo regéji mu. Tikétasi, kad Išganytojo šaukliu taps pats pranašas Elijas, vél atsiustas į žemę.

Esejų vienuoliai, gyvenusieji prie Negyvosios jūros, tikino, kad šauklių vaidmuo teks jiems (žiūr. Kumranskij ustaw, VIII,12-14).

Tačiau jiems atrodė, kad pasaulis taip giliai nugrimzdės į nuodėmių liūną, kad tik "Šviesos sūnūs" verti sutiki Mesiją. Kumrano gyventojai laikė save vieninteliais išrinktaisiais. Esėjų nuomone, pasaulio istorija nenusisekė, ir visi, išskyrus juos, pasmerkti. Jie gyveno už savo kaimelių sienų, kruopščiai atlikinėjo apeigas ir tikėjo, kad Jeremijo išpranašauta Naujoji Sandora bus sudaryta tik su jais (žiūr. Įvadą).

Žinoma, ir tarp sektantų buvo žmonių, neabejingų "tamsos sūnų" likimui. Ne visi galėjo džiaugtis pasaulio žūtimi ar ramiai taikstyti su šia perspektyva. Vienas iš Kumrano teologų rašo: "Argi ne visos pasaulio tautos neapkenčia skriaudos?.. Argi ne iš visų tautų lūpų skamba Tiesos balsas?" (Kniga Tain, 8-11). Tačiau čia pat su karteliu pripažsta, kad niekas nesivadovauja Dievo tiesa. Vadinasi, nusidėjeliamas nėra ko tikėtis. Šventieji privalo budėti. O ar verta krimstis, jeigu nedorėliai gaus, ko nusipelnę?..

Jono pamokslai tikriausiai sukėlė sumaištį esėjų gretose. Jie negalėjo jam nieko prikišti, o juo labiau negalėjo šio atsiskyrėlio pris skirti prie "tamsos sūnų". Jonas buvo dar didesnis asketas nei kumraniečiai. Jis vilkėjo šiurkščiu kupranugario vilnų apdaru, kokį dėvi piemenys, jis vykdė naziro* ižadus, tai yra nesikirpo plaukų, negėrė vyno. Jis mito saulėje džiovintais skėriais ir lauko medumi. Tačiau šiam atsiskyrėliui buvo svetimas pasipūteliškas esėjų didžiavimasis savimi, jis nenusigrėžė nuo pasaulio, o émė pamokslauti Judėjai ir visiems Jeruzalės gyventojams bei Pajordanei, t.y. visai Izraelio tautai.

Jonas kilęs iš kunigų luomo. Jis anksti liko našlaitis ir augo pas svetimus žmones. Tikétina, kad jি buvo įsūniję ne kas kitas, o esėjai, kurie dažnai imdavo auklėti našlaičius (žiūr. J.Flavij. Judeiska ja voina, II, 8. J.Danielou. Jean-Baptiste, temoin de l'Agneau. Paris. 1964, p.42). Tačiau Jonui sukakus trisdešimt, Dievas nurodė palikti dykumą. Jam buvo apreikšta misija tapti "šaukiančiojo balsu", Išganytojo pirmtaku.

Jonas nuėjo į Jordano slėnį, esantį šalia dykumos ir émė pamokslauti. "Atsiverskite,** - sakė pranašas, - nes prisiartino Dangaus

* Mt 3,4; Mk 1,6; Šv.Justin. Dialog s Trifonom Judejem, 88; sv. Epifanij. Panarion, 30. T.p. žiūr. Josif Flavij. Judeiskaja voina, slaviška versija, II,2. Nazirais ar nazorejais senovėje vadinti žmonės, pasiaukoje Dievui ir davusieji ižadą negerti vyno ir nesikirpti plaukų, (žiūr. Sk 6,1-21). Tarp Nazareto miestelio pavadinimo (žydiškai "Nocerat") ir žodžio "naziras" ("nazirit") nėra nieko bendro.

** Rusiškame Evangelijos tekste yra ne "atsiverskite", o "atgailaukite". Ši žodij vartoja ir autorius. Toliau, vietoj žodžių "Dievas gali pažadinti Abraomui vaikų", autorius rašo: "Dievas gali pažadinti Sau Abraomo vaikų". - Vert.past.

karalystė” (Mt 3,2). Jo žodžiai buvo tarsi grūdai, nukritę į supuren-tą dirvą - jie išsyk sulaukė plataus atgarsio. Prie upės iš aplinkinių miestų ir kaimų plūdo minios žmonių. Ejo Rašto aiškintojai ir ka-reiviai, valdininkai ir valstiečiai. Pranašo žodžiai ir pati jo išvaizda darė milžinišką įspūdį. Jis kalbėjo apie pasaulio Teismą ir, regėjos, visa Jono aplinka dvelkia artejančių didžių ivykių nuojauta.

Prasidedančios mesianiškos eros simboliu Jonas pasirinko ap-siplovimo Jordano upėje apeigą. Jordaną nuo seno laikyta Šventosios žemės riba. Atgaila apvalo sielą, panašiai kaip vanduo nuplau-na kūną. Kai pagonis ieidavo į Senojo Testamento Bažnyčią, jam atlikdavo tevilą, apiplovimą (žiūr. Mišna, Pesachim, VIII,8). Na, o pranašas reikalavo, kad šią apeigą atliktų patys žydai, tuo paliudy-dami, jog jie gimė naujam gyvenimui. Todėl Joną ir vadino Hamat-vilu, *Krikštytoju* (“tevila” - graikiškai “*baptisma*” - reiškia paniri-mą, apsiplovimą. Šis žodis verčiamas “*krikštą*”).

Daugelis žydų užsigavo, kad jiems siūloma atliliki tevilą, tarsi jie būtų ką tik atsivertę kitatikiai. Argi jie, Dievo tautos nariai, savaime nėra pašvesti? Tačiau Krikštytojas nedvejodamas pareiškė, kad toks požiūris klaidingas. Pamatęs ant kranto stovinčius Rašto aiškintojus, jis kreipėsi į juos griežtai ir rūsciai: “Angi išperos! Kas jus pamokė bęgti nuo besiartinančios rūstybės?.. Ir neméginkite ramintis: ‘Juk mū-sų tėvas - Abraomas.’ Aš jums sakau, kad Dievas gali pažadinti Abra-omui vaikų iš šitų akmenų” (Mt 3,7-9. Čia esama žodžių žaismo: aramėjų kalba “banaija” - sūnus, o “abnaija” - akmuo). Sandoros vaikais ne gimstama, o tampama vykdant Viešpaties Įsakymus.

Jonas kaltino lengvabūdiškumu ir tuos, kurie tikėjos pelnyti nuodėmių atleidimą vien atlirkdamis tevilos apeigą. Jis reikalavo perkainoti visą gyvenimą ir nuoširdžiai atgailauti. Prieš krikštą žmonės “išpažindavo nuodėmes” (Mt 3,6). Tačiau ir to nepakanka. Reikėjo realių vidinio atsimainymo rezultatų. “Duokite tikrą *atsivertimo vaisių*!... - ragino pranašas. - Štai kirvis jau prie medžio šaknų, ir kiek-vienas medis, kuris neduoda gerų vaisių, bus iškirstas ir įmestas į ugnį” (Mt 3,7-10).

Ko Jonas siekė? Ar jis ragino tautą užsisiklesti nuo pasaulio už vienuolyno sienų? Asketo lūpose tai skambėtų visai suprantamai. Tačiau Jonas troško didesnio dalyko: kad žmonės, likdami ten, kur jie gyvena, išsaugotų ištikimybę Dievo žodžiui.

Pasak Juozapo Flavijaus, Jonas mokė tautą “*tyros gyvensenos, teisingumo vienas kitam ir dievobaimingumo*” (Arch. XVIII, 5,2). Pabréždamas etinių Įstatymo normų reikšmę, Krikštytojas tėsė se-novės pranašų tradicijas. Jis nedaug tekalbėjo apie ritualus, į pirmą vietą kėlė dorovines žmogaus pareigas: “Kas turi dvejus marški-

nius, tepasidalija su neturinčiu, ir kas turi ko valgyti, tegul taip pat daro". (Lk 3,11). Pranašas nesiūlė kariams mesti tarnavus, jis sakė, kad jiems kur kas svarbiau vengti prievertos ir įdavinėjimo. Višų nuostabai jis nepasmerkė net niekingojo mokesčių rinkėjų, muitininkų amato, tik reikalavo, kad šie neimtų daugiau nei nustatyta (rinkdami imperijos mokesčius muitininkai paprastai lobdavo gyventojų sąskaita).

Na, o šio pasaulio galingujų Jonas visai nepaisė, todėl veikiai sukelė jų nepasitenkinimą. Pasak legendos, Krikštytojas sykį apsilankė Jeruzalėje ir pasakė kalbą, nukreiptą prieš Tarybos narius. Kai jo paklausa, kas jis ir iš kur, Jonas atsakė: "Aš žmogus ir gyvenau ten, kur vedė Dievo Dvasia, maitindama mane šaknelėmis ir medžių ūgliais". Pagrasintas susidorojimu, jeigu nenustos kurstęs minios, Jonas atsakė: "Tai jums reikia nustoti darius niekingus darbus ir priglusti prie savo Viešpaties Dievo." Taryboje tąkart buvęs esėjas vardu Simonas paniekinamai metė: "Mes kasdien skaitome šventas knygas, o tu ką tik kaip žvėris išėjai iš miško ir dristi mus mokytis bei vesti į pagundą žmones savo maištingomis kalbomis". Po šio įvykio Krikštytojas nė sykio nesilankė Jeruzalėje.*

Jonas paprastai gyveno netoli Betanijos (Betabaros) - perkėlos per upę, ten ir krikštijo ateinančius žmones.** Per trumpą laiką prie Jono susitelkė bendruomenė, kuriai jis sudarė taisykles ir išmokė savo maldų. Mes žinome tik dviejų Jono mokinių vardus - Andriejaus iš Betsaidos ir Jono, Zebediejaus sūnaus. Abu buvo žvezjai, atkeliavę nuo Galilejos jūros pakrančių.***

Kaip joanitai vertino savo mokytoją? Veikiausiai laikė jį eschatologijos Pranašu, kurio daugelis laukė ateinant.**** Tačiau kai kuri e ėmė manyti, kad Krikštytojas ir esas žadėtasis Mesijas.

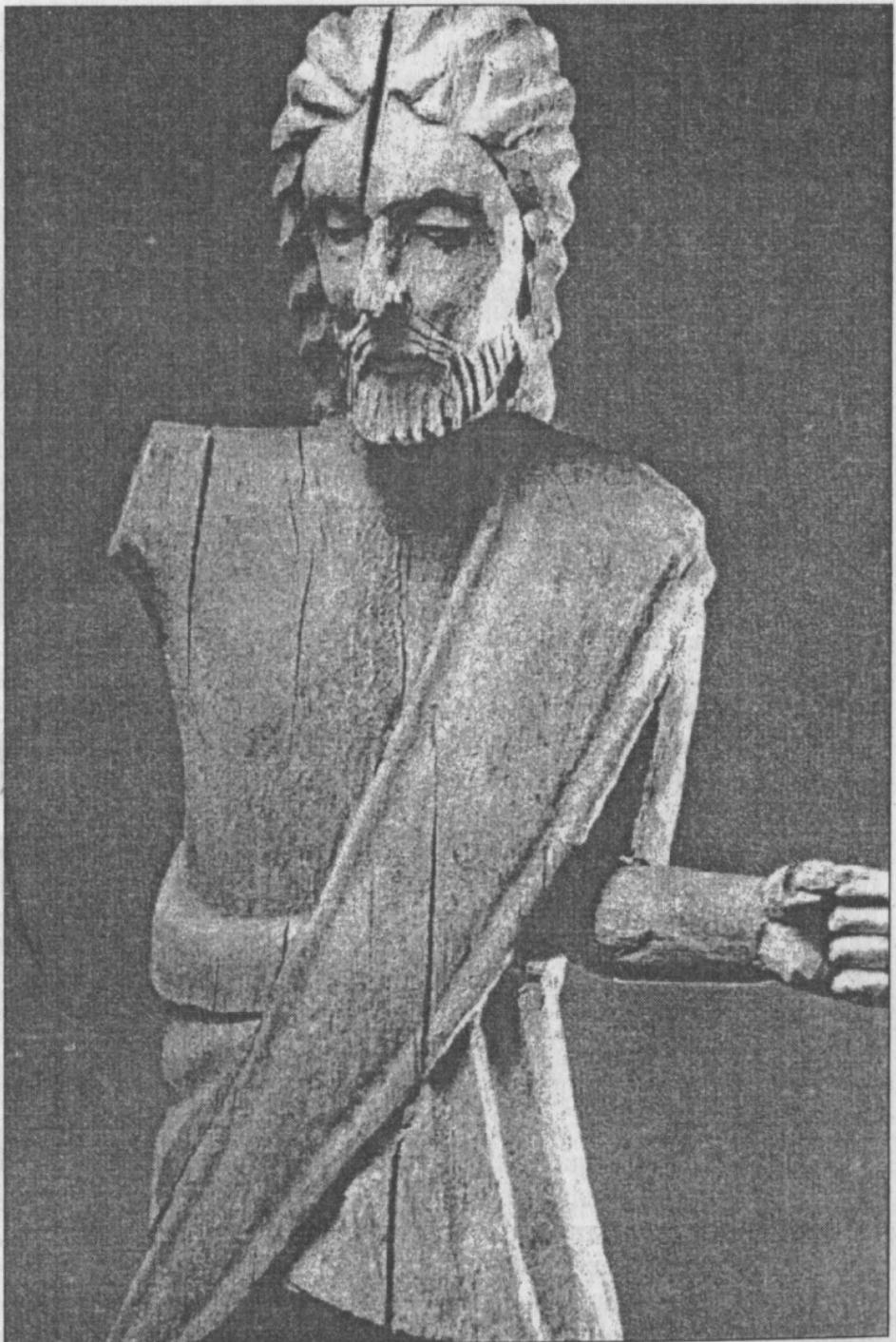
Jono poveikis kasdien stipréjo. Savo kalbose jis ēmė smerkti ir Erodą Antipą, kuriam priklauso Jordano sritis. Flavijas rašo, kad galiausiai tetrarchas "ēmė būgštauti, kad dėl Jono įtakos masėms nekiltų kokių nors neramumų" (Arch. XVIII, 5,2).

* Žiūr. Flavijaus "Žydų karo" slaviškąjį versiją, II,2. Esėjo dalyvavimas rabinų Taryboje buvo visiškai įmanomas dalykas. Kai kurie esėjai gyveno miestuose ir buvo gana įtakingi. Erodas buvo jiems palankus. Viena iš esėjų, Menahemą, jis net padarė rabinų Tarybos vadovu (J.Flavij. Arch. XV, 10,5; Mišna, Hagiga, II,2).

** "Betabara" reiškia "perkėlos vieta" (palyginti su "Vifavara", Ts 7,24). O "Betanija" (ar "Vifanija"), taip šis miestelis vadinamas seniausiuose Jn rankraščiuose) reiškia "laivo (ar valties) vieta". (Jn 1,28). Tuo tarpu šalia Jeruzalės esanti Betanija, matyt, reiškia "Vargšo namai". (Betani).

*** Jn 18,15. Akivaizdu, kad Jonas išskyre Andriejų ir Joną iš savo mokinių tarpo (žiūr. Jn 1,35).

**** Ist 18,15. Apie šį žydų eschatologijos aspektą žiūr. S.Trubeckoj. Uienče o Logose v jego istoriji. M., 1906, p. 282-284.

Jonas Krikštytojas (XIX a. liaudies skulptūra).

Sunerimo ir Sinedrionas, jis ir nusiuntė grupę kunigų prie Jordano.

- Kas tu? Gal esi Mesijas? - paklausė atvykusieji Krikštytojo.
- Aš nesu Mesijas, - atsakė šis.
- Tai kas gi? Gal Elijas?
- Aš ne Elijas.
- Pranašas?
- Ne!
- Tai kas gi tu, kad mes galētume duoti atsakymą atsiuntusiems mus? Ką sakai apie save?

- Aš - šaukiančiojo balsas: "Tyruse taisykite Viešpačiui kelią!", kaip yra kalbėjės pranašas Izaijas.

- Tai kam tu krikštiji, - klausė jo, - jei nesi nei Mesijas, nei Elijas, nei Pranašas?

Ir tuomet jie išgirdo kupiną nuolankumo ir gilaus tikėjimo atsakymą, kuris aiškiai rodė, jog Jono pašaukimas - būti Kristaus *pirmatku*:

- Aš krikštiju vandeniu. O tarp jūsų stovi Tas, Kurio jūs nepažistate, Kuris po manęs ateis, už mane galingesnis, Kuriam aš nevertas atrasti kurpių dirželio... Jisai krikštys jus Šventaja Dvasia ir ugnimi. Jo rankoje vėtyklė: Jis išvalys Savo kluoną ir surinks kviečius į klėtį, o pelus sudegins neužgesinama ugnimi (Jn 1,19; Lk 3,16-17; Mt 3,11-12).

Visi suprato, ką tai reiškia. Pasaulis turės išlaikyti išbandymą Dievo tiesos ugnimi, o Jonas téra šios apvalančios audros šauklys.

Mesijo nuo seno laukta, tačiau mokytojas prie Jordano paskelbė, kad pagaliau *atėjo* Jo dienos. Klausantis Jono, žmonių lūkesčiai tolydžio stipréjo (Lk 3,15). Daugelis žinojo, kad Išganytojas ilgai liks neatpažintas, todėl Jono žodžiai: "Jis stovi tarp jūsų" privertė greičiau plakti širdis.

Ir kaip tik tuo metu ant kranto minioje pasirodė Žmogus iš Nazareto.

Kažin ar Jo atėjimas atkreipė kieno nors dėmesį, juk Jis drauge su kitais rengėsi krikštytis. Tačiau visus nustebino keisti pranašo žodžiai, ištarti Galilėjiečiui, priėjusiam prie vandens: "Tai aš turėčiau būti Tavo pakrikštytas". Ar Jonas ir anksčiau žinojo, ar tik dabar pajuto, kad priešais stovi ne paprastas žmogus, o Tas, Kuris galingesnis už jį? Jėzaus atsakymas: "Ši kartą paklausyk! Taip mudviem dera atlkti visa, kas reikalinga teisumui", - nieko nepaiškino aplinkiniams. Ar Jis norėjo pasakyti, jog "mudviem", tai yra visiems žmonėms, reikia pradeti nuo atgailos? Norėjo parodyti pavyzdį? O gal krikštą laikė Savo misijos pradžios ženklą? Kad ir kaip ten būtų, šie žodžiai įtikino Joną, ir jis sutiko atlkti apeigą.

Tai buvo simboliškas susitikimas.* Atsiskyrėlis, vilkintis šiurkščią vilnos drapaną, pajuodusiu nuo saulės veidu, su besidraikančiais it liūto karčiais, įkūnijo erškėčiais klotą iki krikščioniškosios religijos kelią. Tuo tarpu naujajį Apreiškimą skelbs Žmogus, išore, regis, niekuo neišsiskiriantis iš kitų Galilejos prasčiokų.

Kai Jézus stovėjo upėje ir meldėsi, įvyko kažin kas slėpininga. Vėliau Jonas pasakė savo mokiniams: "Aš mačiau Dvasią, lyg balandį nusileidžiančią iš dangaus, ir Ji pasiliko virš Jo. Aš Jo nepažinojau, bet Tas, Kuris mane siuntė krikštyti vandeniu, buvo pasakęs; 'Ant ko pamatysi nusileidžiančią ir pasiliekančią Dvasią, Tas ir bus, Kuris krikštys Šventaja Dvasia'. Aš tai mačiau ir liudiju, kad Šitas yra Dievo Sūnus." (Jn 1,32-33).

Pasikrikštijęs Jézus išsyk iškeliao iš Betanijos ir pasuko į dykumą, esančią į pietus nuo Jordano. Ten, Negyvosios jūros apylinkėse, tarp plynų, be jokios gyvybės kalvų, tyloje, kurią trikdė tik šakalų lojimas bei plėšriųjų paukščių klyksmai, Jis išbuvo pasninkaudamas daugiau nei mėnesį. Pasak evangelistų, tomis dienomis, viešo tarnavimo išvakarėse, Jis buvo "velnio gundomas" (Mt 4,1).

Ar tai buvo regėjimas, kaip dažnai mégsta vaizduoti dailininkai, ar koks atsiskyrėlis bandė Jį nukreipti į klystkelius, o gal viskas vyko Kristaus sieloje? Apie tai niekas, išskyrus patį Jézų, negalėjo papasakoti. Tačiau Jis mokiniams atskleidė tik įvykio esmę (Mk 1,12-13; Lk 4,1-13; Mt 4,1-11). Šėtonas pasiūlė Mesijui tris pasaulio užkariavimo būdus. Pirmuoju masės pavergiamos žemiškujų gėrybių pažadais. Pamaitink jas, "liepk, kad šie akmenys pavirstų duona", ir jos eis paskui Tave, kur panorësi, - sakė gundytojas. Tačiau Jézus atsisakė griebtis tokio masalo: "Žmogus gyvas ne viena duona..."

Kitą sykį Nazarietis stovėjo ant labai aukšto kalno. Apačioje, po Jo kojomis, pilkavo dantytos uolų viršūnės, už kurių tūnojo "šio pasaulio karalystės". Kažin kur tolimoje žygiavo nenugalimi roménų legionai, jūra plaukė laivai, kilo liaudies masių bruzdėjimai. Kam jos paklūsta? Kas valdo pasaulį? Argi ne aukso galia, ne ginklo jėga, ne egoizmo, žiaurumo, prievertos stichija? Imperatorius tik todėl ir valdo tautas, kad pripažista tamsiuju gaivalų galią žmogui. Šėtonas tarė: "Duosių Tau visą šią valdžią ir didybę: ji man atiduota, ir kam noriu, tam ją dovanoju". Tapk toks, kaip imperijų valdovai, ir žmonės puls Tau po kojų. Tokio karžygio Mesijo ir laukė

* Mt 3,14-15. Pasak Lk, Jono motina buvo Mergelės Marijos giminaitė, tad Krikštytojas galėjo pažinoti Kristų iš vaikystės. Tačiau tam prieštarauja pranašo žodžiai: "Aš Jo nepažinojau". Matyt, Jono tévai anksti mirė, ir Jonas, augęs dykumoje, nepažinojo Marijos Sūnaus. Šiaip ar taip, žodžiai "aš Jo nepažinojau" rodo, kad pranašas, net jeigu jis ir pažinojo Jézų, nebuvu girdėjęs apie Jézaus Mesijo paslapčių.

žydi zelotai. Tačiau Jėzus nepasidavė kardo pagundai; Jis ne tam atėjo, kad sektų engėjų pėdomis. "Eik šalin, Sétone! Juk parašyta: "Viešpatij, savo Dievą, tegarbink ir Jam vienam tetarnauk!" - Toks buvo Jézaus atsakymas.

Išėjęs iš dykumos, Jėzus pasuko į Jeruzalę. Tačiau ir ten blogio dvasia neatstojo. Kristui, stovėjusiam ant vieno iš aukštų Šventykllos aikštelių, ji pasiūlė: "Pulk žemyn!" Jeigu žmogus, nukritęs nuo šelmens ant akmenų, liktų gyvas, minia, be abejo, palaikytų jį didžiu stebukladariu. Tačiau ir réksmingo stebuklo kelias, kuriuo pasuko tiek tariami mistikai, tiek "technikos stebuklų" šalininkai, nebuv'o priimtinias Jézui. Jis visuomet stengsis slėpti savo galą vengdamas dvasinės prievertos žmonėms.

Evangelijoje sakoma, kad nugalėtas Šétonas "iki laiko" atsitraukė nuo Kristaus. Kitaip sakant, gundytą ne vien tik šiomis reikšmingomis Jo gyvenimo lūžio dienomis.

Grįždamas į Galiléją, Jėzus vėl trumpam užsuko į Betaniją. Pamatęs Jį, Jonas kreipėsi į aplink esančius žmones: "Štai Dievo Avinélis, Kuris naikina pasaulio nuodémę"**! Žodis "Avinélis" priminė klausytojams persekiotus ir nužudytius pranašus, be to, Izaijo knygoje Viešpaties Siūstasis, Kuris kentės dėl to, kad išpirktų nuodémingą žmoniją, taip pat vadinas Avinéliu.

Krikštytojas pakartojo šį liudijimą artimiesiems mokiniams ir po to Andriejus su Jonu panoro susitikti su Jézumi (Jn 1,35). Syki, pamatę Jį, jiedu nedrąsiai nusekė iš paskos, nežinodami, kaip pradėti pokalbi. Jėzus atsisuko ir paklausė:

- Ko jūs norite?
- Rabi, kur Tu gyveni? - kiek sutrikę pasiteiravo šie.
- Eime ir pamatysite.

Jie nuėjo paskui į namus, kur Jis apsistojó, ir visą dieną praleido su Jézumi. Mes nežinome, apie ką ten buvo kalbama, bet kitą dieną Andriejus susieškojo savo broli Simoną ir susižavėjės pareiškė: "Mes radome Mesiją..."

Istabžinia akimoju pasklido tarp galiléjiečių, atkeliausiu prie Jordano. Kai kurie abejojo. Visa tai labai jau skyrėsi nuo pranašyčių. Vienas iš Andriejaus kraštiečių - Natanaelis nepatikliai purtė galvą: Mesijas iš Nazareto? Tačiau jam pasiūlė paprastą dalyką: "Eik

* Jn 1,29. Iš konteksto matyti, kad šis Krikštytojo liudijimas nuskambėjo prieš Jézui grįžtant į Galiléją, vadinas, ja *pasibaigus* pasinkui dykumoje. Evangelija pagal Joną faktiškai pradedama nuo įvykių, besiklostančių. Kristui pasikrikštijus ir atmetus Šétono gundymus.

ir pasižiūrėk”! Natanaelis sutiko, ir jau pirmieji Nazariečio žodžiai persmelkė jo sielą. Užuomina, rodanti Jėzaus aiškiaregystę, išsklaidė visas jo abejones:

- Rabi, Tu Dievo Sūnus, Tu Izraelio Karalius! - sušuko Natanaelis.

- Iš tiesų, iš tiesų sakau jums: jūs matysite atsivérusį dangų ir Dievo angelus, kylančius ir nusileidžiančius ant Žmogaus Sūnaus, - atsakė Jėzus.

Jis nepaminėjo žodžio “Mesijas”, tačiau pakako “Žmogaus Sūnaus” - tai reiškė, kad naujasis Mokytojas yra Tas, Kurio visi seniai nekantraudami laukė.

Veikiausiai šie paprasti žmonės nutarė, kad jų atrastas Karalius tik laikinai slepia, kas esąs, bet, atejus metui, aplink susiburs drąsus žmonės, dangaus galybės iškels Jį ant sosto, o tada jie, pirmieji atpažinę Kristų, pelnys šlovę Mesijo Karalystėje...

Taigi į Šiaurę Jėzus atkeliaavo jau ne vienas, o lydimas sekėjų.

Ketvirtas skyrius GALILÉJA. PIRMIEJI MOKINIAI 27 m. pavasaris

Iš pradžių galėjo atrodyti, kad Kristaus pamokslai tėra Jono Krikštytojo misijos tąsa. Abu kalbėjo apie Dievo Karalystės artumą, abu ragino tautą atgailauti ir abu pasirinko krištijimo vandeniu apeigą (Mt 3,2; Mt 4,17; Jn 3,26). Vis dėlto išsyk atsirado kai kurių akivaizdžių skirtumų. Antai Jonas laukė, kol prie jo susirinks klausytojų, o Jėzus Pats éjo pas žmones. Jis keliavo po miestus ir kaimus; šeštadieniais Jo balsas skambėdavo maldos namuose, o kitomis dienomis - kur nors ant kalvos ar prie jūros po atviru dangumi. Kartais susirinkdavo tokia didelė minia, kad Jėzus sėsdavo į valtį ir iš ten prabildavo į liaudi, įsitaisiusią ant kranto.

Gyvendamas Galiléjoje, Mokytojas visuomet keldavosi labai anksti ir dažnai saulėtekį pasitikdavo užkopęs į nuošalią viršūnę (Mt 14,23; Mk 1,35; Lk 5,16). Mokiniai Jį ten surasdavo ir prašy-

davo tėsti pokalbius su atvykusiais. Jézus ištisomis dienomis įtemptai triūsė: ligi pat išnaktų įkandin Jo sekiojo ligoniai, tikėdamiiesi kančios palengvinimo, tikintieji godžiai gaudė kiekvieną Jo žodį, skeptikai klausinėjo visokiu niekū arba imdavo su Juo ginčytis - Rašto aiškintojai reikalavo, kad Jis paaiškintų sudėtingus Biblijos tekstus. Kartais Jézus ir Jo mokiniai net neturėjo kada pavalgyti. Tačiau Evangelijoje tik du kartus paminėta, kad Mokytojas labai pavargo (Mk 4,38 ir Jn 4,6). Paprastai regime Jį nepailstantį ir kupiną energijos. "Mano maistas - vykdyti valią To, Kuris Mane siuntė, ir baigti Jo darbą," - sakė Jis (Jn 4,34).

Mūsų neturėtų stebinti, kad amžininkai nepaliko Kristaus atvaizdo. Juk néra ir Budos, Zaratustros, Pitagoro bei daugumos kitų religijos reformatorių autentiškų portretų, o Judėjoje iš viso nebuvo priimta vaizduoti žmones.

Pirmieji krikščionys taip pat neišsaugojo prisiminimų apie Jézaus išorę, jiems pirmiausia rūpejo dvasiniai Žmogaus Sūnaus bružai. Apaštalas Paulius sako: "Jei mes ir buvome pažinę Kristų kūno požiūriu, tai dabar mes taip Jo nebepažistame" (2Kor 5,16).

Pačios seniausios freskos, kur Jézaus veidas pavaizduotas toks, koki vėliau tapo įprasta vaizduoti bažnytiname mene, yra iš II ar net iš III a. Sunku pasakyti, ar šis atvaizdas susijęs su žodine tradicija. Šiaip ar taip, Mokytojas, kuris toli keliaudavo pėšias kepiant kaitriai Palestinos saulei, kuris dirbo sunkų fizinių darbų, kažin ar galėjo būti panašus į Italijos meistrų vaizduojamą Kristų. Ir vilkėjo Jis ne antikos laikų togą, o paprastą galilėjiečių drabužį - ilgą dryžuotą apsiaustą (hitoną) ir buvo užsimetęs skraistę; Jo galvą, matyt, nuolat dengė balta skarelė, perrišta vilnone virvute.

XIX a. rusų dailėje autentiškiausia Polenovo tapyto Kristaus išvaizda, tačiau jo drobės neperteikia dvasios galių, sklindančių iš Žmogaus Sūnaus.

Kaip tik jas ir įamžino evangelistai. Iš jų pasakojimų jauti, kad Jézus pavergdavo įvairiausių žmonių sielas. Jis vos ne akimoju užvaldė savo būsimujų apaštalų širdis. Šventovės sargybiniai, nusiūsti suimti Nazariečio, sukrėsti Jo pamokslo, neįstengė išpildyti įsakymo. Buvo justi kažin kas, vertės net priešus elgtis su Juo pagarbai. Rašto aiškintojai vadino Jį Rabi, Mokytoju. Vien išvaizda ir keliais žodžiais Jézus net Pilotą privertė prieš jo valią pajusti slaptą pagarbą.

Kažin kokia jaudinanti mislė, nepaaiškinamas patraukumas sukeldavo aplink Jį meilės, tikėjimo, džiaugsmo atmosferą. Tačiau neretai mokiniai šalia Jézaus apimdavo šventa pagarba, beveik baimė, juntama tik Nesuvokiamojo kaimynystėje. O juk Jézus né trupčio nepanėšejo į žynį. Jis visai nesipuikavo. Jis nelaikė nederamu

Sau dalyku nueiti į vestuves ar puotauti su muitininkais Mato namuose, aplankytį fariziejų Simoną, Lozorių. Jis visai nebuvo panasus į atsiribojusį nuo aplinkos asketą ar niūrų Rašto žinovą, mechaniskai kartojantį skaitytas tiesas. Šventeivos sakė apie Jį: "Štai rījūnas ir vyno gérējas" (Mt 11,19). Pasakojama, kad vienas viduramžių vienuolis važiavo pro vaizdingą ezerą ir nepastebėjo jo. Kas kita Jézus. Nuo Jo žvilgsnio nepasislēpdavo net buities smulkmenos; tarp žmonių Jam buvo jauku.

Evangelistai rodo Kristų labai žmogišką. Jie matė Jo ašaras, matė, kaip Jis gedi, stebisi, džiaugiasi, myluoja vaikus, gérissi gélémis. Jo kalbos dvelkia atlaidumu žmogaus silpnybėms, tačiau Jis niekuomet nešvelnina savo reikalavimų. Jis gali kalbėti labai geranoriškai, o gali būti ir griežtas, net aštros. Kartais Jo žodžiuose šmēsteli karti ironija ("jūs iškošiate uodą, o praryjate kupranugarę..." Mt 23,24). Kristus romus ir kantrus, tačiau su šventeivomis Jis negailestingas; prekius Jis išvaro iš Šventovės, Jis demaskuoja Erodą Antipą ir Rašto aiškintojus, priekaištauja mokiniams dėl silpno tikėjimo. Jis ramus ir santūrus, bet kartais Jį apima šventas pyktis. Ir visi dėlto čia nėra vidinės nedarnos. Jézus visuomet lieka savimi. Jeigu neminėsime kelių tragiškų momentų, Jis visuomet lieka šviesios, skaidrios dvasios. Net būdamas ten, kur gyvenimas virte verda, Jis tuo pat metu tarsi pakilęs į kitą pasaulį, susivienijęs su Tėvu. Artimieji Kristų laikė Žmogumi, Kuriō vienintelis troškimas tebuvo vykdyti "valią to, Kuris Jį siuntė" (žiūr. Jn 6,38).

Kristui svetima liguista egzaltacija ir aklas fanatizmas, būdinas daugeliui kovotojų dėl tikėjimo ir religijų ikūrėjų. Skaidrus, įdvasintas blaivumas - vienas iš esminių Jo charakterio bruožų. Pasakodamas apie išstabius dalykus, ragindamas būti ryžtingiemis ir imtis sunkių darbų Jis lieka natūralus, be dirbtinio patoso ir perdėjimo. Jis galėjo bičiuliškai šnekučiuotis su žmonėmis prie šventinio stalo ar prie šulinio, ir Jis galėjo ištarti visus sukreciančius žodžius: "Aš esu Gyvybės Duona" (Jn 6,35)! Jis kalba apie išbandymus ir kovą, ir Jis visur skleidžia šviesą laimindamas ir keisdamas gyvenimą.

Rašytojams niekuomet nepasisekdavo sukurti itaigaus herojaus, jeigu jo dorybių neatsverdavo trūkumai. Evangelistai čia išimtis, tačiau ne talentingos plunksnos dėka, o todėl, kad jie vaizdavo tobulą, nepakartojamą Asmenybę.

Negalima nesutikti su Russo, teigusiu, kad būtų neįmanoma išgalioti Evangelijų. Pasak Gétės, "visos keturios Evangelijos tikros, nes visos jos atspindi tas dvasines aukštumas, kurių ištakos - Kristaus asmenybė, o ji yra labiau dieviška nei visa kita, kas yra Žemėje" (I.Ekerman. Razgovory s Gete. Vert. iš vok. M., 1934, p.847).

Skirtingai nei Kumrano atsiskyrėliai, Jézus nenusigręžė nuo pa-

saulio, neslėpė nuo jo Savo dvasios lobiu, o dosnai dalijo juos žmonėms. Jis sakė: "niekas nevožia indu degančio žiburio, bet jį stato į žibintuvą, kad šviestų visiems, kas yra namuose" (Mt 5,15). Dievo Žodis turi būti "skelbiamas nuo stogų" - tokia Jo valia (Lk 12,3). Senovės žydų kalba tuo metu dažniau vartota raštams, o šnekamaja tapo aramejų tarmė. Šia kalba Jėzus ir bendravo su liaudimi. Tai rodo aramejiški žodžiai bei posakiai, išlikę Naujajame Testamente.*

Jėzaus pamokslai buvo tradicinės Šventojo Rašto poezijos formos. Neretai didingi Jo žodžių rečitatyvai priminė senovės pranašų himnus. Be to, Jis, kaip ir Rašto aiškintojai, kalbėdavo aforizmais, užduodavo klausimus, nevengė ir loginių įrodymų. Jėzus ypač mėgo *palyginimus* iš kasdienio gyvenimo. Juose išsamiausiai atspindi Jo mokymas.

Palyginimų žanras nuo seno žinomas Izraelyje, tačiau Jėzus padarė juos pagrindiniu savo minčių reiškimo būdu. Jis apeliavo ne vien į intelektą, bet norėjo paveikti visą žmogaus esybę. Piešdamas visiems žinomus gamtos ir buities vaizdus, Kristus dažnai leisdavo patiemis klausytojams daryti išvadas iš to, ką Jis pasakojo. Antai vengdamas abstrakčių žodžių apie visų žmonių brolybę, Jis pasakoja įvykį kelyje į Jerichą, kur nuo plėšikų nukentėjusiam žydui padeda kitatikis samarietis. Tokios istorijos smigo į širdį ir jaudino labiau nei visokie samprotavimai.

Galilėjos jūros (Genezareto ežero) pakrantės vėliau labai nukentėjo per karus; tik palyginti neseniai šis kraštas vėl ēmė panešeti į ankstesnį. Evangelijų laikais Genezaretas, kaip sako Flavijus, pasižymėjo "nuostabia gamta ir grožiu" (J.Flavij. Judeiskaja voina. III, 10). Vaismedžių sodas, vynuogynai, palmės pabréžė vandens mėli. Sklypuose augo akacijos, oleandru, baltais žiedais nusėtų mirtų krūmai. Derlių rinko ištisus metus. Ežeras buvo labai žuvingas. Dieną ir naktį jo vandenis skrode žvejų valtys.

Giliai prasminga tai, kad Geroji Naujiena pirmą sykį buvo paskelbta ne tvankiose, dulkėtose sostinėse, o šiame krašte, prie ežero žydrynės, tarp žaliuojančių giraičių ir kalvų, primenant, kad žemės grožis yra amžinojo Dangaus grožio atspindys.

* Pavyzdžiui, Aba, etata, talita kum ir kt. Priešmirtinis Jėzaus šauksmas (Eloji, Eloji, lema sabachtani) taip pat yra aramejų kalba, tai 21 psalmės žodžiai. Jau Rašto aiškintojai suvokė, kad tikejimo reikia mokyti aramejų kalba, todėl jie vertė į šią kalbą Bibliją (targumai). Apie Hileli sakoma, kad jis "moko paprastų žmonių kalbą" (Talmud, Baba Mecija, 104 a). Tačiau visa tai dar nereiškia, kad senovės žydų kalba buvo pamiršta. Jos mokėsi visi, kas lankė mokyklą ir skaitė Bibliją. Ji vartota raštams, ja kurta naujos maldos.

Aplink Genezaretą driekiasi keli pajūrio miesteliai, iš kurių Jėzus labiausiai pamėgo *Kafarnaumą*. Evangelistai net vadina Kafarnaumą “Jo miestu”. Jėzus gyveno greta sinagogos, kurią pastatydi-
no prozelitas romėnas, Simono, Andriejaus brolio, namuose; iš ten Jėzus pakrante eidavo pamokslauti į Betsaidą, Choraziną, Magda-
lą; iš ten Jis per šventes keliaudavo į Jeruzalę ir grįzdavo atgal. Ka-
farnaume žmonės tapo pirmujų Jo pagydymų liudytojais, matė, kaip
Jis vienu žodžiu nuramino konvulsijų tampomą apsėstajį, rékusį:
“Šalin! Ko Tau iš mūsų reikia, Jézau Nazarénai?! Gal atejai mūsų
pražudyti? Aš žinau, kas Tu esi. Dievo šventasis!..” (Lk 4,34). Gi-
minės, sužinoję apie Jézaus pamokslus ir stebuklus, nutarė, kad Ma-
rijos sūnus “galvos netekės” (Mk 3,21). Jie nuskubėjo į Kafarnaumą
norédami jėga parsivesti Jézų į Nazaretą, tačiau jiems taip ir
nepasisekė prasimušti į namus, kur Jis viešėjo, nes šie buvo gulte
apgulti minios.

Nuo to meto Marijai tapo nepakenčiamai likti tarp nazariečių,
laikiusių Jézų bepročiu. Buvo iškelta hipotezė, kad Ji kuriam laikui
išvyko į Kaną; prieglobstį Jai veikiausiai bus suteikę giminės (Jn
2,1). Iš Kanos Marija atvyko pas Sūnų į Kafarnaumą (Jn 2,12). Ta-
čiau ten Ji, matyt, neužsibovo. Paskutinį sykį prieš išsiskiriant il-
gam Ji veikiausiai matė Jézų Kanoje (Jn 4,46). Jos nebuvo tarp mo-
terų, lydėjusių Kristų Jo viešo tarnavimo metu.

Sykį giminaičiai, švenčiantys vestuves, pakvietė į svečius Jézų
su mokiniais, ir Motina vėl galėjo Jį pamatyti (Jn 2,1-11).

Per patį kuklios vestuvių puotos įkarštį, didžiam šeimininkų liū-
desiui ir gėdai, pasibaigė vynas. Matyt, visos krautuvėlės jau buvo
uždarytos, ir susirinkusiųjų nebuvo kuo vaišinti. Marija tai paste-
bėjo ir kreipėsi į Sūnų: “Jie nebeturi vyno”. Ar Ji tikėjosi kokios
pagalbos? O gal tiesiog norėjo sulaukti paguodos žodžio? Ir Jézaus
atsakymas, ištartas tarsi su atodūsiu, atrodo nesuprantamas. “Ką
Man su Tavimi daryti? Mano valanda dar neatėjo” - maždaug taip
galime pertiekti Jo žodžių prasmę. Nepaisant to, Marija suprato,
kad Jis vis dėlto pasirengęs kažkaip padėti ir pasakė tarnams: “Da-
rykite, ką tik Jis jums lieps”. Jėzus liepė pripilti vandens į šešis di-
delius akmeninius indus, skirtus apsiplovimams, semti iš jų ir nešti
stalo prievalzdui. Tarnai tiksliai įvykdė keistą įsakymą. Kai stalo
prievaizdas paragavo gérimo, jis nustebes tarė jaunikiui: “Kiekvie-
nas pirmiau stato geresnio vyno, o tu laikei gerajį vyną iki šiolei...”

Jézaus valdžia gamtai pasireiškė ne siaubą keliančiais ženklais,
o prie šventinio stalo, skambant vestuvių giesmėms. Jis pasinaudo-
jo ja tarsi netycia, norėdamas, kad neaptemptų linksmybės diena.
Juk Jis atejo, kad žmonės turėtų “apsčiai” gyvenimo, kad jam ne-
stigtų džiaugsmo ir pilnatvės (Jn 10,10).

Ivykiai Kanoje sukrėtė Galilėjos žvejus iki širdies gelmių. Evangelistas Jonas sako, kad kaip tik nuo to meto jie iš tikrujų įtikėjo Jėzū. Todėl jie nedvejodami paliko tinklus ir visiškai paklusio Mokytojui, kai šis, sutikęs juos ant kranto, pakvietė eiti su Juo.

Naujai susibūrusi bendruomenė, kurią po kelerių metų imta vadinti "nazariečiais", skirtingai nuo Budos ar Pranciškaus ordinų, neelgetavo. Ji turėjo lėšų ir netgi ištengė paremti vargšus. Pinigų duodavo mokiniai, ir jie priklausė visai brolijai. Šiuo principu vėliau vadovavosi Jeruzalės Bažnyčia*.

Visi pirmieji Jézaus mokiniai, matyt, buvo jauni. Vyriausias iš jų buvo *Simonas bar-Jona* (t.y. "Jonos sūnus", nors kai kuriuose rankraščiuose yra "Jono"). Jis minimas pirmas visuose apaštalų sąrašuose. Kai Mokytojas ko nors klausdavo mokinį, Simonas paprastai atsakydavo jų vardu. Kristus praminė Simoną "Kefas" - Uola, akmeniu; graikiškai - Petras. Šio vardo prasmę Jézus paaiškino Savo mokininiui vėliau. Simonas buvo karšto būdo, o kartu jam stigo drąsos. Tačiau jis labiau nei kitų mokiniai buvo prisirišęs prie Mokytojo, ir ši meilė padėjo Simonui-Petrui įveikti silpnadvaisiškumą.

Simonas Kafarnaume gyveno su broliu, žmona ir uošve. Jézus nuolat pas juos viešėdavo, naudojosi Petro valtimi. Simono namai ilgam tapo Jo namais.

Pas Mokytoją Petrą nuvedė jo brolis *Andriejus*, apie kurį žinome tiek pat nedaug, kiek ir apie *Jokūbą*, žvejo Zebediejaus sūnų. Užtat apie kitą Zebediejaus sūnų, jauniausią apaštalą *Joną*, Evangelijose papasakota daug smulkiau. Tikriausiai jis buvo panašus į savo motiną Salomę (Salomėją), energingą, nuoširdžią tikiinčią moterį, kuri vėliau taip pat tapo Jézaus pasekėja. Jonas Mesijo Karalystės arčiumu įtikėjo klausydamasis Jono Krikštytojo. Šis "paprastas, be-raštis" (Apd 4,13) jaunuolis vis dėlto, matyt, buvo susipažinęs su esejų mokymu, o tai sustiprino jo apokaliptinius lūkesčius. Jonas norėjo, kad Jézus svaidytų žaibus ir nutrenktų Savo priešus. Jonas ir Jokūbas slapčia svajojo užimti garbingiausias vietas prie Kristaus posto. Jézus abu brolius vadino *Benegeres**, "griaustinio vaka". Karštasis Jonas tapo mylimu Jézaus mokiniu.

* Žiūr. Mt 20,20; Lk 8,3; Mk 14,5; 15,40,41. Jono motina šelpė bendruomenę. Kad ši šeima buvo pasiturinti, galima spręsti iš to, kad Zebediejus (ar Zabdius, ar Zabediejus) samdė darbininkus (Mk 1,20). Yra pakankamai duomenų, rodančių, kad pirmoji Jeruzalės Bažnyčios bendruomenė tvarkė turtą bendrai (Apd 2,44-45), nes taip darė ir apaštalų broliliai. Krikščionys pirmą sykį vadinami "nazariečiais" ("nazorejai", o žydiškai - "nocrim") Apd 2,4,5. Šis pavadinimas veikiausiai kiles iš žodžio Hanocri (Nazarietis).

* Tai aramėjiska žodžio "banerges" transkripcija (Mk 3,17). Ši pravardė galėjo atsirasti dėl epizodų, panašių į aprašytąjį Lk 9,51-56. Tai, kad apaštalas buvo susipažinęs su esejų idėjomis, matyt iš jo raštų.

Kafarnaumo pakrantėje buvo muitinė. Užsukęs ten Jėzus pamaė muitininką Levį pravarde *Matas* ir pasakė jam: "Sek paskui Mane!" Matas ne tik kad išsyk nusekė paskui Mokyoją iš Nazareto, bet ir atvedė pas Jį kitus muitininkus. Vėliau šis žmogus veikiausiai pirmasis ēmė užrašinėti Jėzaus žodžius.*

Šalia keturių žvejų bei Mato artimiausiuju Jėzaus mokinį grupėi priklausė ir Tolomiejaus sūnus *Natanaelis* (Natanajil bar-Tolomej, o graikiškai Bartalamiejus) iš Kanos, jo draugas *Pilypas* iš Betsaidos, geriau nei kiti mokejės graikų kalbą; *Simonas Ūolusis*, dėl Kristaus išėjęs iš karingų ekstremistų zelotų (uoliujų) grupuotės, ir žvejas *Tomas* (aramėjų kalba, o graikiškai Didimas. Šis vardas reiškia "dvynys" ir veikiausiai yra tiesiog pravardė. Pasak legendos, tikrasis apaštalo vardas buvo Judas). Kitas *Judas* (Jokūbo sūnus) dar vadinas *Tadu*; be to, buvo Alfiejaus sūnus *Jokūbas*. Visi jie kilę iš Galilėjos, tik Simono sūnus, Judas buvo pietietis, gimus Karijoto mieste (Iš - Kerfiot, Iskarijotas). Pastarajam mokinui Jėzus patikėjo savo bendruomenės pinigus. Gali būti, kad taip Jis norėjo pabréžti pasitikis Judu.

Šio žmogaus vardas seniai tapo išdaviko ir niekšo simboliu. Tačiau abejotina, kad Jėzus būtų panorėjęs priartinti prie Savęs moralinių išsigimelį, doroviškai visiškai smukusį asmenį. Veikiausiai Judo požiūris į Mokyojo veiklą buvo neteisingas, tačiau tuo jis ne ką tesiskyrė nuo Petro ir kitų apaštalų. Jiems visiems buvo sunku įveikti iliuzijas, giliai įsišaknijusias sąmonėje. Daugelis mokinį paliko Mokyoją, pamatę, kad Jis nepanašus į jų lauktąjį Mesiją. Judo drama taip pat susijusi su tuo, kad jis nustojo tikėti Mokyoju. Nusivylimas čia gimdė pagiežą, pyktį, o tai ir pastūmėjo į išdavystę. Gali būti, kad taip jis norėjo atkeršyti už sužlugdytas garbėtroškiškas viltis. Šiaip ar taip, manydami, kad Judo veiksmus diktavo godulys, nepagrįstai supaprastiname šią Evangelijos tragediją.

Visi evangelistai teigia, kad žmonės, kuriuos Jėzus pasirinko, iš pradžių menkai tesuprato Jį ir Jo tikslus. Kartais jiems būdavo sunku suvokti net paprastą Mokyojo mintį. Tai, be abejo, negalejo neskaudinti Jėzaus, tačiau Jis kantriai aukléjo mokinius ir visuomet džiaugdavosi, kai jiems šis tas paaiskėdavo: "Šlovinu Tave, Tėve, dangaus ir žemės Viešpatie, - sušukdavo tuomet Jėzus, - kad paslėpe tai nuo išmintingujų ir gudriųjų, o apreiškei mažutėliams!" (Mt 11,25). Jeigu Geroji Naujiena pirmiausia būtų buvusi patikėta "gudriesiems", būtų kilęs pavojus, kad jos esmė bus iškreipta. Taip ir

* Mt 9,9; Mk 2,13-15; Lk 5,27-29. Mk vadina muitininką Leviu, Alfiejaus (Halpa-jaus) sūnumi, o Lk tiesiog Leviu. Iš to galima spręsti, kad Matas (Mataja, t.y. "Viešpaties dovana") buvo Levio pravardė.

ivyko praėjus šimtmečiui, kai Rytų okultistai atsivertė į naujajį tikėjimą ir sujungė krikščionybę su gnostine teosofija. Neiškreiptą Evangeliją sugebėjo išsaugoti kaip tik paprasti "mažutėliai" - nesipuikuojantys, nesiveržiantys "vadovauti", sausa kazuistika bei metafizikos teorijomis neapnuodyti žmonės, kurie tik labai nežymiai nuo savęs papildė Jėzaus mokymą. Viešpaties asmenybė, mintys, valia buvo vienintelis ir brangiausias jų lobis. (Nejučia kyla klausimas: jeigu apaštalai ilgai nesuvokė daugelio Jėzaus mokymo dalykų, kaip jie ištengė perteikti jį kitoms tikinčiųjų kartoms? Yra du papildantys kits kitą atsakymai: 1) Rytuose žmonės nuo seno pasižymėjo išlavinta atmintimi ir sugebėjo per daugelį amžių išsaugoti žodines tradicijas; 2) visiškai tikėtina, kad kuris nors iš mokinii, pavyzdžiu, Matas, užrašinėjo Kristaus žodžius, ir iš šių užrašų buvo sudarytos pirmosios *Logijos*, Jo posakių rinkiniai. Patenkinus šias dvi salygas visiškai įmanoma išsaugoti tikrą Jėzaus Evangeliją.)

...Jėzus mylėjo savo dvasinę šeimą ir ryšį su ja brangino labiau nei krauko giminystę. Syki, kai Jis kalbėjo minioms, kažkas pranešė, kad lauke, prie durų, Jo laukianti Motina su broliais. Jis ištiesė ranką į mokinius ir tarė: "Štai Mano Motina ir Mano broliai!" (Mt 12,49).

Garsas apie Galilėjos Mokytoją ir Gydytoją pasklido po visą apylinkę. Jėzui iš paskos nuolat sekė minios žmonių. Tereikdavo Jam pašišalinti, kad galėtų pabūti vienas, ir mokiniams tek davė Jį kviesti: "Visi Tavęs ieško" (Mk 1,37). Ir Jėzus vėl grįždavo prie laukiančiųjų.

Tačiau šiame pasiaukojamame gyvenime retkarčiais pasitaikydavo ir poilsio dienų, o tiksliau - valandų. Kai bandai jas išivaizduoti, nejučiomis prieš akis iškyla Genezareto pakrantė. Vakaras, saulė leidžiasi už miesto... Žaros nutvieko dangua fone ryškėja masyvus sinagogos siluetas. Švelnus vėjelis šiurena nendres, judina medžių šakeles. Rytuose driekiasi violetinės kalvos. Iš tolo sklinda parplaukiančią žvejų dainavimas...

Jėzus sėdi ant pakrantės rieduliu ir žvelgia į aprimusius ežero vandenis. Pasirodo Simonas su kitais mokiniais. Jie pagarbiai sustoja ir tyliai bijodami trukdyti Mokytoją. O Jis nejudėdamas sėdi, nušvestas blėstančios vakaro žaros, ir meldžiasi. Ar tokią akimirką į Jėzų žvelgiantys mokiniai suvokia, ar jie bent įtaria, kad regi Tą, Kuriame jiems apsireikš Aukščiausias, sukūrės ir valdą Visatą?..

Pietuose greit sutesta, ir štai jau virš jūros sužiba žvaigždės. Visi eina į Simono namus. Kambarį nušviečia blyksinti molinio švies туvo liepsnelė. Moterys taiso kuklią vakarienę prie stalo susėdusiems mokiniams ir Mokytojui. Jėzus sukalba padékos maldą ir perlaužia duonos kepalėli. Jis kalba apie Karalystę, vardan kurios reikia drąsiai ir ryžtingai visko atsisakyti, nes tas, "kuris prideda ranką prie arklo ir žvalgosi atgal", netinka Dievui tarnauti (Lk 9,62).

Simonui tikriausiai kyla daug klausimų, tačiau teirautis nedrįsta, nors jis ir pasiryžęs sekti paskui savo Viešpatį į pasaulio kraštą. Jono akys dega: jis regi pasaulio Teismą ir Žmogaus Sūnų, apvainikuotą Dovskydo karūna...

Jėzus pasakoja toliau.

Kafarnaumą apgaubia nakties skraistė.

Penktas skyrius

GEROJI NAUJIENA

Kristaus mokymas - tai Geroji ar Džiugioji Naujiena. Jis Pats taip jį vadino: araméjiškai *Besora*, o graikiškai - *Evangelija*.

Jis neatnešė pasauliui naujų filosofijos teorijų, visuomenės reformų projektų, nemokė pažinti antgamtinio pasaulio paslapčių. Jis iš esmės pakeitė patį žmonių požiūrių į Dievą, atskleisdamas tokius Jo bruožus, kuriuos anksčiau buvo galima tik miglotai išivaizduoti. Jėzaus Geroji Naujiena skelbia aukščiausią žmogaus pašaukimą ir didž susivienijimo su Kūrėju džiaugsmą.

Nelengva glaustai aptarti neišsemiamus Evangelijos lobius, todėl paminėsime tik esminius dalykus.

Dangiškasis Tēvas ir Dievo sūnūs

Senasis Testamentas dažniausiai kalba apie Dievo ir tautos santykius. Tuo tarpu Evangelija į pirmą vietą iškelia Dievo ir pavienės sielos santykius.

Jėzus kreipiasi ne į mases, ne į nuasmenintą skruzdėlyną, bet į asmenybę. Minioje dvasinis žmonių lygis smunka, juos ima valdyti bandos instinktai. Todėl Jėzus tiek dėmesio skiria pavienių žmonių likimui. Kiekvienas žmogus - tai ištisas pasaulis, kuris Dievui yra didžiausia vertybė. Tiesa, Jėzus vartojo žodį "kaimenė", bet Jo lūpose jis skambėjo visai kitaip nei mūsų dienomis. Jėzaus klausytojams kaimenė, banda buvo nuolatinių rūpesčių ir dėmesio, meilės

objektas: į avis žiūrėta beveik kaip i šeimos narius. Geras ganytojas "šaukia savasias avis vardais" ir "už avis guldo gyvybę", - sakė Jėzus (Jn 10, 3,11).

Kai Rašto aiškintojai stebėjosi, kodėl Mokytojas bendrauja su abejotinos reputacijos žmonėmis, Jis atsakė palyginimu: "Kas iš jūsų, turėdamas šimtą avių ir vienai nuklydus, nepalieka dykumoje devyniasdešimt devynių ir neieško pražuvusios, kolei suranda?! Radės su džiaugsmu dedasi ją ant pečių ir, sugrižęs namo, susikviečia draugus bei kaimynus, sakydamas: 'Džiaukitės drauge su manimi! Radau savo pražuvėlę avį!' Sakau jums, taip ir danguje bus daugiau džiaugsmo dėl vieno atsivertusio nusidėjėlio negu dėl devyniasdešimt devynių teisiųjų, kuriems nereikia atsiversti. Arba kuri moteris, turėdama dešimtį drachmų ir vieną pametusi, neužsidega žiburio, nešluoja namų ir rūpestingai neieško, kolei suranda? Radusi ji susivadina drauges bei kaimynes ir sako: 'Džiaukitės su manimi, nes radau drachmą, kurią buvau pametusi'. Sakau jums, šitaip džiaugiasi Dievo angelai dėl vieno atsivertusio *nusidėjėlio*" (Lk 15,1-10).

Kalbėdamas apie Aukščiausiąjį, Jėzus turėjo omenyje "Abraomo, Izaoko ir Jokūbo Dievą" (Mt 22,32), t.y. Senajame Testamente aprekštą Dievą. Be to, kaip ir Biblijos pranašai, Kristaus Evangelija moko ne tiek apie Dievą "Savyje", kiek apie Dievo santykį su pasauliu ir žmonija.

Iš visų Kūrėjo vardų, minimų Rašte, Jėzus teikė pirmenybę žodžiui "Tēvas". Jo maldose skamba kreipinys "Aba". Taip aramėjų kalba vaikai kreipdavosi į savo tėvus.

Tai nepaprastai reikšmingas pasirinkimas.

Pasaulio religijose Aukštesnysis Pradas neretai vadinamas Tėvu. Tačiau paprastai Jį įsivaizduodavo kaip despotišką ir valdingą valdovą. Tokiam požiūriui turėjo įtakos būties bei žemiškųjų valdovų baimė, paveikusi net Senojo Testamento Dievo sampratą. Kai žydas tardavo žodį "Tēvas", jis paprastai turėdavo omenyje rūstų Valdovą ir visos tautos Globėją.

Tik Jėzus prabyla apie Tėvą, kurį gali atrasti *kiekvieno* žmogaus siela, jeigu tik panorės. Evangelija dovanaja žmonėms galimybęapti Dievo sūnumis. Kristaus pažadai išsipildys priėmusiesiems šią dovaną: jie patirs, kad su Visatos Kūréju galima kalbėti akis į akį, kaip su "Aba", kaip su mylinčiu Tėvu, laukiančiu meilės atsako.

Dievo meilė neperšama, ji gerbia žmogaus *laisvę*. Viešpats panašus į namų šeimininką, kviečiantį visus į puotą ir besidžiaugiantį kiekvienu atsiliepusiu į šį kvietimą. Dar aiškiau šią mintį Jėzus išreiškė palyginimu apie neklusnų sūnų (Lk 15,11-32).

Jaunuolis pareikalavo, kad tėvas duotų jo palikimo dalį, ir išvyko svetur. Išskiriant tėvas neištarė nė vieno priekaišto žodžio. Jis

nenorėjo prisiverstinės meilės, todėl ir nebandė sulaikyti sūnaus. Kai šis, viską iššvaistęs, grįžo atgal visiškas elgeta vildamasis, kad namuose bus priimtas bent paprasčiausiu tarnu, tévas ne tik kad priémé jį, bet ir surengé puotą sūnaus palaidūno sugrįžimo garbei.

Tai sukélé vyresniojo sūnaus pavydą ir apmaudą:

- Štai jau tiek metų tau tarnauju, - pasaké jis, - ir niekad tavo īsakymo neperžengiau, o tu man nė karto nesi davės nė ožiuko pasilinksminti su draugais. Bet vos tik sugrīžo šitas tavo sūnus, surijęs tavajį turtą su kekšémis, tu tuoju jam papjovei nupenétą veršį.

- Vaikeli, tu visuomet su manimi, ir visa, kas mano, yra ir tavo, - atsaké tévas. - Bet reikéjo puotauti bei linksmintis, nes tavo brolis buvo miręs ir vėl atgijo, buvo žuvęs ir atsirado!

Ten, kur néra Dievo, néra ir tikro gyvenimo; tolstant nuo Jo, žmogui tenka pajusti kartų nuodémés vaisių skoni. Tačiau Viešpats visuomet pasirengęs priimti atgailaujantįjį - tokia šio palyginimo prasmė. Dangaus valią čia simbolizuoją ne reiklus šeimininkas, rūstus karalius ar griežtas teisėjas, o žmogus, gerbiąs kito laisvę - mylantis ir atlaidus tévas. (Nepamirškime, kad Kristaus amžininkai gyveno patriarchalinėse šeimose, kur sūnaus noras išeiti iš tévo namų laikytas nuodémé, nurodyta 4 Dievo Īsakyme.) Šis tévo paveikslas labiausiai atitinka Kristaus apreikštajį Dievą. Tévas, sédėdamas prie slenksčio, kantriai lauké grįžtant sūnaus - taip ir Viešpats trokšta laisvos žmogaus meilės.

Kartą moterys atvedė pas Jézū grupelę vaikų, kad Jis palaimintų juos. Mokiniai, nenorédami Jo varginti, neleido vaikų į vidų. Tačiau Mokytojas pasaké: "Leiskite mažutėliams ateiti pas Mane ir netrukdykite, nes tokį yra Dievo Karalystė" (Lk 18,16). O kai mokiniai pasiteiravo Kristaus, kuris iš jų didžiausias Dievo Karalystėje, Jis pasikvieté vaikutį, pastatė tarp mokinų ir, apkabinęs jį, taré: "Iš tiesų sakau jums: jeigu neatsiversite ir nepasidarysite kaip vaikai, nejeisite į Dangaus Karalystę" (Mt 18,1-4; 19,13-15; Lk 9,46-48; Mk 9,33-37). Vaiko sielos atvirumas ir patikumas yra žmogaus pasitikėjimo savo dangiškuoju Tévu simbolis. Štai kodėl Jézus taip mėgo vaikišką kreipinį "Aba" (Pats žydų žodis "Omuna", tikėjimas, reiškia ne tikėjimą kokia nors abstrakčia tiesa, o pasitikėjimą Dievui, ištikimybę Dievui. Iš šio žodžio kileęs ir "amen" - "tai tiesa").

Apaštalas Paulius sako: "Dievas atsiunté į mūsų širdis Savo Sūnaus Dvasią, kuri šaukia: 'Aba, Téve!' Taigi tu jau, nebe vergas, bet įsūnis"** Tas, kuris patyré laimę būti Dievo sūnumi, tarsi kitomis

* Gal 4,6-7; Rom 8,15. Iš šių žodžių matyti, kad Dievo sūnumis ne gimstame, o tampame. Pažymétina, kad žydų religinėje literatūroje į Dievą nesikreipiama žodžiu "Aba". Žiūr. J. Guillet. The Consciousness of Jesus. New York, 1972, p.206.

akimis ima žvelgti į pasaulį. Jis išsprūsta iš mirtį nešančių atsitikti-numo gniaužtų. Viešpats arti jo ir stebi kiekvieną jo žingsnį, be Jo žinios nė plaukas nuo galvos nenukris...

Pasitikėjimas turi būti besalygiškas, visiškas, nes negalima "tar-nauti dviem šeimininkams" (Mt 6,24). Jeigu žmogus gyvena pasau-lio tuštybe, jo širdis prisiriša prie Mamonos stabo (Mamona - se-novės sirų turto dievukas, aramėjų kalba reiškė turtą). "O kokia gi žmogui nauda laimeti visą pasaulį, bet pakenkti savo sielai?" - sakė Jėzus (Mk 8,36).

Pasitikinti Tėvu siela išsvaduoja iš *rūpesčių* - ne kasdienių neiš-vengiamų rūpesčių, o iš varginančio, įkyraus, temdančio protą susi-rūpinimo.

Jeigu Tėvas rūpinasi netgi mažais paukšteliais, jeigu Jis lauko gėles apdovanojo tokiu įstabių grožiu, nejaugi Jis pamirš Savo vai-kus? Juk jie brangesni Jam už visus kitus kūrinius.

Todėl nesisielokite ir neklasinėkite: "Ką valgysime?", arba: "Ką gersime?", arba: "Kuo vilkėsime?"

Visų tų dalykų vaikosi pagony.

Jūsų dangiškasis Tėvas juk žino,
kad viso to jums reikia (Mt 6,31-32).

Gyvenant šalia Tėvo, išblėsta baimė ir netikumas. Melsdamie-si Dievo vaikai atskleidžia Jam savo mintis, viltis ir skausmus. "Pra-šykite, ir jums bus duota, ieškokite, ir rasite, belskite, ir bus jums atidaryta" (Mt 7,7; Lk 11,9).

Jeigu net beširdis teisėjas, kaip sakoma Jėzaus palyginime, bu-vo priverstas išpildyti vargšės našlės prašymą, nes ji nedavė jam ramybės, tai negi mylantis Tėvas atsisakys išklausyti meldžiančiųjų Jo? Meldžiantis labai svarbu tikėti, kad būsime išklausyti.

Argi atsiras iš jūsų žmogus,
kuris savo vaikui, prašančiam duonos, duotų akmènį?!

Arba jeigu jis prašytų žuvies,
nejaugi paduotų jam gyvatę?

Jei tad jūs, būdami nelabi,
mokate savo vaikams duoti gerų daiktų,
juo labiau jūsų dangiškasis Tėvas
duos gera tiems, kurie Jį prašo (Mt 7,9-11; Lk 11,11-13).

Pagonys manė, kad dievai trokšta jų aukų. Nieko panašaus ne-rasime Senajame Testamente. Visa gamta priklauso Dievui. Pati ver-tingiausia dovana Jam - žmogaus širdis. Apeigos prasmingos tik tuo-met, kai jos išreiškia meilę Kūrėjui. Todėl ir Jėzus neatmetė papro-čio aukoti deginamąsių aukas. Jis netgi nurodinėjo, kad negalima nešti aukos nesusitaikius su broliu (Mt 5,23-24). Tačiau pažyméti-na, kad evangelistai niekur nemini Kristų dalyvavus tokiose auko-

se. Šventykla Jam pirmiausia buvo "maldos namai".

Tačiau apeigos Šventykloje, ir netgi bendra malda negali atstoti pavienio bendaravimo su Tėvu, atviro pokalbio vien tik su Juo.

Dievui nereikia formalaus garbinimo prievolės, Jam nereikia išorinio, demonstratyvaus religingumo - šios duoklės papročiams. Jėzus įspėja:

Kai meldžiatės, nebūkite tokie, kaip veidmainiai, kurie mégsta melstis, stovédami sinagogose ir aikštėse, kad būtų žmonių matomi...

Kai tu panorësi melstis, eik į savo kambarėli ir užsirakinės melskis savo Tėvui, esančiam slaptoje, o tavo Tėvas, regintis slaptoje, tau atlygins.

Melsdamiesi nedaugiažodžiaukite kaip pagony: jie tariasi būsią išklausyti dėl žodžių gausumo.

Nedarykite taip kaip jie.

Jums dar neprašius,

jūsų Tėvas žino, ko jums reikia (Mt 6,5-8).

Jeigu ko ir prašome Dievo, darome tai tik todėl, kad išsakome Jam visa, kas slegia mūsų širdį.

Jėzus moko melstis paprastais žodžiais, reiškiant meilę ir pasitikėjimą:

TEVÉ MŪSŲ, KURIS ESI DANGUJE! Mes - Tavo vaikai, ir mūsų Tėvynė - ten, kur Tu.

TEESIE ŠVENTAS TAVO VARDAS. Tebūnie mūsų širdys apimtos giliausios pagarbos Tavo švenčiausiajai paslapčiai.

TEATEINIE TAVO KARALYSTĖ, TEESIE TAVO VALIA KAIP DANGUJE, TAIP IR ŽEMEJE. Mes laukiame, kad išsipildytų Tavo sumanymas, kad Tu imtum karaliauti Savo kūrinijai ir taptum vieninteliu mūsų Valdovu ir Viešpačiu.

KASDIENĖS MŪSŲ DUONOS DUOK MUMS ŠIANDIEN. Palaikyk mūsų gyvastį šiandien, nes tikime, kad rytdiena Tu pasirūpinsi.

IR ATLEISK MUMS MŪSŲ KALTES, KAIP IR MES ATLEIDŽIAME SAVO KALTININKAMS. Mylēti Tėvą - tai sūnaus pareiga, kurią mes taip blogai vykdome. Išmokyk mus mylēti ir atleisti kits kitam, kaip Tu myli ir atleidi mums.

IR NELEISK MŪSŲ GUNDYTI, BET GELBÈK MUS NUO PIKTO (Mt 6,9-13; Lk 11,2-4.). Saugok mus nuo blogio, esančio aplink, ir mumyse.

NES TAVO YRA VALDŽIA IR GALYBĖ, IR GARBĖ PER AMŽIUS. AMEN (Ši malda buvo plačiai paplitusi tarp krikščionių dar prieš atsirandant Evangelijų tekstams. Skirtingi maldos variantai įsitvirtino, matyt, taip pat anksčiau. Tačiau kuris iš variantų

senesnis, iki šiol néra visiškai aišku, nors daugelis egzegetų pirme-nybę teikia Lk. Šios maldos paralelių esama ir judajizmo raštuo-se.).

Pažymétina, kad šioje maldoje į pirmą vietą iškeliami ne žmogaus norai, o Viešpaties valia. Kreipdamiesi į Jį žmonės neturėtų galvoti vien apie tai, kas jiems rūpi. Sūnus visada ir visur pasitiki Tėvu.

Žodžiai "Teateinie Tavo Karalystė" rodo, kad ji dar ne visiškai atėjo. Kristus tiesiai sako, kad žemę tebeyaldo demoniškos jėgos. Šétonas tebéra "šio pasaulio kunigaikštis" (Jn 12,31; 14,30; 16,11).

Kristus neaiškino, iš kur atsirado blogis, vadinaši, Jis manė, kad tai pakankamai atskleista Senajame Testamente. Žmogaus pašaukimas - ne tiek mąstyti apie blogi, kiek kovoti su juo. Blogio problema Evangelijoje - tai praktinė problema, gyvenimo užduotis, iškelta tiems, kurie trokšta vykdyti Dievo sumanymus.

Meilės priesakas

Blogis, su kuriuo žmogus glaudžiausiai susiduria, yra jo paties blogis: pirmiausia - tai noras valdyti, pajungti, priversti, antra - tai aklas maištingumas, kai terūpi iškelti save ir duoti valią instinktams. Sie demonai tūno sielos gelmėse ir telaukia progos išsprūsti išorėn. Šių demonų penas - požiūris į savajį "aš" kaip į vienintelį centrą, kuris laikomas vertėbe. Mūsų "aš" tirpstant visuomenės stichijoje, individu maištas slopsta, tačiau kartu, deja, niveliuoja, nyksta ir asmenybė. Išeitį iš šio akligatvio nurodo Biblijos priesakas: "Mylēk artimą kaip save patį". Jis ragina kovoti su egocentriškais žvėries pradais, skatina pripažinti kito "aš" kaip tolygią vertėbę. Šios kovos rezultatas - tobulesnis žmogus, "naujas kūrinys" (2 Kor 5,17). Tik meilė gali įveikti Šétoną.

Žmogaus aplinkoje ir jo paties viduje kyla nemažas priešinimas meilės priesakui; jėgų jam vykdyti žmonės semsis iš To, Kuris Pats yra Meilė, Kuris Jėzaus Evangelijoje apsireiškė kaip gailestingas, mielaširdingas Tėvas.

Tikras tikėjimas neatsiejamas nuo žmogiškumo. Pamirštantieji šią tiesą panašūs į statytojus, statančius namą be pamatų, tiesiog ant smėlio. Toks statinys neišvengiamai sugrius nuo pirmos audros (Mt 7,25; Lk 6,47-49).

Jėzaus dorovinio mokymo pagrindas yra tai, ko moko ir Dešimt

Dievo įsakymų. Turtingam jaunuoliui Jis sakė: "Jei nori įeiti į gyvenimą, laikykis įsakymų" (Mt 19,17). Be to, Jis pritarė Hilelio skelbtam principui: "Nedaryk kitam to, kas tau pačiam nemielo", tačiau šiam posakiui Jis suteikė daugiau gyvumo, veikmės: "Visa, ko norite, kad jums darytų žmonės, ir jūs patys jiems darykite" (Mt 7,12).

Evangelijai svetimas viską neigiantis moralizavimas ir su juo susijusi formaliai "dorybių" schema, apsiribojanti vien draudimais. Šventasis Augustinas rašė: "Mylēk Dievą, ir elkis, kaip nori" - tai yra požiūris į žmones turi būti organiška tikėjimo išdava. Pažinės Tėvą negali nemylėti ir Jo kūrinių. Negana to, Jėzus tiesiai sako: "Tai, ką padarėte vienam iš šių mažiausiuju Mano brolių, Man padarėte" (žiūr. Mt 25,34-40). Jis teis žmones ne pagal jų "įsitikinimus", o pagal jų darbus. Tas, kas tarnauja artimam, - tarnauja Dievui, net jei pats jis to ir nesuvokia.

O kaip elgtis Kristaus mokiniams, kai susiduria su blogais žmonių darbais?

Daugelis žydų Rašto mokytojų pasisakė prieš smerkimo nuodėmę (Hilelis sakė: "Nesmerk savo artimo, kol nebuvali patekės į jo padėti" - Avot, II,4). Jėzus visiškai pritarė šiai nuostatai.

Tikintis Viešpaties atlaidumo, reikia ir pačiam mokytis atleisti. Ar dera žmogui, kuriam valdovas dovanojo didžiulę skolą, pačiam spausti savo nemoką skolininką tol, kol šis jo bičiulis pateks į kalėjimą?

Matydami artimujų silpnybes, turėtume ne smerkti juos, o gailėti, nes ir patys esame nuodėmingi. "Neteiskite, - išpeja Jėzus, - kad nebūtumėte teisiami. Kokiu teismu teisiate, tokiu ir patys būsite teisiami, ir kokiu saiku seikite, tokiu ir jums bus atseikėta. Kodėl gi matai krislą savo brolio akyje, o nepastebi rąsto savojoje?!" (Mt 7,1-3).

Fariziejai iprato iš aukšto žiūrėti į neišmanančius Rašto. Žodis "am-haarec" (netašytas kaimietis) jiems buvo nedorėlio sinonimas. Su tokiu žmogumi jie nenorėjo turėti nieko bendra. Su juo buvo nevalia drauge melstis, sėsti prie vieno stalo ir netgi pamaitinti jį išalkusį. "Neišmanėlis nebijo nuodėmės, "am haarec'as" negali būti teisuolis", - sakė mokslo vyrai (Avot, II,6). Jėzus šiuo požiūriu laikėsi priešingos nuomonės. Jis, ko gero, netgi mieliau bendravo su paprastais žmonėmis. Maža to, Jis buvo visų vargdienių bei visuomenės parijų draugas ir užtarėjas. Mokesčių rinkėjai, kurie ne laikyti žmonėmis, laisvo elgesio moterys neretai patekdavo į būrelį, kuris Jį supo. Tai šokiravo padorius Rašto aiškintojus, besidžiuojančius savo teisuoliškumu. Išgirdės jų priekaištus, Jėzus at-

siliepė: "Ne sveikiesiems reikia gydytojo, o ligoniams. Eikite ir pasimokykite, ką reiškia žodžiai: Aš noriu pasigailėjimo, o ne aukos. Aš ir atėjau šaukti ne teisiųj, bet nusidėjelių" (Mt 9,12-13).

Nuoširdžią atgailą Kristus vertino labiau nei ramų pasitenkinimą, kai žmogus tariasi įtinkas Dievui. Sykį Jis papasakojo apie du žmones, besimeldžiančius Šventykloje. Vienas - teisuolis fariziejus - dėkojo Dievui už tai, kad jis néra "toks, kaip kiti žmonės": dažnai pasninkauja, aukoja Šventyklai ir yra visai nepanašus į tokį kaip "šis va muitininkas". O muitininkas stovėjo atokiai, nedrįsdamas pakelti akių, tik mušësi sau į krūtinę ir nužemintai kartojo: "Dieve, bük gailestingas man nusidėjeliui!" "Sakau jums: šitas nuéjo į namus nuteisintas, ne anas. Kiekvienas, kuris save aukština, bus pažemintas, o kuris save žemina, bus išaukštintas", - tarė Jėzus baigdamas palyginimą (Lk 18,9-14).

Aišku, atgaila neturi apsiriboti žodžiais. Juk ir Jonas Krikštytojas kalbėjo apie atgailos, "atsivertimo vaisius". Ir vėl Jėzus pateikia pavyzdį iš kasdienio gyvenimo: "Vienas žmogus turėjo du sūnus. Kartą jis kreipësi į pirmajį sakydamas: 'Vaike, eik ir padirbék šiandien vynuogyne'. Šis atsakė: 'Nenoriu', bet vėliau apsigalvojo ir nuéjo dirbti. Paskui tévas kreipësi į antrajį sūnų tais pačiais žodžiais. Šis jam atsakė: 'Einu, viešpatie', bet nenuéjo. Katras iš jų, ivykde tévo valią?" (Mt 21,28-31).

Tai, kad Jėzus apsilankė Mato namuose, kur rinkosi jo draugai muitininkai, sukélė pasipiktinimo audrą. Mokytojų apipylė priekaištasis: kaip Jis galis sësti prie stalo su tokiais niekingais žmogeliais?! Tačiau Jėzus dar kartą priminė, jog kiekviena siela verta dëmesio ir pasigailėjimo. Nepaisantieji šio priesako panašūs į vyresnijį broli iš palyginimo apie sūnų palaidūną, broli, kuris nesidziaugė klajūno grįžimu.

Suartédamas su nusidéjeliais Kristus siekë paskatinti juos atgailauti ir keisti gyvenseną. Jo gerumas ir pasitikėjimas dažnai darë tikrus stebuklus.

Vieną kartą Mokytojas keliavo pro Jerichą. Prie miesto vartų Jি sutiko didelę minia. Kiekvienas norėjo, kad Jėzus apsistotų jo namuose. Vienas iš jerichiečių, Zachiejus (Zachējus), "muitininkų viršininkas", norédamas nors akies krašteliu žvilgtelėti į Mokytoją, bandë prasiskverbtį pro minią, bet, būdamas mažo ūgio, neįstengė to padaryti. Tāsyk Zachiejus, numojęs ranka į gero tono taisykles, užbėgo priekin ir įlipo į medį, pro kurį turėjo praeiti Viešpats.

Jėzus iš tikrujų atėjo į tą vietą ir, pažvelges aukštyn, pamatė žmogų, tupintį šilkmedyje: "Zachiejau, - netikëtai tarė Jėzus, - greit lipk žemyn! Man reikia šiandien apsilankytí tavo namuose".

Nesavas iš džiaugsmo muitininkas nubėgo namo pasirengti priimti Viešpatį, o aplinkiniai ėmė murmėti: "Jis apsistojo pas tokį didelį nusidėjėli!"

Tačiau šis Mokyojo žingsnis buvo veiksmingas.

- Viešpatie, - pasakė Zachiejas pasitikdamas Jį, - pusę savo turto atiduodu vargšams, o jei neteisėtai paėmiau ir ką nors nuskriaudžiau, grążinsiu keturgubai.

- I šiuos namus šiandien atejo išganymas, - atsakė Kristus, - nes ir jis yra Abraomo palikuonis. Nes Žmogaus Sūnus atejo ieškoti ir gelbėti, kas buvo pražuvę (Lk 19,1-10. Iš Zachiejaus žodžių galima spręsti, kad jis ir anksčiau, sąžinės priekaištų genamas, labdariavo, o šis pažadas susijęs su piktnaudžiavimais renkant mokesčius).

Kafarnaume vienas fariziejas, vardu Simonas, pasikvietė Jėzų į svečius. Per pietus į kambarį įėjo moteris, visoje apylinkėje garsėjusi palaidu elgesiu. Ji atsinešė alebastrinį indą brangių kvepalų. Netardama nė žodžio ji priėjo prie Mokyojo, pravirkusi puolę prie Jo kojų, laistė jas ašaromis, tepė kvapiaja mira ir šluostė palaidais plaukais. Ar ši moteris buvo girdėjusi, kad Jėzus atleidžia nusidėjeliams? O gal ji norėjo atsidėkoti Jam už mielaširdystę puolusiams? Tačiau ši scena nemaloniai nustebino šeimininką. "Jeigu šis būtų pranašas, - su panieka pagalvojo fariziejas, - Jis žinotų, kas tokia moteris, kuri Jį liečia." Jėzus perskaitė šias mintis:

- Simonai, turiu tau ką pasakyti.

- Sakyk, Mokyojau.

- Skolintojas turėjo du skolininkus. Vienas buvo skolingas penkis šimtus denarų, o kitas - penkiasdešimt. Jiems neturint iš ko atiduoti, jis dovanojo abiem. Katras labiau jį mylės?

- Manau, jog tasai, kuriam daugiau dovanota.

- Tu teisingai nusprenudei, - atsakė Jėzus, ir paaiškino, kodėl papasakojo ši palyginimą. Jis nurodė ir tai, kuo Simonas skyrėsi nuo šios moters. Simonas jautėsi esąs teisuolis, pokalbis su Jėzumi jam tebuvo proga pasiginčyti, o moteris suvokė žemai puolusi ir ieškojo To, Kuris gali jai atleisti ir išvaduoti ją nuo ankstesnio gyvenimo.

Tačiau, kai Kristus pasakė nusidėjėlei: "Atleidžiamos tau nuodėmės", - visi susirinkusieji dar labiau pasipiktino. Keistasis Pranašas užminė jiems naują mislę. Argi kas gali atleisti nuodėmes? Jas atleidžia tik Dievas. Kas šiam Nazariečiui davé galią taip kalbėti?*

Tačiau jie būtų dar labiau pasipiktinę, jei būtų išgirdę, kaip Jėzus aiškina šventus Rašto įsakymus.

* Lk 7,36-50. Evangelijoje yra keli šio pasakojimo variantai (Mt 26,6-13; Mk 14,3-9; Jn 12,1-8). Kai kurie egzegetai mano, kad tai įvairūs to paties įvykio atgarsiai. Tačiau labiau tikėtina, kad būta dviejų "patepimų" - vienas fariziejaus Simono namuose, o kitas - Betanijoje.

Sena ir nauja

Žydu teologai karta po kartos stengési tiksliai nustatyti, kiek įsakymų yra Toroje, o kai kurie iš jų manė, kad esama tokiu įsakymų, kurie išreiškia pačią tikėjimo esmę (Talmud, Makot, 24). Todėl vienas iš Rašto aiškintojų nutarė sužinoti Jėzaus nuomonę ir kartu išsiaiškinti paties Galilejiečio pažiūras:

- Mokytojau, - paklausė jis, - koks įsakymas yra didžiausias.

- Pirmasis, - atsakė Kristus, - yra šis: "Klausyk, Izraeli, - Viešpats, mūsų Dievas, yra vienintelis Viešpats; tad mylēk Viešpatį, savo Dievą, visa širdimi, visa siela, visu protu ir visomis jégomis". O štai antrasis: "Mylēk savo artimą kaip save patį". Néra įsakymo, didesnio už šiuodu. Siais dviem įsakymais remiasi visas Istatymas ir Pranašai ("Istatymas ir Pranašai" - Senojo Testamento sinonimas).

- Gerai, Mokytojau, - teko sutikti Rašto aiškintojui. - Tu teisybę pasakei: Dievas yra vienintelis ir néra kito šalia Jo; o mylēti Jį visa širdimi, visu protu ir visomis jégomis bei mylēti artimą kaip save patį svarbiau už visas deginamasių atnašas ir kitokias aukas (Mt 22,35-40; Mk 12,28-33; Lk 10,25-28).

Iš atsakymo Rašto aiškintojui matyti Kristaus požiūris į senajį Mozės Istatymą, ir iš tų Jo žodžių tampa aišku, kodėl Jis norejo išsaugoti jį. Kai prasidėdavo kalbos apie Raštą, Jėzus tiesiai pareikšdavo:

Nemanykite, jog Aš atejės panaikinti Istatymo ar Pranašu.

Ne panaikinti jų atejau, bet įvykdyti.*

Iš tiesų sakau jums:

kol dangus ir žemė nepraeis,

nė viena raidele ir nė vienas brūkšnelis neišnyks iš Istatymo,
viskas išsipildys...

Jeigu teisumu neviršysite Rašto aiškintojų ir fariziejų -
nejeisite į Dangaus Karalystę.

Taigi, Kristus mokė, kad Biblia - tai Dievo Apreiškimas, ir pripažino žodinės Bažnyčios tradicijos būtinumą, nes taip geriau atskleidžiama Rašto prasmė. Todėl Jis ir sakė liaudžiai apie farizieus: "Visa, ką jie liepia, darykite ir laikykites" (Mt 23,3). Tačiau, skirtingai nuo fariziejų, kurie dažnai papildydavo Istatymą šimtais nauju taisykliu, Jėzus grąžindavo jį prie ištakų, prie Sinajaus Devinties Dievo įsakymų, prie tikrojo Mozės palikimo, kurį išsaugo-

* Mt 5,17-20; Lk 16,17. Graikiškas žodžio "īvykdyti" analogas reiškia ir pripildyti, baigti, pridurti, suteikti pilnatvę. Jis ir kilęs iš žodžio "pilnatvė".

jo Pranašai, Kartu Jis gerbė ir smulkesnius priesakus, nenorėdamas leisti gundytį "šitų mažutelių" ir laužyti tradiciją. "Niekas, gėrės seno vyno, - pažymi Jėzus, - nenori jauno; jis sako: "Senasis geresnis!"* Nepaisant to, aiškindamas Torą, svarbiausią akcentą iš ceremonijų, apeigu sferos Jis perkelia į dorovinę, dvasinę sritį. Jis taip pat pagilino ir papildė etines Įstatymo normas.

Įstatymas draudė žudyti, o Jėzus ragina apskritai išrauti iš širdies neapykantą - nusikaltimo šaknį. Įstatymas smerkė sutuoktinių neištikimybę, o Jėzus kalba apie nedorū geidulių pavoju. Įstatymas reikalauja nelaužyti priesaikos, o Jėzus iš viso laiko ją nereikalingą:

Verčiau jūs sakykite:

"Taip", jei taip, "Ne", jei ne,
o kas viršaus, tai iš piktuojo.**

Pagoniškuose Įstatymu kodeksuose bausmė dažnai būdavo sunkesnė nei pats nusikaltimas. Senasis Įstatymas rėmėsi teisingumo principu: "Akis už akį - dantis už dantį". Jėzus atskiria kriminalinę teisę nuo dorovinių normų, kurios yra kitos prigimties. Žmonėms būdinga neapkęsti priešų, tačiau Dievo vaikai privalo blogi įveikti gériu. Jie privalo kovoti su savo kerštingumu. Negana to, jie turi linkėti gero savo skriaudėjams. Tai didžiausias žygdarbis ir tikros dvasinės jėgos požymis, darantis mus panašius į Patį Kūrėjā.

Mylēkite savo priešus

ir melskitės už savo persekiotojus,***

kad būtumėte savo Dangiškojo Tėvo vaikai;

Jis juk leidžia Savo saulei tekėti blogiesiems ir geriesiems, siunčia lietų ant teisiųjų ir neteisiųjų.

* Lk 5,39. Apie Jėzaus Kristaus nenorą vesti į pagundą ryžtingai atmetant tradicijas liudija ir Jo žodžiai Evangelijoje pagal Matą 17,27.

** Mt 5,21-37. Pažymėtina, jog "nauju" tiksliai šio žodžio prasme Kristus pavadino tik pasiaukojančios meilės įsakymą. (Jn 13,34). Komentatoriai, manantys, kad Senajame Testamente kalbėta tik apie žmogaus *poelgius*, o ne apie jo vidines paskatas, ignoruoja faktus (žiūr., pvz., Pr 4,5-7). Net toks trumpas Dekalogo kodeksas mini dvasinę nuodėmę (pavydą). Talmude sakoma: "Aistra iš pradžių esti tarsi svetima, vėliau - viešnia, o galiausiai - namų šeimininkė" (Sukka, 52). Taip pat pridursime, kad Evangelijos požiūris į priesaiką sutampa su tuo, ką aiškinuo esejai (žiūr. J.Flavij. Judeiskaja voina, II,8,6).

*** Mt 5,44-48. Kristaus žodžiai apie nesipriešinimą blogui kartais būdavo suprantami kaip raginimas likti visiškai pasyviems (taip manė ir L. Tolstojas). Tačiau matome, kad pats Kristus nebuvo pasyvus. Jis rimbu išvaikė prekius iš Šventyklos; Jis protestavo, kai vyriausiojo kunigo tarnas smogė Jam per veidą (Jn 18,22); Jis kalbėjo, kad "nėra didesnės meilės, kaip gyvybę už draugus atiduoti" (Jn 15,13). Todėl Jo žodžius apie atlaidumą skriaudėjams reikia suprasti kaip raginimą įveikti blogi gériu (žiūr. ir Rom 12,21). Šiuo požiūriu Evangelijos mokymas sutampa su tuo, ko mokė ir geriausia Rašto aiškintojai: "Stenkite mėgdžioti Dieva; Jis mielaširdingas, tad būkite ir jūs mielaširdingi" (Sota, 14), "mokėk gériu už blogį" (Šemot Rabba, 22).

Jei mylite tik tuos, kurie jus myli, tai koki atlygi gausite?

Argi taip nesielgia ir muitininkai?!

Ir jeigu sveikinate tiktai savo brolius,

kuo gi viršijate kitus?

Argi to nedaro ir pagony?!

Taigi būkite tokie tobuli,

kaip jūsų Dangiškasis Tėvas yra tobulas.

Štai kvapą gniaužianti aukštuma, į kurią Kristus kviečia žmogų.

Istatymas laikė "artimu" tik tos pačios tautos ir tikėjimo žmogų. Tačiau Kristus praplečia šiuos ankštus rėmus. Kai vienas Rašto aiškintojas paklausė Jo: "Kas mano artimas?", užuot atsakęs, Jis papasakojo apie žyda, kuriam atsitiko pakliūti į plėšikų nagus. Nusilpės nuo žaizdų jis gulėjo prie kelio ir su nuoskauda žiūrėjo, kaip pro šalį abejingai praėjo kunigas ir Šventyklos tarnautojas. Jis visai nesitikėjo užuojaudis iš samariečio, atjojančio paskui anuos. Negi šis kitatautis ir eretikas galėtų būti geresnis už kunigą ir levitą? Tačiau tas sustojo ir, nieko neklasinėdamas, padėjo nukentėjusiam: aptvarstė žaizdas ir, užkėlęs ant savo mulo, nugabeno į užeigą, o ten iš anksto sumokėjo už jo slaugymą.

- Kas iš šių trijų, - paklausė Jėzus Istatymo aiškintojo, - tau atrodo buvęs artimas patekusiam į plėšikų rankas?

- Tas, kuris parodė jam gailestingumą, - negalejo nepripažinti šis.

- Eik ir tu taip daryk!

Kristus privertė jį patį padaryti išvadą, kad "brolis" ir "artimas" gali būti kiekvienas žmogus (Lk 10,25-37).

Jis nuosekliai pratino savo mokinius prie naujo, neįprasto pozūrio į pagonis. Antai Jis neslepė savo džiaugsmo sužinojės, kad su Juo nori pabendrauti graikai (Jn 12,21), o savo kančios išvakarėse Kristus pasakys, kad Jo Evangelija "turės būti visoms tautoms paskelbta" (Mk 13,10; Mt 24,14).

Kafarnaumo garnizono karininkas, romėnas, prašė pagydyti jo tarną sakydamas, jog šiam pasveikti pakanka Jėzaus ištarto žodžio. Kristus nusistebėjo: "Nė Izraelyje neradau tokio didelio tikėjimo", o po to pridūrė: "Daugelis ateis iš rytų ir vakarų ir susės Dangaus Karalystėje prie stalo su Abraomu, Izaoku ir Jokūbu. O karalystės vaikai bus išmesti laukan į tamsybes..." (Mt 8,5-12; Lk 7,1-9). Šie žodžiai skambėjo kaip iššūkis tiems, kurie tik izraelitus laikė vertais Dievo meilės.

Priešiškumas "svetimiesiems", kad ir kokia piedanga jį dangstyume, yra instinktas, kurį žmonėms nepaprastai sunku įveikti. Tuo

tarpu Evangelija nedviprasmiškai ragina kovoti su nacionaliniu išskirtinumu ir kartu tėsia Amoso, Izaijo ir Jono Krikštytojo mokymą.

Iškeldamas į pirmą vietą dvasinę Įstatymo esmę, Kristus ir nurodymui švęsti šeštadienį (šabą) grąžino pradinę prasmę.

Nūdienos žmogus ne visuomet gali suvokti šio priesako reikšmę. Ipratę prie nustatyto poilsio dienų, pamirštame, kas senovėje buvo šeštadienis. Jis neleido sielai paskęsti kasdieniuose rūpesčiuose duodamas laiko maldai ir apmąstymams; jis suteikdavo poilsį visiems: ir laisviesiems, ir vergams, ir netgi naminiams gyvuliams.

Tačiau būta ir kitos medailio pusės. Daugelis pamaldžių žmonių, gerbdami "sekmos dienos" šventumą, pernelyg ji sureikšmino.

Vykstant Makabiejų karui, grupė sukilėlių nutarė verčiau mirti nei kautis per šabą, ir visi iki vieno buvo išžudyti. Tąsyk sukilio ikvėpėjas kunigas Matatijas nutarė, kad reikia veikti kitaip. "Kausimės ir šeštadienį", - pasakė jis. Ir tarp fariziejuų būta bandžiusių kelti balsą prieš formalų požiūrį į poilsio dieną. Vienas iš jų sakė: "Šeštadienis skirtas jums, o ne jūs - šeštadieniu" (Ioma, 85a, 1; Mak 2,32-41). Nepaisant to, apribojimų, draudimų gausėjo, todėl šios maloningosios Dievo dovanos paskirtis darësi vis sunkiau suvokiama. Pedantai šeštadieniais tiesiog paralizuodavo gyvenimą. Itin uolūs čia buvo esejai. Antai jie manė, kad žmogų ar gyvulį, šeštadienį ikritusį į duobę, gelbëti galima tik kitą dieną.

Kristus tokį požiūrį laikė Mozès priesakų iškraipymu. "Šabas padarytas žmogui, ne žmogus šabui", - sakė Jis (Mk 2,27).

Vieną šeštadienį praalkę Jézaus mokiniai, eidami per javų lauką, émë skabyti varpas, trinti jas ir valgyti grūdus. Fariziejai nutarė, kad tai yra savotiškas grūdų malimas, ir paklausė: "Kodėl Tavo mokiniai daro per šabą tai, kas draudžiama?" Tuomet Jézus priminė jiems, kad ir Dovydas, likęs su savo kariais be maisto, paémë iš Dievo namų padėtinės duonos, nors tik kunigai turėjo teisę jos valgyti. Karalius pasielgė teisingai, nes tenkinti gyvybines žmogaus reikmes svarbiau nei paisyti ritualinių draudimų (Mk 2,23-28; Mt 12,1-6; Lk 6,1-5).

Keletą sykių Jézus gydė per šabą, tuo sukeldamas Įstatymo aiškintojų protestus. Jie émë atidžiai Jį stebéti, kad galėtų viešai apkaltinti nepagarba Įstatymui. Veltui Jis priminė, jog kai kurios svarbios apeigos atliekamos ir per šabą, veltui aiškino, kad padëti žmonėms visuomet yra dievobaimingumo darbas. Jis klausė fariziejų: "Jei kurio iš jūsų sūnus ar galvijas ikris į šulinį, argi tučtuojau neištchuks jų šabo dieną?!" (Lk 14,5). Fariziejai neturėjo pagrįstų prieštaravimų, tačiau nenustojo laikësi savo.

Kartais Jézus sąmoningai skatindavo Rašto aiškintojus ginčytis. I sinagogą atėjo žmogus su paraližiuota ranka vildamasis, kad Mokytojas jį pagydys. Buvo šabo diena, ir šventeivos stebėjo, ką darys Nazarietis. Jis liepė ligoniui stoti į vidurį ir paklausė susirinkusiųjų: "Ar šabo dieną leistina gera daryti, ar bloga? Gelbėti gyvybę ar žudyti?" "Anie tylėjo", - rašo evangelistas Morkus. Tada, rūsciai juos apžvelgės ir nuliūdės dėl jų širdies kietumo, tarė tam žmogui: "Ištiesk ranką!" Šis ištiesė, ir ranka atgijo. "Išėjė fariziejai tuoju ēmė tartis su erodininkais, kaip Jézų pražudyti" (Mk 3,1-6).

Didžiausią pasipiktinimą sukeldavo Jézaus žodžiai: "Žmogaus Sūnus yra ir šabo Viešpats" (Mk 2,28). Tai reiškė, kad Jézus turi galią vertinti ir Istatymą.

Gali pasirodyti, kad šitaip elgdamasis Jézus kėsinosi į Bažnyčios tradiciją ir užkirto galimybę tradiciškai tikintiems priimti Jo mokymą. Tačiau iš tikrujų Jézus nepažeidé šios tradicijos pagrindų, esmės. Senajame Testamente pripažystamas ne tik raidės, bet ir *asmeninio Apreiškimo* autoritetas. Kaip tik šios išskirtinės dovanos bei misijos dėka ir mokė visi pranašai (žiūr. Am 7,10-15). Tai, kad atėjo Rašto aiškintojų era, dar nereiškia, kad Dievo Dvasia nustoję veikusi. Todėl Talmude tiek daug reikšmės teikiama pavienių mokytojų nuomonėms. Jų posakiai neretai buvo vertinami ne mažiau kaip Tora (Penkiaknygė) ir *netgi labiau už jq.* Pasak Toseftos (senovinio rabinų komentarų rinkinio), rabinai netgi turėjo teisę panai-kinti *dalį* taisyklių, nurodytų Istatyme.

Vadinasi, Kristaus mokymas nebuvo priešingas Senojo Testamento Bažnyčioje galiojusiems mokymo principams net tuomet, kai Jis reikalavo *atsisakyti* kai kurių Toros taisyklių. Tai pasakytina apie ritualinius maisto apribojimus. Jie buvo įvesti senų senovėje dėl to, kad Bažnyčia būtų apsaugota nuo kitatikių. Tačiau ilgainiui draudimai darësi vis sudëtingesni ir galiausiai susidarė ištisa tabu sistema, kurios buvo sunku paisyti.

Nors jau Biblioje maistas skirtomas į "švarų" ir "nešvarų", Jézus nedvejodamas paskelbė šį skirtymą pasenusiu. "Nešvarios" gali būti tik žmonių mintys, jų norai ir poelgiai.

Klausykite ir supraskite!

Ne kas patenka į burną,

suteršia žmogų,

bet kas išeina iš burnos...

Nes iš širdies išeina pikti sumanymai,

žmogžudystės, svetimavimai,

paleistuvystės, vagystės, melagingi liudijimai, šmeižtai.

Štie dalykai suteršia žmogų (Mt 15,10-20; žiūr. Rom 14,14)

Taip aiškiai išreikšta mintis pasirodė esanti sunkiai suvokiamą net artimiausiems Jézaus mokiniams. Ir po daugelio metų Petras vis dar bijojo laužytį draudimus, susijusius su "nešvarių" maistu (Apd 10,9-15).

Jézus neteikė daug reikšmės ir ritualiniams rankų mazgojimui, kurį pamaldūs žyda laikė būtinu. Be to, Jis nenorėjo, kad pasninkavimą žmonės laikytų dideliu nuopelnui. Senų senovėje pasninkas buvo gedulo, liūdesio ženklas, tačiau Jézaus laikais jį laikyta dievobaimingumo požymiu.

Jono Krikštytojo mokiniai stebėjos, kad Jézus, skirtingai nuo jų mokytojo, neverčia savo pasekėjų paisyti pasninkų. "Argi galite versti pasninkauti vestuvį svečius, kol šu jais yra jaunikis?!" - paprieštaravo Jézus (Lk 5,34). Juk askezė yra *priemonė*, o ne tikslas; tikslas - priartėti prie Dievo. Tie, kurie yra šalia Žmogaus Sūnaus, pasiekę šį tikslą, todėl jiems nereikia pasninkauti. Suprantama, Jézus nesmerkė askezės ir Pats pasninkavo gyvendamas dykumoje. Jis žinojo, kad ir Jo mokiniams ateis sunkios dienos, kai pasninkas taps būtinas.

Taip iš Senojo Testamento komentarų ryškėjo Naujojo kontūrai. Evangelijos šviesoje blėso, neteko prasmės daugelis senų taisyklių bei apeigų. Jos tapo atgyvenomis, nors Rašto aiškintojai atakliai tam priešinosi tapatindami Tiesą su vienos tautos religine nacionaline sankloda. Jézus sakė: "Niekas palaikio drabužio nelopo naujo milo lopu, nes toks lopinys atplėšia drabužio gabalą, ir skylė tik padidėja. Taip pat niekas nepila jauno vyno į senus vynmaišius, nes antraip vynmaišiai plyštų, vynas išsilietų ir vynmaišiai niekais nueitų. Bet jaunas vynas pilamas į naujus vynmaišius, ir abeji išsilaičio" (Mt 9,16-17; Mk 2,21-22).

Tai, kas sena, neatmetama ištisai, tačiau šalia statomas kitas pastatas, kuriam senasis yra tarsi prieangis. Jézus neneigia religijos formos, tačiau visuomet pabrėžia, kad meilė, tikėjimas, vidinė dvasinė nuostata yra svarbiausia.

Buvo dar vienas dalykas, kur Evangelija iškeliamą kaip priešingybę Senajam Testamentui. Įstatymas leido vyrui mesti žmoną raudus paprasčiausią, net visai menką pretekstą. Tai buvo patriarchališkės teisės, viešpatavusios Rytuose, atspindys. Nors Biblioje labai vertinama meilė bei moters dora, o motina itin gerbiama, tačiau moters situacija, įteisinta Įstatyme, nelabai skyrėsi nuo tos, kuri buvo kitose šalyse. Vyrą vadinta "baalu", viešpačiu; žmona laikoma kone jo nuosavybė, tokia, kaip ir tarnai ar namų apyvokos daik-

tai. Šios realijos ir atispindėjo Įstatymo paragrafę, kuriuo vyru buvo leidžiama lengvai nutraukti santuoką.

Rašto aiškintojai, numatydami, kad Jézaus požiūris į skyrybas skiriasi nuo minėtojo, ištraukė Jį į diskusiją. Mokytojo atsakymas turėtų ne tik religini, bet ir politinį atspalvį, nes ir tetrarchas Antipas paliko savo žmoną ir vedė Erodiadą. Jonas Krikštytojas ir buvo nužudytas todėl, kad išdriso pasmerkti šį valdovo poelgi.

Jézus kategoriskai atmetė mintį, jog Mozės Įstatymas *pritaria* skyryboms. Pasak Jo, Mozė šiuo atveju tik padarė nuolaidą, atsižvelgdamas į žmonių "širdies kietumą". Tai labai svarbus liudijimas, rodantis, kad žydų tautos tikėjimas, jog Mozė tiesiogiai iš Dievo gavės visą Torą, yra neteisingas.

Jézus savo klausytojams apibūdino idealią santuoką. Santuoką įvedė Kūréjas, ir, priešingai paplitusiai nuomonei, ji nėra vien prie-monė vaikams gimdyti. Kai du tampa "vienu kūnu" (o žodis "kūnas" Biblioje paprastai reiškia "žmogus"), - tai yra stebuklas, Dievo dovana, kurią gauna tik žmonės. "Ką tad Dievas sujungė, žmogus teneperskiria". Sutuoktinė vienovė gali sugriauti tik neištiki-mybę (Mt 19,3-12; Mk 10,2-12).

Šis reikalavimas net mokiniam atrodė neivykdomas. Tada jau verčiau likti nevedusiam, nusprendė jie. "Ne visi išmano tuos žodžius, o tik tie, kuriems duota išmanyti", - atsakė Jézus. Jis, kaip ir Mozė, matė, koks netobulas ir silpnas žmogus, tačiau dėl to nesirengė menkinti idealo. Jis pripažino ir viengungišką skaistų gyvenimą, tačiau laikė jį ypatingu pašaukimu. Tuo tarpu daugelis Jo apaštalų buvo vedę (pavyzdžiui, Petras ir Pilypas). Pirmieji krikščionys šeimą vadino "namų Bažnyčia". Pats Kristus liko nevedęs ne todėl, kad būtų norėjus sumenkinti santuoką, o pirmiausia dėl to, kad visiškai priklausė Tėvui ir Savo misijai. Jo meilė gaubė kiekvieną žmogų.

Naują požiūrį į moterį Kristus įtvirtino jau pačioje Savo viešosios veiklos pradžioje.

Eidamas iš Jeruzalės į Galiléją, Jis keliauto per samariečių žemes (Jn 4,3-34). Karštą vidudienį, nuvargęs po kelionės, Jézus prisėdo pailsėti prie seno šulinio, iš kurio vietas gyventojai nuo neatmenamų laikų sémė vandenį. Mokiniai palikę Jį nuéjo nusipirkti maisto.

Tuo metu viena samarietė, nešina ant galvos ąsočiu, atejo prie šulinio pasisemti vandens. Ji labai nustebė keliaunininkui paprasius gerti. Juk žyda, kaip ir nūdienos sentikiai, negerdavo su kitatikiais iš to paties indo. Nepažįstamasis atsakė moteriai, kad Pats

gali duoti jai "gyvojo vandens", kurio išgėrusi ji niekuomet nejaus troškulio.

Paprasta moteris šiuos žodžius suprato tiesiogine prasme:

- Viešpatie, - pasakė ji, - duok man to vandens, kad aš nebetrokščiau ir nebevaikščiočiau semtis čionai.

- Eik, pakviesk savo vyra ir sugrižk čia.

- Aš neturiu vyro.

- Gerai pasakei: "Neturiu vyro", nes jau esi turėjusi penkis virus, ir dabartinis anaiptol ne tavo vyras. Čia tu tiesą pasakei.

Samarietė suprato, kad liūdna jos gyvenimo istorija - ne paslaptis Pašnekovui. Ir jai išsyk toptelejo mintis paklausti Jo apie seną nesantaiką tarp samariečių ir žydų:

- Viešpatie, matau, jog esi pranašas. Mūsų tévai garbindavo Dievą ant šito kalno, o jūs tvirtinate, kad Jeruzalė esanti vieta, kur reikia Jį garbinti.

- Moterie, tikėk Manimi, jog ateis valanda, kada garbinsite Tévą ne ant šio kalno ir ne Jeruzalėje. Jūs garbinate, ko nepažištate, o mes garbiname, ką pažištame, nes išganymas ateina iš žydų. Bet ateis valanda, - jau dabar ji yra, - kai tikrieji garbintojai šlovins Tévą dvasia ir tiesa.

- Aš žinau, kad netrukus ateis Mesijas, - atsakė moteris. - Atėjės Jis mums viską paskelbs.

- Tai Aš, kuris su tavimi kalbu, - tarė Jėzus...

Tuo metu prie šulinio priėjo mokiniai. Jie nustéro pamatę Mokytoją besišnekučiuojantį su samariete. Tuo tarpu ši susijaudinusi nuskubėjo į miestą papasakoti gentainiams apie susitikimą.

- Rabi, pasistiprink! - pasiūlė mokiniai.

- Aš turiu valgyti maisto, kurio jūs nežinote.

Mokiniai susižvalgė. Kas galėjo duoti Jam maisto šioje nesventingoje vietovėje? Tačiau jie dar labiau nustebu sužinoję, kad ne jiems, o šiai paprastai moteriai, be to, dar nusidėjėlei ir eretikei, Jis pirmajai tiesiai pasakė esąs Mesijas ir paaškino amžinosios dviuos religijos esmę...

Sokratui moteris tebuvo buka, įkyri būtybė. Buda savo pasekėjams draudė net žiūrėti į moteris. Prieš krikščionybės epochą moterys dažniausiai būdavo bebalsės vergės, kurių gyvenimas ribojosi alinančiu darbu ir šeimos rūpesčiais. Neatsitiktinai vienoje žydų maldoje buvo sakoma: "Dėkoju Tau, Dieve, kad Tu nesukūrei manęs moterimi..."

Kristus grąžino moteriai atimtą žmogiškajį orumą ir teisę į dva-

sinius poreikius. Nuo šiol moters vieta - ne tik prie šeimos židinio. Todėl tarp artimiausių Jėzaus pasekėjų matome ir nemažai moterų, daugiausia iš Galilėjos. Evangelija išsaugojo kai kurių iš jų vardus. Tai Marija iš Magdalos (Magdalietė), kurią Viešpats išvadavo nuo "septynių demonų", Jono ir Jokūbo motina Salomė; Mergelės-Marijos sesuo Marija, Kleopo žmona; Zuzana; Erodo prievalzdo Chuzos žmona Joana (Lk 8,2-3). Turtingosios Jėzaus pasekėjos šelpė mažają bendruomenę.

Tačiau Jėzus nenorėjo, kad jų vaidmuo tuo ir baigtu.

Lankydamas Jeruzalėje Jis suartėjo su tokio Elizaro (ar Lozoriaus) šeima. Lozorius su seserimis Morta ir Marija gyveno šalia Jeruzalės, Betanijos kaime. Mokytojas pamėgo šiuos namus, Jis čia dažnokai užsukdavo pailsėti. Sykį, vėl Jam apsilankius Betanijoje, Morta nuskubėjo taisyti vaišią, o Marija atsisėdo prie Mokytojo kojų ir klausėsi Jo žodžių. Tai matydamas vyresnioji sesuo kreipėsi į Jėzų:

- Viešpatie, Tau nerūpi, kad sesuo palieka mane vieną patarnauti? Sakyk, kad ji man padėtų.

- Morta, Morta, - atsakė Jėzus, - tu rūpiniesi ir sielojiesi dėl daugelio dalykų, o reikia tik vieno. Marija išsirinko geriausiąją dali, kuri nebus iš jos atimta (Lk 10,39-42).

Pažymėtina, kad net Jėzaus priešininkai, matydamai Jį apsuptą moterų, nedriso Jo šmeižti. Tai vienas iš išstabių Evangelijos bruožų. "Tas, Kuriam pakluslo vėjas ir jūra, - rašo Fransua Moriakas, - turėjo galią teikti didžią ramybę ir žmonių širdims... Jis malšindavo bekylančias širdies audras, nes priešingu atveju Jį būtų garbinė ne kaip Dievo Sūnų, o kaip žmogų tarp žmonių" (F.Mauriac. La vie de Jesus, p.41).

Vėliau, atėjus išbandymų metui, pirmosios moterys krikščionės, skirtingai nuo kitų mokinii, nepaliko Viešpaties. Jos buvo ant Golgotos Jo mirties valandą, lydėjo Mokytoją į rūsi, kur Jis buvo palaidotas, ir joms pirmosioms buvo atskleista Velykų paslaptis...

Evangelija griovė sienas, nuo seno skiriančias žmones. Sienas tarp paisančių Įstatymo apeigų ir jų nežinančių; tarp žydų ir kitaucių, tarp vyrų ir moterų - visiems ji atvėrė kelią į Kristaus Karalystę, kurioje tautybė, luomas, lytis, amžius tapdavo antraeiliai dalykai. Regėdamas šį stebuklą, apaštalas Paulius sušuko: "Čia jau nebéra nei graiko nei žydo, nei apipjaustyto nei neapipjaustyto, nei barbaro nei skito, nei vergo nei laisvojo, bet visa ir visuose - Kris-tus" (Kol 3,11).

Žemiškasis gyvenimas ir amžinasis gyvenimas

Nuo žilos senovės žmonės tikėjo, kad po mirties, suirus kūnui, žmogus ir toliau gyvena, tik kitaip. Tokie mąstytojai kaip Platonas ir Posidonijus pirmieji filosofiškai pagrindė ši tikėjimą. Jie teigė, kad mūsų žemiškasis kelias tėra amžinybės preliudija. Platonas sugebėjimą pasirengti mirčiai netgi vadino pagrindine išminčiaus do-rybe. Senojo Testamento religija šiuo požiūriu buvo išimtis. Ji labai ilgai negalėjo atsakyti į klausimą, koks žmogaus pomirtinis likimas. Galiausiai žydai buvo priversti perimti kitų tautų pomirtinio pasaulio sampratą. Chaldėjai ir Homero tautiečiai pomirtinį pāsaulį išsivaizdavo kaip požemį, kur slankioja snūduriuojančios vėlės. Remiantis šiais vaizdiniais ir aprašomas Senojo Testamento Šeolos (Pragaras). Tačiau tikraja "gyvenimo tasa" pirmiausia laikyti palikuonys (žiūr. Ist 32,22; Ps 87,6-13; Job 10,21-22; 26,5; 30,23-34; 38, 17).

Tol, kol asmenybė nesuvokė savęs atskirai nuo genties, žmogus galėjo taikstytis su gentinio nemirtingumo idėja. Tačiau plečiantis individualiai sąmonei, šiai idėjai imta priešintis. Jobo šauksmas - stulbinantis religinės krizės, kurią teko išgyventi Izraeliui, liudijimas. Teisuolių kenčia, o piktieji klesti. Tad kur ieškoti Dievo teisybės? Ar tik anapus? Seňasis Testamentas atmetė šią pagundą. Tačiau ir atsižadėti tikėjimo Dievo teisingumu ir gerumu nebuvo galima. Vadinasi, maloningoji Kûréjo valia kažin kokiu, dar nežinomu būdu turėjo būti apreikšta čia, žemėje...

Tokios mintys buvo užvaldžiusios protus Izraelyje, kai maždaug IV a. pr.Kr. čia pirmą sykį pasigirdo geroji naujiena apie amžinajį gyvenimą. Tačiau atsivėrė ne "sielos nemirtingumas", o būsimasis atgimimas, viso žmogaus prisikėlimas, kai ir dvasia, ir kūnas, ir visa Dievo kūrinija galės tapti amžinybės dalininkais (žiūr. Ps 72, Iz 25,8; 26,14-19).

Žydų teologai ne išsyk priprato prie šio jiems naujo požiūrio. "Eklesiasto" (Eklesiasto) autorius ir Jėzus, Siracho sūnus (Ješua ben-Sira) taip ir negalėjo tuo patikėti. Tik II a.pr.Kr. šis požiūris tapo žydų tikėjimo dogma, išėjo į Bažnyčios žodinę tradiciją. Tik sudukiejai ryžtingai atmetė naujają požiūrį į pomirtinį gyvenimą ir laikėsi senojo mokymo apie Šeolą.

Jėzus Kristus visiškai patvirtino tikėjimą į mirusiuju prisikėlimą. Tačiau, nuolat pabrėždamas jį ateisiant ir kalbėdamas apie būsimą Dievo pergalę prieš mirtį, Jis neskelbė spiritualizmo, kuriam žemiškasis gyvenimas tėra miražas.

Evangelija moko ne tik apie aną, bet ir apie šį gyvenimą.

Nemirtingumas, prisikėlimas, Dievo Karalystė neatsiejamai susiję su tuo, kas vyksta šiame pasaulyje. Jeigu žmogus nustos čia vykdės savo pareigas, tai bus jo pašaukimo išdavystė. Kita vertus, tie, kurie visas jėgas skiria tik materialiems dalykams, neišvengiamai patiria katastrofą.

Gyvenimas trumpas. Kiekvieną akimirką iš mūsų gali būti pareikalauta ataskaitos. Primindamas tai, Jėzus pasakė palyginimą apie turtuoli, besirūpinantį tik tuo, kaip pripildyti savo aruodus. Syki, derlingais metais, jis nutarė statyti naujus aruodus, tačiau kaip tik tada atėjo jo mirties valanda, ir visi rūpesčiai nuejo perniek. "Taip yra tam, kas krauna turtus, bet nesirūpina tapti turtingas pas Dievą", - baigia Jėzus (Lk 12,16-21).

Godumas, žemiškųjų gėrybių vaikymasis paverčia nepilnaverčiu; pamiršdamas nedūlėjančias dvasios brangenybes žmogus apvagia save. Nėra nieko baisesnio už tokį trumpažegiškumą.

Vargas jums, turtuoliai... Vargas jums, kurie dabar persisotinė!..

Vargas jums, kurie dabar juokiatės!

Nes jūs liūdésite ir verksite...

Nekraukite sau lobią žmėje,

kur kandys ir rūdys éda,

kur vagys įsilaužia ir vagia.

Verčiau kraukitės lobį danguje,

kur nei kandys, nei rūdys neéda,

kur vagys neįsilaužia ir nevagia,

nes kur tavo lobis, ten ir tavo širdis (Lk 6,24-25; Mt 6,19-21).

Kristus ragino būti dvasiškai nepriklausomiems nuo to, kas laikina. "Tiesa padarys jus laisvus", - sakė Jis (Jn 8,32).

Praeityje, pranašų laikais, apie juos grupavosi žmonės, niekinantys lupikavimą, turto troškimą. Jie vadino save "dvasios skurdžiai", nors ir nebuko vargšai išprasta šio žodžio prasme. Tai buvo teisuoliai, trokstantys išsivaduoti iš šio pasaulio tuštynės varžtų.

Tokie, Kristaus žodžiais, turi būti ir Jo mokiniai. "Palaiminti turintys vargdienio dvasią: jų yra Dangaus Karalystė" (Mt 5,3). Jie "vargdieniai", nes suvokia esą reikalingi maloninguju Dvasios dovanų ir viliasi jų sulaukti.

Sykį prie Jėzaus priėjo jaunuolis iš kilmungos šeimos ir nusilenkės tarė:

- Gerasis Mokytojau, ką turiu daryti, kad laimėčiau amžinajį gyvenimą?

- Kam vadini Mane geru? - atsakė Jėzus. - Niekas nėra geras, tik Dievas. (Kristus atmetė kreipinį "gerasis" nenorėdamas, kad jaunuolis reikštų pernelyg didelę pagarbą, nes jis laikė Jėzū tik žmogumi.) - Tu žinai įsakymus: "Nežudyk, nesvetimauk, neapgaudinėk, gerbk tėvą ir motiną..."

- Mokytojau, aš viso to laikausi nuo pat jaunystės. Ko dar man trūksta?

Jėzus atidžiai pažvelgė į jaunuolių, kuris Jam išsyk patiko, ir tarė:

- Tau trūksta vieno dalyko. Jeigu nori būti tobulas, eik, parduok, ką turi, ir išdalyk vargšams, tai turėsi lobį Danguje; tuomet ateik ir sek paskui Mane.

Jaunuolis buvo labai turtingas, ir atsisakyti įprastos gyvensenos jam buvo pernelyg didelė auka. Jėzaus siūlymas buvo jam netiketas.

Stengdamasis pažadinti jo sąžinę, Jėzus pridūrė:

- Kaip tu gali sakyti, jog laikaisi Įstatymo ir Pranašu?! Pasakytai: "Mylék savo artimą taip kaip patį save", - o juk daugybė tavo brolių, Abraomo vaikų, apsirengę varganais skudurais ir miršta nuo alkio, o tavo namai pertekę turto, bet iš jų nieko neatitenka vargšams...*

* Mt 19,16-22; Mk 10,17-31; Lk 18,18-30. Paskutinioji frazė paimta iš nekanonizuotos senovinės Evangelijos pagal Nazariečius. Jeremijas šiuos žodžius priskiria prie tikrų. Žiūr. J.Jeremias. Les paroles inconnues de Jesus. Paris. 1970, p.47-50)..

Ar Evangelija yra asketiskas, neigiantis šį pasaulį mokymas, ar priešingai - teigiantis pasauli? Vienareikšmiškai į šį klausimą negalima atsakyti. Vyskupas Kasianas rašo: "Teigiamas krikščionybės požiūris į pasaulį susijęs su Dievo Kūrėjo ir Jo Apvaizdos samprata (žiūr. Apd 17,24-28). Ap.Paulius mokė, jog Dievą pažištame iš Jo kūriniu (Rom 1,20). Kaip priešingybę dualistinės pakraipos eretikų asketizmui jis pateikia tokį argumentą: "kiekvienas gi Dievo kūrinys yra geras" (1Tim 4,4). Todėl ir geras, kad jis Dievo kūrinys. Atmetus nuostatą, jog Dievo sukurtas pasaulis yra geras, tampa neaiški ir Kristaus žemiškojo tarnavimo bei Evangelijoje įamžinto Jo mokymo prasmė. Jeigu pasaulis yra blogas, kokia Jo stebuklų prasmė: alkanujų pasotinimas, ligonių gydymas? Kristus mylejo pasaulį... Tačiau ir teigiant pasaulį, krikščionybė palieka galimybę jį neigti. Jeigu aš atsižadu pasaulio tam, kad be išlygų tarnaučiau Dievui, vadinasi, vardan didesnės vertybės atsisakau mažesnės. Taigi kalbama ne apie visišką pasaulio neigimą, o apie vertybų hierarchiją. Jeigu aš renkuosi didžiausią vertybę, mažesnioji nenustoja buvusi vertybė. Bažnyčios asketizmas įgauna savo tikrają prasmę tik tuomet, kai pasaulis laikomas vertybe" (Kassian. Carstvo Kesaria pered sudom Novogo Zaveta. Pariž, 1949, p.6,8).

Tačiau jaunuolis pasišalino paskendęs liūdnose mintyse.

- Vaikai, - kreipėsi Jėzus į mokinius, - kaip sunkiai turtuoliai pateks į Dievo Karalystę! Lengviau kupraungariui išlisti pro adatos ausi, negu turtuoliui ieiti į Dievo Karalystę!

Šie žodžiai sūkėlė mokinį nerimą. Juk ir jie tikėjosi sulauksią privilegijų ir malonių Mesijo namuose. Nuoširdusis Petras garsiai išreiškė jų susirūpinimą. Skirtingai nei turtingasis jaunuolis, jie metė viską ir nusekė paskui Jėzū. Ko gi jie gali tikėtis už tai?

Jėzus atsakė giliaplašme ir mislinga fraze: kiekvienas dėl Jo ir Evangelijos palikęs motiną, tėvą, vaikus, namus, ateityje "gaus šimteriopai" namų, mstotinų ir brolių...

Kristus pareikalavo, kad turtingasis jaunuolis išdalytų viską, ką turi vargšams, nes buvo numatęs padaryti jį savo apaštalu. Kitiems žmonėms - fariziejui Nikodemui, Sinagogos vyresniajam Jajirui, Juozapui Arimatičiui, Chuzos žmonai Joanai - Jis nesiūlė skurdžiai gyventi. Vadinasi, skurdas - nebūtina išganymo sąlyga. Nepaisant to, Jėzus dažnai kalbėjo apie žemiškų gėrybių troškimo pavojus. Ne pats turtas yra blogis, o tai, kad jis užvaldo žmogaus širdį, aiškino Jėzus.

Tai, ką žmogus turi, privalu naudoti kitų labui. "Palaimingiau duoti negu imti", - sakydavo Jėzus (Apd 20,35). Jo mokinio pareiga - tarnauti artimiesiems čia, Žemėje. Tai dar syki pabrėžia Evangelijos etikos pobūdį: žmonės bus teisiami pagal jų darbus. Viešpats pirmiausia klaus né "kaip tiki", o kaip elgeisi su savo broliais: ar pamaitinai alkstančius, ar lankei ligonius bei nelaimės ištiktuosius? (Mt 25,31-46). Kristui socialinės problemos - tai dorovinės problemos. Štai kodėl apaštalai ir Bažnyčios Tėvai taip karštai protestavo prieš vargšų priespaudą (Jok 5,1-6; I.Zeipel. Choziaistynno - etičeskije vzgliady Otcov Cerkvi. Versta iš vok. M., 1913). Štai kodėl krikščioniškųjų tautų istorija rodo, kad pamynus Evangeliją, atsižadėjus jos priesakų vardan pomirtinio gyvenimo, neišvengiamai sulaukiamama bausmės, o laisvės, teisingumo ir brolybės principus perima priešikos Bažnyčiai jėgos...

Tačiau nereikia manyti, kad Kristus siūlė konkrečią visuomenės pertvarkos programą. Jis paliko žmonėms *patiemis* kurti tuos projektus remiantis Jo mokymu. Kai du broliai papraše Jėzaus padalyti palikimą, Jis atsisakė: "Žmogau, kas gi Manę skyrė jūsų teisėju ar dalytoju?" (Lk 12,14). Tikintieji Jি patys, betiesioginių nurodymų pasuks teisingu keliu. "Jūs pirmiausia ieškokite Dievo Karalystės ir Jo teisybės; o visa kita bus jums pri-dėta" (žiūr. Mt 6,33). Dėl tos pačios priežasties Kristus neskyrė dėmesio ir to meto politikos problemoms - Jis kalbėjo apie tai, kas aktualu visuomet.

Dievo Karalystė

Kas yra Dievo Karalystė, kuriai skiriama tiek daug vietas Jėzus mokymė?

Vulgariojo mesianizmo šalininkai Dievo Karalystę siejo su akiavaizdžia Izraelio pergale ir fantastišku suklestėjimu šioje žemėje: saulė ims skaisčiau spindėti, upės taps vandeningesnės, derlius taps nepaprastai didelis. Tuo tarpu pranašai tikėjo, kad Žemėje išivieš-patavus Dievui bus įveiktas visas blogis ir atmainyta Visata. Apokaliptinę literatūroje, rašytoje paskutiniaisiais amžiais prieš mūsų erą, abu šie požiūriai susipynė (1 Henochas 84,2; 90,30; 92,4; 103,1; Mozės paėmimas į dangų, 10,1-10). Na, o tuo, kad Dievo Karalystę įkurs atejės Mesijas, tikėjo beveik visi žydai.

Jėzus apie Dangaus Karalystę kalba kaip apie Savo Karalystę. Viešpaties valdžią Jis iškelia kaip priešingybę visoms šio pasaulio karalystėms, visoms žmonių valdžios formoms. Dievo Karalystė - "ne šios žemės", ji iškilusi viršum viso to, kas laikina, ji triuškina Šetono valdžią ir diegia žemėje Dangaus įstatymus.

Šios dvasinės realijos negalima lyginti su jokia žemiškaja laime. Žemiška laimė trapi: menkiausias mažmožis, ir ji išnyksta kaip sapanas, tačiau Evangelijos skelbiamas džiaugsmas ir ją daro patvaresnė bei prasmingesnė, nes Evangelija įkvepia drąsos, vilties ir pasitikėjimo.

Net, regis, gyvenimo sunkumų ar savo nuodėmių palaužti žmonės, tikėjimo dėka įveikę pagundas, pateks į pažadėtają Dievo Karalystę ir pajus palaimą. Dievo Karalystę paveldės taikdariai ir gailetingieji, tyraširdžiai ir persekiojami dėl teisybės. Ten bus paguosti liūdintys, ten praturtės turintys "vargdienio dvasią", bus pasotinti trokštantys Teisybės.*

Taigi Geroji Kristaus Naujiena - tai žinia apie *išganymą*, apie būsimąjį pasaulio dalyvavimą dieviškajame gyvenime, kuris yra aukščiausias jo tikslas.

Kai fariziejai, kurie daug mąstė apie "laikų pabaigą", paklausė Jėzus, kaip ateis Dievo Karalystė, Jis atsakė: "Dievo Karalystė at-eina nepastebimai. Ir niekas nepasakys: 'Štai ji čia arba ten!' Nes

* Mt 5,3-12. Jau minėta, kad "dvasios skurdžių" idėja perimta iš Senojo Testamento, kur žodžiai *anavim* ir *ebionim* (vargdieniai) dažnai vartoti kalbant apie teisuolius, be išlygų pasitikinčius Dievu. Pats posakis "turintys vargdienio dvasią" pirmą sykį paminėtas Kumrano tekstuose (Svitok Voiny, 14,7). Žiūr. F.Gelin. Les pauvres de Yahwe. Paris, 1953, p. 92-97.

Dievo Karalystė jau yra tarp jūsų.* Karalystė nemačiomis jau yra tarp žmonių, jeigu jų sielas užvaldo Viešpats. Si Karalystė įžengiantiems į ją suteikia ne užsimiršimą, o šviesą, džiugą dangiškojo Tėvo artumo pojūtį.

O ilgainiui ateis diena, kai Karalystės Šlovė bus apreikšta kaip žaibas, kuris "tvykstelėja iš rytų ir nušvinta iki vakarų" (Mt 24,27). Kalbėdamas apie tai, Jėzus kartais vartojo apokaliptinių knygų įvaizdžius, ir iš kai kurių Jo žodžių mokiniai padarė išvadą, kad Šlovės diena jau ne už kalnų.

Tačiau kur kas dažniau Jėzus nedviprasmiškai aiškindavo, jog Karalystė arteja iš leto ir tolydžio, ji tarsi auga, brėsta (žiūr. C.Dodd. The Parables of the Kingdom. London, 1965).

Su Dievo Karalyste yra kaip su žmogumi,
kuris beria dirvon sėklą.

Ar jis miega ar keliasi, ar naktį ar dieną,
sėkla dygsta ir auga, jām visiškai nežinant kaip.

Žemė savaime duoda vaisių:

pradžioje želmenį, paskui varpą,
pagaliau pribrendusį grūdą varpoje.

Derliui prinokus, žmogus tuoju imasi pjautuvo,
nes pjūtis atėjo...

Su Dangaus Karalyste yra kaip su garstyčios** grūdeliu,
kurį žmogus émė ir paséjo savo dirvoje.

Nors jis mažiausias iš visų sėklų,
bet užaugęs esti didesnis už daržoves
ir pavirsta medeliu;

net padangių sparnuočiai atskrenda
ir susisuka lizdus jo šakose...

Su Dangaus Karalyste yra kaip su raugu,
kurį moteris émė įmaišę trijose saikuose miltų,
ir nuo jo viskas įrūgo

* Lk 17,20-21. Paskutinieji graikų kalbos žodžiai, kurie čia išversti į "tarp jūsų", gali būti verčiami ir į "jumyse". Pranašai taip pat mini abu šiuos Dievo Karalystės aspektus. Viena vertus, jos laukiamą ateityje (Sof 3,15; Mch 4,1-4, Iz 2,1-4), o kita vertus, ji yra amžinybėje (Iz 6,5; Ez 8,19; Ps 92,1; 95,10).

** Mk 4,26-32; Mt 13,31-33; Lk 13,18-21. Mes nežiname, kokį aramejiską žodį Kristus pavartojo šiame palyginime. Galimybė suvienodinti augalų pavadinimus atsiraudo tik XVIII a., Linėjui sudarius jų "nomenklatūrą". Gali būti, kad vertėjas, versdamas į graikų kalbą, netycia suklydo ir pavartojo žodį "sinaps" vietoj kito. Vieni mano, jog Kristus turejo omenye kažkokį medi, kurio seklos vartotos prieskoniams panašiai kaip garstyčios. Kiti mano, jog kalbama apie juodąsias laukines garstyčias, kurios kartais išauga aukštėsnės nei 3 m. Siaip ar taip, nereikia stebėtis, kad Kristus pavadinio garstyčių sėklas mažiausiomis. Jis mėgo vartoti hiperboles (pavyzdžiui, frazė apie kupranugarį ir adatos auselę).

Turint omėnyje šiuos palyginimus, galime manyti, kad ir dabartis tėra krikščionybės istorijos pradžia. Du tūkstančiai metų - aki-mirka Dievo sumanymams įvykdyti. Augama lėtai. Raugas ne išsyk paveikia.

Dangaus dovana neduodama dykinėjantiems. Todėl Jėzus rei-kalauja nenuilstamai kovoti. "Dangaus Karalystė jėga puolama", - sakė Jis (Mt 11,12). Labai retai ko nors reikšminga pasiekiamā ne-siaukojant, neatsižadant kitų dalykų, neplušant; o vardan Dievo Karalystės verta atlkti ir didžiausią žygarbę. Žmogus privalo veikti, ieškoti, rinkti.

Įeikite pro ankštus vartus,

nes erdvūs vartai ir platus kelias į pražūtį,
ir daug juo einančių.

Kokie anksti vartai ir koks siauras kelias į gyvenimą!

Tik nedaugelis ji atranda (Mt 7,13-14).

Padavimas išsaugojo ir kitus Kristaus žodžius, rodančius, kad neišvengiamai tenka rinktis:

Kas arti Manęs, tas arti ugnies,

kas toli nuo Manęs - toli nuo Karalystės (Evangelija pagal Tomą, 86).

Vienovė su Tėvu pranoksta visas kitas vertėbes ir idealus, pranoksta visus, švenčiausius ir garbingiausius žmonijos tikslus. Pasiekę jį laimime viską.

Jei tavoji ranka gundo tave nusidėti, -
nusikirsk ją!

Tau verčiau sužalotam jeitį į gyvenimą, negu su abiem rankom patekti į pragarą (Mk 9,43-47).

Su Dangaus Karalyste yra kaip su dirvoje paslėptu lobiu.
Atradęs jį, žmogus niekam nesako;
iš to džiaugsmo eina, parduoda visa, ką turi,
ir perkasi tą dirvą.

Vėl su Dangaus Karalyste yra kaip su pirkliu,
ieškančiu gražių perlų.

Atradęs vieną brangų perlą,
jis eina, parduoda visa, ką turi, ir nusiperka jį (Mt 13,44-46).

"Negerai žmogui būti vienam", - moko Bibliją. Žmonės sukurti taip, kad jie reikalingi kiti kito. Ir Paties Dievo sumanymą jie turi vykdyti išvien. Senoji Sandora buvo sudaryta su to meto *Bažnyčia*, tai yra su ištikimujų *Bendruomene*. Ji buvo išrinkta, kad taptų "šventaja tauta, karališkaja kunigyste", - žmonių, pasišventusių tarnauti Dievui, brolija (1Pt 2,9; Iš 19,5; Iz 43,20-21). Kai Sandoros tauta tapdavo neverta šio pašaukimo, pranašai savo viltis siedavo su tais, kuriu nepuolė; juos vadino "Šearom", *Likučiu*. Tačiau Jėzus jau kal-

ba ne apie likutį, Jis kuria tarsi naują Dievo tautą (Iš 4,3-4; 10,20; t.p. Rom 9,27; Gal 6,16).

Kai kurie teologai yra pareiškę, kad Kristus nebuvo numatęs steigti Bažnyčios ir kad šis noras esąs tik vėliau Jam priskirtas. Tačiau Evangelijoje daug kas prieštarauja šiai nuomonei. Argi galima laikyti atsitiktinumu tai, kad Jėzus pasirinko dyliką apaštalų? Jis, be abejo, laikė juos Naujojo Testamento bendruomenės pradininkais, juk ir senasis Izraelis kilęs iš dylikos patriarchų. Kristus kalbėjo apie sostus, į kuriuos dyliką Jo mokinių atsisės "teisti", t.y. vadovauti Izraeliui.* Pažymėtina, kad Judui išdavus Jėzū, apaštalai laikė esant būtina jo vieton išrinkti kitą, kad jų vėl būtų dylikas. Be jų, Jėzus buvo išrinkęs dar septyniasdešimt apaštalų (Lk 10,1). Tai irgi reikšminga, nes tradiciškai laikyta; kad visos žemės tautos kiusios iš septyniasdešimties protėvių (per Palapinių šventų Šventovėje aukodavo 70 aukų - tiek, kiek būta tautų).

Patį žodį "Bažnyčia" (aramėjų kalba - Kenalla) Jėzus vartojo retai, matyt, dėl to, kad tuomet jis siejosi su Senojo Testamanto Bendruomene. Tuo tarpu Kristaus Bažnyčia déjo naujos *dvasinės* bendrijos pamatus, nors jie ir iškilo Senojo Testamanto dirvoje. Jėzus davė jai Savo įstatymus, kurie skyrėsi nuo žemės karalystės įstatymų ("Jūs taip nedarykite..." Lk 22,25; Mt 20,25-26). Jis drąsina: "Nebijok, mažoji kaimene: jūsų Tėvas panorėjo atiduoti jums Karalystę!" (Lk 12,32).

Maži upeliai turi pavirsti vandeninga Bažnyčios upe. "Jūs žemės druska, - sako Kristus, - jūs pasaulio šviesa. Neįmanoma nuslėpti miesto, kuris pastatytas ant kalno" (Mt 5,13-14).

Todėl svarbiatsia Kristaus Bažnyčios pareiga - skelbtti Gerają Naujieną. Tačiau čia jai iškyla daug sunkumų. Žmonės gyvena tuštynė, pasiduoda pagundoms, jie lengvabūdiški ir vangios sielos, o visa tai trukdo Karalystei stiprėti šioje žemėje. Tačiau visuomet atsiras "alkstančių ir trokstančių teisybės" (Mt 5,6). Skelbiantieji Gerają Naujieną turėtų džiaugtis net tais, kurie bent nejaučia jiems prieiškumo. Jiems derėtų vengti uždarumo ir sektantiškos puikybės.

Sykį Zebediejaus sūnus Jonas pasakė Jėzui:

- Mokytojau, mes matėme vieną žmogų, Tavo vardu išvarinėjantį demonus ir draudėme jam tai daryti, nes jis *nevaikščioja kartu su mumis*.

* Mt 19,28; Lk 22,30; Jok 1,1. Matyt, 24 senolių, sėdintys prie Dievo sosto (Apr 4,4), Apokalipseje - tai Senojo ir Naujojo Testamento pradininkai. Palyginti su Apr 21,14, kur kalbama apie "dyliką Avinėlio apaštalą".

- Nedrauskite jam! - atsakė Viešpats. - Néra tokio, kuris Mano vardu darytū stebuklus ir galėtū čia pat blogai apie Mane kalbėti. Kas ne prieš mus, tas už mus! (Mk9,38-40; Lk 9,50).

Daugybė žmonių, net neprilausančių Bažnyčios bendruomenei, neprarado galimybės ieiti į Karalystę: "Tas, kas toli nuo jūsų šiandien, rytoj bus arti" (J.Jeremias. Op. cit., p.95).

Ivairiai priimdavo ir Žmogaus Sūnų, o juk "mokinys néra aukštessnis už savo Mokytoją" (Mt 10,24). Argi Jo žodžiams neliko kurčia tokia daugybė žmonių? Nepaisant to, Jis nenutilo. Nors "kvies tieji" į Dievo Karalystę atsisakė atvykti, Jis toliau kantriai ieškojo tū, kurie seks paskui Jį.

Syki, kai Jėzus aplankė vieną fariziejų, kažkuris iš jo svečių, klau-sydamasis Jo žodžių, sušuko: "Pažaimintas, kas vaišinsis Dievo Karalystės poklyje!" Tąsyk Jėzus papasakojo tokį palyginimą: "Vie-nas žmogus iškėlė didelę puotą ir pakvietė daug svečių..., Jis pasiun-tė tarną pranešti pakviestiesiems: 'Ateikite, jau viskas surengta.' Tuomet jie visi kaip vienas pradėjo išskalbinėti. Vienas jam tarė: 'Nusipirkau dirvą ir būtinai turiu eiti jos apžiūrėti. Meldžiu mane pateisinti'. Vėl kitas sakė: 'Pirkau penkis jungus jaučių ir einu ju išmèginti. Meldžiu mane pateisinti'. Trečias tarė: 'Vedžiau, todėl negaliu atvykti'. Tarnas sugržės viską apsakę šeimininkui. Šis su-pyko ir įsakė tarnui: 'Skubiai eik į miesto aikštęs ir skersgatvių ir vesk čionaj visus vargšus, paliegėlius, aklus ir luošus'. Tarnas ir vėl pranešė: 'Šeimininke, kaip buvai liepęs, - padaryta, bet dar yra vie-tos'. Tada šeimininkas tarė tarnui: 'Eik į kelius bei patvorius ir varu atvaryk, kad mano namai būtų pilni. Sakau jums, - nė vienas iš anų kviestujų žmonių neragaus mano vaišių?' (Lk 14,15-24). Žinoda-mi, kad toli gražu ne visi žmonės pasirengę atsiliepti į kvietimą, Kristaus mokiniai turėtų elgtis taip, kaip jų Mokytojas, kuris, nely-ginant valstietis, bérē grūdus į išpurentą dirvą.

Štai sėjėjas išsirengé sėti.

Jam besėjant, vieni grūdai nukrito prie kelio,
ir atskridę paukščiai juos sulesė.

Kiti nukrito ant uolų, kur buvo nedaug žemės.

Jie greit sudygo, nes neturėjo gilesnio žemės sluoksnio.

Saulei patekėjus, daigai nuvyto
ir, neturėdami šaknų, sudžiūvo.

Kiti krito tarp erškėcių.

Erškėciai išaugo ir nusmelké juos.

Dar kiti nukrito į gerą žemę ir davė derlių:

Vieni šimteriopą grūdą, kiti šešiasdešimteriopą,
dar kiti trisdešimteriopą (Mt 13,3-8; Mk 4,3-8; Lk 8,5-8).

Evangelijos dirvoje gali suvešeti ir piktžolės. Tačiau tai ne-

turėtų bauginti tikrų Kristaus mokinių. Jie tik turi išlikti bliaučius ir budrūs.

Sergėkite netikrų pranašų,
kurie ateina pas jus avių kailuje,
o viduje yra plėšrūs vilkai.
Jūs pažinsite juos iš vaisių.

Argi kas gali pasiskinti vynuogiu
nuo erškėčių ar figų nuo usnių?!

Ne kiekvienas, kuris Man šaukia: "Viešpatie, Viešpatie!",
jei i Dangaus Karalystę,
bet tik tas, kuris vykdo

Mano Dangiškojo Tėvo valią (Mt 7,15-21).

Piktžolės i Bažnyčios dirvą prasiskverbs nemačiom, ir kartais jas bus sunku atskirti nuo tikro Dievo java: "Su Dangaus Karalyste yra kaip su žmogumi, kuris pasėjo savo dirvoje gerą sėklą. Žmonėms bemiegant, atėjo jo priešas, pasėjo kviečiuose raugiu ir nuėjo sau. Kai želmuo paūgėjo ir išplaukėjo, pasirodė ir raugės. Šeimininko tarnai atėjo ir klausė: 'Šeimininke, argi ne gerą sėklą pasėjai savo lauke? Iš kurgi atsirado raugiu?' Jis atsakė: 'Tai padarė mano priešas'. Tarnai pasisiūlė: 'Jei nori, mes eisime ir jas išravėsime'. Jis atsakė: 'Ne, kad kartais, ravėdami rauges, neišrautumėte su jomis ir kviečių. Palikite abejus augti iki pjūties. Pjūties metu aš pasakyšiu pjobėjams: 'Pirmiau išrinkite rauges ir suriškite į pėdelius sudeginti, o kviečius sukraukite į mano kluoną'" (Mt 13,24-30).

Tik Dievo teismas galutinai atsijos ir atskirs tai, kad gera, nuo to, kas bloga. Na, o teismas, kaip ir Karalystė, jau prasidėjo. Evangelijoje sakoma, kad šio teismo esmė tokia: "Atėjo šviesa į pasaulį, bet žmonės labiau mylėjo tamsą nei šviesą..." (Jn 3,19). O šio pasirinkimo padarinys yra nesibaigianti krizių ir katastrofų grandinė. Ji tėsiasi dėl žmogaus blogio sandūros su Dievo Tiesa. Paskutinio Teismo ugnis apvalys pasaulį, ir istorijos rūda bus perlydyta Dievo Karalystei. Tai bus naujas gimimasis - sunkus, kaip visada esti gindant, tačiau jo dėka kūrinija atsinaujins...

Su Dangaus Karalyste yra kaip su ežeran metamu tinklu, užgriebiančiu įvairiausių žuvų.

Kai jis pilnas, jį išvelka į krantą, susėda ir šurenka gerąsias į indus, o netikusias išmeta.

Taip bus ir pasaulio pabaigoje:
išeis angelai, išrankios bloguosius iš gerųjų
ir įmes juos į žioruojančią krosnį.

Ten bus verksmas ir dantų griežimas (Mt 13,47-50).

Šie palyginimai priartina mus prie temos, kuri nuo seno keldavo skausmīngą krikščioniškajai pasaulėžiūrai klausimą: Ką Jėzus turėjo omenyje kalbėdamas apie "amžinajį kentėjimą" (Mt 25,46).

Jėzus vartojo žydų apokaliptikos įvaizdžius - amžinąją "negesstančią ugnį", "kirminą" (Mk 9,48), tačiau šis faktas nedaug tepa aiškina. Tiesa, Kristus nebūtų jų vartojęs, jeigu jie nieko konkretaus nereikštų. Be abejo, žodžiai "išmeskite i tamsybes" (Mt 25,30) nereiškia konkretios erdvės ar "vietos", kur žioruotų regima, materiali ugnis. Tai simbolis, perteikiąs nykią atmosferą, tai užuomina apie būseną likus be Dievo, be šviesos ir tikros būties.

Tačiau svarbiausia štai kas: ar Kristaus apreikštasis meilės Dievas gali už trumpalaikio gyvenimo nuodėmes nubausti amžinają bausme? Nejaugi blogio galybė tokia didelė, kad jis visuomet gyvuos, - net tuomet, kai Dievas bus "viskas visame kame"? (1Kor 15,28). Tiesa, mūsų laiko samprata kažin ar tinka amžinybei.* Juk Dievo Žodis skelbia, kad "laiko daugiau nebéra" (Apr 10,6).

Rašto aiškintojai seniai pastebėjo, kad Kristaus palyginimo apie "avis" ir "ožius" (Mt 25,33), apie gerus ir blogus nereikėtų suprasti tiesiogine prasme, nes riba tarp šviesos ir tamsos dažniausiai kerta vieno ir to paties žmogaus širdį (žiūr. 14 šios knygos skyrių). Tačiau juo daugiau šviesos, juo didesnė asmenybės dalis išvers Teismo ugnį, naikinančią visą purvą.

Žmogaus, kaip Kūrėjo paveikslo ir panašumo į Jį, didybė reiškiasi tuo, kad jis gali prisdėti prie Karalystės kūrimo. Kai blogis bus galutinai nugalėtas, įvyks tai, apie ką svajojo, ko troško ir ką artino milijonai išmintingų būtybių. Visas jų sukurtas gėris ir grožis įėjis į Amžinąjį Karalystę. Prasidės Dievo vaikų era, apie kurią Biblioje tik užsimenama.

Tačiau ir dabar, ši netobulą ir kupiną siaubo, kančios metą, galime pajusti Ateisiančiojo šlovę ir galią. Jėzus sakė, kad Jo mokiniai dar šiame pasaulyje regės Karalystę. Ir Ji atėjo į žemę Žmogaus Sūnaus asmenyje, per Jo mokymą, Jam įveikus mirtį ir per Šventosios Dvasios atėjimą Sekminėse.

Kviečianti Karalystės šviesa žeri toluoje, tačiau kartu jos atsvaitai pasiekia ir mus: paprastuose gyvenimo reikaluoše ir įvykiuose,

* Kristaus žodžius apie "amžinajį kentėjimą" sunku suprasti dėl to, kad žydų kalba "amžinybė" yra daugiareikšmis žodis. Dalies teologų nuomonei, kad net blogis būsiąs perkurtas ir išganytas, pagrįstai prieštarauta (žiūr. S.Bulgakov. Nevesta Agnca. Pariž, 1945, p.493).

džiaugsme ir liūdesyje, pasiaukojime ir pergalėje prieš pagundas. Karalystės nuojauta dvelkia žvaigždės ir gėlės, pavasarėjanti gamta ir auksinis rudo, bangų muša ir liūtys, vaivorykštės spalvos ir muzika, drąsi svajonė ir kūryba, kova ir pažinimas, meilė ir malda...

“O Aš sakau jums...”

Ar įmanoma, ar žmonių jégoms tai, ką skelbia Evangelija? Juk net pamilęs idealą žmogus dažnai nepajėgia iki jo pakilti... Žmogu valdo, lenkia prie žemės kita galinga trauka:jis tarnauja Mamonai; jam ant kaklo, tarsi girnų akmuo, užkrauti rūpesčiai, ir brangų jam skirtą laiką jis švaisto niekams. Žmogui suprantamesnis balsas to, kuris dykumoje gundė Jėzų: žmogus pasirengės gyventi “vienu duona”, jis reikalauja stebuklų, jį svaigina prievara. Žmogus eina prie Dievo savanaudiškumo ir savimeilės kupina širdimi, todėl šiame besiblaškančiame ir paklydusiame pasaulyje keistai skamba žodžiai: “Būkite tokie tobuli, kaip jūsų dangiškasis Tėvas yra tobulas...” (Mt 5,48).

Tad kas gali tiesti kelius į Dievo Karalystę? Kas gali ten vesti žmogų?

Senojo Testamento žmonės tikėjo, kad tik Visagalis įstengia tai, kas neįmanoma. Kai Jis yra su savaja tauta, Jis taurina, teikia jai dvasios galių. Rabinai šį mistinį Artumą vadino *Šechina*, nereginimu Dieviškojo prado įsiveržimu į ši pasaulį. Išminčiai sakė: “Jeigu dviese ar trise susirinks nagrinėti Įstatymo, Šechina bus tarp jų” (Avot, III,2). Tai buvo paslaptis, kurios neįstengė perprasti didžiausi Izraelio išminčiai. Juk Dievo artumas nepakeliamas žmogui. Tik Jo meilė, įveikianti visas kliūties, galėjo susieti tai, kas nesuvienijama.

Ir štai žmonės girdi Jėzaus Nazariečio žodį: “Kur du ar trys susirinkę Mano vardu, ten ir Aš esu tarp jų...” (Mt 18,20).

Kas gi Jis toks, kad iškelia Save vietoj Viešpaties Šechinos? Jis vadina Save Žmogaus Sūnumi, kaip dažnai vadindavo paprastus mirtinguosius, tačiau Mokytojas Pats aiškiai liudija esąs pranašysčiu išsipildymas.

Palaimintos akys, kurios regi, ką jūs regite.

Sakau jums:

daugel pranašų ir karalių troško išvysti, ką jūs matote,
bet neišvydo,
ir išgirsti, ką jūs girdite,
bet neišgirdo (Lk 10,23-24).

Vadinasi - Mesijas? Ilgai lauktas Izraelio Globėjas? Tačiau ar Jėzus, net ir būdamas Mesijs, gali atleisti nuodėmes? Ar Jis gali būti "daugiau negu šventykla"? (Mt 12,6). Kodėl Jis vadina Save "šabo Viešpačiu" (Mt 12,8) ir atšaukia tėvų bei paties Mozės priesakus?

Visi matė, kad Jėzus moko "kaip turintis galią, o ne kaip Rašto aiškintojai" ir fariziejai (Mk 1,22; Mt 7,29). Kafarnaumo gyventojai iš pat pradžių "labai stebėjosi Jo mokslu, nes Jo žodis dvelkė galybe" (Lk 4,32). Jie negalėjo suprasti, iš kur ši valdžia, pranokstanti žymiausių Rašto aiškintojų ir Bažnyčios žodinės tradicijos žinovų autoritetą? Ir ką reiškia Jo žodžiai: "O Aš jums sakau..." (Mt 5,22-44). Kas Jam suteikė teisę panaikinti Toros priesakus ir kaip priešiūgybę jai iškelti Save?

Išmintingo, romaus, kupino nuolankumo ir meilės Mokytojo nebuvo galima įtarti vadovaujantis tuščia savimana. Ko tąsyk vertas noras dėties "myliimuoju Tėvo Sūnumi" (Mt 3,17; Jn 10,17)? Tiesa, Jis vadina "sūnumis" visus ištikimuosius, tačiau nedviprasmiškai leidžia pajusti esąs visai kitoks Sūnus. Jėzus niekuomet nesako "mūsų Tėvas". Jis - vienintelis Sūnus ir Karalystės Viešpats, nėra lygus Jam žmogaus. Jo valdžia išskirtinė.

Viskas Man yra Mano Tėvo atiduota;
ir niekas nepažista Sūnaus, tik Tėvas,
nei Tėvo niekas nepažista, tik Sūnus
ir kam Sūnus panorės apreikšti.
Ateikite pas Mane visi,
kurie vargstate ir esate prislęgti:
Aš jus atgaivinsiu!

Imkite ant savo pečių Mano jungą ir mokykitės iš Manęs,
nes Aš romus ir nuolankios širdies,
ir jūs rasite savo sieloms atgaivą.
Mano jungas švelnus, Mano našta lengva.*

* Mt 11,27-30. Žodis "jungas" čia gali reikšti dvasinę veiklą ir žygarbį. Kartu žinoti, kad žydu kalba šis žodis atitinko mūsų savokas "mokymas", "tai, kas paskelbta".

Jėzus - ne tik Ganytojas. Jis ir durys, vartai, pro kuriuos jeina "mažosios kaimenės" (Lk 12,32) avys; Jis Rūpintojėlis, Tarpininkas, jungiąs Dangų ir Žemę. "Niekas nenueina pas Tėvą kitaip, kaip tik per Mane", - sakė Jis (Jn 14,6).

Daugelis žydu tikejo, kad ateis ne tik Mesijas Karalius, bet ir Mesijas Aukščiausasis Kunigas bei Mesijas Pranašas. Tuo tarpu Jėzaus asmenyje regime visus tris: Jis yra ir Pranašas, ir Kunigas, ir Valdovas. Jis - Pateptasis, kuriam duota visa valdžia.

Tačiau tasyk neaišku, kodėl Jis toks atsargus, kodėl Jis slepia nuo tautos, kas esąs, nesileidžia vadintamas Mesiju?

Mokiniai nežinojo, ką bemanysti: nuostabą keitė nerimas, pasitikėjimą - abejonės. Tačiau meilė, gilus žmogiškas prisirišimas ir pasitikėjimas Mokytoju visuomet imdavo viršų. Ir jie kantriai laukė, kas bus toliau...

Antroji dalis

MESIJAS

Nukryžuotasis (XIX a).

Šeštas skyrius

“NE RAMYBĖS, O KALAVIJO...”

28 m. pavasaris

“Jėzaus gyvenimas - veržlus it žaibas. Tai drama, tai išsipildymas. Jeigu Jėzus būtų tik vaikščiojės po pasaulį ir aiškinės tiesą, Jis nebūtų įvykdęs to, kas buvo sumanyta. Net išoriškai vertinant negalima pasakyti, kad Jis klajojo kur papuola, pamiršęs tikslą... Kristaus istorija - tai kelionės, sakyčiau, netgi žygio istorija”, - rašo Čestertonas (G.K.Chesterton. Everlasting Man. London, 1927, p. 238). Ir iš tikrujų, nors Jėzus nemažai laiko praleido kaip klajojantis pamokslininkas, mokiniai negalėjo nejausti Jį turint ypatingą, nelyginant perspektyvinį kariuomenės vado planą. Jėzus reikalavo iš mokinijų pasiryžimo ištverti iki pabaigos. Jo Evangelija neturėjo nieko bendra su svajingu geraširdiškumu ir minkštakūniškumu.

Dabar teisiamas šitas pasaulis.

Dabar šio pasaulio kunigaikštis bus išmestas laukan (Jn 12,31).

Nelengva bus kovoti su demoniškomis galiomis, su blogio karalyste. Prieš Mesiją sukils visi žmonių sąmonėje išišakniję prietarai, visos nuodėmės ir beprotybės.

Gal manote, kad Esu atėjės atnešti žemei ramybės?!

Ne, sakau jums, ne ramybės, o nesantarvės.

Nuo dabar penki vienuose namuose bus pasidaliję:

trys prieš du ir du prieš tris (Lk 12,51-52; Mt 10,34-36).

Kartais Mokytojas leisdavo artimiesiems suprasti, kaip stipriai Jo siela trokšta audros, pradėsiančios valyti pasaulį:

Aš atėjau įžiebti žemėje ugnies

ir taip norėčiau, kad ji jau liepsnotų!

Aš turiu būti pakrikštytas krikštu

ir taip nerimstu, kol tai išsipildys! (Lk 12,49-50).

Šie žodžiai tarsi toluoje sugriaudėjusi perkūnija praneša apie artejančią Golgotą.

Jėzaus kryptingumas žavėjo, bet kartu ir gąsdino mokinius. Tiesa, jie savaipl suprato Jo žodžius, jie manė, kad Mokytojas užsimena apie revoliucinį sprogimą, po kurio Jি karūnuos Jeruzalėje. Todėl jie tikėjosi, kad artimiausiu metu Jis savo veiklą perkels į Izraelio

sostinę. O kai Jėzus susiruošė ten švęsti Velykų, mokiniams atrodė, kad ši kelionė gali visai priartinti dieną, kai Dievo Karalystė bus "užkariauta jéga".

Tuo metu Jeruzalė buvo įkaitusi iki raudonumo. Visi piktinosi Piloto veiksmais. Šis kariškis nė ne manė paisyti vienos papročių. Savo valdymą Pilotas pradėjo nurodymu įnešti naktį į Jeruzalę Tiberijaus atvaizdus. Tai dar sykį priminė tautai roménų jungą ir buvo panašu į sąmoningą pasityciojimą iš Mozės Įstatymo (Dekalogas draudė vaizduoti žmones). Sis Piloto įsakymas vos nesukėlė maišto sostinėje. Didžiulė miestelėnų minia nuvyko į Cezarę, kur buvo Piloto rezidencija, ir reikalavo pašalinti portretus. Prokuratorius atsisakė, ir žmonės keletą dienų išsėdėjo priešais jo rūmus. Tuomet Pilotas liepė nuvesti minią į stadioną ir pagrasino liepsiąs išžudyti visus, kurie priešinsis jo valiai. Ginkluoti karai apsupo žydus, tačiau šie pareiškė verčiau mirsią, bet neišduosią Įstatymo. Galiausiai vietininkui teko nusileisti. Tačiau nuo to meto jis naudojosi menkiausia proga kerštyti žydams. Pilotas plačiai pagarsėjo beribiu žiaurumu, godumu ir savivale. Jo nemėgo net roménų draugas tetraphas Antipas. Prokuratoriaus neteisėtų veiksmų išprovokuoti incidentai dažnai baigdavosi masinėmis žudynėmis. Tačiau visagilio imperatoriaus parankinio Sejano užtarimas ilgai padėjo Pilotui išvengti bausmės (I.Flavij. Arch.XVIII, 8-9; Judeiskaja voina, II, 9,2; Filon. Legatio ad Caïum, 38; Lk 13,1).

Per kiekvienas Velykas Pilotas, būgštaudamas dėl galimo sukilimo, stengėsi atvykti į Jeruzalę, kad galėtų pats prižiūrėti tvarką. Vietininko būgštavimai buvo visiškai pagrižti. Jo kariuomenėje buvo vos trys tūkstančiai karių. O zelotai ir jų šalininkai tik ir laukė vado, kuris pašauktų tautą į kovą su roménais.

Jėzaus mokiniai, matyt, slapčia vylési, kad Jis taps tuo vadu. Tačiau jų lūkesčiai neišsipildė. Mokytojas, regis, visiškai nekreipė dėmesio į okupantų problemą. Jam rūpejo ne politinė, o dvasinė tautos būklė. Visi tai suprato Jėzui atėjus į aikštę priešais Dievo Namus.

Šventykla buvo visų žydų religinis centras. Šis statinys, apsuptas dantytomis sienomis, papuoštas kolonomis ir auksiniu šelmeniu, dunksantis ant Morijo kalno kaip regimas Dievo buvimo Izraelio širdyje ženklas, buvo šventas milijonų tikinčiųjų Palestinoje bei už jos ribų kelionių tikslas.

Miestas gyveno iš Šventyklos. Patarnautojai, aukojamujų gyvulių pardavėjai, viešbučių šeimininkai turėdavo iš švenčių gražaus pelno. Sadukiejai, kurių partijai priklausė daug aukštųjų kunigų, nesuko galvos dėl to, kad kultas kartais pavirsta komercijai. Jie sudarė nerašytini susitarimą su prekijais, kurie Šventyklos pašonėje įtaisė prekystalius, pinigų keityklas, galvijų prekyvietes. Visi seniai apsiprato su tuo, kad

šventoje vietoje nuolat gaudžia turgaus šurmuly.

Bet štai vartuose pasirodo Jėzus Nazarietis, lydimas grupės pa-sekėjų. Naujasis Mokyojas išsyk visus sutrikdo. Susukęs iš virvių rimbą Jis varo už vartų avis ir jaučius; Jis valdingai reikalauja nu-stoti bjaurojus šventą vietą: "Iš Mano Tėvo namų nedarykite pre-kybos namų..." (Jn 2,16).

Jam negalima prieštarauti. Religingi žmonės ir anksčiau skun-desi netvarka Šventykloje. Tačiau aukštuosius kunigus užgavo tai, kad šis niekam nežinomas Galilejietis šeimininkauja jų valdose ir dar pretenduoja į ypatingą artumą su Dievu, vadindamas Jį Savo Tėvu:

- Kokį ženklą mums galėtum duoti, jog turi teisę taip daryti? - paklausė jie Jėzaus.

- Sugriaukite šitą Šventovę, o Aš per tris dienas ją atstatysi! - atsakė Jėzus.

Jie pamanė, kad Jėzus šaiposi:

- Keturiaskesdešimt šešerių metus Šventovę statė, o Tu atstatysi ją per tris dienas?! - paprieštaravo jie (Jn 2,18-20).

Net mokiniai neįstengė suvokti Jėzaus žodžių prasmės. Nema-toma Šventykla, iškilsianti viršum pasaulio per tris dienas, skirian-čias Nukryžiavimą nuo Prisikėlimo, nuo jų taip pat dar buvo pa-slėpta.

Ö koks buvo fariziejų, šių tradicinio pamaldumo šulų, požiūris į Jėzų?

Mes jau galėjome įsitikinti, kad fariziejų pažiūros nesikirto su tuo, ko mokė Kristus, Jis pritarė pagrindinėms fariziejų skelbiamoms tie-soms. Be to, daugelio fariziejų moralinės nuostatos buvo labai tau-rios, artimos Evangelijai. Tai matyti jau iš šių rabinų posakių, įtrauk-tų į Talmudą: "Mylék taiką ir visur ją diek"; "Kas slapta duoda išmal-dą, pranoksta patį Mozę"; "Geriau trumpą dievobaimingą malda, nei ilga, kalbama atsainiai"; "Neskubék pykti"; "Stenkitebūti panašūs į Dievą: Jis mielaširdingas, bükite ir jūs mielaširdingi"; "Veidmainius reikia viešai smerkti, nes jie žemina Dievo vardą". Kai skaitai šias eilutes, supranti, ką turėjo omenyje Kristus sakydamas apie farizie-jus: "Visa, ką jie liepia, darykite ir laikykites" (Mt 23,3). Evangelijos "papildymai" nepanaikino senojo Įstatymo. Pasak Kristaus, "kiekvie-nas Rašto aiškintojas, tapęs Dangaus Karalystės mokiniu, panašus į šeimininką, kuris iškelia iš savo lobyno naujų ir senų daiktų" (Mt 13,52). Šnekėdamasis su vienu teologu Jėzus pasakė, kad šis esas "ne-toli nuo Dievo Karalystės" (Mk 12,34).

Tad kodėl tarp Jo ir fariziejų kilo konfliktas?

Svarbiausia jo priežastis buvo daugumos fariziejų požiūris į die-vutumą. Jų "ištikimybė Įstatymui" buvo ne tik gyvenimo filosofija,

bet ir smulkmeniškas jo planas, kuriame viskas iki menkausių detalių buvo iš anksto numatyta. Kristus negalėjo peikti ir nepeikė šio plano tikslą - pašventinti kiekvieną kasdienybės aspektą ir vi suomet vykdyti Dievo valią. Tačiau Rašto aiškintojų pasirinkti būdai šiam tikslui pasiekti grėsė-religijos sustabarėjimui. Negana to, visos "tėvų" taisykles nekritiskai buvo laikomos šventomis, jos reikalaudavo nuolatinio žmonių dėmesio, o tai menkino tikėjimo esmę, likdavo vien formą.

Rašto aiškintojams nedavė ramybės mintis, kad esama tam tikro "darbų sąrašo", kurį išpildžius galima tapti visišku teisuoliu. Jie lenktyniaudavo tarpusavyje norėdami kuo tikliau laikytis visų laiko pašventintų papročių. Ir, kaip ne sykį yra buvę religijos istorijoje, dievobaimingumas pavirto niūriu grotesku.

Kai kuriuos fariziejas žmonės vadino "šikmi", "tvirtanugariais", nes jie nuolat vaikščiojo susikūrinę, norėdami parodyti nešioją milžinišką dvasinių žygdarbių naštą. Atėjės į Šventyklą Jėzus galėjo matyti, kaip fariziejai braunasi pro žmones aikštėje vis susidurdam su jais, nes bijojo eiti pakelta galva, kad jų žvilgsnis atsitiktinai neužklūtų už moters. Juos pašaipiai vadinta "hicaj" - "neprasilkelk kaktos" (Talmud, Sota, III, 2; V, 7; Berahot, 9).

Suprantama, kad tokius žmones Kristaus laisvė turėjo erzinti ir bauginti, jie čia ižvelgė pagundą ir pavoju geriemis papročiams. Pasak vieno žydų istoriko, tuo metu Samajaus pasekėjai uoliai skelbė asketizmą ir ragino atsiriboti nuo pasaulio. Pavyzdžiu, jeigu kas, skaitydamas teologijos knygą, žvilgteltų į šalį ir pasakytu: "Koks nuostabus šis medis!" - tai būtų laikoma mirtina nodėme. Fariziejai labai daug dėmesio skyrė pasninkams (T.Grec. Istorija jevreiskogo naroda, t.4, p.197; Avot, III, 7(8). Pasak J.Flavijaus, fariziejai "atsisakydavo gyvenimo malonumų ir niekino patogumus". Arch. XVIII, 1,3). Tuo tarpu Jėzus, nors ir nepeikė šių išorinių tikėjimo apraišķų, tačiau nelaikė jų religinio gyvenimo esme.

Kai Jis aiškino Įstatymą taip, kaip mokė pranašai, Rašto žinovai kaltino Jį késinantis griauti "tėvų papročius". Kai Jis sakė, kad mielaširdystė Dievui mielesnė už apeigas, fariziejams atrodė, kad taip griaunama visa papročių sistema, papildanti Įstatymą.

Ši akla ištikimybė formai ir raidei daugeliui gali pasirodyti keista. Tačiau neišleiskime iš akių to, kad perdėtas prisirišimas prie apeigų yra sunkiai pagydoma liga, nes jos šaknys - žmogaus psichikos gelmėse. Todėl praeityje tiek aistrų kildavo dėl ritualų ir tiek daug kraujo pralieta dėl ceremonialo. Panaši liga, nelyginant lipni neu rožės būseną, neretai pakirsdavo ir krikšcionis, primiršius, jog Kristus meilę Dievui ir žmonėms vertino kur kas labiau nei visokias išorines prievoles.

Visais laikais raidės, ritualų bei senienų gynėjai pasižymėjo tokiu pačiu ribotumu. Fariziejų drama susijusi su tipišku pasireiškimu to, ką vėliau ir imta vadinti "fariziejiškumu". Jeruzalės seniūnai, kaip Indijos brahmanai ar Rusijos sentikiai, nuolat baiminosi "susiteptii". Sakyta, kad jie norėtų "nuvalyti saulę". Izraelio vadai savo pamaldumu tikejosi priartinti Mesijo atejimą, tačiau, nesuvokdami, ką darą, nusigrėžė nuo To, Kuris atnešė jiems žinią apie išganymą.

Derėtų paminėti dar vieną Rašto aiškintojų priešiškumo Jézui priežastį. Evangelistas Matas ižvalgiai pastebi, kad tai buvo pavydas (Mt 27,18). Fariziejai įprato manyti esą dievobaimingumo matas, o čia staiga ateina niekam nežinomas provincialas ir késinasi į jų privilegijas. Jo veiklos nepripažino nė vienas iš autoritetų, Jis nesimokė jų mokyklose, nestudijavo teologijos ir Įstatymo.

Žmonės, kurie remiasi šimtmetinėmis tradicijomis, dažnai pasižymi tam tikra puikybės forma. Todėl net Krikštytoją, nors šis buvo asketas, fariziejai laikė apsišaukeliu, na, o Nazarietis jiems atrodė tikras akiplėša.

Jézus sakė, kad tai Jam primena vaikišką dainelę:

Mes jums grojome, o jūs nešokote.

Mes giedojojome raudas, o jūs nerypavote.

Iš tikruju, "buvo atejęs Jonas, nevalgus ir negeriantis, tai jie kalbėjo: 'Jis demono apsėstas'. Atejo Žmogaus Sūnus, valgantis ir geriantis, tai jie sako: 'Štai rijūnas ir vyno gérėjas, muitininkų ir nusidėjelių bičiulis'" (Mt 11,17-19; Lk 7,31-34).

Tačiau dera priminti, jog ne visi fariziejai buvo riboti ir bukapročiai mokslinčiai. Ir tarp jų būta nemaža nuoširdžiai ir giliai tikiinčių žmonių, ir tarp jų būta bandančių kelti balsą prieš veidmainystę ir davatkiškumą (pvz., Sota, III,4). Todėl pirmasis Kristaus pamokslas Jeruzalėje kai kuriems Rašto aiškintojams pádarė gilų išpūdį.

Tuo metu fariziejams vadovavo Gilelio vaikaitis Gamalielis. Iš Apaštalų darbų žinome, kad jis buvo labai pakantus naujam mokymui, o daugelis jo auklėtinų fariziejų vėliau perėjo į Naujojo Testamento Bažnyčią. Pasak legendos, Gamalielis į gyvenimo pabaigą taip pat tapo krikščioniu ir mirė kankinio mirtimi. Be abejo, tai prasimanymas, tačiau, matyt, jam būta pagrindo.*

Rabinai mėgo sakyti: "Jeigu žmogus bijo Dievo, jo žodžiai, bus išgirsti" (Berachot, 66). Tai, kad Jézus gydė žmones, privertė susi-

* Apd 5,34; 15,5. Ir 21,20, matyt, kalbama apie fariziejus, tapusius krikščionimis. Epizodai, aprašyti Apd 5,34-39; 23,6-9 rodo, kad apaštalų laikais fariziejai buvo pakantūs krikščionims. Legenda apie Gamalielio perėjimą į krikščionybę - iš "Žytija swiatych" (M., 1904, 5, p.172).

mąstyti dorus fariziejus. Jų vardu į Jėzų kreipėsi seniūnų tarybos narys *Nikodemas*. Tačiau jis panoro susitikti su Juo naktį, bijodamas, kad kitaip manantys fariziejai neimtų iš jo šaipyties. Ižengės į vidų Nikodemas tarė:

- Rabi, mes suprantame, kad esi atėjės nuo Dievo kaip Mokytojas, nes niekas negalėtų padaryti tokį ženklų, kokius Tu darai, jeigu Dievas nebūtų su juo.

- Iš tiesų, iš tiesų sakau tau: jei kas neatgims iš aukštybės, negalės regėti Dievo Karalystės, - atsakė Jėzus. (Kitaip sakant, maža pripažinti Jėzų - reikia dvasinio perversmo, iš esmės keičiančio gyvenimą.)

- Bet kaip gali gimti žmogus, būdamas nebejaunas? - nesuprato Nikodemas. - Argi jis gali antrą kartą įeiti į savo motinos iščias ir vėl užgimti?

- Kas negims iš vandens ir Dvasios, nejeis į Dievo Karalystę. Kas gimė iš kūno, yra kūnas, o kas gimė iš Dvasios, yra dvasia. Nesisiebék, jog pasakiau: jums reikia atgimti iš aukštybės. Vėjas pučia, kur nori; jo ošimą girdi, bet nežinai, iš kur ateina ir kurlink nueina. Taip esti ir su kiekvienu, kuris gimė iš Dvasios.

Nikodemas vis negaléjo suprasti:

- Kaip tai gali būti?

- Tu esi Izraelio mokytojas ir šito nesupranti?... (Jn 3,2-9)

Kristus neatsitiktinai paminėjo vėją. Žmogaus, tikrai pažinusio Dievą, vidinę būseną Jis lygino su veržliu vėjo gūsiu. Tam, kas "gimė iš Dvasios", tikėjimas yra kur kas daugiau nei paprasta apeigų sistema. Jis - Viešpaties sūnus, Jo Karalystės ipėdinas.

Po šio pokalbio Nikodemas, matyt, tapo slaptu Jėzaus pasekėju.* Tarp jų Evangelija mini ir garbingą Jeruzalės seniūną Juozapą Arimatietį bei dar kai ką iš žydų "vyresnybės", kurie veikiausiai buvo fariziejai (Mt 27,57; Mk 15,43, 45; Lk 23,50; Jn 12,42; 19,38). Ir vis dėlto jų buvo nedaug. Didžioji dauguma Rašto aiškintojų sutiko Jėzų nepalankiai. Ir juo daugiau jie sužinojo apie Jo mokymą, juo labiau stipréjo jų nepasitenkinimas ir priešiškumas.

Jėzui iškeliaus iš Jeruzalės, mokiniai suprato, jog Jis ne tik kad nepriartėjo prie karaliaus sosto, bet ir nuteikė prieš save įtakingas miesto grupuotes. Šie paprasti valstiečiai buvo ipratę reikšti pagarbą dvasininkijai ir Rašto aiškintojams. Matydamas jų nerimą, Mokytojas pasakė: "Kiekvienas augalas, kurio nesodino Mano dan-

* Vėliau Nikodemas dalyvavo laidojant Jėzų (Jn 19,39). Talmude (Sanhedrin, 43 a) tarp Jėzaus pasekėjų minimas toks Nikis ar Nikajus. Tai gali būti sutrumpintas *Nikdimono* (Nikodemo) vardas.

giškasis Tévas, bus išrautas. Palikite juos: jie akli aklujų vadovai. O jeigu aklas aklą ves, abu į duobę įkris” (Mt 15,13-14).

Nuo to laiko Jézus dar ne syki lankysis Jeruzalėje, tačiau ten Jis nepelnys pripažinimo. Jo bendruomenės daugumą sudarys galilėjiečiai, o Pietų, Judéjos, gyventojams Jis liko svetimas. Pažymétina, kad evangelistui Jonui žodis “judéjas” (žydas) yra kone priešiško Kristui žmogaus sinonimas.

Keliaudamas atgal į Kafarnaumą, Jézus pasuko prie Jordano. Ten Jis vėl pamokslavo, o mokiniai krikštijo žmones. Nazarietis gydė, tad Jis patraukė daugiau žmonių nei Jonas, kuris nedarė stebuklų (Jn 10,41). Krikštytojo mokinius nejučia apémė noras varžytis. Jie atvyko į dešiniame upės krante įsikūrusį Enono kaimą, kur tuomet gyveno pranašas, ir ēmė jam guostis. “Rabi, Vyras, kuris buvo su tavimi anapus Jordano, kurį tu paliudijai, - Jis taip pat ēmė krikštyti, ir visi bėga pas Jį”.

Tačiau ši žinia negalejo nuliūdinti Jono. Juk jis saveš nelaikė nei pranašu, nei Mesiju. Jeigu Galiléjetis atsiūstas iš aukščiau, jeigu Jis ir yra Tas, Kuris turi ateiti, reikia ne pavydėti, o džiaugtis. Pats pranašas jautėsi esąs tik svečias Jo šventėje. “Kas turi sužadėtinę, tas sužadėtinis, - pasakė Jonas, - o sužadėtinio bičiulis, kuris šalia stovi ir girdi, džiaugte džiaugiasi jaunikio balsu. Šiam mano džiaugsmui dabar jau nieko netrūksta. Jam skirta augti, o man - mažėti” (Jn 3,26-30).

Kristaus pirmtakas tarsi nujautė savo likimą. Netrukus valdžia prievarta nutraukė jo veiklą. Galiléjos valdovą apémė nerimas dėl religinio bruzdėjimo prie Jordano. Tetrarchas pabūgo, kad ilgiau delsiant gali būti per vėlu. Erodius Antipai galėjo būti pranešta ir apie Jono išpuolius prieš jo asmenį bei apie pranašo pažadą “parodyti tautai, kaip galima išsivaduoti iš visų žemiskų valdovų” (žiūr. slavišką Flavijaus “Judéjos karo” versiją, II,7, 14-15).

Žodžiu, pretekstų areštui pakako.

Jézus vis dar buvo prie Jordano, kai į Enoną atžygiavo kareiviai suimti Krikštytojo. Jį surakino grandinėmis ir nugabeno pas tetrarchą. Antipas įkalino pranašą Macheronto tvirtovėje, esančioje Negyvosios jūros pakrantėje, dykumos pakraštyje (J.Flavij. Arch. XVIII, 5,2).

Mes nežinome, kodėl valdovas neįsakė suimti ir Jézaus. Iš fariziejų jis galėjo būti girdėjęs apie Nazarietį “daugiau už Joną susilaukiant mokinį ir gausiau krikštijant” (Jn 4,1). Tačiau, matyt, Antipas naujojo Pamokslininko nelaikė pavojingu ir nutarė kol kas palikti Jį ramybėje.

Sužinojės, kad Krikštytojas suimtas, Jézus išvyko iš Jordano srities.

Jo kančios metas dar nebuvo atėjės.

Septintas skyrius

KARALYSTĖS ŽENKLAI

28 m. pavasaris-vasara

Evangelistai liudija, kad "žmonės stebėjosi Jo mokslu" (Mk 1,22), tačiau ne mažesnį įspūdį jiems darė ir tai, kad Jėzus gydo bei "išakinėja vėjams ir vandeniu, ir tie Jo klauso" (Lk 8,25). Apie Jį pirmiausia kalbėta kaip apie Stebukladarį. Vėliau ir krikšcionys dažnai būdavo linkę stebuklus laikyti svarbiausių antgamtiškos Jėzaus prigimties įrodymu. Tačiau Jis pats nedviprasmiškai atmetė šią mintį:

Turékime tikėjimą Dievu!

Iš tiesų sakau jums: kas pasakytu šitam kalnui:

"pasikelk ir meskis į jūrą",

ir savo širdyje nesvyruotų,

bet tikėtų ivyksiant, ką sako, -

tai jam ir įvyktu (Mk 11, 22-23; Mt 21,21)

Taip Jėzus leido suprasti, kad Dievas skyrė žmogų gamtos valdovu, tai jeina į jo pašaukimą. Jeigu žmogui pasiseka susivienyti su Dvasia, jam "viskas galima" (Mk 9,23; Jn 14,12; Ps 8; Pr 1,26).

Tačiau stebuklas - tai kur kas daugiau nei paprastas natūralios įvykių raidos pažeidimas. Stebuklas atskleidžia visa ko gelmes, parodo esant kitą būties kloðą, kur nustoja galiojė šio laikinojo paulio dėsniai ir viešpatauja laisvė. Jeigu žmonės pajunta ši išmatavimą, tai, pasak Kristaus, pas juos tikrai "atėjo Dievo Karalystė" (Lk 11,20).

Tikrus Savo mokinius Jėzus išvaduoja iš vergijos materijai, "kūnui".

Štai ženklai, lydintys tikrai įtikėjusius:

Mano vardu jie išvarinės demonus,

kalbės naujomis kalbomis,

ims plikomis rankomis gyvates ir,

jei išgertų mirštamu nuodū, jiems nepakenks.

Jie dės rankas ant ligonių, ir tie pasveiks (Mk 16,17-18).

Tai kosminio masto užduotis, pradėta vykdyti apaštalų, o vėliau

- didžių šventujų bei mistikų, tačiau visiškai ji bus įvykdita tik Dievo Karalystėje, žmogui pagaliau tikrai tapus kūrinijos viršūne.

Kai kurie komentatoriai įrodinėja, kad Šventajame Rašte minimus stebuklus reikia suprasti ne tiesiogiai, o perkeltine prasme. Biblioje esama metaforą, kurias laikyta tikrais faktais. Tačiau tai nereiškia, kad visa, kas Senajame ir Naujajame Testamente rašoma apie stebuklus, - prasimanymas ar "simbolis". Jeigu taip mano dogminio materializmo šalininkai ("to negali būti, nes to niekuomet negali būti"), tąsyk nėra ko stebėtis, bet keičiausia, kad ir kai kurie teologai visus Evangelijos stebuklus primygintai nori laikyti alegorija.

Stai palinkęs ties bedvasiu kūnu Jėzus ištaria: "Talita kum!" (mergaite, kelkis!) ar, palietęs kurčnebylio ausį, sako: "Efata!" (atsiverk!). Tai visai ne simboliai, o tikrai Viešpaties aramėjų kalba ištarti žodžiai, išsiréžę į liudytojų atmintį (Mk 5,41; 7,34).

Tas, kuris nori įrodyti, jog negali būti reiškiniu, vadinamų stebuklais, nepagalvoja, kad mes labai mažai težinome apie būties pa-slaptis. Tačiau kodėl žmonės, mielai tikintys išstabiausiomis istorijomis apie Indijos jogus, skeptiškai žiūri į Naujojo Testamento stebuklus? Tai galima paaiškinti dvasinėmis priežastimis: tam, kad patikėtum Evangelija, reikia ryžto, reikia rinktis, keisti visus gyvenimo orientyrus.

Jėzus Savo stebuklus vadino "ženklais", rodančiais naujosios epochos pradžią. Būdamas Tobulas Žmogus, Jis įveikia puolusio pasaulio dėsnius ir rodo, kaip reikia kovoti su dorovinėmis ir fizinėmis ydomis (žiūr. 10 skyrių).

Jo galia dažnai atskleisdavo kasdieniame gyvenime, tarsi probėgomis, netikėtai, įvarydama mokiniam baimės. Antai syki, dar prieš tapdamas apaštalų, Petras su draugais visą naktį nesėkmingai žvejojo; Jėzus parodė, kur mesti tinklą, ir, visų nuostabai, jį ištraukė pilną. Galilėjos jūroje visuomet būdavo dideilių žuvų santalkų ir įgudę žvejai tai žinojo (Lk 5,3-11. Iš ežero dugno kylančios dujos verčia žuvis kilti paviršiun.) Tačiau kaip Mokytojas sugebėjo vandens gelmėse aptikti reikiamą vietą? Simonas taip apstulbo, kad puolė Jėzui į kojas prašydamas išlipti iš jo valties. Jis pasijuto esąs nusidėjėlis, nevertas būti šalia Viešpaties...

O kitą kartą Kristus su mokiniais temstant plaukė per ežerą (Mt 8,23-27; Mk 4,35-41; Lk 8,22-25). Jie skubėjo trauktis nuo minios, todėl išvargintas Jėzus sėdo į valtį kaip stovi, palikęs ant kranto apsiaustą. Jis išitaisė valties gale ir išsyk užmigo. Staiga pa-

kilo smarki vėtra, tačiau nei milžiniškų bangų šniokštimas, nei sū-pavimas nepažadino Mokytojo. Tuomet išsigandę žvejai patys nu-traukė Jo poilsį. "Mokytojau, Tau nerūpi, kad mes žūvame?" Jėzus atsikélé ir, žvilgtelėjės į bangas, įsakė: "Nutilk, nusiramink!" Visi pamatė, kad vėjas išsyk aprimo.

Audrai nutilus, Kristus priekaištavo mokiniams: "Kodėl jūs to-kie bailūs? Argi jums tebestinga tikėjimo?!" Tačiau dabar juos bau-gino stojusi ramybė: "Kas gi Jis toks? Net vėjas ir marios Jo klau-so!" (Mk 4,35-41).

Vis dėlto dažniausiai Jėzaus galia atskleisdavo bendraujant su žmonėmis. Jo stebuklai buvo mielaširdystės darbai. Fizinę negalią ir beprotoybę Jis aiškino Šétono valdžia, kurią Jam reikia sutriuš-kinti (Lk 13,16). Vergaujanti blogiui žmonija yra ligonis, laukian-tis gydytojo. Gydyti - tai priešintis Šétono galiai. Jėzus norėjo, kad ir Jo pasekėjai išsitrauktų į šią didžią kovą, ištiesę ranką kenčian-čiam pasauliui. "Iš tiesų, iš tiesų sakau jums: kas Mane tiki, darys darbus, kuriuos Aš darau, ir dar už juos didesnių" (Jn 14,12). Kai mokiniai neįstengė padėti liguiniui, Jis, giliai liūdėdamas, pavadin-o juos "netikinčia ir sugedusia gimine" (Mt 17,14-17; Mk 9,14-29; Lk 9,37-42).

Jėzus ne sykį atkreipė dėmesį į tai, jog kūno ir sielos būklė glau-džiai susijusios. Pagydės paralyžiuotajį Jis įspėjo: "Štai tu esi pa-sveikės. Daugiau nebenusidék, kad neatsitiktų kas blogesnio!" (Jn 5,14).

Viena iš svarbiausių išgijimo sąlygų Mokytojui buvo ligonio *ti-kėjimas*, jis pats turėjo aktyviai prisidėti prie gydymo. Tikėjimo sty-gius trukdo įveikti ligą. Mokiniai tuo galėjo patys išistikinti Jėzui apsilankius "savo téviškėje", Nazarete. Kurį laiką Jis vengė lanky-tis miestelyje, kur buvo užaugęs, tačiau dabar, matyt, nutarė, kad atejo metas išbandyti nazariečius (Lk 4,16).

Buvo šeštadienis, ir į maldos namus sugužėjo beveik visi mie-stelio gyventojai. Atejus metui skaityti Bibliją, Jėzus užlipo į pakyla, ir Jam ištiesė Rašto ritinį. Jis atvyniojo ir perskaitė šias pranašo Izaijo knygos eilutes:

Viešpaties Dvasia ant Manęs,
nes Jis patepē Mane, kad neščiau gerą naujieną vargdieniams.
Pasiuntė skelbtį belaisviams išvadavimo,
akliesiems - regėjimo;
siunté vaduoti prislėgtujų
ir skelbtī Viešpaties malonės metų (Iz 61,1-2).

Grąžinės knygos ritinį patarnautojui, Jėzus atsisėdo. Visi nuščiuvę stebėilijo į Jį. Jis žinojo, kad susirinkusiuosius kankina abejonės, net čia esantys broliai netiki Jo misija. Nepaisant to, Jėzus prabilo aiškindamas pranašystę: "Šiandien išsipildė ką tik jūsų girdėti Rašto žodžiai..." (Lk 4,16-21).

Sėdinčiujų eilėmis nuvilnijo nepasitenkinimo bangą. Kada šis Žmogus, andai vykdės jų užsakymus, spėjo tapti mokytoju, rabinu? Daugelis su panieka traukė pečiais: "Argi Jis ne dailidė, ne Marijos Sūnus, Jokūbo, Jozés, Judo ir Simono brolis?! Argi Jo seserys negyvena čia, pas mus?!" (Mk 6,3-6).

Atsirado ir norinčiujų patikrinti, ar gandai, atklydė iš Kafarnaumo, teisingi, tad jie pasiūlė Jam padaryti kokį nors stebuklą. Jie netgi atvedė ligonių. Tačiau šie nepagijo. Jėzaus galiai pasipriešino nepralaužiamą netikėjimo sieną. Jis pats nustebo regėdamas bevitiską šių žmonių rambumą.

"Joks pranašas nepriimamas savo tėviškėje", - pasakė Jis apleisdamas Nazaretą (Lk 4,24; Jn 4,44).

Kartais gydydamas Jėzus imdavosi išorinių veiksmų: uždėdavo rankas ant skaudamos vietas ar tepdavo ją suvilgytomis žemėmis, o po to liepdavo jas nuplauti. Kartais Jis norėdavo likti vienas su lagoniu (Mk 7,33; Jn 9,6-7). Tačiau visa tai buvo daroma tik tam, kad sustiprėtų žmonių tikėjimas. "Tavo tikėjimas išgydė tave...", "Nebijok, tiktais tikėk", - sakė Mokytojas (Mt 9,22; Lk 8,50).

Kartais pakakdavo silpnos tikėjimo žiežirbėlės. Štai epilepsija sergančio berniuko tėvą kankino abejonės, tačiau jis iš visų jėgų stengėsi jų atskiratytį: "Tikiu, Viešpatie! - dejava jis. - Padék mano netikėjimui!" Ir jo nuoširdi aimana buvo išgirsta (Mk 9,24). Tai rodo, kad artimujų pasitikėjimas gali tarsi atstoti paties lagonio tikėjimą. Sykį Kafarnaume žmonės atneše paralyžiuotą giminaitį, tačiau negalėjo pro minią prasibrauti į namus. Tada jie praardė plokščią namo stogą ir nuleido neštuvas su lagoniu prie pat Jėzaus kojų. Ir įvyko stebuklas, nes, kaip sako evangelistas Morkus, Viešpats "išvydo jų tikėjimą" (Mk 2,5). O romėnų šimtininkui ir vienam iš Antipos dvariškių prašant, Kristus pagydė jų tarnus net nematejus jų. Tačiau nereikia manyti, kad Kristui visuomet būdavo lengva gydyti. Per žemiškajį gyvenimą Jam nebuvovo "duota visa valdžia danguje ir žemėje" (Mt 28,18); be to, gerokai kliudė pačių žmonių abejonės ir menkas tikėjimas. Mes skaitome, kad Jis "pažvelgė į dangų, atsidus" (Mk 7,34), tarsi įveikdamas kliūtį, ir ēmė gydyti.

Jėzus beveik fiziškai juto iš Jo išeinančią energiją. Sykį Jis éjo

apsuptas didžiulės minios, ir viena moteris, serganti kraujoplūdžiu, nemačiom prisilietė prie Jo apsiausto apvado. Jėzus išsyk atsigrežė ir paklausė:

- Kas Mane palietė?

- Mokytojau, - nustebuo Petras, - minia Tave spaudžia ir stumia.

- Mane kažkas palietė, - paprieštaravo Jėzus, - nes Aš pajutau, kad iš Manęs išėjo galia.

Tąsyk sutrikusi moteris parpuolė Jam po kojų ir prisipažino, jog tai ji padarė.

- Dukra, tavo tikėjimas išgelbėjo tave, - pasakė Jėzus, - eik rami ir būk išgijusi iš savo ligos (Mk 5,25-34; Mt 9,20-22; Lk 8,43-48).

Tą audringą lūžio epochą, kaip ir mūsų laikais, buvo daug sergančiųjų psichinėmis ligomis. Senasis Testamentas jų beveik niekur nemini, tuo tarpu skaitant Evangeliją kyla mintis, kad būta netgi dvasios ligų epidemijos. Itin baisi buvo paslaptinja beprotybės atmaina, vadinama apsédimu. Apsēstasis jausdavo kankinančią asmenybės susidvejinimą: atrodydavo, kad ji užvaldės kažin kas svetimas ir priešiškas. Ligonis rékdavo nesavu balsu, kalbėdavo ji užvaldžiusi velnių vardu, kartais tikindavo, kad Jame gyvena ištisas legionas demonų. Daugelį apsēstujų priepluoliai vargindavo tik retkarčiais, o kai kurie né trumpam neatsitokėdavo, pabégdavo iš gyvenviečių į dykynes. Kartais jie apsigyvendavo apleistuose kapų rūsiuose ir naktimis šiurpindavo žmones klyksmais ar kvatojimu.*

Jau pats Kristaus artumas stebuklingai paveikdavo nelaiminguosius; kartais Jam pakakdavo valdingai ištarti vieną žodį ar prisiliesti, ir tamsiosios jégos liaudavosi kankinusios sielą.

Grąžinės ligonius į gyvenimą, Jėzus iš jų reikalavo visiškos videnės pertvarkos. Demonai parazituoja nuodėmių dėka. Ir jeigu naujojo gyvenimo dvasia neužvaldys žmogaus, jam gresia dar baisesnis apsēdimas.

Kristaus amžininkai velnius įsivaizdavo natūralistiškai - piktaivalių klustingų būtybių, gyvenančių dykumoje, pavidalu. Todėl, norėdamas būti suprastas, Mokytojas savo mintį išreiškė tokiu paly-

* Kartais sunku atskirti, ar žmogus serga įprasta psichikos liga, ar ji apsėdo netyrada. Tačiau manantys, jog visi Jėzaus pagydysti "apsēstieji" buvo tiesiog psichiniai ligonai, išleidžia iš akių tai, kad daugumos psichikos patologijų ištakos vis dar tebéra mislė. Cia labai dažnai pasitaiko nuodėmės hipertrofija (savimeilės, puikybės, egocentrizmo), ir gydymo sėkmė labai priklauso nuo lagonio dvasinio gyvenimo bei dorovės. I tai atkreipe dėmesį Dž. Fergiusonas, išradęs psichinių ligų gydymo insulinu metodą. Be to, nevalia pamiršti, kad Evangelijoje visos ligos laikomos destruktyvių Visatos jėgų pasireiskimu.

ginimu: "Netyroji dvasia, išėjusi iš žmogaus, klaidžioja bevandenėse vietose, ieškodama poilsio, ir neranda. Tada ji sako: 'Grįšiu į savo namus, iš kur išėjau'. Sugrįžusi randa juos tuščius, iššluotus ir išpuoštus. Tada eina, pasiima kitas septynias dvasias, dar piktesnes už save, ir jėjesios jos ten apsigyvena. Ir paskui tam žmogui darosi blogiau negu pirma". (Mt 12,43-45; Lk II, 24-26).

Jeruzalės Įstatymo aiškintojai, išgirdę apie išgijimus Galilėjoje, iškart sunerimo. Ką tik buvo nutraukti įtartini susibūrimai prie Jordano ir štai vėl tenka imtis priemonių neišmanėlių protinimui ir tėvų tikėjimo apsaugai. Jau ne pirmą sykį Galilėja kėlė rūpesčių sostinei. Kai kas dar gerai prisiminė Judo Galilėjiečio (Havlonito) partizanus. Tamsi liaudis Šiaurėje visuomet skuba tikėti apsišaukėliais pranašais ir šarlatanais.

Tačiau, atvykę į Kafarnaumą, Rašto aiškintojai suprato, kad jiems bus sunku paneigti buvus stebuklų. Todėl jie bandė prasimantytis visokiausių sau parankių paaiškinimų. Argi jie galėjo kaip Nikodemas patikėti, kad Dievas apsireiškė jų niekinamo Nazariečio asmenyje? Dalis fariziejų nutarė, kad Jėzus išmoko magijos Egipte, o kiti bandė įtikinti žmones, jog Jam pavyksta išvaryti velnius dėl to, kad Jis yra sudaręs sajungą su jų "kunigaikščiu" Belzebulu (Baalis - Zebulas, t.y. Rūmų valdovas buvo senovinis pagonių filistinų dievaitis. Vėliau taip imta vadinti piktujų dvasių valdovą). Tačiau Jėzus išsyk prirėmė prie sienos šiuos gudragalvius prasimanėlius. Jis paklausė Rašto aiškintojų: kaip gali velnias išvaryti velnią? Juk tai būtų panašu į tarpusavio karą, pražūtingą visai demonų karalystei. Jis tiesiai apkaltino savo priešininkus piktžodžiavimu prieš Šventąją Dvasią, kurios galia atliekami įstabūs mielaširdystės darbai. Kaip jie gali vadintis tikėjimo tarnais, jeigu neįstengia atskirti gėrio nuo blogio?

Arba sakykite medij esant gerą ir jo vaisių gerą,
arba sakykite medij esant netikusį ir jo vaisių blogą,
nes medis pažįstamas iš vaisių.

Angių išperos, kaip jūs galite kalbėti gera, būdami blogi??!

Juk burna kalba tai, ko pertekusi širdis (Mt 12,33-34).

Strėlė pataikė į tikslą. Pasipūtę teologai buvo sugėdyti žmonių akivaizdoje. Jie negalėjo tverti iš apmaudo ir slaptai susirinkę nutarė, kad reikia užkirsti kelią Jėzaus sėjamai pagundai.

Dar didesnį pasipiktinimą Mokytojó poelgiai ir kalbos sukėlė per antrajį apsilankymą Jeruzalėje. Ši sykį Jis atvirai paskelbė, kad stebulkai yra Jo dieviškosios pasiuntinystės ženklas. Kovodamas su blogio karalyste, Jis vykdo Tėvo valią; Dievas yra gyvybės ir malonės šaltinis, todėl ir Jo Siuštasis pašauktas gydyti ir nešti gyvybę.

Mano Tėvas darbuojasi lig šiolei, todėl ir Aš darbuojuosi...

Iš tiesų, iš tiesų sakau jums:

Sūnus nieko negali daryti iš Savęs,

o vien tai, ką mato darant Tėvą;

nes ką Jisai daro, lygiai daro ir Sūnus...

Kas negerbia Sūnaus, tas negerbia Jį siuntusio Tėvo.

Iš tiesų, iš tiesų sakau jums:

kas Mano žodžių klauso

ir Mane Atsiuntusį tiki,

tas turi amžinajį gyvenimą... (Jn 5,17-24).

Tokių kalbų tikratikiai jau negalėjo pakęsti. Negana to, kad Nazarietis pažeidinėja Įstatymą, Jis dar ir vadina Save Dievo Sūnumi. Rašto aiskintojai apspito Jį reikalaudami tokio "ženklo" iš dangaus, kuris galutinai visus įtikintų. Tačiau Jėzus atmetė šį reikalavimą: "Pikta ir neištikima karta reikalauja ženklo, bet nebus jai duota kito ženklo, tik pranašo Jonos ženklas". (Jona - Senojo Testamento pranašas, raginės atgailauti.) "Kaip Jona buvo ženklas nineviečiams, taip Žmogaus Sūnus bus šiai kartai, - tėsė Jėzus. - Pietų šalies karalienė teismo dieną prisikels drauge su šios kartos žmonėmis ir juos pasmerks. Nes ji atkeliaavo nuo žemės pakraščių pasiklausyti Saliamono išminties, o štai čia daugiau negu Saliamonas. Ninevės gyventojai teismo dieną kelsis su šia karta ir ją pasmerks, nes jie atsivertė, išgirdę Jonos pamokslus, o štai čia daugiau negu Jona" (Mt 12,38-42; Lk 11,29-32).

Ar Žmogaus Sūnus dykumoje atmetė gundytojo pasiūlymus tam, kad dabar demonstratyviais stebuklais įrodinėtų Savo galią? Priesingai, Jis nuolat slėpė nuo minios daromus stebuklus. Jis dažnai prašydavo išgydyto žmogaus: "Žiūrėk, niekam nepasakok" (Mt 8,4). Paprastai garsas apie nejtikėtinus pagijimus pasklisdavo po apylinkes prieš Jo valią (Mt 9,30; Mk 7,36). Juo labiau Jėzus nenorejo, kad stebuklai taptų propagandos įrankiu, ir taip priverstų priesus paklusti Jam. Tesprendžia apie Jį taip, kaip liepia jų sąžinė. Tik įtikėjusieji Kristų, tik dvasiškai pagijusieji regės stebuklus - kaip Dievo atėjimo pasaulinį ženklą.

"Karalystės ženklai" rūpėjo ne tik mokytiems teologams. Tuo metu buvo žmogus, kurio siela kentėjo blaškydamasi tarp abejonių ir vilties. Tas žmogus mąstė apie Jėzų ir klausė savęs: "Kas gi Jis?"

Macheronte Krikštytojas buvo laikomas kaip savotiškas garbės kalinys. Antipas net vesdavo pokalbius su Jonu ir kantriai klausydavo jo kaltinamujų kalbų. Kartais į tvirtovę įleisdvo Krikštytojo mokinį. Jie pranešdavo, kas vyksta šalyje. Taip Jonas sužinojo apie

ivykius Galilejoje, apie Žmogaus iš Nazareto pamokslus ir stebuklus. Pranašas, be abejo, prisiminė, ką jis regėjo prie Jordano, ir buvo tikras, kad Jėzus - tikrai Dievo Pasiuntinys. Tačiau ar Jis ir yra Mesijas? Juk praėjo daug mėnesių, o Nazarietis vis dar gyvena Kafarnaume tarp žvejų ir paprastų žmonių. Kurgi žadėtosios Karalystės, kurią ateisiant skelbė Jonas, didybė ir šlovė?

Norėdamas išsklaidyti abejones, Jonas nusiuntė du savo mokinius pas Jėzų paklausti: "Ar Tu esi Tas, Kuris turi ateiti, ar mums laukti kito?"*

Pasiuntiniai nuvyko į Kafarnaumą ir ten rado Jėzų, kaip paprastai, apsupty minios. Jis neatsakė tiesiai į klausimą, bet tarė: "Keiliaukite ir apsakykite Jonui, ką esate matę ir girdėjė: aklieji praregi, raišieji vaikščioja, raupsuotieji apvalomi, kurtieji girdi, vargdieniams skelbiama Geroji Naujiena. Ir palaimintas, kas nepasipiktins Manimi" (Lk 7,20-23; Mt 11,3-6).

Pasiuntiniams nuėjus, Jėzus kreipėsi į minių ir ėmė kalbėti apie Joną.

Pas ką žydai éjo į dykumą? Pas pranašą? Taip, Jonas buvo pranašas, bet ir daugiau nei pranašas: jo pašaukimas buvo tapti Mesijo pirmatinku. Jis - Dangaus siūstasis šauklys. "Sakau jums: tarp gimusių iš moteris nėra buvę didesnio už Joną". (Šie žodžiai netaikytini Mergelei Marijai, nes originalo tekste turimi omenyje tik vyriškosios lyties asmenys.) "Istatymas ir Pranašai", t.y. Senasis Testamentas su Jono atėjimu baigiasi. Toliau prasideda naujas tarpsnis, kai žmonėms atskleidžiama Karalystė. Tačiau Jonas sustojo ant dviejų Sandorų ribos ir jos neperžengė. Todėl "mažiausiasis Dievo Karalystėje didesnis už jį" (Lk 7,24-28). Matyt, Kristus turėjo omenyje tai, kad Jonas išivaizdavo Pateptąjį ir kaip šios žemės valdovą, jis neįstengė išsivaduoti iš žemiškojo mesianizmo idėjų. Vadinas, ir Jėzus negalėjo jam tiesiai pasakyti: "Taip, Aš - Tas, kurio tu laukei". Tikrasis Mesijas atėjo ne valdyti, o tarnauti; ne bausti, o gyduti ir skelbti Gerają Naujieną. Jis - Išganytojas, ir Jo darbai yra Karalystės ženklai.

* Pasak kai kurių senovės komentatoriu, Jonas tenorejo įtikinti savo mokinius, kad Jėzus yra Mesijas (žiūr. citatas S. Višniakovo knygoje "Sv. Velikij prorok, Predteča i Krestitel Gospoden Joan." M., 1879, p. 316). Tačiau buvo ir tokius (pavyzdžiui, Tertulijonas), kurie manė, kad ir pati Krikštytojā buvo apnikusios abejonės. "Nors Evangelijos tekstas tiesiogiai ir nepaneigia minties, kad atsakymas į Jono klausimą rūpėjo tik mokiniams, o ne jam pačiam, bet jis ir neduoda jokio pagrindo taip manyti", - sakė S. Bulgakovas (Drug Ženicha. Pariž, YMCA, 1927, p. 128). Pastarajį požiūrį netiesiogiai patvirtinta tai, kad Jono mokiniai vėliau neįėjo į Kristaus Bažnyčią, o liko *atskira* bendruomenė... (Žiūr. J. Steinmann. St. Jean-Baptiste et la spiritualité du desert. "Maitres spirituels", II, Paris, Seuil, 1956, p.125).

Aštuntas skyrius

DVYLIKA APAŠTALŲ.

PRANAŠO MIRTIS

28 m. rudo - 29 m. pavasaris

Jeigu neminėsime trumpų išvykų į Judėją, Jėzus ištisus metus praleido prie Genezareto pamokslaudamas gyvenvietėse, iškūrusiose į šiaurės vakarus nuo ežero. Erodo Antipo sostinėje Tiberia-doje, kurios gyventojų dauguma buvo pagony, Jis nesilankė. Gadaros apylinkėse Jį sutiko prieškai. Vienintelis miestas rytinėje pakrantėje, kur Jis nekludomas mokė, buvo Betsaida. Tačiau Kris-tus iš anksto émė pratinti mokinius prie minties, kad Evangeliją reikės skelbtи kituose kraštuose: "Štai sakau jums: pakelkite akis ir pažiūrėkite į laukus - jie jau boluoja ir prinokę pjūciai... Pjūtis didelę, o darbininkų maža" (Jn 4,35; Lk 10,2). Ištikimi klausytojai turės pradėti "žvejoti žmones" (LK 5,10), turės tapti veikliais savo Mokytojo bendražygiais.

Šiuo tikslu ir buvo pašaukti *Dvylika*.

Senojo Testamento Bažnyčioje buvo "šeluchim", pasiuntiniai, o graikiškai - *apaštalai*. Jie atstovavo bendruomenėms, vežiodavo lai-kus, spręsdavo ginčytinus reikalus, rinkdavo aukas, pranešdavo apie švenčių dienas. Jie poromis keliaudavo iš miesto į miestą, susiedami išsilbarsčiusius Izraelio vaikus į viena (Berachot, V,5; Pesachim, 86; Avot rabi Natana, VIII; Enufanij. Panarion, I, 128). Naujojo Testamento Bažnyčiai taip pat reikėjo tokį apaštalų.

Prieš rinkdamas apaštalus Jėzus visą naktį meldėsi užkopės ant nuošalaus kalno, o ryte pakvietė mokinius, išvardijo Dvyliką ir pa-aiskino, kokia jų misija. Jis kalbėjo apie Dievo Karalystę, apie naują gyvenimą, kuri ji teikia, apie pašauktųjų palaimą. (Iš Lk 6,12 matyti, kad Kalno pamokslas buvo pasakytas prieš paskelbiant Dvylikos apaštalų misiją.) Tą dieną iš tiesų buvo padėti pamatai Gerosios Naujie-nos Bažnyčiai. Jai buvo skirta įkūnyti pasaulio lūkesčius.

Evangelistas Matas rašo, kad prieš pašaukdamas Dvyliką Jé-zus, matydamas minias, "gailėjosi žmonių, nes jie buvo suvargė ir apleisti lyg avys be piemens" (9,36). Apaštalai eis pas šiuos var-gienius ir gydys juos dvasiškai ir fiziškai. Nuo tol kiekviena jų die-

na, kiekvieną akimirką priklausys tik Dievui ir žmonėms. Jie taps laisvais keliauninkais ir gyvens tarsi padangių paukščiai. Jiems nereikės imti nei pinigų, nei maisto atsargų, nei atliekamo drabužio. Pastogę ir duonos jie gaus iš tų, kurie priglaus pasiuntinius, nes darbininkas vertas savo valgio (Mt 10,10).

Misionierišką žygį apaštalamams dera pradėti nuo Viešpaties tau-tos. Pasaulis bus atverstas vėliau, o tuo tarpu Jėzus nurodo:

Nenukliskite pas pagonis ir neužsukite į samariečių miestus.

Verčiau lankykite pražuvusias Izraelio namų avis (Mt 10,5-6).

Net Sau Jis nubréžia šią ribą. Žyday per Mozę ir pranašus pirmieji sudarė Sandorą, todėl jiems pirmiesiems buvo suteikta galimybė rinktis: priimti Gerają Naujieną ar atmesti ją?

Mokiniai neturėtų manyti, kad jiems duota užduotis lengva. Daugelis mielai juos priims, tačiau dar daugiau bus nusiteikusiuų prie- siškai.

Štai Aš siunčiu jus kaip avis tarp vilkų.

Todėl būkite gudrūs kaip žalčiai ir neklastingi kaip balandžiai.

Sergėkitės žmonių,

nes jie įskūs jus teismams ir plaks savo sinagogose.

Jūs būsite dėl Manęs vedžiojami pas valdovus

bei karalius liudyti jiems ir pagonims.

Kai jie jus įskūs, nesirūpinkite, kaip arba ką kalbėsite...

Tada jau nebe jūs kalbėsite,

o jūsų Tėvo Dvasia kalbės jūsų lūpomis.

Brolis išduos mirti broli ir tévas - sūnų,

o vaikai sukils prieš gimdytojus

ir žudys juos.

Jūs būsite visų nekenčiami dėl Mano vardo.

Bet kas ištvers iki galos,

bus išgelbėtas...

Nebijokite tū, kurie žudo kūną,

bet negali užmušti sielos.

Verčiau bijokite to,

kuris gali pražudyti ir sielą, ir kūną pragare.

Argi ne du žvirbliai parduodami už skatiką?

Ir vis dėlto nė vienas iš jų nekrinta žemén

be jūsų Tėvo valios.

O jūsų net visi galvos plaukai suskaityti.

Tad nebijokite!

Jūs vertesni už daugybę žvirblių (Mt 10,16-31).

Tie, kurie pasitiki Kristumi, atsiduoda Jo globai, išsivaduoja iš

vergijos "šiam pasauliui". Viešpats visuomet su jais, Jis padarė juos savo "draugais" (Jn 15,15) nuo tos akimirkos, kai jie nusekė paskui Jį. Karalystė, kurią jiems reikia skelbtí, yra Žmogaus Sūnaus Karalystė. Tikéti Dievą - reiškia tikéti Jésų.

Kas išpažins Mane žmonių akivaizdoje,
ir Aš jį išpažinsiu Savo dangiškojo Tėvo akivaizdoje.

O kas išsigins Manęs žmonių akivaizdoje,
ir Aš jo išsiginsiu Savo dangiškojo Tėvo akivaizdoje (Mt 10,32-33).

Neretai posakis, kad "žmogaus namiškiai taps jam priešais" būna teisingas (Mt 10,36). Net jeigu artimiausi žmonės bandytų atitraukti apaštalus nuo jų tarnavimo, jie turi prisiminti radę kitų, aukštesnės pakopos giminių ir pirmiausia privalo likti ištikimi šiai dvasios giminystei. "Kas myli tévą ar motiną labiau negu Mane - nevertas Manęs" (Mt 10,37).

Sie rūstūs žodžiai, galimas daiktas, privertė suvirpēti net drąsiausius iš apaštalų, tačiau jie įstengė suvokti jų prasmę; jie suprato, jog Mokytojas kalba tik apie tai, kad jie privalo apsispręsti visiškai ir galutinai.

Jeigu pasiuntiniai persiims Jézaus dvasios, Jis Pats veiks per juos ir juose. "Kas jus priima, tas Mane priima... Kas jūsų klauso, Manęs klauso" (Mt 10,40; Lk 10,16).

Apaštalai gaus galią vienyti sielas su Dievu.

Kaip Mane siunté Tévas,
taip ir Aš jus siunci...

Kam atleisite nuodėmes,
tiems jos bus atleistos,
o kam sulaikysite, - sulaikytos... (Jn 20,21-23)

Ką tik jūs surišite žemėje, bus surišta ir danguje,
ir ką tik atrišite žemėje, bus atrišta ir danguje (Mt 18,18).

Kaip ir Žmogaus Sūnus, Jo mokiniai ims séti Žodį ir gydyti. Nuo šiol jų gyvenimas, kaip ir jų Mokytojo bei Viešpaties gyvenimas, taps tarnavimu. Vėliau apaštalas Paulius, kad ir nebūdamas vienu iš Dvylikos, paliudys šią "atsimainymo Kristuje" paslaptį: "Aš gyvenu, tačiau nebe aš, o gyvena manyje Kristus", - sakė jis, - sekite mano pavyzdžiu, kaip ir aš sekū Kristumi" (Gal 2,20; 1Kor 11,1). Ir tai buvo ne puikavimas, o raginimas pasiaukoti Dievui ir pašauliui - taip, kaip aukojosi Jézus Nazarietis.

Kai Dvylika, pasiskirstę po du, iškeliaavo į aplinkinius miestus, Jézus liko vienas. Ir netrukus Jam buvo pranešta apie Macheronte įvykusią tragediją.

Jonas Krikštytojas turėjo priešą, seniai troškusį jo mirties - An-

tipo žmoną Erodiadą. Pirmasis jos vyras buvo Antipo brolis, kuriam Erodas Didysis nedavė palikimo. Garbėtroška moteris bodėjosi savo žeminančia padėtimi ir svajojo tapti valdove. Kai 26 metais Antipas viešėjo brolio namuose, ji sugebėjo pakerėti valdovą. Šiam jau buvo per penkiasdešimt, tačiau jis įsimylėjo giminaitę ir nutarė ją vesti. Tačiau tam reikėjo įveikti daug kliūčių. Teko skirtis su pirmaja žmona, kuri buvo jo sajungininko, Nabatėjos karaliaus Areto IV duktė. Sužinojusi apie Antipo norus, jo žmona, padedama ištikimų beduinų, pabėgo pas tėvą. Diplomatinių santykiai su Nabatėja nutrūko. Judejoje Erodo poelgis taip pat buvo visuotinai smerkiamas: Erodiada buvo Antipo dukterėčia ir brolienė, vadinaisi, tetrarchas du kartus pažeidė Įstatymą vėsdamas ją (žiūr. Kun 18,6.16). Tačiau valdovo niekas negalėjo sulaikyti.

Jonas Krikštytojas dar būdamas laisvėje atvirai smerkė šią kraujomaišą. Ir įkalintas tvirtovėje jis nenustojo priekaištavęs Erodui. Todėl kalinys tebekėlė pavojų Erodiadai. Ji ieškojo preteksto susidoroti su pranašu, tačiau matė, kad bevalis vyras kažin ar rysis nuteisti ir nubausti Joną. Ir vis dėlto jai pasitaikė ilgai laukta proga.

Erodas šventė savo gimtadienį, ir Macheronto rūmuose susirinko daug garbingų svečių - Galilėjos aukštųjų karininkų ir seniūnų. Ipusėjus puotai, į menės vidurį išbėgo Erodiados duktė Salomė ir visus didžiai sužavėjo ugningu siriečių šokiu. "Prašyk iš manės, ko tik nori!" - rėkė girtas tetrarchas. Jis kvietė susirinkusiuosius būti liudytojais ir prisiekė išpildysiąs bet kurį merginos prašymą. Salomė, pasitarusi su motina, pakartojo Erodiados pasufleruotus žodžius: "Tuojau pat duok man dubenyje... Jono Krikštytojo galvą".

Antipo veidas apsiniaukė. Jis visuomet jautė pagarbą pranašui, be to, bijojo liaudies pasipiktinimo. O ir romėnai nemėgo, kai būdavo susidorojama be teismo. Vis dėlto, nenorėdamas laužyti prie garbingų svečių duoto žodžio, įsakė apsaugos kareiviui leistis į rūsi. Netrukus šis grįžo nešinas kruvina Jono galva. Ją padėjo ant dubens, ir Salomė nunešė siaubingą dovaną motinai... (Žiūr. Mt 14,3-11; Mk 6,18-28.)

Taip žuvo didžiausias "tarp gimusių iš moterų" (Lk 7,28). Jam buvo šiek tiek per trisdešimt. Ar jam spėta perduoti Jėzaus atsakymą? Mes to nežinome. Tačiau jis mirė taip, kaip ir gyveno: jis buvo bebaimis Dievo Tiesos liudytojas.

Pranašo kūną atidavė mokiniams. Jį palaidoję, jie nuskubėjo į Galilėją pranešti Jėzui, kas įvyko. Jono pasekėjai žinojo, kad jų mokytojo mintys paskutinėmis gyvenimō dienomis nuolat sukosi apie Žmogų iš Nazareto.

Nuo to laiko Antipą émę kankinti baimę. Išgirdės apie Jézų, jis įtikinéjo aplinkinius, kad tai prisikélęs iš numirusių jo nuteistas teisuolis. Kai Aretas IV užpuolé Erodą ir užémé Macherontą, žmonës saké, kad Dievas nubaudé tetrarchą už Jono nužudymą (J. Flavij. Arch. XVIII, 7,1; Mt 14,1-2; Mk 6, 14-16).

Tuo tarpu į Kafarnaumą grižo Dvylika. Sékmé suteiké jiems sparalus, ir jie karštai pasakojo Jézui apie tai, "ką buvo nuveikę ir ko mokę" (Mk 6,30). Tačiau jų džiaugsmą temdè liūdna žinia. Dabar, kai Jonas buvo nužudyta, kiekvienam iš jų grësé pavoju. Tetrarchas galéjo griebtis priešiškų veiksmų ir prieš naujus pamokslaujonus. Mokytojas privaléjo išsaugoti besikuriančią Bažnyčią, todèl taré apaštalams: "Eikite sau vieni į negyvenamą vietą ir truputį pailsekite" (Mk 6,31). Na, o Jis sëdo į valtį ir persikélé į rytinį krantą, prie Erodo Pilypo valdų ribos.

Netrukus prie Jo prisijungé ir mokiniai.

Devintas skyrius

"GYVYBÈS DUONA"

29 m. pavasaris-vasara

Tuo metu, kai mažajai bendruomenei pirmą sykį iškilo realus valdžios represijų pavoju, Jézus buvo pasiekës didžiausių pamokslininko laiméjimų. Jí nuolat lydéjo Galiléjos ir Dekapolio, Judéjos ir Užjordanés, ir netgi Finikijos gyventojai (Jn 4,35; Mt 9,37-38; Lk 10,2). "Net visoje Sirijoje pasklido apie Jí garsas" (Mt 4,24). Niekad anksčiau Mokytojo nelydéjo tokios minios. Nors ir nežinome, kiek iš šių žmonių véliau iéjo į pirmają Bažnyčią, tačiau neabejotina, kad šis pavasaris atnešé Evangelijai gausų derlių.

Jézui išvykus iš Kafarnaumo, žmonës émę Jo ieškoti. Nors artéjo Velykos (Pascha), daugelis galiléjiečių, užuot vykë į Jeruzalę, iškeliaavo aplink ežerą į Betsaidą tikédamiesi ten rasti Mokytoją. Ir vél Jézus pamaté "Izraelio namų avis", klajojančias tarsi banda be piemens (Mt 10,6). Tarp dykviétés kalvų Jis atrodé Jiems tarsi naujas Mozé, kuris imsis vesti juos laisvës keliu. Jézui "pagailo žmonių", ir Jis ilgai su jais bendravo, gydë atvestus ligonius (Mk 6,34).

Diena nepastebimai krypo vakarop, dar kiek ir pakrantę apgaubus nakties tamsa. Mokiniai sunerimo:

- Ši vietovė tuščia, ir jau vėlyvas metas, - pasakė jie Jėzui. - Palieisk juos, kad, pasklidę po aplinkinius vienkiemius bei kaimus, jie nusipirkštų valgyti.

- Tai jūs duokite jiems valgyti, - atsakė Jis.
- Gal mums eiti nupirkti duonos už du šimtus denarų ir duoti jiems valgyti? - paklausė vienas iš apaštalų.

Juk bendruomenė turėjo santaupą, be to, kai kurie iš atejusiųjų veikiausiai buvo pasiémę pinigų. Tiesa, Pilypas suabejojo, ar pakaks tokios sumos. Tada Jėzus paklausė:

- O kiek turite duonos? Eikite ir pažiūrėkite.
- Čia yra berniukas, kuris turi penkis miežinės duonos kepaliukus ir dvi žuvis, - pasakė Andriejus. - Bet ką tai reiškia tokiai daugybei!

Užuot atsakęs, Mokytojas liepė jiems susodinti žmones eilėmis ant vešlios pavasario žolės ir, paémęs duonos kepaliukus, sukalbėjo padékos maldą. Iškilmingu judesiui sulaužęs duoną davė mokiniam. Šie sumišę émė nešioti sédintiesiems šį menką maistą, bet veikiai nustebo pamatę, kad jo pakaks visiems... (Mt 14,13-21; Mk 6,34-42; Lk 9,12-17; Jn 6,5-11.)

Iš pirmo žvilgsnio gali pasirodyti, kad šiuo atveju Kristus tarsi nusileido gundytojui, andai siūliusiam Jam paversti akmenis duona. Tačiau šis Jo poelgis nebuvo joks kompromisas. Jis neatšaukė žodžių: "Žmogus gyvas ne viena duona" (Mt 4,4). Mokytojas norėjo, kad minia pas jį eitų pirmiausia dėl dvasinio peno. Jeigu žmonės ieškos Dievo Karalystės, visa kita "bus jiems pridėta" (Mt 6,33). Padavimas išsaugojo tokius reikšmingus Kristaus žodžius: "Prašykite didžių dalykų, o Dievas viršaus jums pridės ir mažų". (Tai neišlikusios senovinės Evangelijos žodžiai; žiūr. Origen. Na Psalmi, 4,4; Klement Aleksandrijskij. Stromaty, I, 24; Amvrosij Mediolanskij. Poslanija, I, 36.)

Mes niekuomet nesužinosime, kaip buvo padauginta duonos, bet ne tai svarbiausia. Pamaitindamas žmones Jėzus parodė, kad tikras, gilus tikėjimas ir sielas vienijanti malonė gali būti ne tik dangiškosios, bet ir žemiškos palaimos laidas.

Neatsitiktinai šis įvykis aprašytas visose keturiose Evangelijoje, o pirmieji krikščionys mėgo vaizduoti jį ant katakombų sienų. Šventinio brolijos pokylio misterija buvo Eucharistijos, Padékos Sakramento pirmavaizdis, o ši Sakramentą Jėzus Savo Bažnyčioje padarė esminiu.

Tą vėlyvą vakarą Betsaidos apylinkėse buvo žengta atviro Karalystės *pripažinimo* link. Tikėjimas, tegul ir trumpam, paémė viršų. Tuo, Kurį teologai laikė netikru pranašu ir šventvagiu, o politi-

kai - pavojingu tamsuolių kurstytoju, žavėjosis tūkstančiai žmonių, praleidusiu su Juo kelias dienas prieš Velykas ir dalyvavusiu duonos Laužyme.

Stojo naktis, slėnyje įsižiebė laužų liepsna, bet žmonėms buvo sunku užmigti. Visus apėmė džiugus jaudulys. Pasigirdo šūksniai: "Jis tikrai yra tas Pranašas, Kuris turi ateiti į pasaulį! (Jn 6,14.) Nors Jėzus ir nenorėjo, kad Jį garbintų kaip Karalių, galilėjiečiai buvo benorū Jį sučiupti ir paskelbti savo valdovu. Jų mintys pakrypo iprasta vaga. Karalystės šviesą, Euharistijos "ženklą", liudijantį ryšį su Dievu, vėl nustelbė atgimusios iliuzijos...

Minios entuziazmas galėjo užkrėsti ir mokinius, o tai buvo payojingiau nei visi Erodo persekiojimai. Ir vėl reikėjo sleptis, bėgti. Jėzus né valandėlės nedelsia. Jis liepia Dvylikai sėsti į Simono valtį ir plaukti išilgai kranto Betsaidos link. Nors ir nesuprasdami tokio skubėjimo priežasties, jie be žodžių pakluslo, o Jis pasinaudojo nakties priedanga ir, niekieno nepastebėtas, pats vienas užkopė į kalną, iš kur mėnulio šviesoje buvo matyti valtis, besigrumianti su priešiniu vėju.

Mokiniai tikėjos, kad Jėzus netrukus nusileis prie kranto, tačiau Jis nesirodė. Iki trečios valandos nakties vėjas juos nunešė kone į ežero vidurį. Dabar visas jų dėmesys buvo prikaustytas prie bangų blaškomos valties, kuri lengvai galėjo apvirsti. Staiga apaštalai pamatė reginį, privertusį juos surikti iš baimės. Įsiaudrinusio ežero paviršiumi judejo žmogaus figūra, kuri, kaip jiems atrodė, ėjo link jų. Nustėrė žvejai metė į šalį irklus. Jie prisiminė visus liaudies mituose minimus siaubus. Ar tik šios šméklos pasiromydymas nereiškia, kad jie netrukus žus?.. Ir tuomet tamsoje pasigirdo pažystamas balsas: "Tai Aš. Nebijokite!.." (Jn 6,20; Mt 14,27.)

Kiti dar nebuvo spėjė susivokti, ar džiaugtis, ar baimintis to, kas įvyko, kai karštasis Petras, įsižiūrėjęs į tamsoje boluojančią figūrą, sušuko: "Viešpatie, jei čia Tu, liepk man ateiti pas Tave vandeniu" (Mt 14,28).

Kas Petrą paskatino taip pasielgti? Vaikiškas smalsumas? O gal noras paliesti Mokytoją ir išsklaidyti baimę? Veikiāusiai žvejas nesuvokė, ką daras, kai, išgirdęs "eik!", drąsiai žengė už borto. Ir atsitiiko neregėtas dalykas. Keletą akimirkų tikėjimo galia iš tikrujų laikė Petrą virš vandens. Tačiau, pajutęs po kojomis bangas, jis suvokė, kur esas, nusigando ir émė skesti.

- Viešpatie, gelbék mane! - iš visų jégų sušuko Petras Simonas.
- Silpnatiki, ko suabejojai?! - pasakė Jėzus tiesdamas jam ranką (Mt 14,30-31).

Mokiniai, sugulę ant valties dugno, nedriiso né krustelėti. Da-

bar jie pagaliau suvokė, kad likimas susiejo juos su Kažin kuo nėčionykščiu.

Niekas iš jų nepastebėjo, kada valtis atsitrenkė į pakrantęs akmenis...

Tuo tarpu minia, ryte sužinojusi, kad Dvylika išplaukė be Mokytojo, suko galvą spėliodama, kur Jis galėjo dingti. Sutrikusiu galilėjiečių būriai slankiojo ežero pakrante. Kai kurie išplaukė jūron ir persimetė keliais žodžiais su Tiberiados žvejais. Galiausiai kažkam kilo mintis keliauti į "Jo miestą".

Ir iš tikrujų, jie rado Nazarietį Kafarnaume.

Kas Jį paskatino grįžti į Antipo tetrarchiją? Ar Jis panoro dar syki pabandyti būti suprastas ir todėl delsė išvykti iš Galilėjos? Tai labiausiai tikėtina prielaida. Jėzus tarsi *slėpė* nuo Savęs, kas Jo laukia. Čia ir glūdi mums nesuvokiamas Jo gyvenimo tragizmas. Nors Evangelijos grūdai dažnai krito į bergždžią dirvą, Sėjėjas ir toliau triūsė, kad išgelbėtų daugelį (Mt 20,28). Pasak ižvalgių rusų rašytojo Merežkovskio žodžių, Kristus "privalejo iki pabaigos, iki kryžiaus išsaugoti vilties kibirkštėlę" ("Jesus Neizvestnyj", 2 t, I d., p. 165).

Tuo tarpu į Kafarnaumo sinagogą vėl atvyko Rašto aiškintojų iš Jeruzalės. Ši syki jie kaltino Jėzų ne burtais, o nepagarba "prosenių papročiams". Kaip Jis galės pretenduoti į mokytojo vardą ir kartu pro pirštus žiūrėti į tai, kad laužomi papročiai? Juk visi matė, kad Jo mokiniai sėsdavo prie stalo neatlikų ritualinio apsiplovimo. Jėzus né nebandė teisintis. "Gerai apie jus, veidmainius, pranašavo Izaijas, - atsakė Jis, - kaip parašyta:

Ši tauta šlovina Mane lūpomis,
bet jos širdis toli nuo Manęs.

Veltui jie Mane garbina,
mokydami žmonių išgalvotų priesakų.

Apleidę Dievo įsakymą,
jūs įsikibę laikotės žmonių papročių" (Mk 7,6-8).

Ko vertos apeigos, jeigu nepaisoma to, kas svarbiausia Įstatyme? Mokytojas tuo pat pateikė tokio tariamo, netikro dievotumo pavyzdį. Neretai žmonės, užrašę savo turtą Šventykla, tuo remdamiesi atsisakydavo padėti tévams. Tardamiesi esą dievobaimingi, iš tikrujų jie nusidėdavo, nes pažeisdavo vieną iš pirmųjų Mozés įsakymų.

Jėzaus ir fariziejų ginčą nutraukė galilėjiečiai, atvykę iš Betsaidos apylinkių (Jn 6,25). Nustebę ir susijaudinę jie apsupo Mokytoją:

- Rabi, kada suspėjai čionai atvykti?

Tačiau šis susitikimas jau nedžiugino Kristaus:

- Iš tiesų, iš tiesų sakau jums: jūs ieškote Manęs ne todėl, kad

esate matę ženklų, bet kad prisivalgėte duonos lig soties. Pluškite ne dėl žūvančio maisto, bet dėl išliekančio amžinajam gyvenimui! Jo duos jums Žmogaus Sūnus, kurį Tėvas - Dievas Savo antspaudu yra pažymėjęs.

Jų sielose "ženklas" - Dievo artumo stebuklas, įvykęs per vakarienę, - išblėso, nes jį nustelbė tai, kad Jėzus sugebėjo juos pamaitinti dykynéje. Vis dėlto galilėjiečiai bandė išsiaiškinti, ko iš jų tiki-si ir reikalauja Mokytojas:

- Ką mums veikti, - paklausė jie, - kad darytume Dievo darbus?
- Tai ir bus Dievo darbas, - atsakė Jėzus, - tikėkite Tą, Kurį Jis siunte.

Bet argi jie netikėjo? Argi nenorėjo paskelbti Jo karaliumi už tai, kad Jis, kaip ir Mozė, davė jiems naujos dangiškos manos?

- Tai ne Mozė davė jums duonos iš dangaus, - paprieštaravo Jėzus. - Nes Dievo duona yra *Tas Kuris nužengia iš dangaus* ir duoda pasauliu gyvybę.

- Viešpatie, duok visuomet mums tos duonos! - vėl nesuprato jie.

Kaip ir ta samarietė moteris, žmonės Jėzaus įvaizdžius suprato tiesiogine prasme, nors kai kurie iš jų ir galėjo žinoti, kad Rašto aiškintojai "duona" vadina Dieviškąją Išmintį.

Ir tuomet Jėzus ištarė žodžius, kurie visiškai išmušė iš vėžių susirinkusiuosius:

- Aš esu gyvybės duona!

Kas ateina pas Mane, niekuomet nebealks,
ir kas tiki Mane, niekuomet nebetrokš...

Jūsų tėvai dykumoje valgė maną ir mirė.

O štai ši duona yra nužengusi iš dangaus,
kad, kas ją valgys, nemirtų...

Duona, kurią Aš duosiu,

yra *Mano kūnas* už pasaulio gyvybę...

Kas valgo Mano kūną ir geria Mano kraują,
tas pasilieka Manyje, ir Aš tame.

Duona, vanduo, vynas simbolizuoją maistą, kuris būtinės gyvystei išsaugoti. Na, o pokylis su Žmogaus Sūnumi yra dvasios maistas. Per Jį, kūnišką Būtybę, *susivienijame* su dieviškaja būtimi, ir išsipildo Sandora tarp Kūréjo ir kūrinijos.

Duonos padauginimo dieną minia tapo šios Sandoros ženklo liudytėja ir dalyve, tačiau neatsispyrė žemiškai pagundai. Na, o dabar pakili šios nepaprastos nakties būsena, kai Jėzū norėta paskelbti karaliumi, jau buvo išblėsus. Jie pasijuto tarsi būtų pabudę iš sap-

no ir atsitokėjė. "Argi Jis ne Jėzus, Juozapo sūnus?! Argi mes nepažistame Jo tévo ir motinos? - traukė pečiai vieni, o kiti jautėsi esą apgauti: "Kaip Jis gali mums duoti valgyti Savo kūną?!"

Net mokiniams tai, ką jie išgirdo, buvo netikėta ir nemalonu. Kai kurie iš jų piktinosi: "Kieti Jo žodžiai, kas gali jų klausytis!" Jėzus bandė jiems aiškinti, kad tai, kas pasakyta, reikia suprasti dvasine prasme: "Žodžiai, kuriuos jums kalbėjau, yra dvasia ir gyvenimas. Bet kai kurie iš jūsų netiki".

Evangelistas Jonas patikslina, kad Viešpats "turėjo omenyje Judą" (6,23-71). Iš tiesų, visiškai tikėtina, kad šis garbėtroška, įsitikinęs, jog Jėzus nesirengia tapti karaliumi, kaip tik tuomet suprato žlugus jo puoselėtas viltis. O kaip jis aiškino tai, kas tą naktį įvyko plaukiant valtimi? Kilus abejonei, visuomet atsiranda jai patvirtinimas: sapnas, burtai, liguistos vaizduotės regėjimai. Tačiau Jėzumi liovėsi tikėti ne tik Judas. Evangelistas Jonas sako, kad "nuo to meto nemaža Jo mokinų pasitraukė ir daugiau su Juo nebevaikščiojo".

- Gal ir jūs norite pasitraukti? - paklausė Jėzus Dvylikos.

Visi tylėjo, tik Petras įstengė išreikšti juos apėmusius jausmus:

- Viešpatie, pas ką mes eisime?! Tu turi amžinojo gyvenimo žodžius...

Apstulbinti to, ką matė ir girdėjo, mokiniai tarsi patyrė naujo gimimo kančią. Daugelio dalykų jie dar neįstengė suprasti. Tačiau kuo gi jie galėjo pasitiketi, jei ne Mokytoju? O Jis liūdnai žvelgė į Savo pasekėjus, susimetusius į krūvelę.

- Argi ne Aš išsirinkau jus, Dvylika? Tačiau ir tarp jūsų vienas yra velnias.

Gal Judas ir krūptelėjo išgirdės šiuos žodžius, bet jis neparodė, kad jie skirti jam; na, o likusieji nustėro iš siaubo.

Jiems buvo nelengva, bet dar sunkiau buvo Jėzui. Jam reikėjo dvasiškai perkurti šiuos žmones, tebeturinčius nemažą jų aplinkai būdingų ydų, trūkumų. Nors ir išrinkti Karalystės apaštala, jie vis dar buvo nepaprastai toli nuo Kristaus. Išgirdę Jo įspėjimą: "Saugokite fariziejų raugo ir Erodo raugo", jie nutarė, kad Mokytojas draudžia valgyti Jo priešų duoną. "Ar vis dar nieko neišmanote ir nesuprantate?" - nusiminė Jėzus (Mk 8,15-17).

Nepaisant to, Jis netaikė jiems Savo galių, nes nenorėjo prievertauti sielų. Jis nepaliovė jų mokęs, stebėjęs jų abejones. Ir laukė, kantriai laukė. Jiems teks patirti antrą atsivertimą ir dar kartą pripažinti rabi Ješua Mesiju, tačiau ne zelotų ir ne dykinėjančios minios Mesiju, o Tuo, Kuris yra pasaulio dvasinis penas, Duona, nužengusi iš dangaus...

Dešimtas skyrius

ŽMOGAUS SŪNAUS

PASLAPTIS

29 m. vasara-ruduo

Matyt, norėdamas išlaukti, kol žmonės nurims, Jėzus iškeliavo iš Izraelio žemės. Jis pasitraukė į kaimyninę Sirofinikiją ir kurį laiką ten gyveno stengdamasis likti neatpažintas. Tuo metu Jis nepamokslavo: aplink gyveno vien pagony, kurių valanda dar nebuvo atėjusi.* Iš ten Jis iškeliavo į pietryčius, į Dekapolį ir tik iš ten galiausiai grįžo į Pilypo tetrarchiją. Tačiau prie Betsaidos Jo laukė minia. Tiesa, ji buvo gerokai skystesnė, tačiau Jėzus vis vien buvo priverstas slėptis. Ši sykį Jis iškeliavo į Golaną, o po to toliau, į Jordano aukštupį.

Jis keliavo po sniegur stūkstančio Hermono kalno papėde, Cezarėjos (Pilypas ši miestą taip pavadino Augusto garbei) apylinkėmis.

Apaštalai klusniai lydėjo Mokytoją, nors ir nesuprato, kodėl Jis nepasinaudojo galilėjiečių entuziazmu. Tiesa, dabar, keliaudami po Užjordanę, jie turėjo progą ramiai apmąstyti praėjusių mėnesių įvykius ir galutinai pasiryžti niekuomet nesiskirti su savo Viešpačiu. Jie jautė, kad Mokytojas nori atvirai pasikalbėti, nes atejo metas aiškiai apibūdinti jų santykius.

Sykį, atskirai pasimeldės, Jėzus kreipėsi į Dvylką:

- Kuo Mane laiko žmonės?
- Vieni - Jonu Krikštytoju, - atsakė jie, - kiti - Eliju, kiti - Jeremiju ar dar kuriuo iš pranašų.
- O jūs kuo Mane laikote?

* Prie Tyro Kristus išgydė sirofinikietės dukterį (Mt 15,21-28; Mk 7,24-30), nors iš pradžių buvo atsisakės. Šis epizodas dažnai kėlė nuostabą. Iš tiesų, kodėl Kristus buvo toks rūstus, juk Jis nedvejodamas išgydė romėnų šimtininko tarną ir neatsisakė susitikti su graikais. I ši klausimą iš dalies atsako tai, ką žinome apie sirofinikiečių religiją. Tai buvo itin atgrasi pagonybės forma, pagarsejusi masinėmis ritualinėmis žmogžudystėmis, vaikų aukojimu, gašliomis apeigomis. Zydams jų artimiausią kaimynų religija buvo visiškai nepadorumo simbolis. Gali būti, jog Kristus norėjo parodyti, kad negalima vienodai vertinti Vienatinio Dievo išpažinėjų ir šios demoniškos religijos astovų, todėl ir buvo toks rūstus su finikiete. Ir tik tuomet, kai moteris nuolankiai su Juo sutiko, Jis išgydė jos dukterį, nes moteris didžiai Juo pasitikėjo.

Mokytojas niekuomet anksčiau nereikalavo iš apaštalų tokio tiesioginio išpažinimo. Tačiau Jo žodžiai jau nebuvo netikėti. Visų vardu Simonas Petras atsakė:

- *Tu esi Mesijas, gyvojo Dievo Sūnus!*

- Palaimintas tu, Simonai, Jonos sūnau, - iškilmingai ištarė Jėzus, - nes ne kūnas ir kraujas tai tau apreiškė, bet Mano Tėvas, Kuris yra danguje. Ir Aš tau sakau: tu esi Petras - Uola; ant tos uolos Aš pastatysi Savo Bažnyčią, ir pragaro vartai jos nenugalės. Tau duosiu Dangaus Karalystės raktus; ką tu suriši žemėje, bus surišta ir danguje, ir ką atriši žemėje, bus atrišta ir danguje (Mt 16,13-20; Mk 8,27-30; Lk 9,18-21).

Šie žodžiai apie Bažnyčią buvo tarsi atsakas į jų sąmonėje įvykusį lūžį. Kai kurie apaštalai ir anksčiau vadino Savo Mokytoją Mesiju, tačiau tuomet jie tai įsivaizdavo klaudingai. Kas kita dabar. Net pamačius, kad Jėzus paniekino žemišką valdžią ir klajoja po svetimą šalį, jiems vis dėlto pakako tikėjimo ir narsos pripažinti Jį Kristumi. Ir nors Simonas kol kas neįstengė suvokti visos jo paties ištartų žodžių gelmės, jo išpažinimas tapo visos Naujojo Testamento Bažnyčios tikėjimo simboliu.

Jėzaus klausimas: "Kuo Mane laiko žmonės?" - aktualus ir šiandien; ir šiandien, kaip ir prieš du tūkstančius metų, nemaža žmonių, linkusių Jį laikyti tik pranašu ar dorovės mokytoju. Jie negali suvokti, kodėl milijonai būtent Jėzų Nazarietį pripažino esant "vienos prigimties su Dievu", kodėl Jį, o ne Izaiją ir netgi ne Mozę.

Kuo Kristus toks ypatingai patrauklus? Ar tik skelbiama moralės doktrina? Juk ir Buda, ir Jeremijas, ir Sokratus, ir Seneka mokė taurių etikos dalykų. Kaipgi krikščionybei pasisekė įveikti savo varžovus? Ir galiausiai, svarbiausias dalykas: Evangelija toli gražu nepanaši į paprastą dorovės pamokslą.

Cia mes įžengiame į slépiningiausią ir esminę Naujojo Testamento sritį, čia staiga atsiveria praraja tarp Žmogaus Sūnaus ir visų filosofų, moralistų, religijų įkūrėjų.

Nors Jėzus gyveno ir veikė kaip pranašas, tačiau tai, kaip Jis apsireiškė, neleidžia Jo minėti lygia greta su kitais žmonijos mokytojais. Kiekvienas iš jų jautėsi esąs tik *žmogus*, pažinęs tiesą ir pašauktas ją skelbtį. Jie aiškiai jautė nuotoli, skiriantį juos nuo Amžinojo. (Indijos išminčiai kartais kalbėdavo apie susiliejimą su dievybe, bet tai buvo susiję su jų teologija, skelbiančia Dievą esant viso ko esme). Na, o Jėzus? Kai Pilypas nedrąsiai papraše Jo parodyti mokiniams Tėvą, Jis atsakė taip, kaip negalejo atsakyti nei Mozė, nei Konfucijus, nei Platonas: "Jau tiek laiko esu su jumis,

ir tu, Pilypai, vis dar Manęs nepažisti! Kas yra matęs Mane, yra matęs Tėvą!” (Jn 14,9). Ramiai, nedvejodamas šis Mokytojas, kuriam buvo svetimas falšas ir egzaltacija, pasiskelbia esąs vienatinis Dievo Sūnus. Jis kalba jau ne kaip pranašas - Dievo vardu, - o kaip Pats Dievas.

Nenuostabu, kad Kristus ir dabar daugeliui atrodo neįmenama mišlė. Galima netgi suprasti tuos, kurie bandė Jį laikyti mitu, nors šie mėginimai ir buvo nesékmengi. Iš tikrujų, sunku patikėti Izraelyje gyvenus Žmogų, išdrįsusį pareikšti: “Aš ir Tėvas esame viena” (Jn 10, 30); kur kas lengviau įsivaizduoti, kaip graikai ar sirai, pasinaudodami rytų prietarų fragmentais, supynė legendą apie Dievo Sūnų.

Pagonys manė, kad dievai kartais gimsta žemėje ir lanko mirtinguosius; tačiau Jėzus pamokslavo visuomenėje, kur i tokius mitus niekas rimtai nežiūrėjo, kur žinota, kad Dievybė nelygintina su žmogumi. Senojo Testamento Bažnyčia sumokejó pernelyg didelę kainą už šią tiesą ir pernelyg ilgai kovojo su pagonybe, kad galėtų prasimanyti buvus Pranašą, teigusi: “Aš esu Tėve ir Tėvas yra Manyje” (Jn 14,10). Dar mėginta aiškinti, esą šv. Paulius prasimanęs Įsikūnijimo dogmą. Tačiau “apaštalas pagonims” (1 Tim 2,7) buvo iki pašaknių žydas, ir jam pačiam tikrai negalejo kilti dieviškosios žmonijos, dievažmonijos idėja.

Jėzaus Apsireiškimo paradoksas tas, kad Jis - neįtikėtinas, o kartu Jis - istorijos realija. Paviršutiniškas “euklidiškas” protas bergždžiai pluša stengdamasis įminti Jo mišlę. Kai žymaus antikos žinovo Teodoro Momzeno paklausė, kodėl savo darbuose nemini Kristaus, jis atsakė: “Aš negaliu Jo suprasti, todėl nutariau tylėti”. Nors filosofas Spinoza ir nebuvो krikšcionis, bet jis pripažino, kad “dieviškają Išmintį geriausiai atskleidė Jėzus Kristus” (B.Spinoza. Perepiska. Pismo 73). Napoleonas tremtyje daug mąstė apie istorijos vingius ir prieš mirtį jis yra pasakęs: “Kristus trokšta žmogaus meilės, vadinas, Jis nori to, ko sunkiausia sulaukti iš šio pasaulio, to, ko išminčius bergždžiai reikalauja iš keleto draugų, tėvas - iš savo vaikų, žmona - iš vyro, brolis - iš brolio; žodžiu, Kristus nori širdies. Jis šito nori, ir neribotai gauna... Jam vieninteliam pavyko pakylėti žmogaus širdį taip aukštai prie to, kas neregima, kad žmogus atsisako to, kas laikina, ir tuo būdu Jis sujungė dangų ir žemę” (žiūr. F.Šaff. Jisus Christos - čudo istorii. Vert. iš vok. M., 1906, p.252). “Pagonis” Gėtė lygino Jėzų su Saule. Jis sakė: “Jeigu manęs paklaus, ar mano prigimčiai tinka Jį garbinti, aš atsakysiu: ‘Žinoma!’ Aš žemai Jam lenkiuosi kaip dieviškajam aukščiausiojo

dorovės principio apreiškimui” (J.Ekkerman. Razgovory s Gete, p. 847). Induistas Mahatma Gandis rašė, kad jam Jėzus - tai “kankinys, pasiaukojimo įsikūnijimas, dieviškasis mokytojas” (M.Gandi. Moja žizn. M., 1959, p.143).

Tokios istoriko, filosofo, politiko, poeto ir išminčiaus mintys apie Kristaus asmenybę. Bet jeigu Jis ne mitas ir jeigu Jis ne tik reformatorius, kas gi Jis? Atsakymą į šį klausimą gal galėtume rasti išklausę tuos, kurie buvo arčiausiai Jo, kurie vaikščiojo su Juo po Galilėjos miestus ir kaimus, kuriems Jis atskleidė pačius slapčiausių dalykus? O jie į klausimą, “kuo mane laikote?” - atsakė Simono Petro žodžiais: “Tu esi Mesijas, gyvojo Dievo Sūnus...”

Norint geriau suprasti šio išpažinimo esmę, tekstas dar syki grįžti į tolimą praeitį.

Mesijas: Karalius ir Išganytojas

Mozės religija gimė drauge su *išganymo* idėja. Pirmasis Dekalogo įsakymas primena, kad Jahvė išvadavo Savo tautą iš varginančios nelaisvės. Paprasti žmonės išganymą dažniausiai suprato konkrečiai - kaip apsaugą nuo priešų ir stichinių nelaimių. Tačiau pranašai išganymo vilčiai įkvėpė dvasingumo, nes suteikė jai eschatologinę prasmę.

Pasak Biblijos, pasaulis seniai yra puolęs ir reikalingas pagalbos. Žmogaus gyvenimas trumpas nelyginant sapnas ir prabėga tuščiai kovojant. Žmonės gyvena tuštybe. “Kaltėje gime” jie neišveniamai arteja į pražūtį (Ps 50; Job 14,1-6). Si tamsos ir kančios karalystė nė iš tolo nepanaši į tai, kas sumanyta Dievo!..

Panašią išvadą padarė ir daugelis Vakarų bei Rytų filosofų. Ju nuomone, mirtingasis - tai akľu aistru bei aplinkybių žaisliukas; viisa valdo nenumaldoma lemtis, verčianti Visatą suktis uždaru ratu.

Suvokus pasaulio netobulumą, pradėtos kurti išganymo teorijos. Jas galima suskirstyti į tris tipus.

Vieni (Platonas) manė, kad išeitis - geriau organizuoti visuomenę; kitiems (Buda) tai buvo mistinė pagava ir bėgsmas nuo gyvenimo. Abi šias nuostatas siejo viena išvada: nei žmogus, nei Dievybė negali iš esmės pakeisti pasaulio sąrangos. Galima pasiekti tik kančių palengvinimo arba laukti, kol neliks pačios būties.

Trečiasis soteriologijos, t.y. mokslo apie išganymą, tipas susiformavo Izraelyje ir Irane. Tik ten buvo tikima, kad blogi įmanoma įveikti, kad galiausiai viskas atsimainys, ir šis atsimainymas yra

aukščiausias žmogaus gyvenimo tikslas. Tiesa, persai manė, kad Gėris ir Blogis yra lygiareikšmiai būties poliai, tarsi du varžovai Dievai, tačiau Biblijos pranašai atsisakė šios viliojančios teorijos. Jaučiavė apsireiškė jiems kaip vienas vienatinis. Jis nesukūrė mirties. Jo valia - suteikti pasauliui visišką, harmoningą darną.

Tačiau kaip tąsyk radosi priešingas Dievo sumanymui netobulumas? Senasis Testamentas moko, kad tai atsiskyrimo nuo Dievo padarinys. Dievo valdžia ne tokia kaip diktatoriu. Dievas leidžia kūrinijai *laisvai* rinktis kelią. Pasaulis pašauktas pats patirti, kad tikrasis gyvenimas įmanomas tik su Tuo, Kuris jį dovanaja; atitolus nuo Jo, prasmengama į nebūties prarają. Tik savanoriškai atsi- liepdama į Kūrėjo kvietimą, kūrinija bus Jo verta.

Biblijos autoriai griovimo dvasią, besipriešinančią Dievo Išminčiai, vaizdavo pasitelkę sakralinės Rytų poezijos įvaizdžius - Gyvatę ar Drakoną, maištingus ir nevaldomus kaip jūros bangos. Vėliau Raštas šią juodą demonišką tékmę, iškilusią kūrinijoje, pavadino Šetonu, t.y. Priešininku. Per jį "*mirtis įėjo į pasaulį*" (Išm 2,24; t.p. žiūr. Iz 51,9-10; Ps 73 ir 88; Job 9,13).

Gamta, kurią dabar regime, nevisiškai atitinka Kūrėjo sumanymą. Todėl joje klesti naikinimas, kova, mirtis ir dūlėjimas. Į tokį iškreiptą dvilypių pasaulį ir pateko pirmovinis žmogus, kurį Bibliją vaizduoja Adomo asmenye.

Jis tapo Dievo atspindžiu gamtoje, "panašumu" į patį Kūréją.

Senovės psalmų autorius, pagautas nakties dangaus didybės, negalėjo atsistebeti: "Kas gi yra žmogus, kad Tu jį atsimeni?.. "Kodėl jis taip aukštai iškeltas? (Ps 8). Pradžios knygoje kalbama, kad Adomas yra valdovas, jam skirta valdyti kūrinius. Pasak Biblijos, jis gyveno Rojaus sode, t.y. Dievo artumas saugojo jį nuo gamtiško blogio. Tačiau, būdamas laisvas ir galingas, Adomas pasidavė pagundai iškelti savo valią aukščiau Kūrėjo valios.

Šventasis Raštas šią dvasinę katastrofą vaizduoja pasakojime apie žmonių nuopuolių. Jie paklausė Žalčio ir panoro valdyti pasaulį *nepriklausomai* nuo Kūrėjo. Kitaip sakant, užsigeidė tapti "kaip dievai" (Pr 3).

Taip buvo nutraukta pirmoji Sandora tarp žmonių ir Dievo.

Nuodėmė panaikino arba susilpnino daugelį žmogui duotų dovanų; nuodėmė plito kaip epidemija, ji visur leido savo nuodingas šaknis. Adomas, kuriam buvo skirta "igyventi ir sergēti" gamtą (Pr 2,15), tapo jos priešas ir ēmė ją prievertauti. Na, o žmonių giminė savo ruožtu pateko tamšiųjų stichijų valdžion, jos paverge žmogų, ir žemė virto pragaru...

Ir vis dėlto nei Šétonas neįstengė visiškai iškreipti pasaulio pa-
vidalo, nei nuodėmės sėkla nenustelbė žmogaus veržimosi prie
Aukščiausiojo, ilgesio to, kas prarasta.

Esminis Biblijos apreiškimas buvo tai, kad Dievas neapleido
puolusio pasaulio. Teisuolai, išsaugojė ištikimybę Dievui, nepai-
sant pasaulio tamsybių ir beprotybės, atsiliepdavo į Dievo kvieti-
mą, ir Dievas per juos atnaujindavo šventąją Sandorą. Sie žmonės
ir buvo išrinktosios tautos užuomazga, o pati tauta, Izraelis, tapo
irankiu siekiant Apvaizdos tikslų.

Šių tikslų esmė tik palengvėle aiškėjo Izraelio sąmonei. Iš pra-
džių jis privalėjo tiesiog pasitiketi Viešpačiu, atsiduoti Jo globai.
Karta po kartos vadai, pranašai ir išminčiai puoselėjo tikėjimą at-
eitimi, gilino Karalystės sampratą. Jie žinojo, kad ateis diena, kai
Chaoso pabaisa bus nugalėta, ir subyrės pertvara, skirianti pasaulį
nuo Dievo (Iz 27,1; Jn 12,31). Prieš prasidedant šiai Visatos per-
tvarkai apsireikš Mesijas - Kristus. Jis bus Dovskydo, Jesės sūnaus,
palikuonis, tačiau Jis gims tuomet, kai karaliaus šeima bus prara-
dusi žemiškąjį šlovę:

Bet Atžala išdygs iš Jesės kelmo
ir pakils Žiedas iš jo šaknies.

Viešpaties Dvasia ilsėsis ant Jo:
išminties ir supratimo Dvasia!.. (Iz 11,1-2).

Dievo širdyje Mesijas gyveno iš pat pradžių, o būsimoji Jo Ka-
ralystė "stovės per amžius" (Dan 2,44). Jo apsireiškimas sutaikins
žmones su gamta, suvienys pasaulį ir Kūrėją.

Tačiau pranašų eschatologija neapsiribojo Kristaus laukimu. Jie
sakė, kad "Viešpaties diena" (Iz 2,12) bus didis Dievo Apsireiški-
mas (žiūr. Avvakum, 3). Pats Aukščiausiasis ieis į pasaulį, Pats slė-
piningasis taps regimas ir atsivers žmogui.

Tačiau ar ne akiplėšiška, ar ne beprotiška to tikėtis? Juk tai, kas
sukurta, negali lygintis su Dievu, Jis visa pranoksta. Tas, kas regėjo
Viešpatį, turi mirti (žiūr. Iz 6,5). Tačiau Senojo Testamento Bažny-
čios išminčiai atsakė ir į ši klausimą. Jie aiškino, kad Nepažinusis
tarsi stebi gamtą ir žmogų. Simboliškai, žmonių kalba tuos į kūrinį-
ją atgręžtus veidus galima vadinti Dvasia, Išmintimi ir Viešpaties
Žodžiu. Jų dieviškumo lygmuo jau atitinka kūrinį. Jie dovanoja
Visatos būtį ir per Juos Praamžis apsireiškia žmogui.

Tačiau, bandydami pavaizduoti Žodžio ar Dvasios apsireiškimą,
pranašai teigė būsiant pasaulinių kataklizmą, sukrésiantį dangų ir
žemę. Ir Mesiją dauguma iš jų regėjo galingą triumfatorių, vado-
vaujančią dangaus kareivijai. Tik kai kurie pranašai, pavyzdžiui, Izai-
jas Antrasis, vaizdavo Jį be išorinės šlovės aureolės.

Štai Mano išrinktasis Tarnas,
Mano mylimasis, kuriuo gérisi Mano siela.
Aš suteiksiu Jam Savo Dvasią,
ir Jis skelbs tautoms teisingumą.
Jis nesiginčys, nešauks ir negirdės niekas gatvėse Jo balso.
Jis nenulauš palūžusios nendrės
ir neužgesins gruzdančio dagčio (Mt 12,18-20).

Iki pat Evangelijos laikų tikėjimas Mesiju Karžygiu liaudžiai buvo kur kas artimesnis nei mistiškasis mesianizmas. Valdant Romai karinga revoliucinė dvasia ēmė aiškiai vyrauti. Svajonės apie Išganytoją tapo žemiška utopija, įkvėpusia Hablonito (Judo Galiléječio) partizanus.

Kodėl Jėzus atvirai nepasmerkė šios tékmės?

Veikiausiai todėl, kad ir jai peno teikė pranašų knygos. Žmonės dar nebuvu pasirengę *atskirti*, kas šiose knygose yra tikrai pranašiška, o kas - tradicinės metaforos, kuriomis buvo reiškiamos šios pranaštystės. Todėl Kristus nekalbėjo apie pranašysčių *formą*, o tik stengėsi pabrėžti jų dvasinę prasmę, parodyti tai, kas Biblijos eschatologijoje yra svarbiausia. Vadindamas Save Žmogaus Sūnumi, sakydamas atejės skelbti laisvę ir gydyti, leisdamas suprasti buvęs "pirmiau, negu gimė Abraomas" (Jn 8,57), Jis ir norėjo parodyti esas Tas, Kurį ateisiant skelbė pranašai.

Tačiau Kristus atskleidė ir tai, ko *nė vienas iš jų nebuvu numatęs*. Per Jį, per žadėtajį Mesiją, apsireiškė ir Dievas. Begalinis ir Visa apimantis gavo žmogaus, Staliaus iš Nazareto, "Gyvojo Dievo Sūnaus", vardą ir balsą.

Dievo Sūnus

Biblioje gana dažnai pasitaiko tokų posakių kaip "malonės sūnus", "rūstybės sūnus", "pranaštystės sūnus". Jie reiškia žmogaus bruožus, charakterį ir pašaukimą. Sakydami "Dievo sūnus", žydai paprastai turėjo omenyje dvasines esybes, angelus, o kartais - Viešpaties tautos teisuolius arba monarchus, pateptuosius valdovus. Todėl "Dievo Sūnaus" vardas, aišku, taikytas ir Mesijui.

Kristus nuolat vadino Save Dangiškojo Tėvo Sūnumi. Tačiau iš Jo žodžių aiškėjo, kad Jo santykis su Dievu ne toks, kaip kitų. "Niekas nepažista Sūnaus, tik Tėvas, nei Tėvo niekas nepažista, tik Sūnus" (Mt 11,27). Sakydamas "Mano Tėvas", Jis parodydavo esant unikaliu Jo vidaus gyvenimo paslaptį: "Tėvas Manyje ir Aš Jame"

(Jn 10,38). Tačiau tai - ne aistringas mistiko sąlytis su dieviškaja gelme, o visai kas kita.

Kristaus asmenye Dievo Sūnus tampa *Dievažmogiu...*

Karalių knygoje pasakojama, kaip pranašas Elijas ant Sinajaus kalno laukė apsireiškiant Dievo Šlovės. Siautėjo liepsnos, riaumoją viesulas, visa aplink virpėjo nuo žemės drebėjimo, tačiau tai nebuvo Dievas. Ir tik tada, kai įkaitusioje dykynėje netikėtai padvelkė švelnus, vesus véjelis, pranašas pagaliau pajuto Dievo artumą. Kažkas panašaus įvyko ir šventojoje istorijoje. Laukta katastrofų, krintančių žvaigždžių, o vietoj to žemėje gimė Kūdikis, silpnas, kaip ir visi kiti pasaulio kūdikiai. Laukė dangiškojo karžygio, triuškinančio priešus, o atėjo Stalias iš Nazareto ir pakvietė visus, kurie vargsta ir yra prislėgti (žiūr. Mt 11, 28). Laukė galingo Mesijo ir rūstaus Dievo Apsireiškimo, o pamatė Dievažmogij, sumažinusį Savę, priėmusi "žemės kūną ir kraują"...

Zinia apie Kristų trikdę ir žydus, ir graikus. Norėdami išspausdinti Jį į išprastus rėmus, vieni teigė, kad Jėzus tebuvo paprastas mirtinės gavės Dievo Dvasios, o kiti - kad Jo kūnas tik atrodės toks kaip žmogaus, o iš tikrujų Jis buvės dieviškoji esybė (žiūr. Irinej Sionskij. Protiv jeresei, I, 7, 25, 26; Kliment Aleksandrijskij. Stromaty, VII, 17). Tuo tarpu Evangelijos pasakoja apie Žmogų, Kuris valgė ir gérė, džiaugėsi ir kentėjo, buvo gundomas ir nužudytas; o kartu Jis, būdamas be nuodėmės, atleido nusidėjėliais, kaip atleidžia Dievas, ir neskyrė Saveš nuo Tėvo. Todėl Bažnyčia skelbia ir tiki Jėzų, Dievo Sūnų, Aukščiausiojo Žodį, veikiantį Dievą, tarsi prasiskverbiantį į pačias kūrinijos gelmes.

Pradžioje buvo Žodis.

Tas Žodis buvo pas Dievą,
ir Žodis buvo Dievas.

Jis pradžioje buvo pas Dievą.

Visa per Jį atsirado,
ir be Jo neatsirado nieko,
kas tik yra atsiradę.

Jame buvo gyvybė,
ir ta gyvybė buvo žmonių šviesa.

Šviesa spindi tamsoje,
ir tamsa jos neužgožė...

Tas Žodis tapo kūnu
ir gyveno tarp mūsų;
mes regėjome Jo Šlovę -
Šlovę Tėvo viengimio Sūnaus,

pilno malonės ir tiesos...

Kaip Įstatymas duotas per Mozę,
taip tiesa ir malonė
atėjo per Jėzų Kristų.

Dievo niekas niekada nėra matęs,
tiktais viengimis Sūnus - Dievas,
Tėvo prieglobstyte esantis,
mums Jį atskleidė (Jn I,1-18).

Kristaus Dievažmogišumas yra Dievo Apsireiškimas ir Apreiškimas atskleidžiantis žmogų.

Jau pranašai žinojo, kad visa ko Pirmoji priežastis - ne beasmenė Galia ar bejausmė, kaip visos kitos Visatos jėgos, kosminė Tvarka, bet - *Gyvas Dievas*, kalbąs su žmonėmis, dovanojės jiem Savo "paveikslą ir panašumą". Jis nori sandoros su žmogumi ir siūlo jam amžinajį gyvenimą. Tiesa, Senajame Testamente Dievo sumanymas ir Jo veidas buvo tarsi už uždangos, tik Jėzaus atėjimas priartina Kūrėją prie žmonių. Mesijas turi parodyti pasauliui, kad Dievas yra Meilė, kad Jis kiekvienam gali tapti Tėvu. Palaidūnai žemės vairai kviečiami į Tėvo namus, kad ten vėl įgytu prarastą išūnystę.

Vardan to pasaulyje gimsta Žmogaus Sūnus ir Dievo Sūnus, kuris Savyje sutaiko žemę ir dangų. Naujajame Testamente realybe tapo tai, ko Senajame tik nedrąsiai tikėtasi. Nuo šiol vienovė su Jėzumi bus vienove su Dievu.

"Dievas tapo žmogumi, kad mes taptume dievais", - šie šventojo Afanasijaus žodžiai perteikia Įsikūnijimo paslapties esmę.

Išganytojas

Kristus sakė: "Žmogaus Sūnus atėjo ne kad Jam tarnautų, bet Pats tarnauti ir Savo gyvybės atiduoti kaip išpirkos už daugelį" (Mk 10,45). Žodis "išpirka", "išpirimas" Biblioje buvo vartojuamas kaip išganymo sinonimas, nes išpirkos savoka susijusi su išvadavimu iš vergijos ir išsigijimu sau. Praeityje Viešpats išgelbėjo Senojo Testamento Izraelį ir padarė jį "savo tauta", taip ir dabar Naujojo Testamento Bažnyčia turiapti Jo "dalimi" (žiūr. 1Pt 2,9-10; Gal 1,4; Tit 2,14).

Išganymas yra ir šis tas daugiau - kūrinijos grįžimas į skirtajį iš aukščiau kelią. Ėmusi vergauti blogiui, visa ji, pasak apaštalo Pauliaus, su "ilgesiu laukia, kada bus apreikštis Dievo vaikai" (Rom 8,19). Išganytas žmogus nebus atskirtas nuo likusios kūrinijos, o ves ją į "naują dangų ir naują žemę" (Apr 21,1).

Logos liepsna "spindi tamsoje" (Jn 1,5) tolydžio apimdamą Vi-satą. Nesantaikos ir dūlėjimo karalystei Dievas teikia gaivinančios jėgos - vienovės, harmonijos ir meilės. Ir nelyginant augalas, besi-stiebiantis į saulę, visa gamta atsiliepia į ši krietimą ir paklūsta Žo-džiui.

Juo daugiau sužinome apie Visatos sėrangą, juo labiau aiškėja, kad čia viskas tolydžio kyla aukštyn. Iš pradžių susiformuoja struk-tūros, po to atsiranda gyvybė ir, galiausiai - žmogus. Kova nenu-rimsta né akimirkai. Chaoso Drakonas žingsnis po žingsnio tra-u-kiasi į tamsą, o šviesa sklinda vis plačiau.

Žmogui pamynus savo paskirtį, Pats Žodis apsireiškė pasauliu, tapdamas įsikūnijusiu "naujuoju Adomu".

"Dievas taip pamilo pasaulį, jog atidavė Savo viengimį Sūnų..." (Jn 3,16).

Tačiau Jézaus pasiaukojimas negalėjo netapti tragedija. Tas, Ku-ris susivienija su puolusiui pasauliu, neišvengiamai susisieja ir su jo kančia. Nuo tol kiekvienos būtybės skausmas - Jo skausmas, Jo Gol-gota. Tarp žmonių Jézaus laukia ne iškilmės, o kančia ir mirtis.

Būdamas be nuodémės, Jis ima Sau visus nuodémės padarinius. Todėl Bažnyčia visus, einančius paskui Jį, ragina: "Išvermingai bė-kime mums paskirtose lenktynėse, žiūrédami į savo tikėjimo Va-dovą ir Ištobulintoją Jésu. Jis vietoj Sau priderančių džiaugsmų, ne-paisydamas gėdos, iškentėjo Kryžių" (Žyd 12,1-2).

Jo pirmtakai buvo ankstesniųjų amžių šventieji ir kankiniai, ku-riuos persekiojo ir žudė. Jų veidai susiliejo viename Mesijo paveiks-le, kurį Izaijas Antrasis regėjo mistiko akimis. Karaliai ir tautos, pasikliaudamos žemiškaja galia, su panieka žvelgė į tikrąjį Viešpa-ties Tarną. Tačiau jiems teko patirti, kad kaip tik šis paniekintas Kankinys ir buvo Dievo Išrinktasis.

Kas tikėjo tam, ką mes girdėjome?

Ir kam buvo apreikšta Viešpaties petys?

Jis kyla aukštyn kaip atžala Jo akivaizdoje

ir kaip šaknis iš ištroškusios žemės;

néra Jam išvaizdos ir gražumo;

mes žiūréjome į Jį, ir nebuvo ko žiūrėti,

kad Jis patiktų mums.

Buvo paniekintas ir paskutinis iš žmonių,

skausmo vyras ir kurs pažinės negalią;

Jo veidas buvo lyg paslėptas ir paniekintas,

todėl mes nekreipėme į Jį dėmesio.

Tikrai Jis émė Sau mūsų skausmus

V.Svirskis. Nukryžiuotasis (1890 m.)

ir Jis nešė mūsų sopulius,
o mes laikėme Jį tarsi raupsuotu,
Dievo užgautu ir pažemintu.
Jis buvo sužeistas dėl mūsų neteisybių,
sumuštas dėl mūsų kalčių;
plakimas dėl mūsų ramybės krito ant Jojo,
ir Jo randais mes esame pagydyti.
Mes visi klydome kaip avys,
kiekvienas pasuko į savo kelią,
o Viešpats uždėjo Jam visų mūsų neteisybę.
Jis buvo paaukotas, nes Pats norėjo,
ir neatvėrė Savo burnos;
ir kaip avis, vedama pjauti,
ir kaip avinėlis nutyla prieš tą, kurs jį kerpa,
taip ir Jis neatvėrė Savo burnos (Iz 53,1-7).

Mesijas - kankinys!.. Tai atrodė nepriimtina, neįtikėtina, nesuprantama. Tik nedaugelis Senojo Testamento žmonių išdriso viešai prabili apie tokią neįtikėtiną galimybę. Atrodė, kad tai šventvagystė. Tačiau žodis buvo tartas ir liko Rašte, trikdydamas ir vesdamas žmones į pagundą. Žydų Rašto aiškintojai stengési apeiti šią vietą, tarsi norėdami ją pamiršti. Tuo tarpu Jėzus priešingai - aiškinó Savo misiją remdamasis pranašyste apie Dievo Tarną. "Šiandien išsipildé ką tik jūsų girdéti Rašto žodžiai..." (Lk 4,21.)

Per Savo žemiškąją kelionę Jis nesistengé pavergti žmonių akiavaidžia Savo galia. Jis buvo *sumazintas* "pasaulio akyse", nes nenorėjo pažeisti žmogaus laisvės. Jėzus ieškojo ne vergų, o sūnų, brolių, kurie *nesavanaudiškai* pamiltų ir nueitų paskui Jį, paniekintą ir pažemintą. Jeigu Mesijas būtų apsireiškës "šlovéje", jeigu niekas nebūtų pajégës nuo Jo nusigrëžti, tai būtų buvusi prievara. Tačiau Kristus moké kitko: "Jūs pažinsite tiesą, ir tiesa padarys jus laisvus" (Jn 8,32).

Vardan žmogaus laisvės Jis apsiribojo mirtingojo galiomis, Jis tapo "mažesnis nei Tévas" (žiūr. Jn 14,28), Jis alko, jautési pavargës, Jis uždengé nuo Savęs ateitį ir Pats iškentéjo visą pasaulio kančią.

Provincijos miestelio amatininkas, apsuptas netašytu, o dažnai ir nuodémingu žmonių, leido Savo dienas tarp skurdžių, muitininkų, pasileidélių ir raupsuotujų. Jis neturéjo nei ginkluotų būrių, nei įtakingų sajungininkų. Argi tai Mesijas, kurio tiek amžių ilgesingai lauké žmonës?

Kliudé ir tai, kad Nazariečio pamokslai nesulauké Bažnyčios oficialios vadovybës pritarimo. Fariziejai priekaištavo, kad Jis "Pats

apie Save” liudija (Jn 8,13). Jis į tai atsakė: “Liudiju Aš Pats apie Save, ir apie Mane liudija Mane atsiuntęs Tėvas” (Jn 8,18). Priimti Žmogaus Sūnų reikia tikėjimo žygdarbio. Tik tyraširdžiai “regės Dievą” (Mt 5,8). Jis atskleis jiems Jėzaus Kristaus asmenyje, kurį “vyresnybę” pasmerkė kaip netikrą mokytoją.

Senojo Testamento Bažnyčios teologai ir hierarchai liko kurti Jo Evangelijai, ir tai nėra atsitiktinumas. Jie tapo tradicijos vergais, nes laikė ją duota visiems laikams. Jie nė trupučio neabejojo savo teisumu, o iš tikrujų tapo Dievo darbų priešai. Taip atsitiko ne tik dėl to, kad Anas ir Kajafas buvo prasčiausi iš visų vyriausiuų kunigų. Pats hierarchų paskelbtu teismo nuosprendžio Jėzui faktas yra didžiausia religinės pasaulio istorijos tragedija, išspėjimas amžiams. Dostojevskio “legendoje”, vaizduojančioje vėl atėjusį žemén Kristų ir vėl nu-teistą Jo Bažnyčios “kunigaikščių”, yra baisios tiesos....

Jis buvo pasaulyje,
ir pasaulis per Jį atsiradės,
bet pasaulis Jo nepažino.

Pas savuosius atėjo, o savieji Jo nepriėmė.
Visiems, kurie Jį priėmė,
Jis davė galią tapti Dievo vaikais -
tiems, kurie tiki Jo vardą (Jn 1,10-12).

Mokiniams iškilusi paslaptis

Jeigu net Rašto aiškintojai ir teologai Jo neatpažino, tai kaip Jėzui pavyko rasti mokinių? Žmogiškoji logika, “kūnas ir kraujas” čia iš tiesų buvo bejégiai. Šventų švenčiausioji tikėjimo paslaptis: kur siela sutinka savo Išganytoją? Apaštalų protą kankino abejonės, tačiau tyros meilės dėka tikėjimas paėmė viršų, ir jie nusilenkė persekiojamam Keliautojui, pripažino Jį Mesiju, Gyvojo Dievo Sūnumi.

Atsakydamas iš Simono Petro išpažinimą, Kristus pranašavo apie Bažnyčią, kurí nepalūš, net jeigu ją puls visos blogio jėgos. (Mt 16,18. “Pragaro vartai” reiškia blogio galybę. Semitų kalbose “vartai” buvo jėgos sinonimas, nes stiprūs vartai padėdavo apsaugoti miestą nuo priešų.) O patį Simoną Jėzus pavadinio Uola, ant kurios bus pastatyta Jo Bažnyčia. “Uola” - aramėjiškai Kifa, Kefas; graikiškai Petros, Petras.) Kad ir kaip suprastume šiuos žodžius, neabejotina, kad Viešpats skyrė apaštalui tam tikrą išskirtinę misiją. Todėl

ir Bažnyčia pripažino Jį pirmuoju, vyriausiuoju. Kartais su tuo nesutinkama - atseit Petras neturėjo absoliutaus autoriteto pirmojoje bendruomenėje. Iš tikrujų, jis nebuvo nei diktatorius, nei Bažnyčios "kunigaikštis" žemiškaja šio žodžio prasme. Tačiau ar pats Kristus ryžtingai neatmetė visų pretenzijų būti tokiais vadovais? Jėzus sakė - tegul karaliai valdo tautas, o "jūs taip nedarykite" (Lk 22,26). Todėl ne garbėtroškai "lyderiui", o kukliam žvejui buvo pasakyta: "Ganyk Mano avinélius" (Jn 21,15). Tik Šventosios Dvasios paveiktas jis vėliau tapo Kristaus avinelių ganytojas. Na, o per pokalbi prie Pilypo Cezarėjos Petras dar toli gražu nebuvo tapęs Bažnyčios "uola". Todėl Jėzus išsyk nukreipė jo mintis kita linkme. Uždraudęs skelbtį mesijinę paslaptį, émė aiškinti apie Savo kančią ir mirtį.

Išgirdės tai, Petras nuliūdo. Jis pasivadino Jėzų į šalį ir su jam būdingu nuoširdumu émė Jį guosti:

- Dievas Tau mielaširdingas, Viešpatie! Tau neturi taip atsitikti!

Tačiau mokinio žodžiai tik žeidė Jézaus sielą. Argi Jis Pats nenorėtų, kad "taurė Jį aplenkta?" Argi Jis troško, kad žmonės taptų Mesijo žudikais? Tačiau Jo laukė išganymo taurė, kurią teks išgerti laisva valia...

- Eik šalin, šetone! - pasakė Jis atsisukęs į mokinius. - Tu Man papiktinimas, nes mąstai ne Dievo, o žmonių mintimis (Mt 16,21-23. "Šétonas", "aram" - priešininkas, besipriešinąs).

Petas sutrikęs nutilo, o Jėzus prašnuko kreipdamasis jau į viesus Dvyliką. Jie turi būti viskam pasirengę. Artėja išbandymo metas. "Jei kas nori eiti paskui Mane, teišsižada pats savęs, tepasiima savo kryžių ir teseka Manimi" (Mt 16,24). Kelias į Karalystę prasideda nuo pergalės prieš save. Mesijas taps auka, bet ir Jo pasekėjai turi mokytis sekti Jézumi. Tik tada jie galės tapti mesijinės pergalės dalininkais. "Iš tiesų sakau jums: kai kurie iš čia stovinčių neragaus mirties, kol pamatys Žmogaus Sūnų, ateinantį su Savo Karalyste" (Mt 16,28).

Ar tai reiškė, kad pasaulio pabaiga ateis dar gyvenant šiai kartai? Daugelis mokiniai taip ir suprato Jėzų. Tuo tarpu Jis kalbėjo ne tiek apie ateitį, kiek apie tai, kas *jau* vyksta, kas prasidėjo dar pirmomis Jo pamokslavimo dienomis. Kristaus pasėta sėkla auga, grūdas tampa medžiu, o tuo tarpu Teismas jau vyksta, nauja era *jau prasidėjo*.

Praėjo kelios dienos. Artėjo Palapinių šventę, Sukot, kurią buvo išprasta praleisti iš šakų suręstose stoginėse. Maldininkai rengėsi keliauti į Jeruzalę. Tuo tarpu Jėzus pasiliko kitapus Jordano. Ir

ten įvyko dar vienas nepaprastas reiškinys. Trims apaštalamams - Petru, Jokūbui ir Jonui - buvo leista akimirką žvilgtelėti už pertvaros ir regėti antžmogišką Kristaus šlovę. Gali būti, kad Jis norėjo prieš kančią dvasiškai sustiprinti pačius artimiausius, žinodamas, kokie išbandymai jų laukia.

Syki, pasiėmės juos su Savimi, Jėzus pakilo į aukštą kalną, o likusieji tuo metu ilsėjosi apačioje. Kol Jis meldėsi, Petras, Jokūbas ir Jonas, išitaisė greta, užsnūdo. Na, o kai jie pabudo, nustėro pamatę, kaip jų Mokytojas atsimainės. Po maldos Jo veidas sužibo nežemiška šviesa, net drabužiai tapo akinamai balti. Su Juo šnekučiavosi du nepažystamieji. Nežinia kaip, bet apaštalai suvokė, kad tai iš kito pasaulio atejė senovės pranašai. Baimė atslūgo, juos apėmė ramybė, jie pasijuto laimingi, pajuto Dievo artumą... Pamatę, kad tuodu nueina, mokiniai sujudė bijodami netekti neapsakomos šios akimirkos palaimos. "Rabi, - ištarė Petras, - gera mums čia būti. Pastatykime tris palapines: vieną Tau, antrą Mozei, trečią Elijui" (Mk 9,5). Jis nesižinojo, ką sakąs, jam pasirodė, kad atejo Palapinių šventės apeigų metas...

Nė vienas iš mokinii tiksliai neprisiminė, kas vyko toliau. Tai buvo pati Praamžio Šlovė, Šviesus Dievo artumo debesis, ir iš viršaus pasigirdo balsas: "Šitas Mano mylimasis Sūnus. Klausykite Jo!" (Mk 9,7).

O dar po akimirkos švytėjimas išblėso, apaštalai pamatė Jėzų tokį kaip anksčiau.

Jis stovėjo vienas ant kalno viršūnės.

Petras, Jokūbas ir Jonas negalėjo atsitokėti. o Jėzus priėjės pasakė: "Kelkitės, nebijkite!" (Mt 17,7) - ir ėmė leistis žemyn. Mokiniai tarsi sapnuodami nusekė paskui. Pakeliui Jėzus nutraukė tylą ir liepė niekam nepasakoti apie tai, ką jie matė, "kol Žmogaus Sūnus prisikels iš numirusių" (Mt 17,9).

Nedrįsdami kreiptis į Jį, mokiniai klausinėjo kito: "Ką reiškia 'prisikelti iš numirusių'?" (Mk 9,10.)

Trečioji dalis

GOLGOTĄ
PASITINKANT

V.Svirskis. Paskutinė vakarienė.

Vienuoliktas skyrius

DAUG KVIESTŪ - MAŽA IŠRINKTŪ

29 m. rugsėjis-gruodis

Jeigu net Petru išpažinus Jėzų apaštalai nebuko pasirengę suvokti dievažmogiškos paslapties, ką tąsyk jiems reiškė žodis "Mesijas"? Kas jiems, treti metai besimokantiems, buvo Jėzus?

Kiekviena diena, kurią Dvylika praleisdavo su Juo, teikė Dievo artumo pojūtį, tačiau tikroji šio stebuklo prasmė vis praslysdavo pro akis. Apaštalams buvo svetimas zelotų (uoliujų) politinis radikalizmas, vis dėlto jie tebetikėjo, kad Kristus yra Tas, Kuris turi išgelbėti Izraelį (žiūr. Lk 24,21). Mintis apie kenčiantį pasaulio Išganytoją tiesiog netilpo galvoje. Rūstus apokaliptikų Mesijas jiems buvo suprantamesnis, ir jie vylési, kad, įkūrės Jeruzalėje Dievo Karalystę, Žmogaus Sūnus apsireikš tautoms kaip galingas žemiškasis triumfatorius. Kitai sakant, tuo metu Dvylika buvo sustoję pusiaukelėje tarp liaudiškojo mesianizmo ir Evangelijos mesianizmo.

Pats Kristus neneigė, kad Jo atejimas išpranašautas, kad Jis pavers tikrove Senojo Testamento lükesčius; Savo tarnavimą Jis dažnai aiškino pasitelkės šventuosius Biblijos tekstus. Tai padėjo Jo pasekėjams išsaugoti ryšius su tradicija, o kartu tolydžio gilinti savo požiūrį į Mesiją.

Tiesa, mąstant apie Raštą jiems kartais kildavo neaiškumų. Štai apaštalai teiravosi apie pranašą Eliją. Manyta, kad šis senovės kovo tojas dėl tikėjimo ne mirė, o buvo paimtas į dangų; atejus skirtam metui, jis grįsiąs tam, kad parodytų Izraeliui Išganytoją. Mokiniai negalėjo suprasti: jeigu Jėzus - Mesijas, kodėl nesirodo Elias? "Aš jums sakau, kad Elias jau buvo atejęs, ir jie jo nepažino, bet padarė su juo, ką norėjo", - atsakė Jėzus. (Mt 17,10-13; Mk 9,11-13).

Buvo aišku, kad kalbama apie Joną Krikštytoją. Tačiau mokiniai sunerimo, išgirdę po to Mokytojo ištartus žodžius: "Taip nuo jų turės kentēti ir Žmogaus Sūnus". Kodėl Jis vėl apie tai užsimena? Kas jam gresia? Ar Erodas Antipas išdris padaryti dar vieną nusikaltimą? Tačiau jis jau sukėlė liaudies pasipiktinimą! O jeigu ne tetrarchas, tai kas? Nejaugi Dievo skirti ganytojai! Tiesa, daugelis iš jų nepatikliai žiūri į Jėzų, tačiau ar Dievas leis, kad Jo tarnai

sukiltų prieš Mesiją? Gal praėjus kuriam laikui jie atsitokės ir supras, kad Mokytojas iš Galilėjos tikrai yra Dangaus pasiuntinys?

Zinodamas apie šias mintis, Kristus paaiškino mokiniams, kad nuo šiol yra "pirmų, kurie bus paskutiniai" (Lk 13,30), ganytojai pavirto vilkais. Tam, kad įtikėtų Jėzų kaip įkūnytą Dievo Apsireiškimą, hierarchai ir Rašto aiškintojai iš pradžių turėjo pripažinti Jį bent Pranašu. Tačiau jie net ir to neįstengė padaryti dėl sustabarėjusių pažiūrų ir ižeistos luominės savimeilės. Jie tenorėjo vieno - kuo greičiau atsikratyti Nazariečio.

Ryšium su tuo Kristus vėl, naujaip papasakojo palyginimą apie kvestuosius i pokylį (Mt 22,1-14). Vienas karalius kėlė sūnui vestuves. Jis išsiuntė tarnus šaukti garbingų svečių i pokylį. Tačiau šie, užuot ateję, išeidė, išnieokino pasiuntinius, o kai kuriuos ir užmušė. Užsirūtinės karalius nubaudė skriaudėjus, tačiau vestuvių pokylio nepanoro atšaukti. Jis liepė tarnams kvieсти į rūmus visus, ką tik sutiks, net atsitiktinius praeivius, net ir elgetas, kad tik menė būtų pilna svečių.

Mokytojai ir ganytojai nepriėmė Evangelijos, o vietoj jų pas Mokytoją plūdo "am haarec" - varguomenė, "muitininkai ir nusidėjėliai" (Mt 11,18).

Tiesa, ne visi atsiliepusieji į kvietimą sulauks Dievo palaiminimo. Tai liudija paskutinysis palyginimo epizodas. Karalius, pamatęs, kad vienas iš svečių sėdo prie stalo nepersirengęs švariu vestuvių drabužiu, kaip to reikalavo paprotys, palaikė tai nepagarba sau bei i pėdiniui ir įsakė tarnams išmesti neišmanelį iš rūmų. Vadinasi, Dievo Karalystė skiriama ne už tai, kad žmogus yra "vargšas", ji skirta tiems, kurie pasirengę vykdyti Jėzaus priesakus. Štai kodėl "daug pašauktų, bet maža išrinktų".

I klausimą, "ar maža bus išgelbėtų", Jėzus atsakė:

Pasistenkite įeiti pro ankštus vartus!

Sakau jums, daugelis bandys įeiti, bet neįstengs.

Kai namų šeimininkas atsikels ir užrakins duris,

stovėdami lauke, jūs pradēsite belsti į duris

ir prašyti: "Viešpatie, atidaryk mums!"

O Jis atsakys: "Aš nežinau, iš kur jūs".

Tada imsite dėstyti:

"Mes valgėme ir gérėme Tavo akivaizdoje,

Tu mokei mūsų gatvėse..."

O Jis jums tars:

"Aš nežinau, iš kur jūs.

Eikite šalin nuo Manęs, visi piktdariai!"

Tai bus verksmo ir dantų griežimo,

kai Dievo Karalystėje pamatysite

Abraomą, Izaoką, Jokūbą ir visus pranašus,
o patys būsite išvaryti laukan (Lk 13,22-28).

Kristus iš kiekvieno reikalavo dvasinio ir dorovinio žygdarbio, pastangų. Jis visai nebuvo "demokratas", kaip kartais méginta vaizduoti. Jis nelaikė nuopelnu paties buvimo vargdieniu. Tuo galime paaiškinti šaltą Jézaus požiūri į triukšmingą liaudies entuziazmo prasiveržimą. Masés lengvai susižavė, šiam jausmui noriai pasiduoda tie, kurie trokšta paklusti ir ieško sau stabų. Tačiau Karalystės vaikai neturėtų būti tokie.

Atsisakęs kurstyti minios aistras ir nesutikęs imtis populieraus vado vaidmens, Jézus kartu, matyt, bus praradės ir įtaką Galilėjoje. Tuo paskubėjo pasinaudoti Jo priešininkai, ir jiems tai lengvai pavysko. Mokytojui grįžus į Galiléją, čia jau buvo visai kita atmosfera. Tapo aišku, kad kažkas kursto žmones prieš Jį. Jam jau nebeleido laisvai pamokslauti sinagogose. Viešai Jis nebuvo atskirtas nuo Bažnyčios, tačiau šia bausme grasinta visiems Jo pasekėjams.

Jézui teko visam laikui aplieisti Kafarnaumą. Tačiau ir kaimyniniuose pajūrio miestuose pabijota Jį priimti. Mes nežinome, kas ten īvyko, tačiau iš Kristaus žodžių matyti, kad Jo priešai veikė labai energingai (Mt 11,21-24):

Vargas tau, Chorazine! Vargas tau, Betsaida!
Jeigu Tyre ar Sidone būtų īvykę tokią stebuklą,
kokie padaryti pas jus,
jie seniai būtų atsivertę
ir atgailoję su ašutine bei pelenuose.
Todėl gi sakau jums: Tyrui ir Sidonui
bus lengviau teismo dieną negu jums!
Ir tu, Kafarnaume,
nogi būsi išaukštintas iki dangaus?
Tu nugarmėsi iki pragaro!
Jeigu Sodomoje būtų īvykę tokią stebuklą,
kokiu īvyko tavyje, jি stovėtų dar ir šiandien.
Todėl sakau jums:

Sodomos žemei bus lengviau teismo dieną negu tau.

Kelias į Nazaretą Kristui taip pat buvo užkirstas. Kai Jis antrą kartą pabandė ten pamokslauti, Jo vos neužmušė. Apsupties žiedas sparčiai mažėjo. Dabar jau buvo galima laukti, kad ir tetrarchas įsikiš, bet atsargusis Antipas nutarė verčiau likti nuošalyje. Iš savo prievaldo, kurio žmona buvo Jézaus mokinė, Erodas galėjo žinoti apie Jézų ištikusius sunkumus. Vienu metu tetrarchas net buvo bernoris pamatyti Nazarietį, bet po to nutarė, kad būtų geriausiai, jei Šis išvyktų iš jo valdų.

To siekdamas Erodas pranešė kai kuriems fariziejams ketinąs

suimti ir nuteisti Jėzų. Šie nuskubėjo pas Mokytoją įspėti Jo: "Eik iš čia, pasišalink, nes Erodas nori Tave nužudyti". Tačiau Jėzus išsyk perprato tetrarcho gudrybę:

Eikite ir pasakykite tam lapei:

"Štai Aš išvarinėju demonus ir gydau šiandien,
tai darysiu ir rytoj, o trečią dieną* būsiu visa atlikęs..."

Fariziejai suprato, kad Jėzus ir Pats nutaręs iškeliauti iš Galilėjos ir kad Jo tikslas - Dovskydo miestas, kur Jis rengiasi mirti kankinio mirtimi.

Sunku pasakyti, kur Kristus keliaavo tapęs persekiojamu klajūnu. Jis rasdavo prieglobstį čia viename, čia kitame kaime, niekur ilgiau neužtrukdamas. Vienam Rašto aiškintojui pasakius: "Mokytojau, aš seksiu paskui Tave, kur tik Tu esi!", Jėzus su karteliu tarė: "Lapės turi urvus, padangių sparnuočiai - lizdus, o Žmogaus Sūnus neturi kur galvos priglausti" (Mt 8,19-20).

Artimieji émė nerimauti dėl Jėzaus. Broliai skeptiškai vertino Jo veiklą, bet jie tikrai nelinkéjo Jam blogo. Jėzaus populiarumas veikiausiai netgi glostė jų savimeilę. Na, o dabar, matydami, kad Galilėjoje Jėzus patyrė nesékmę, jie pasiūlė Jam drauge keliauti į Jeruzalę, į Palapinių šventę, ir ten viešai pasirodyti.

- Keliauk iš čia į Judėją, kad Tavo mokiniai pamatytu, kokius darbus Tu darai, - kalbėjo broliai, nesistengdami paslepti pašaipos.
- Juk, norédamas iškilti viešumon, niekas neveikia, slapčiomis. Jei darai tokius darbus, pasirodyk pasauliui...

- Aš į šitą šventę neisiu, - atsakė Jėzus, - nes Mano metas dar neatėjo.

Vis dėlto, kai broliai išėjo, Jėzus taip pat susiruošė keliauti į Jeruzalę, tačiau "ne viešai, o tarsi slapčiomis" (Jn 7,3-10).

Savo norą aplankytı sostinę Jis paaiškino mokiniams tokiu paliginimu.

"Vienas žmogus turėjo savo vynuogyne pasisodinęs figmedį. Kartą jis atėjo pažiūrėti tame vaisių, bet nerado. Ir tarė sodininkui: 'Štai jau treji metai, kaip ateinu ieškoti šio figmedžio vaisių, ir vis nerandu. Nukirsk jį, kam dar žemę alina!' Anas jam sako: 'Šeimininkė, palik jį dar šiaisiai metais. Aš jį apkasiu ir patrėsiu. Rasi jis dar duos vaisių. O jei ne, tada jį iškirdinsi'". (Lk 13,6-9).

Taigi, Jėzus panoro dar sykį išbandyti Jeruzalę prieš ateinant lemtingoms dienoms.

Nenorédamas atkreipti į Save dėmesį, Jis pasirinko kelią, ku-

* Lk 13,31-33. Kai kurių teologų nuomone, šios trys dienos - tai apokaliptinis išbandymų laikas. Žiūr. Dan 7,25, kur minimi trys šio laiko tarpsniai.

riuo maldininkai retai keliaudavo. Jie baiminosi priešiškų samariečių, todėl eidavo rytine Jordano pakrante. Jėzus su mokiniais išvyko ne aplinkiniu keliu, o tiesiai per Samariją.

Atėjus vakarui, Jis pasiuntė apaštalus į priekį paieškoti vienos nakvynėi. Tačiau samariečių kaime žydus maldininkus atsisakė priimti. Pavargę ir sudirgę Jonas ir Jokūbas pasiūlė Mokytojui:

- Viešpatie, jei nori, mes liepsime ugniai kristi iš dangaus ir juos sunaikinti, kaip ir Elijas darė!

- Nežinote, kokios dvasios esate, - nesutiko Jėzus! - Žmogaus Sūnus atėjo ne pražudyti žmonių gyvybių, o gelbėti.

(Lukas šį epizodą (9,54-55) priskiria paskutiniajai Viešpaties kelionei į Jeruzalę, tačiau tąsyk Jis éjo iš Užjordanés ir pro Jerichą. O iš Galiléjos tiesus kelias vedé per Samariją. Paskutinių Jézaus žodžių néra seniausiuose rankraščiuose, bet jie atitinka Jézaus mokymą ir Jo kalbéseną.)

Galiausiai juos vis dėlto apnakvindino viename kaime, ir po keilių dienų niekieno nepastebéti keliaunininkai, įsilieję į minią, įėjo pro sostinės vartus.

Palapinių šventė tésemi jau keturias dienas, buvo pats jos įkarštis. Skambėjo muzika, nustelbdami minios šurmuli gaudé pučiamieji, virš Morijos kalno vinguriavo deginamujų atnašų dūmai. Javapjūtės pabaigą švenčianti liaudis linksminosi ir dainavo, puotavo ir meldonėsi. Visus laisvus miesto plotus užémė paskubom iš šakų sustatyti palapinės. Greta jų stovėjo kupranugariai, vežimai, asilėnai. Jeruzalė atrodé kaip klajoklių stovykla.

Vakarais maldininkai rinkdavosi į Šventovés priestatus, kurių buvo gausybė, pasiklausyti išmincių, pailséti, pasidalyti naujienomis. O jų nestigo. Aleksandrijoje žydai vis susiremdavo su egiptiečiais; Sabiną nuteisė už "jo didenybés įžeidimą"; sukilo fryzai; Pilotas susidoroko su galiléjiečiais... Karštai ginčytasi ir dėl Rabio iš Nazareto. Vieni saké: "Jis geras!" Kiti traukė pečiai: "Jis tik klaidina žmones". Tiesa, Jeruzaléje šia tema jau kuris laikas buvo pavojinga viešai kalbēti. Žmonės bijojo užsitruksti seniūnų nemalone.

Staiga susirinkusiųjų démesj patraukė Rašto aiškintojų ginčas, kilęs viename galerijos kampelyje. Visus nustebino Nežinomasis, kalbas galiléjiečių tarme. Rašto aiškintojai stebėjosi: "Iš kur Jis išmano Raštą, visai nesimokęs?" Šis atsaké: "Mano mokslas - ne Mano, bet To, Kuris yra Mane siuntęs" (Jn 7,12,15-16).

"Ar tik ne Šitą nori nužudyti? - sumetė miestelėnai. Tačiau kodėl Jis viešai kalba? Tie, kuriems terūpėjo valdančių nuomonę, sukruto: "Gal vyresybė įsitikino, kad Jis Mesijas?" Šiuos samprotavimus nutraukė atvykusieji iš Galiléjos.

- Mes žinome, iš kur Jis kilęs. O kai ateis Mesijas, niekas neži-

nos, iš kur Jis.

- Išties, jūs Mane pažištate ir žinote, iš kur Aš kilęs, - atsisukės į juos tarė Mokytojas. - Ne Pats nuo Savęs atėjau, bet tiesakalbis yra Tas, Kuris Mane atsiunte. O jūs Jo nepažištate.

Nuomonės nesutapo. Vieni siūlė čiupti eretiką ir vesti pas aukštusius kunigus. Kiti, mačiusieji Nazarietį gydantį, užtarė Jį. Tuo tarpu Jis toliau kalbėjo apie jiems nežinomą kelią, kuriuo Jam teks eiti vykdant Tėvo valią.

- Jūs Manęs ieškosite ir neberasite, nes ten, kur Aš būsiu, jūs negalėsite nueiti.

- Kurgi Jis žada keliauti? - šaipėsi Rašto aiškintojai. - Gal Jis rengiasi išvykti pas žydus, išskirsčiusius tarp graikų, ir mokyti graikus? (Jn 7,25-35).

Jie nuskubėjo pas Kajafą pranešti, kad Jézus mieste. Šis išsyk liepė Šventyklos sargybiniams suimti Jį. Pagaliau apsišaukėlis jų rankose! Tačiau sargybiniai grijo tuščiomis.

- Kodėl neatvedėte? - rūsčiai paklausė jų.

Sie teisinosi:

- Niekados žmogus nėra taip kalbėjęs!

- Gal jau ir jūs leidotés suvedžiojami? Ar tiki Jį bent vienas iš vyresnybės ar fariziejų? Nebent tos prakeiktos padugnės, neišmanančios Įstatymo.

Fariziejus Nikodemas, matęs šią sceną, tarė:

- Ar leidžia mūsų Įstatymas pasmerkti žmogų, jeigu jis pirmiau neištardytas ir nėra žinoma, ką jis padarės?

- Gal ir tu iš Galilėjos? - atsakė jam. - Patyrinėk, ir pamatysi, kad joks pranašas nebuvo kilęs iš Galilėjos (žiūr. Jn 7,34-35, 45-52).

Tačiau šikart vyriausiasis kunigas Kajafas nedriiso imtis naujų žygijų. Tuo tarpu Jézus sutemus išėjo iš miesto pro rytinius vartus, vedančius į Alyvų kalną.

Jeruzalėje Jį supo svetima ir priešiška atmosfera, o Alyvų kalne Jis veikiausiai jautėsi taip, kaip anomis šviesiausiomis dienomis Galilėjoje. Čia, alyvmedžių giraitėse skendinčiuose kaimeliuose, gyveno Jo draugai ir pasekėjai. Betanija jau seniai, nuo pirmojo Jo apsilankymo Jeruzalėje, tapo savotišku krikščionybės centru. Čia rinkosi ištikimi Jézui žmonės. Lozoriaus ir Simono Raupsuotojo namuose Jis galėjo pailseti tarp artimų ir mylinčių Jį žmonių.

Kartkartėmis Mokytojas nueidavo į Jeruzalę, kuri buvo tik už trijų kilometrų. Ten Jis stengėsi likti nuošalyje, tarsi būtų vienas iš daugelio kitų mokytojų ir rabinų. Greta Jo tebuvo mokiniai ir keletas galilėjiečių, kartais dar prisijungdavo atsitiktinių klausytojų. Valdžia kol kas nebandė suimti Jézaus. Gal nerado patogios progos, o

gal tikėjosi, kad nauja sekta savaime iširs.

Tik vieną sykį Jézaus pamokslas sukelė atvirą konfliktą.

Palapinių šventė baigėsi rudens mėnesio tišri 22 dieną. Tuomet levitai paskutinį sykį uždeggavo milžiniškus šviestuvus, kurių ugnies žara nutvieksdavo šventinį miestą. Sédédamas viename iš prieangiu, Kristus kalbėjo apie šventės simbolius - šviesą ir vandenį. Vandens liejimo apeiga priminė klajones po dykumą, kai Mozė atvėrė šaltinį ištroškusiems. Vanduo - Viešpaties Išminties dovanotas gyvybės ženklas. Tačiau nuo šiol Pats Mesijas duos amžinojo gyvenimo vandens. Jis kviečia žmones - taip, kaip andai kvietė Dieviškoji Išmintis: "Jei kas trokšta, teateina pas Mane ir tegu geria" (Jn 7,37).

Šviestuvai simbolizuoją Įstatymo šviesą. Tačiau Mesijo skleidžiamą šviesą dar ryškesnė. "Aš - pasaulio šviesa. Kas seka Manimi, nebevaikščios tamsybėse, bet turės gyvenimo šviesą" (Jn 8,12).

Išgirdę tokius žodžius, dievobaimingi žmonės nepanoro toliau klausytis ir pasipiktinę pasišalino. Liko tik pasiryžusieji klausyti Mokytojo. Tačiau ir šie ilgai neištvrėrė.

- Jei laikytės Mano mokslo, - pasakė Jézus, - jūs iš tikro būsite Mano mokiniai; jūs pažinsite tiesą, ir tiesa padarys jus laisvus (Jn 8,31-41).

Šis posakis pasirodė jiems keistas ir įzeidus.

- Mes esame Abraomo palikuonys ir niekada niekam nevergavome. Kaipgi Tu sakai: "Tapsite laisvi?"

- Iš tiesų, iš tiesų sakau jums: kiekvienas, kas daro nuodėmę, yra nuodėmės vergas. Bet vergas ne amžinai namuose lieka, tik sūnus lieka ten amžiams. Jei tad Sūnus jus išvaduos, tai būsite iš tiesų laisvi.

- Mūsų tévas Abraomas! - užsispyrę kartojo jie išdidų patriotų šukį, nesuprasdami pokalbio esmęs. Jų susierzinimas kaskart vis stipréjo.

- Jei jūs būtumėte Abraomo vaikai, darytumėte jo darbus. Deja, jūs norite nužudyti Mane - Žmogų, Kuris kalbėjo jums tiesą, girdėtą iš Dievo. Šitaip Abraomas nedarė! Jūs darote savojo tévo darbus.

Jie vėl nesuprato. Vieniems atrodė, kad Jis perdeda Jam iškilusį pavojų: "Ar velnias Tave apsėdo, kas gi tyko Tave nužudyti?" (Jn 7,20). Kiti pasijuto giliai įžeisti.

- Mes esame pavainikiai ir turime vieną Tévą - Dievą.

- Jei Dievas būtų jūsų Tévas, - paprieštaravo Jézus, - jūs mylėtumėte Mane, nes Aš iš Dievo išėjau iš čion atėjau!.. Kodėl gi nesuprantate, ką jums sakau? Ar ne todėl, kad negalite Mano žodžių klausyti? Jūsų tévas - velnias, ir jūs pasišovę tenkinti jo užgaidus.

Jis nuo pat pradžios buvo galvažudys... (Jn 8,41-44).

- Argi mes ne teisingai sakome, kad Tu samarietis ir velnio apsėstas?! (Jn 8,48). - Jie jau visai įsiuto.

- Aš nesu velnio apsėstas. Aš tik gerbiu Savo Tėvą, o jūs nieki nate Mane. Aš neieškau Sau garbės: yra, Kas ieško ir teisia. Iš tiesų, iš tiesų sakau jums: kas laikysis Mano žodžio, *neragaus mirties per amžius*.

- Dabar mes žinome, kad Tu velnio apsėstas... Argi Tu didesnis už mūsų tévą Abraomą, kuris mirė. Pranašai irgi mirė. Kuo Tu dedies?

- Jei Aš Save šlovinčiau, Manoji šlovė būtų niekai. Bet yra Mano Tėvas, Kuris Mane šlovina, Kurį savo Dievu jūs vadinat. Tik jūs Jo nepažištate, o Aš Jį pažistu... Jūsų tévas Abraomas džiūgavo, kad matysiųs Manają Dieną; jis ją išvydo ir džiaugėsi.

- Dar neturi nė penkiasdešimt metų ir Esi regėjės Abraomą?

- Iš tiesų, iš tiesų sakau jums: pirmiau, negu gimé Abraomas, Aš Esu! (Jn 8,49-58).

AŠ ESU... Taip galėjo kalbėti tik Praamžis. Tai - slaptas Jo vardas, kuri vyriausiasis kunigas ištardavo per Palapinių šventę, kai šventus žodžius nustelbdavo trimitų gausmas ir minios šūksniai.* Ir štai dabar juos ištarė Nazarénas! Stai Jis stovi prieš žmones kaip ir senovės pranašai, kupinas nežemiškų galių. Toliau dvejoti nevalia. Arba Jis melagis ir šventvagis, arba Pats Dievas byloja Jo lūpomis.

Ir jie pasirinko. Įtikėjusieji glaudžiau apspito Jėzų, o likusieji grasindami griebési akmenų...

Matyt, žmonių, pripažinusiu Nazarietį Dievo Pasiuntiniu, buvo ne taip jau mažai, ir tai apsaugojo Jį nuo užpuolimo per Palapinių šventę. Tiesa, dauguma buvo maldininkai, atvykę į miestą iškilmėms. Jonas mini tik vieną jeruzalietį, kuris tuomet atsivertė (Jn 9,1-41). Tai įvyko nepaprastomis aplinkybėmis.

Syki pasklido gandas, kad gimusis aklas praregėjo Jėzaus dėka. Daugelis pažinojo tą neregį, nes jis visuomet sėdėjo prie vartų prašydamas išmaldo. Iš pradžių manyta, kad tai tik gandas, tačiau netrukus abejonės išsisiklaidė. Fariziejai pasišaukė buvusi neregį ir pareikalavo papasakoti, kaip viskas vyko.

- Žmogus, vardu Jėzus, patepė man akis purvo košeles, aš nusi-

* Posakis "Aš Esu" (žydiškai "Ani-chu") Senajame Testamente vartojuamas kaip "Dievo" sinonimas. Apie tai, kad vardas Ani-chu būdavo ištariamas per Palapinių šventės apeigas, rašo rabis Jehudas ben Jelajus, gyv. II a.; žiūr. Ch.Dodd. The Interpretation of the Fourth Gospel, p.94-95. Evangelijoje pagal Joną Jėzus daug sykių taip Save vadina (6,35; 10,9; 11, 25; 14,6; 15,1,5). Tačiau panašių posakių esama ir kitose Evangelijose. Žiūr. R.Brown. The Gospel According to John, V.I, p. 533.

prausiau, ir dabar regiu.

- Tas Žmogus ne iš Dievo, nes nesilaiko šabo, - paaiškino jam (stebuklas įvyko šventą poilsio dieną). Tačiau kai kurie fariziejai patys abejojo: "Kaip galėtų nusidėjėlis daryti tokius ženklus?!" Po ilgų ginčų jie vėl kreipėsi į praregėjusį:

- O ką tu pasakysi apie Vyrą, atvėrusį tau akis.
- Jis pranašas.

Tąsyk liepė pašaukti praregėjusiojo gimdytojus.

- Ar šitas jūsų sūnus, kurį sakote gimus akla? Tai kaip jis dabar regi? - paklausė išsigandusių senelių.

- Mes žinome, kad jis mūsų sūnus ir kad jis yra gimės aklas. O kaip jis praregėjo, mes nežinome, nei kas jam atvėrė akis, nežinome. Klauskite jį patį, jis suaugęs ir pats tegu kalba už save.

Fariziejai, nutarę nekeisti savo nuostatų, ėmė įtikinėti pagydytajį:

- Šlovink Dievą! Mes žinome, kad tas žmogus nusidėjėlis.

- Ar Jis nusidėjėlis, aš nežinau. Viena žinau: buvau aklas, o dabar regiu.

- Ką Jis tau darė? Kaip Jis tau atvėrė akis?

- Aš jau sakiau, - atsiliepė išradingasis jeruzalietis, - tik jūs neklausote. Ką dar norite išgirsti? Gal ir jūs norite tapti Jo mokiniais?

- Tai tu esi Jo mokinys, o mes - Mozės mokiniai, - apmaudžiai sušuko Rašto aiškintojai. - Mes žinome, kad Mozei yra kalbėjęs Dievas, o iš kur Šitas, mes nežinome.

- Tai tikrai nuostabu, kad jūs nežinote, iš kur Jis. O juk Jis man atvėrė akis! Žinome, kad Dievas neišklauso nusidėjelių. Jis išklauso tik Savo garbintojus, kurie vykdo Jo valią. Nuo amžių negirdėta, kad kas būtų atvėręs aklo gimusio akis! Jei Šitas nebūtų iš Dievo, Jis nebūtų galėjęs nieko panašaus padaryti.

- Tu visas gimės nuodėmėse ir dar nori mus mokyti?! - nesitvėrė pykčiu fariziejai ir išvarė jį lauk. Jėzus, sužinojęs apie tai, susirado pagydytajį ir paklausė:

- Ar tiki Žmogaus Sūnų?

- O kas Jis, Viešpatie, kad Jį tikėčiau?

- Tu jau esi Jį matęs, ir dabar Jis su tavimi kalba.

- Tikiu, Viešpatie! - atsakė šis, nusilenkdamas Jėzui...

Vis dėlto šis įvykis privertė kai kuriuos farizieus suabejoti. Tai, kad keistasis Mokytojas turėjo tokią galų, negalėjo būti atsitiktinumas. Tačiau iš kur Jis gavęs šią dovaną? Jie nutarę pasišnekėti su Jėzumi, ir išgirdo rūščius žodžius:

- Aš atejau į ši pasaulį daryti teismo, - kad neregai praregėtų, o regintieji apakštų.

- Tai gal ir mes akli? - nustebo fariziejai.
- Jei būtumėte akli, neturėtumėte nuodėmės, bet štai jūs sako te: "Mes neakli!" - taigi jūs kalti (Jn 9, 39-41).

Iš tikrujų, jie tarësi esą Papročių ir Istatymo sergëtojai, didžių pirmatakų - Simono, Abtaliono ir Gilelio - darbų tēsėjai. Jie neabejojo, kad Dievo Dvasia padeda jiems itin tiksliai aiškinti Torą, tikėjo, kad Ji ir skyrë jiems būti Izraelio dvasiniai ganytojais. Tačiau, apsviaigę nuo savo išsivaizduojamo pranašumo, šie žmonės neįstengė atpažinti pačios Tiesos, atejuos pas juos Jézaus Nazariečio asmenyje.

O juk Jis - Dievo tautai siūtas dangiškasis Ganytojas - nė kiek nepanašus nei į išpuikelius Rašto aiškintojus, nei į zelotų tariamajį mesiją.

Iš tiesų, iš tiesų sakau jums:

Aš - aviu vartai.

Visi, kurie pirma Manęs atėjo,
buvo vagys, plėšikai,
todėl neklausė jų avys...

Aš - gerasis Ganytojas.

Geras Ganytojas už avis guldo gyvybę.

Samdinys, ne ganytojas, kuriam avys ne savos,
pamatęs sélinantį vilką, palieka avis ir pabėga,
o vilkas puola jas ir išvaiko.

Samdinys pabėga, nes jis samdinys,
jam avys nerūpi.

Aš - gerasis Ganytojas:

Aš pažįstu Savasias,
ir Manosios pažįsta Mane,
kaip Mane pažįsta Tévas
ir Aš pažįstu Tévą.

Už avis Aš guldau Savo gyvybę.

Ir kitų aviu dar turiu,
kurios ne iš šios avidės;
ir jas Man reikia atvesti;
jos klausys Mano balso,

ir bus viena kaimenė, vienas Ganytojas (Jn 10,7-16).

"Tarp žydų vėl kilo nesutarimas dėl šitų žodžių", - pasakoja evangelistas Jonas. - Daugelis saké: 'Jis velnio apsėstas ir šélsta. Kam Jo klausote?' Kiti tvirtino: 'Tai ne apsėstojo kalbos. Argi gali velnias atverti neregiamus akis?!'" (Jn 10,19-21).

Iki gruodžio vidurio Jézus nekliudomas ateidavo iš Betanijos į Šventykłą, apsuotas mokinių minios. Paprastai jie rinkdavosi Saliamono stoginėje, prie rytinės sienos. Tačiau per Šventyklos pa-

šventinimo iškiimes (Hanuka) vėl įvyko susidūrimas.

Ši šventė, primenant Makabiejaus pergalę prieš pagonis (žiūr. Ivadą), visuomet pakeldavo kovinę tautos dvasią. Didūs išlaisvinintojų žygdarbiai teikė peno svajonėms jei ne apie Mesiją, tai bent apie galingą vadą, kuris sutriuškins Romos galybę. Štai kodėl Jėzus vėl patraukė dėmesį. Imta atkakliai Jį kamantinėti:

- Kaip ilgai laikysi mus abejonėse? Jeigu esi Mesijas, pasakyk mums atvirai!

- Aš jums pasakiau, tik jūs netikite, - tarė Jėzus. - Mano darbai, kuriuos Aš darau Savo Tėvo vardu, liudija apie Mane (Jn 10,24-25).

Tačiau jie laukė kitų "darbų". Jeigu Jis sukeltų riaušes kaip Jėzus bar-Abas (Barabas), jeigu Jis suburtų ginkluotų žmonių būrius ir išzygiuotų prieš Piloto garnizoną, jie sektų paskui jį. Tačiau, užuot tai darės, Jis kalba jiems apie nelabai suprantamus ir sunkiai įvykdumus dalykus.

Jūs netikite, - pasakė Jėzus, -

nes jūs - ne Manosios avys...

Manosios avys klauso Mano balso;

Aš jas pažįstu, ir jos seka paskui Mane.

Aš joms duodu amžinajį gyvenimą;

jos nežus per amžius,

ir niekas jų neišplėš iš Mano rankos.

Tėvas, Kuris Man jas dave,

yra aukščiau už viską,

ir niekas jų neišplėš iš Tėvo rankos

Aš ir Tėvas esame viena (Jn 10,26-30).

Minia pasibaisėjusi suūžė: Jis skelbiasi esas Dievo Sūnus! Reikia tučtuoju nubausti Jį už šventvagystę. Jėzus bergždžiai bandė jiems priminti Rašto žodžius, kur visi tikintieji vadinami "Dievo sūnumis". Fanatikai nenorėjo klausytis jokių aiškinimų. Jie težinojo vieną argumentą - akmenis. Šikart Jėzus tik per stebuklą liko gyvas ir pasitraukė į Alyvų kalną.

Jis liūdnai atsisveikino su miestu:

Jeruzale, Jeruzale! Tu žudai pranašus

ir užmuši akmenimis tuos, kurie pas tave siūsti.

Kiek kartų norėjau surinkti tavo vaikus

tarsi višta savo viščiukus po sparnais,

o tu nenorėjai!

Štai paliekami jums jūsų namai.

Ir Aš sakau jums: jūs Manęs nebematysite,

kol ateis laikas, kada tarsite:

"Garbė tam, Kuris ateina Viešpaties vardu!" (Lk 13,34-35).

VALANDA ARTÉJA

29 m. gruodis - 30 m. balandžio 2

Iki Velykų buvo likę maždaug trys mėnesiai, tačiau Jėzus jau negalėjo gyventi šalia sostinės. Nenorėdamas grįžti į Galiléją, Jis žemos liūčių sezonui iškeliaavo į Užjordanės sritį. Ją valdė Antipas, tačiau jo rezidencija buvo toli, Tiberiadoje, tad Mokytojui su mokiniais už Jordano buvo gana saugu.

Atvykės į Betabarą, Jėzus paskutinių sykų apsilankė ten, kur pradėjo Savo tarnavimą. Dar visai neseniai čia skambėjo Krikštytojo balsas, ir Dievo Dvasia nusileido ant Žmogaus Sūnaus; čia Jis pirmą kartą ėmė skelbti apie atėjusią Karalystę. Dabar Jordano pakrantėse viešpatavo tyla trikdoma tik lietaus šniokštimo; minios, kurios rinkosi klausytis Krikštytojo, išsisklaidė...

Ketvirtoji Evangelija labai šykščiai aprašo Kristaus viešnagę miestelyje, kur beveik prieš trejus metus du žvejai pirmą sykį priėjo prie Jo ir nedrąsiai paklausė: "Rabi, kur gyveni?" (Jn 1,38). Tuomet Andriejus ir Jonas puoselėjo didžias viltis, tačiau nuo to laiko daug kas pasikeitė. Pasikeitė ir patys apaštalai. Jie tapo neregėtų įvykių liudytojais, daug ką ēmė vertinti kitaip. Vis dėlto nesėkmė Galiléjoje ir Jeruzalėje buvo jiems netikėta. Tai, kas įvyko per Palapinių ir Pašventinimo šventes, regis, rodė visišką pralaimėjimą. Žinoma, mokiniai buvo pasiryžę dalytis visomis Mokytojo negandomis, vis dėlto jie džiaugėsi, kad Jis atvedė juos į šį ramų kraštą, toliau nuo nedraugiško miesto.

Tačiau netrukus jų ramybę sutrikdė aplinkiniai gyventojai. Sužinoję, kad atvykės Kristus, jie ēmė plūsti į Betabarą. Visi buvo girdėję, kad Mokytojas yra persekiojamas, bet tai nesulaikė ieškančiųjų Dievo Žodžio. Daugelis prisiminė, koks likimas ištiko Krikštytoją, kartojo jo žodžius apie Jėzų ir sakė: pranašas, tiesa, nepadarė nė vieno stebuklo, bet jis teisingai liudijo (Jn 10,40-42). Žmogus iš Nazareto, išvaduojantis iš negalios ir padaręs tiek įstabių ženklų, tegalėjo būti siūstas dangaus.

Pavasarį, vis dar būdamas prie Jordano, Kristus papildomai, be Dvylikos, išrinko dar *Septyniasdešimtą apaštalą*. Jie turėjo apeiti gyvenvietes, kurias Jam teks aplankytį pakeliui į Jeruzalę. Sis skaičius priminė, kad visos pasaulio tautos kilusios iš septyniasdešim-

ties protėvių, be to, tai buvo tarsi nurodymas plėsti naujosios Bendruomenės veiklą. Pasiuntiniams buvo suteikta galia gydyti, ir jie buvo pašaukti skelbtį Dievo Karalystę.

Matyt, kelionė neilgai truko, bet grįžo jie "su džiaugsmu" - sekėmė suteikė sparnus:

- Viešpatie, mums paklūsta net demonai dėl Tavo vardo.
- Mačiau šetoną, kaip žaibą krintantį iš dangaus, - pasakė Jėzus.
- Štai Aš suteikiau jums galią mindžioti gyvates bei skorpionus ir visokią priešo galybę, kad niekas jums nepakenktų. (Lk 10,17-19).

Žmę tarnauti Zmogaus Sūnui, jie tapo šventosios kareivijos, paklusios prieš tamsą, kovotojais. Nors pasauliu ių Mokytojas - paniekintas ir benamis Klajūnas, tačiau kaip tik dabar atėjo Jo "šlovės" metas. "Skausmo vyras" (Jz 53,3), Rūpintojėlis, kurio neįstengė paveikti jokios šetono pagundos; Jis ir pažemintas triuškina priešo galybę...

Apaštalai neturi didžiuotis jiems suteikta galia. Didžiausia dovana - pajusti Karalystės šviesą. "Bet jūs džiaukitės ne tuo, kad dviemos jums pavaldžios; džiaukitės, kad jūsų vardai įrašyti danguje".*

Nespėjo mokiniai atgauti viltį ir įgyti pasitikėjimo, kai atėjo naujas išbandymas. Draugai iš Judėjos pranešė, kad sunkiai serga Lozorius, Mortos ir Marijos brolis.

"Šita liga ne mirčiai", - tarė Jėzus. Tačiau praėjus dviem dienom pareiškė, kad rengiasi keliauti į Betaniją.

- Rabi, - nusiminė mokiniai, - ką tik žydai késinosi užmušti Tave akmenimis, o Tu vėl ten eini?

Tačiau, supratę iš Jo žodžių, kad Lozorius mirė, ir Mokytojas žūtbūt nori apsilankytį jo namuose, apaštalai nusileido. Jeigu Viešpačiui iškilęs pavoju, jie nepaliks Jo.

- Eikime ir mes numirti su Juo, - ryžtingai pareiškė Tomas.

Jie užtruko ne daugiau kaip dvi dienas, kol pasiekė Betaniją. Jėzus dar nebuvo įžengęs į gyvenvietę, kai Morta išbėgo Jo pasitikti.

- Viešpatie, - raudodama ištarė ji, - jei būtum čia buvęs, mano brolis nebūtu miręs...

- Tavo brolis prisikels! - atsakė Jėzus.

- Aš žinau, jog jis prisikels paskutinę dieną, mirusiems keliantis.

- Aš esu Prisikėlimas ir Gyvenimas. Kas tiki Mane, - nors ir numirtų, bus gyvas... Ar tai tiki?

* Lukas, vienintelis pasakojantis apie Septyniasdešimties išrinkimą, sieja ši įvykį su paskutiniu Kristaus veiklos tarpsniu, tačiau tiksliai nenurodo, kada tai buvo. Kadangi iš Golano (Jordano aukštupys) į Galileją grįžusiam Kristui buvo kliudoma mokyti, galima manyti, kad Septyniasdešimt buvo išrinkti Viešpačiui esant Perėjoje. Posakis "Įrašyti danguje" (Lk 10,20) susijęs su Biblijos simboliais. Senovės miestų gyventojai būdavo surašomi, taip ir "dangaus Jeruzalėje" yra savo "gyvenimo knyga" (Apr 13,8), kurioje įrašyti tikinčiųjų vardai.

- Taip, Viešpatie! Aš tikiu, jog Tu Mesijas, Dievo Sūnus, Kuris turi ateiti į šį pasauly...

Tuo tarpu Marija su giminėmis ir kaimynais, atėjusiais paguosti, buvo likusi namuose. Iėjo sesuo ir jai pašnibždėjo: "Mokytojas atėjo ir šaukia tave". Marija atsikėlė ir išskubėjo iš namų. Draugai nusekė iš paskos manydami, kad ji eina prie kapo. Jie rado ją prie Jézaus kojų; Marija ašarodama kartojo tai, ką buvo sakiusi sesuo: "Viešpatie, jei būtum čia buvęs, mano brolis nebūtu miręs". Iš Jézaus veido buvo matyti, kaip giliai Jis susijaudino. Visi pastebėjo, kad Jis verkia. "Štai kaip Jis jį myléjo", - kalbėjo betaniečiai. O kažkas pasakė: "Argi Tas, Kuris atvérē neregiui akis, negalėjo padaryti, kad šitas nemirtų?"

"Kur jį palaidojote?" - paklausė Jézus. Žmonės nuvedė Jį prie kapo olos, kuri, kaip iprasta, buvo užrista akmeniu. Praėjo jau keturios dienos, kai Lozorius buvo čia palaidotas.

"Nuriskite akmenį!" - paliepė Mokytojas. Morta nedrāsiai prieštaravo sakydama, kad velionio kūnas jau pradėjo dūlėti. "Argi nesakiau: jei tikési, pamatysi Dievo šlovę?!" - atsakė Viešpats.

Akmenį nuo olos nurito. Jézus pakėlė akis aukštyn ir paniro į maldą...

Kas įvyko toliau? Ką mes apskritai žinome apie gyvybės ir mirties paslaptį? Apie dvasios, palikusios savo apvalkalą, būklę? Mes žinome, kad kūnas veikia dvasią, tačiau ar galime tiksliai apibūdinti priešingo poveikio - dvasios kūnui - galią? Juoba kad Vienatiniams Tėvui néra kliūčių ir negrižtamų procesų...

"Lozoriau, išeik!" - sušuko Jézus, ir Jo balsas tarsi žaibas griausinio aidu nuaidėjo kituose pasauliuose.

Ant olos slenksčio pasirodžius numiréliui, apimti siaubo žmonės atatupstom atšlijo. O jis stovėjo kaip baisus vaiduoklis, nuo galvos iki kojų apmuturiotas laidojimo drobule. "Atraišiokite jį ir leiskite jam eiti", - pasakė Kristus, visiems nuščiuvus.*

Skaitant ši Evangelijos pasakojimą, nejučia kyla klausimas: kam Viešpats prikėlė Savo draugą? Juk jis, kaip ir kiti žmonės, vis vien liko pasmerktas mirčiai. Yra daug bandymų paaiškinti Betanijos ste-

* Jn 11,1-45. Egzegetai nuo seno bandė išsiaiškinti, kodėl apie Lozoriaus prisikėlimą nekalbama sinoptinėse Evangelijose. Tačiau darab, sukaupę pakankamai tyrimų duomenų, mokslininkai galėjo daryti išvadą, kad Evangelijos - tai ne "memuarai", jos rašyto remiantis įvairiais šaltiniais. Sinoptikai galėjo pasinaudoti palyginti nedidele tekstu apimtimi ir žodžiu perduodamais pasakojimais. Cia galėjo ir nebūti pasakojimo apie tai, kas įvyko Betanijoje. Antai Morkus neįtraukė į savo Evangeliją Viešpaties maldos bei kitų svarbių dalykų, esančių kitose Evangelijose.

buklą. Tačiau veikiausiai teisūs tie, kurie mano, kad Jėzus šiuo įvykiu norėjo parodyti Savo mokiniams turis galą gyvenimui ir mirčiai. Lozoriaus prikėlimas turėjo parengti juos būsimai Velykų paslapčiai.

Betanijoje ir anksčiau daugelis tikėjo Dievo Karalyste. Na, o dabar beveik visa gyvenvietė žiūrėjo į Jėzų kaip į Mesiją. Tačiau ir ten atsirado žmonių, kurie laikė savo pareiga apie viską pranešti Sinedrionui. Jo nariai, žinoma, pamanė, kad tai apgavystė, tačiau kartu šis pranešimas rodė, kad Nazaréno populiarumas vėl auga.

Jie tučtuojujau sušaukė teismo Tarybą. Iš ją buvo pakvesti ir fariziejai, tačiau jie kaltino Jėzų tik dėl religijos dalykų; tuo tarpu valdantčiąją partiją jaudino kas kita: sadukieji baiminosi, kad šis galilėjiečių sajūdis gali peraugti į maištą, ir roménai imsis prieš jį griežtų priemonių. Juozapas Kajafas pareiškė, kad ši apsišaukėli mesiją reikia nedelsiant pašalinti. Verčiau tegul vienas žmogus miršta, negu kad visą tautą ištiktų negandos. Nors fariziejai ir nesutarė su dvasininkija, tačiau šikart, matyt, pritarė Kajafui ir buvo patenkinti, kad hierarchai nusprendė veikti ryžtingai. Taip savaime atkrito būtinybę atskirti Jėzų nuo Bažnyčios, nes Sinedrionas pats ēmėsi tvarkyti ši reikalą.

Nežinia, ar sargybos būrys išsyk buvo nusiūstas į Betaniją, ar valdžia atidėjo savo sumanymą, sužinojusi, kad Jėzus išvyko iš kaimo. Tačiau sprendimas buvo priimtas. Niekas neabejojo, kad Galilėjetis per Velykas būtinai ateis į Jeruzalę, todėl vyriausiasis kungas nurodė, kad kiekvienas, sužinojęs apie Jo buvimo vietą, praneštų valdžiai (Jn 11,46-53; Mt 26,5; Mk 14,2).

Tuo tarpu Jėzus iš Betanijos išvyko į menkai apgyvendintą vietovę Judėjos dykumos pakraštyje. Kovo vidurį Jis praleido atkampiame Efraimo miestelyje, o vėliau vėl nuėjo į Perėją, už Jordano.

Stebuklas Betanijoje dar labiau pakėlė apaštalų dvasią. Jeigu Viešpats gali daryti tokius darbus, vadinas, visi Jo priešū kėslai bus bergždi. Jie tik stebėjosi, kaip žmonės gali netikėti Jėzų, padariusi tiek ženklų. O Jis papasakojo tokį palyginimą.

Gyveno kartą vienas turtuolis, bejausmis, abejingas kitų skausmu. Jis dieną ir naktį puotavo, o prie jo namų vartų sėdėjo elgeta Lozorius, kuris džiaugėsi gavęs išėdų nuo turtuolio stalo. Abu mirė, ir vienas pateko į Abraomo prieglobstį, o kitas gavo kentėti už nuodėmes. Turtuolis ēmė gailėti savo brolių ir pradėjo maldauti Abraomo, kad šis nusiūstų į žemę Lozorių įspėti brolių apie kančios vietą, į kurią atveda blogis. Tačiau Abraomas paprieštaravo: "Jie turi Mozę bei Pranašus, tegul jų ir klauso!" Turtuoliui atrodė, kad to dar maža:

- Ne, tėve Abraomai! Bet jei kas iš mirusiuju nueitū pas juos, jie atsiverstū.

- Jeigu jie neklauso Mozés nei Pranašu, tai nepatikės, *jei kas ir iš numirusių prisikelty*.

Šiuo palyginimu Kristus norėjo pasakyti, kad jokie stebuklai negali atversti žmogaus, kurio širdyje išišaknijo netikėjimas. (Lk 16,19-31. Lozoriaus vardas, matyt, rodo esant ryšio tarp šio palyginimo ir to, kas įvyko Betanijoje.)

Likus maždaug dešimt dienų iki Velykų, Jėzus pareiškė mokiniams nutaręs atvykti į Jeruzalę dar prieš šventes. I kelionę susiruošė greit ir éjo beveik nesustodami. Jėzus tarsi skubéjo pasitiki mirties. Jo rūstus susikaupimas kélé apaštalams baimę, tačiau jie vis dėlto tikéjosi einą paskui Jį pasitiki pergaleis.

Kelias vinguriavo tarp nuožulnių kalvų. Jie émė sutikti žmonių, keliaujančių į Jeruzalę. Tarp galiléjiečių buvo ir Mergelė Marija, tačiau Ji nuolankiai laikësi nuošaliai nuo Sūnaus. Maldininkų vis gauséjo, ir Kristus atsidûrė didelës minios priešakyje. Daugelis Jį atpažino ir džiaugsmingai sveikino. O kai kurie priedavo ir prašydavo priimti į mokinius. Tačiau dabar Jėzus išsyk pradédavo jiems kalbëti apie aukas, kurias teks aukoti vardan Dievo, Karalystës, ir apie tai, kad laiko dvejonëms nebeliko. Vienas žmogus, noréjës dëtis prie Jézaus, pasakë prieš tai turis palaidoti tévą. "Palik mirusiem laidoti savo numirélius, o tu eik ir skelbk Dievo Karalystę", - atsakë Jėzus. Kitą, nutarusi pirmiau atsisveikinti su namiškiais, įspéjo: "Né vienas, kuris prideda ranką prie arklo ir žvalgosi atgal, netinka Dievo Karalystei" (Lk 9,59-62).

Paskui Kristų einanti minia vis didéjo. Eitynës tapo tikru mesianišku žygiu. Upę peréjo prie Jericho. Miesto gyventojai ginčijosi dël teisës suteikti Jam pastogę, bet Jėzus pasirinko ne žymaus, visų gerbiamo žmogaus, o muitininko Zachiejaus (Zachéjaus) namus (žiûr. 5 skyrių). Neregys elgeta, sédëjës prie miesto vartų, šaukë: "Jézau, Dovydo Sūnau, pasigailék manęs!" Jį bandë sudrausti, bet Kristus priéjës pasakë: "Regék! Tavo tikéjimas išgelbëjo tave..." (Lk 18,37-42.)

Pamačius ši stebuklą minios entuziazmas įsiliepsnojo. Visi pamiršo valdžios grasinimus. Jis vél tapo jų Galiléjos Mesijas, Karaliaus Dovydo Sūnus, siustas pasauliui. Aplink pasigirdo šuksniai: "Garbë Tam, Kuris ateina Viešpaties vardu!..." (Mk 11,10).

Apaštalai jau neabejojo, kad "netrukus turinti apsireikštì Dievo Karalystę" (Lk 19,11). Sio stebuklingo įvykio artumas tapo jiems toks tikras, kad Jono ir Jokūbo motina Salomë paprašë Viešpaties

pasodinti sūnus Jo "šlovės" dešinėje ir kairėje. (Mt 20,20-23). Atsigrėžęs į brolius, Jėzus paklausė:

- Ar galite gerti taurę, kurią Aš gersiu, ir būti pakrikštyti krikštui, kuriuo Aš būsiu krikštijamas?

- Galime, - naiviai, patikliai atsakė šie.

- Taurę, kurią Aš gersiu, jūs gersite, ir krikštui, kuriuo Aš būsiu pakrikštytas, jūs irgi būsite pakrikštyti. Tačiau ne Mano reikalas duoti vietą Savo dešinėje ar kairėje, - tai bus tiems, kuriems paskirta.

Kiti mokiniai émë murmëti. Visi noréjo užimti šias garbingas vietas. Tačiau Jėzus juos nuramino:

Jūs žinote, kad tie, kurie laikomi tautų valdovais,
engia jas,

ir jų didžiūnai rodo joms savo galią.

Tarp jūsų yra ne taip!

Kas norėtų tapti didžiausias iš jūsų,
tebus jūsų tarnas,

ir kas panorėtų būti pirmas tarp jūsų,
tebus visų vergas.

Juk ir Žmogaus Sūnus atėjo, ne kad Jam tarnautų,
bet Pats tarnauti

Ir savo gyvybës atiduoti kaip išpirkos už daugelį (Mk 10, 38-45). Nepaisant to, mokinių mintys sukosi apie būsimą jų šlovę.

Tuo metu Jėzus tarp jų buvo vienišas kaip niekuomet anksčiau...

Penktadienį, kovo 31 dieną, keliautojai éjo į Betaniją, kur Mokytojo atvykimo proga buvo surengtos šventës. Susirinko daugelis Jo draugų. Prie stalo patarnavo Morta, o jos sesuo, nežinodama, kaip išreikšti savo meilę ir dékingumą, patepë Jézaus kojas ir galvą brangiais gryno nardo aliejais. Kambaryje pasklido puikus aromatas, ir Judui išsprūdo nepasitenkinimo šūksnis: "Kam toks eikvojimas? Juk buvo galima aliejų brangiai parduoti ir išdalyti pinigus vargšams". Ir keisčiausia, kad Judui pritaré kiti mokiniai. Matyt, jie mané, kad, nepaisant visų stebuklų, būsimajam monarchui derėtų pasirūpinti pinigų, kad iš pat pradžių galėtų rodyti liaudžiai savo dosnumą...

- Palikite ją ramybëje! - pasakė Jėzus. - Kam ją skaudinate? Ji Man padaré gerą darbą... Ji iš anksto patepë Mano kūną laidotuvėms.*

* Mt 26,6-16; Mk 14,3-9; Jn 12,1-8. Sinoptikai ši epizoda priskiria Didžiajai savaitei, tačiau yra argumentų, rodančių, kad Jono chronologija priimtinesnë.

Tačiau apaštalai nesuprato liūdnos šių žodžių prasmės.

Praėjus šeštadieniu, Kristus ėmė rengtis įžengimui į miestą. Anksčiau Jis niekuomet nekeliaudavo raitas, tačiau ši diena buvo išskirtinė. Raitelį ant žirgo būtų galima susieti su karais, su senovės karaliais, grįžtančiais iš kruvinų žygių, su Romos kareiviais, šuo-liuojančiais pavergtos Jeruzalės gatvėmis, todėl Jėzus pasirinko gyvulį, nuo seno laikytą taikos simboliu. (Asilą, kaip taikaus Mesijo pasirodymo simbolį, pirmas mini pranašas Zacharijas - 9,9). Atėjės į kaimyninį Bettagės kaimą, Jis nusiuntė mokinius ieškoti asilaičio. Šeimininkai, sužinoję, kad jo reikia Mokytojui, su džiaugsmu jį atidavė. Vietoj balno asilo nugarą apdengė apsiaustais. Užsedės ant jo, Jėzus ēmė leistis nuo Alyvų kalno.

Jis, Karalius, skelbiąs taiką, keliavo beginklis, apsuotas piligrimų, šaukiančių: "Osana Dovydo Sūnui!" Šlovė besiartinančiai mūsų tévo Dovydo karalystei!.."

Galilejiečiai ir betaniečiai kaip įmanydami stengési papuošti Mesijo triumfo procesiją. Po kanopomis klojo alyvmedžių šakeles, ant kelio tiesė drabužius; vaikai bėgo paskui Jėzų mojuodami palmių šakomis.

Apaštalai džiūgavo. Pagaliau atėjo ilgai lauktoji diena! Jie bal siai šlovino Dievą pritardami miniai.

Kai tik išniro Jeruzalės panorama, nutieksta besileidžiančios saulės, nuaidėjo Mesiją šlovinanti psalmę:

Garbė Karaliui, Kuris ateina Viešpaties vardu!

Ramybė danguje, šlovė aukštybėse.

Jų pasitikti išbėgo kiti maldininkai. Čia būta ir fariziejų. Išgirdę šaukiant "Osana Dovydo Sūnui", jie pasibaisėjo. Vadinas, iš tikrųjų kiekvieną valandėlę gali įsiliepsnoti maištas!

- Rabi! - šaukė jie. - Sudrausk Savo mokinius!

- Sakau jums, - atsiliepė Jėzus, - jei štie tylės - akmenys šauks!

Tačiau nepaisant aplink trykštančio džiugaus jaudulio, Jėzaus veidas buvo liūdnas. Einantieji šalia matė iš Jo akių ištryškusias ašaras. Jis verkė Jeruzalės - Pažadėtojo miesto ir aklųj miesto.

- O kad tu šiandien suprastum, kas tau atneša ramybę! - pasakė Jis. - Deja, tai paslėpta nuo tavo akių. Tu sulauki dienų, kai tavo priešai apjuos tave pylimu; jie parblokš ant žemės tave ir tavo vokus su tavim ir nepaliks tavyje akmens ant akmens, nes tu nepažini savo aplankymo meto... (Mt 21,1-11; Mk 11,1-10; Lk 19,29-38; Jn 12,12-18).

Kai saulė priartėjo prie horizonto, procesija pasiekė miesto sieną.

Tryliktas skyrius

TÉVO VYNUOGYNAS

Balandžio 2-4

Triukšmas, kilęs prie rytinių vartų, sužadino daugelio miestiečių smalsumą. Pamatę Žmogų, jojantį procesijos, giedančios himnus, priešakyje, jie nustebė klausinėjo: "Kas Jis tokrai?" O maldininkai didžiuodamiesi jiems aiškino: "Tai Pranašas Jėzus iš Galilėjos Nazareto..." (Mt 21, 10-11.)

Hierarchai visiškai sutriko. Tokio audringo liaudies meilės protrūkio jie niekaip nesitikėjo. "Štai visas pasaulis eina paskui Jį", - sunerimė kalbėjo jie vieni kitiems (Jn 12, 19). Atrodė, kad visos jų pastangos nuėjo perniek. Kol kas nebuvo galima griebtis jokių atvirų veiksmų prieš Nazarietį, nes jie tik skatintų liaudį maištauti. I Jeruzalę Velykoms atvyko šimtai tūkstančių žydų; perpildytame įsi-audrinusių žmonių mieste vienas neteisingas žingsnis galėjo sukelti sprogimą.

Tuo tarpu Jėzus perjoęs šventiško miesto gatvėmis nusėdo nuo asilo ir įėjo su mokiniais į Šventovės kiemą. Iš Jo laukta ypatingų žodžių ir poelgių, bet Jis tylėdamas apžiūrėjo Šventykla, nelyginant karalius, tikrinantis savo valdas, o artėjant nakčiai vėl išvyko į Betanią.

Jėzaus palydovai, matyt, pasijuto kiek apvilti. Nieko neįvyko, nebuvo jokių ženklų. Tačiau jie tikėjosi, kad, sutikęs būti pagerbtas kaip karalius, Jėzus veikiai parodys Mesijo galią ir atskleis Savo sumanymus.

Pirmadienio rytą Kristus vėl atėjo į Šventykla. Tačiau, užuot pakvietęs Savo pasekėjus kovai su pagonimis, Jis padarė tą patį, ką darė prieš trejus metus: liepė prekiautojams išeiti iš Dievo namų. Paroduodantieji ir perkantieji bandė piktintis, tačiau Jėzus, nepaisydamas jų, išvartė pinigų keitėjų stalus ir paukščių pardavėjų suolus. Jis pareikalavo nustoti laužius Įstatymą, draudžiantį įnešti prekes į Šventyklos kiemą. Matyt, dauguma susirinkusiųjų aikštėje pritarė šiemis ryžtingiems veiksmams (Mt 21,12-13; Mk 11,15-17; Lk 19,45-46).

Tai buvo pirmasis Mesijo, atvirai apsireiškusio tautai, poelgis. Jis buvo nukreiptas prieš tikėjimo pažeminimą ir kulto išniekinimą. Juk daugelis manė, kad, atnešus atnašą ir atidavus ją dvasininkams, apsilvaloma nuo nuodėmių. Todėl turgus šalia altoriaus jiems neklude.

Antras darbas buvo ligonių gydymas. Jie iš visų pusų apspito

Jėzū. Jis, kenčiančiuju Išganytojas, atėjo skelbti naujo gyvenimo, Tėvo mielaširdystės...

Kunigai neišmanė, ko griebtis, tad jie tik paklausė Jėzaus, kas Jam leido šeimininkauti Šventykloje?

- Ir Aš noriu jus paklausti vieno dalyko. Pasakykite, ar Jono krikštas buvo iš dangaus, ar iš žmonių?

- Nežinome, - bandė išsisukti sadukiejai. Juk jie vadino Joną apsėstuoju, bet dabar, liaudies akivaizdoje, jie nedrįso viešai smerkti nužudyto atsiskyrėlio.

- Tai ir Aš jums nesakysiu, kokia galia tai darau.

Jėzus ne šiaip sau užsiminė apie Krikštytoją, kurį dvasininkija ir Rašto aiškintojai atsisakė pripažinti Dievo pasiuntiniu (Lk 20,2-8).

- Jonas atėjo pas jus teisybės keliu, - tėsė Jėzus, - bet jūs netikėjote juo. O muitininkai ir ištvirkélės tikėjo. Bet jūs, nors tai matėte, né vėliau neapsigalvojote ir netikėjote juo (Mt 21,32).

Visi pranašai sukeldavo netikrų ganytojų pasipriešinimą ir neapykantą. Puikybė ir valdžios meilė persekiojo Dvasios išrinktusius. Tad dar mažiau tikétina, kad seniūnai įtikės Žmogų, kurį prastuomenė paskelbė Mesiju.

Kaip buvo pratęs, Jėzus Savo mintį paaiškino palyginimu, kurio turinys buvo susijęs su Izaijo pamėgtais īvaizdžiais: Izraelįjis mėgo vadinti vynuogynu, o Dievą - jo šeimininku.

Sykį didelio vynuogyno šeimininkas susiruošė keliauti, pasakojo Jėzus. Šeimininkas tikėjos, kad darbininkai uoliai triūs vynuogyne. Atėjus metui rinkti derlių, jis nusiuntė tarnus "atsiimti savosios vaisių dalies". Tačiau darbininkai, nutvérę tarnus, vienus primušė, kitus pavarė, o trečius užmušė. Taip atsitiko keletą kartų. Galiausiai šeimininkas pasiuntė savo ipėdinį, sakydamas, kad "jie drovėsi mano sūnaus". Tačiau vynininkai neapsigalvojo. Jie nutarė užgrobti visą dvarą ir, išvydę atėjusį sūnų, nutvérę išvilko jį iš vynuogyno ir užmušė.

- Tad ką gi atvykės vynuogyno šeimininkas padarys su tais vynininkais? - paklausė Jėzus Šventyklos tarnų.

Šie atsakė:

- Jis žiauriai nužudys piktdarius ir išnuomos vynuogyną kitiems vynininkams, kurie, atėjus metui, atiduosis vaisių.

- Ar niekada nesate skaitę Raštuse:

Akmuo, kurį statytojai atmetė,
tapo kertiniu akmeniu.

Tai Viešpaties padaryta

ir mūsų akims tai nuostabą kelia (Mt 21,32,34,37;40-42).

Seniūnai suprato, kad palyginimas taikomas jiems,* kad iš jų bus atimtas Dievo tautos vynuogynas. Ir “anie suko galvą, - rašo Morkus, - kaip Jি suimti, tačiau bijojo minios” (12,12). Tuo tarpu Jézus jau be užuolankų pareiškė: “Dievo Karalystė bus iš jūsų atimta ir atiduota tautai, kuri duos vaisių”. Viešpats ne tik atima valdžią iš Izraelio dvasinių vadų, bet ir padaro Karalystės vaikais viesus, vykdančius Jo valią, nepriklausomai nuo kilmės.

Ir, tarsi patvirtindamas pranašystę, Pilypas ir Andriejus pranešė netikėtą žinią: kažkokie graikų prozelitai, šventėms atvykę į Jerezalę, sužinojo apie Kristų ir papraše Pilypo nuvesti juos pas Jézų.

“Atėjo valanda, kad būtų pašlovintas Žmogaus Sūnus”, - pasakė Jézus. Tačiau, kad mokiniai nepamanytų Jį kalbant apie žemišką šlove, vėl priminė, kas Jo laukia: “Iš tiesų, iš tiesų sakau jums: jei kviečių grūdas nekris į žemę ir neapmirs, jis pasiliks vienas, o jeigu apmirs, jis duos gausių vaisių” (Jn 12,23-24). Vardan išganymo žygdarbio Mesijas atsižada visko, kas žmonėms brangu šioje žemėje, net paties gyvenimo...

Na, o kaip buvo su prozelitais? Evangelija to nemini, bet pokalbis veikiausiai įvyko ir gali būti, kad jie tapo pirmaisiais Jo mokiniais kitataučiais. Tai netiesiogiai patvirtina Juozapo Flavijaus žodžiai, kuriuos galima laikyti autentiškais. Jis rašo, kad Jézus “mokė žmones, mylinčius tiesą; Jis daugelį patraukė, išskaitant ir graikus” (Arch. XVIII,3).

Tačiau Kristaus ir Jo mokinijų džiaugsmą dėl šių “kitų avių” atsiradimo temdė mintys apie savimylas vadus, užvaldžiusius tévo vynuogyną. Jie nenorėjo klausytis Viešpaties, ir vėl niūrus šešėlis užslinko ant Dievo tautos. Tarp dviejų Sandorų atsirado plyšys.

Kristus neslėpė nuo apaštalų Savo skausmo: “Dabar Mano siela sukrėsta. Ir ką Aš pasakysiu: ‘Téve, gelbék Mane nuo šios valandos!’? Bet juk tam Aš ir atejau į šią valandą...” (Jn 12,27.)

Jam ištarus šiuos žodžius pasigirdo lyg ir griaustinio trenksmas. Kai kas pamanė, kad arteja pavasario audra, tačiau kitus apémė mistinis siaubas: jiems pasigirdo neregimo Dievo pasiuntinio balsas.

“Téve, pašlovink Savo vardą!” - meldėsi Jézus. Atsigrežęs į žmones, Jis kalbėjo apie Teismo dieną, apie šetoną, kurį Sūnus nuvers nuo sosto. Tačiau Mesijas pelnys pergalę prieš jį tik tapęs Auka. “Kai būsiu pakeltas nuo žemės, visus patrauksiu prie Savęs” (Jn 12,27-31).

* Mt 21,43. Analogiškas palyginimas, tačiau išreikštasis pranašams įprastu “simbolišku veiksmu”, buvo nevaisingo figmedžio prakeikimas. Figmedis - simbolis tų, kurie neatnešė “atsivertimo vaisių” (žiūr. Iz 8,1-14; Jer 19,1-15; Ez 4,4-8; Mt 21,19; Mk 11,14; Lk 13,6-9).

Tuo tarpu Kajafo rūmuose tarsi pamiršo apie Jésų. Ten kas valandą laukė atvykstant Piloto su dideliu būriu. Apskritai per Velykas kleras turėjo daug rūpesčių. Tačiau tai nereiškė, kad Sinedrienas atsisakė minties susidoroti su pavojingu Pranašu. Jie tik nutarė atidėti bylą, kol pasibaigs šventės ir bus galima išvengti neramu-mų. (Kaip pamatysime, vėliau jie pakeitė savo ketinimus. Mt 26,4-5; Mk 14,1-2.) Na, o Jézus, pašalinės iš Šventyklos turgų, nesiémė kitų žygių. Tai nuramino sadukiejus (sadukėjus), jie galėjo nesubėti.

Tačiau priešiškiausiai Jézui nusiteikusi grupelė žmonių ir toliau rezgė Jam pinkles. Jie labiausiai norėjo išprovokuoti Jį kokiam nors žingsniui ar posakiui, kuris turėtų politinį atspalvį ir patrauktų prokuratoriaus dėmesį. Tąsyk Pilotas pats imtų Galiléjetį į nagą, o religiniai vadovai liaudies akyse liktų niekuo dėti.

Vykdyti ši sumanymą ėmési vadinaus "erodininkai" - partijos, linkusios bendradarbiauti su roménais, šalininkai. Prie jų šliejosi ir fariziejų mokyklų auklétiniai, nors jie nuolat nesutardavo su "erodininkais". Atėję pas Jésų, sie žmonės apsimetė, kad gerbia Jį ir nori sužinoti Jo nuomonę apie mokesčių imperatoriui. Klausti tokią dalyką Mokytojo šiaip būtų buvę išprasta - Rytuose išminties gelmes vertino pagal gebėjimą spręsti ginčytinas problemas. Tačiau šiuo atveju aiškiai buvo spendžiami spastai. Jeigu Jézus pasakys, kad reikia mokėti, vadinas, Jis Izraelio priešas, o jeigu patars nemokėti, - bus galima pasakyti Pilotui, kad Jis kursto liaudį prieš Romą (Mt 22,15-22; Mk 12,13-17; Lk 20,20-26).

- Mokytojau, - gerindamiesi prabilo apsimetėliai, - žinome, jog Esi tiesakalbis ir niekam nepataikauji. Tu nepaisai žmonių padėties, bet mokai Dievo kelio, kaip reikalauja teisybė. Valia mokėti ciesoriui mokesčius ar ne? Mokėti ar nemokėti?

- Kam spendžiate Man pinkles? - atsakė Jézus. - Atneškite Man pažiūrėti denarą.

Jam padavė monetą, tokią, kokiomis mokėdavo mokesčius. Ant jos buvo pavaizduotas imperatoriaus profilis su užrašu: "Tiberijus, ciesorius, dievo Augusto sūnus".

- Kieno čia atvaizdas ir įrašas?

- Ciesoriaus.

- Kas ciesoriaus, atiduokite ciesoriui, o kas Dievo - Dievui.

Atsakymas juos be galio nustebino. Jie suprato, kad pinklių pa-spėsti nepavyko. Jézus pats juos įvarė į kampą parodydamas pagonišką monetą. Kadangi žydai vartoja pagoniškus denarus, geriausias šių pinigų pritaikymas - atiduoti juos pagonims. Na, o kas priklauso Dievui? Atsakymas aiškus ne tik iš Jézaus mokymo, bet ir iš visų Senojo Testamento knygų. Dievui žmogus turi atiduoti visą save.

Vėliau Kristaus žodžiai "Kas ciecoriaus - ciesoriui, o kas Dievo - Dievui" buvo aiškinami plačiaja prasme, siejant juos su Bažnyčios ir valstybės santykiais. Tačiau kažin, ar šis aiškinimas pagrįstas. Vienintelė išvada, kurią buvo galima padaryti iš Kristaus atsakymo "erodininkams" - tai atsisakymas siekti laisvės zelotų pasirinktu keliu. Situacija buvo kita nei Makabiejų laikais. Roma nesikišo į dvasinį tautos gyvenimą. Tuo tarpu sukiliimas galėjo atnešti Izraeliui naujų negandų. Tai tapo akivaizdu praėjus keturias-dešimčiai metų, kai "uoliujų" sukurstytį žydai įsivelė į beprasmių karą ir prarado ir Šventykla, ir valstybę.

Apaštalai vis aiškiau suvokė, kad, nepaisant iškilmingo sutikimo, Jeruzalėje Mesijas yra tarsi priešų stovykloje. Jie pasijusdavo saugūs tik vakare, kai, perėję Kedrono slėnį, kildavo į Alyvų kalną.

Nakvadavo įvairose vietose: dažniausiai Getsemanėje, kartais Lozoriaus ar jo draugų namuose. Tačiau rytais Jėzus vėl ateidavo į triukšmingą miestą, kur Jo laukė klausytojai ir tykojo priešininkai.

Rašto aiškintojai, priklausantys sadukiejių partijai, nenorėjo bendrauti su Galilėjiečiu laikydami tai savo orumo pažeminimu. Tik vieną sykį, sutikę Jį Šventykloje, šie pasipūtę savimylos nutarė suriesti Jį į ožio ragą klastingu klausimu. Jie žinojo, kad Jėzus, kaip ir fariziejai, pripažista būsimą mirusiuju prisikėlimą, o sadukiejams tai atrode tuščias prasimanymas. Pasak jų, šis tikėjimas prieštaro vo Raštui; na, o tas Biblijos knygas, kuriose buvo kalbama apie prisikėlimą, jie atmetė.

Kas bus, paklausė sadukiejai, jei moteris pergyveno septynis vyrus, kurie vienas po kito mirė. Kieno žmona ji bus prisikėlus mirusiems?

Neabejodami, kad mužikų Rabis nežinos, ką atsakyti, jie jau buvo bepradedą iš jo juoktis, bet Jėzus tarė: "Argi ne todėl klystate, kad neišmanote nei Raštų, nei Dievo galybės?! Kai prisikels iš numirusių, tai nei ves. nei tekės, bet bus kaip angelai danguje. O kad mirusieji keliasi, - ar neskaitėte Mozės knygoje apie krūmą, - kaip Mozei Dievas yra pasakęs: Aš Esu Abraomo Dievas, Izaoko Dievas ir Jokūbo Dievas?! Jis ne mirusiuju, bet gyvujų Dievas. Jūs labai klystate (Mt 22,23-33; Mk 12,18-27; Lk 20,27-40).

Čia pat buvę fariziejai negalėjo nesidžiaugti, kad jų senus varžovus privertė užsičiaupti. Dabar Jėzus jiems pasirodė esąs vertas pagarbos Mokytojas. Fariziejai apsupo Jį ir ėmė šnekučiuotis. O kai Jėzus pasakė, kad Įstatymo pagrindas - Dievo ir artimo meilė, kai kurie iš jų buvo besirengią laikyti Jį savo bendraminčiu (Mk 12,28-34).

Tačiau tie, kurie nesubebėjo keisti nuomonės apie Pranašą iš Galilėjos, panoro dar kartą Jį išbandyti. Jie atvedė prie Jėzaus moterį, sugautą svetimaujant, ir paklausė, ar ją reikia užmušti akmenimis, kaip nurodoma senoviniame Įstatyme?

Tuo metu šio papročio jau kažin ar buvo paisoma. Jį galėjo ginti nebent sadukiejai, griežtų nuosprendžių šalininkai (žiūr. J.Flavij. Arch. XX, 9,1). Tačiau fariziejai norėjo pasinaudoti šiuo incidentu. Jie tikėjosi, kad Jėzus, skelbęs mielasirdystę, dabar nedviprasmiškai pasisakys prieš Įstatymą.

Mokytojas ilgai tylėjo ir, nuleidęs galvą, kažką mąstydamas émę pirštu rašyti ant žemės. Tačiau fariziejai nesiliové kamantinéjé, tad Jėzus atsaké: "Kas iš jūsų be nuodémés, tegu pirmas sviedžia i ją akmeni?", ir vél émę braižyti ant žemės kažkokius ženklus. Stojo tyla. Kai po kurio laiko Jėzus vél atsitiesé, Jis pamaté, kad moteris prieš Jį stovi viena. Sąžiné s priekaištų graužiami kaltintojai nematiom pasitrauké.

- Moterie, - paklausé Jėzus. - kur jie pasidéjo? Niekas tavęs ne-pasmerké?

- Niekas, Viešpatie.

- Né Aš tavęs nepasmerksiu. Eik ir daugiau nebenusidék.*

Né vienas iš fariziejų po to nebedrijo bandyt Jézaus. Atrodé, kad jie netgi buvo besutinką su Juo susitaikyti. Vienintelis nepriimtinis jiems dalykas buvo toks: kaip paprastas Žmogus, iš liaudies, gali manysti esas Mesijas ar bent leidžiasi taip minios vadinamas? Zinodamas, kad fariziejams tai rūpi, Jėzus pasikvieté juos ir paklausé:

- Ką jūs manote apie Mesiją? Kieno Jis Sūnus?

- Dovydo, - atsaké sie.

- O kodél gi Dovydas, Dvasios įkvéptas, vadina jį Viešpačiu, sa-kydamas:

Viešpats taré mano Viešpačiu:

séskis Mano dešinéje,

Aš patiesiu Tavo priešus

tarsi pakojí po Tavo koju.

Jei tad Dovydas vadina Jį Viešpačiu, kaipgi tada Jis gali būti jo Sūnus?! (Mt 22,42-45.)

Taigi žmogiškoji Mesijo kilmé - antraelis dalykas. Mesijo pa-slaptis susijusi ne tiek su priklausymu karališkajai giminei, kiek su tuo, kad Išganytojas yra Tévo dešinéje ir yra Dievo Sūnus, pasaulio Viešpats.

Fariziejai neturėjo kaip prieštarauti. Psalmés žodžiai iš tikruju buvo mislingi. Tačiau ir sutikti su tuo, ką pasaké Jėzus, jiems buvo labai sunku.

* Jn 8,1-11. Šio epizodo néra ankstyviausiuose IV Evangelijos rankraščiuose. Matyt, jis buvo paimtas iš kokio nors senovinio pamesto teksto. Šis epizodas pagal savo pobūdį labiau dera prie pirmųjų Didžiosios savaitės dienų atmosferos, o ne prie Palapinių šventės, kuriai jis priskiriamas vėlesniuose rankraščiuose.

Keturioliktas skyrius

MESIJO TEISMAS

Balandžio 5

Kitą dieną Jézus atėjo į Šventyklos vidinį, vadinančią "Moterų kiemą" ir atsisėdo po stoginė šalia aukų skrynios. Per Velykų šventes žmonės paprastai aukodavo kasmetinę auką Bažnyčiai. Daugelis eidami pro šalį saujomis berdavo monetas, tačiau Jézaus dėmesį patraukė suvargusi, skurdžiai apsirengusi moteris, kuri įmetė du smulkius pinigelius. Pasišaukęs mokinius, Jis pasakė: "Iš tiesų sakau jums: ši vargšė našlė įmetė daugiausia iš visų, kurie dėjo į aukų skrynią. Visi aukojo iš to, kas jiems atlieka, o ji iš savo neturto įmetė visa, ką turėjo, visus savo ištaklius" (Mk 12,41-44; Lk 21,1-4). Vargšės moters auka - vienintelis dalykas, nudžiuginęs ir sujaudinęs Kristų Jeruzalėje.

Būdamas pačiamе bažnytinio gyvenimo centre, Jis matė jo negandas, pridengtas išorine puikybe. Pro Jį, atsainiai atsakydami į sveikinimus, ėjo pasipūtę Rašto aiškintojai. Kiekvienas iš tolo galėjo matyti ant jų kaktos užrištas maldos juostas ("tefilin") su Toros tekstais bei kitus pamaldumo atributus. Tačiau šių žmonių dvasios būklė nė iš tolo neatitiko jų išoręs. Jézus matė ir mokslo vyru, kurie valandų valandas aptarinėjo menkiausius elgesio kodekso niuansus; matė ir fariziejų, vis užkliūvančiu už grindinio akmenų - kad tik visi matytų, kaip visiškai jie atsižadėję žemiškų dalykų. Jézus žinojo, kad i šią veiklos sritį lengvai prasiskverbia garbėtroškos ir, pasiekę savo, jie mėgaujasi valdžia sieloms. Dar pranašas Jezekielis (Ezekielis) apie tokius ganytojus sakė, kad jie "ganė patys save" (Ez 34,2). Net Biblijos Apreiškimo šviesa, regėjos, blėso šioje slgioje puikavimosi ir veidmainystės atmosferoje.

Kodėl dar Galilėjoje dauguma Rašto aiškintojų priešinosi Jézui? Juk tuomet jis slėpė esąs Mesijas. O mokymas apie Tėvą, kviečiantį klystkeliais nuklydusius vaikus, lyg ir turėjo pažadinti visus, dar neatsižadėjusius to, ko mokė pranašai. Vadinas, Rašto aiškinotojai nebesuvokė pranašų skelbto mokslo esmęs. Žodžiais pripažindami, kad Toros pagrindas - meilė Dievui ir žmogui, jie ir toliau vietoj Dievo Istatymo dvasios diegė formalių pareigų bei kulto taisyklių sistemą.

Pranašas Michėjas (Mikhėjas) mokė:
Aš pasakysiu tau, o žmogau, kas yra gera
ir ko Viešpats reikalauja iš tavęs, būtent:
vykdyti teisybę, mègti gailestingumą
ir rūpestingai vaikščioti su savo Dievu (Mch 6,8).

Tuo tarpu fariziejai, ypač Šamajo mokiniai, iki ausų pasinérė į ritualus ir kazuistiškus aiškinimus; puikiai žinodami kanonus, pa-vertė juos valdžios "neišmaneliams" įrankiu. Čia būta daugybės pik-tnaudžiavimo faktų, kai kurie iš jų dvelkė cinizmu.

Kristus norėjo apsaugoti Bažnyčią nuo šios pagundos, nuo "fari-ziejų raugo", ir, pasitelkės Izraelio ganytojų pavyzdži, norėjo parodyti, koks pavojujus gali jai iškilti. Kreipdamasis į mokinius Jis prabilo:

I Mozès krasę atsisėdo Rašto aiškintojai ir fariziejai.

Todėl visa, ką jie liepia, darykite ir laikykites,
tačiau nesielkite, kaip jie elgiasi,
nes jie kalba, bet nedaro.

Jie riša sunkias, nepakeliamas naštas
ir krauna žmonėms ant pečių,
o patys nenori jų nė pirštu pajudinti.

Jie viską daro, kad būtų žmonių matomi.

Jie pasiplatina maldos diržus ir pasididina apsiaustų spurgus.

Jie mègsta pirmąsias vietas pokyliuose
bei pirmuosius krëslus sinagogose,
mègsta sveikinimus aikštëse

ir trokšta, kad žmonës vadintų juos "rabi".

Jie suryja našlių namus, dangstydamiesi ilga malda.

Jų laukia itin griežtas teismas...

O jūs nesivadinkite "rabi",
nes turite vienintelį Mokytoją, o jūs visi esate broliai.

Ir nė vieno iš savujų nevadinkite tėvų,*

nes turite vienintelį Tėvą danguje.

Taip pat nesivadinkite mokytojais,
nes jūsų vienintelis Mokytojas yra Kristus.

Kas iš jūsų didesnis, tebūnie jums tarnas.

* Mt 23,1-23; Mk 12,40. Tuo metu, kai Evangelija buvo platinama tik žodžiais, apie tiesioginį draudimą vadintis "tėvu" daugumoje bažnyčių, matyt, nežinota. Maždaug 57 m. ap. Paulius rašo: "Nors turėtumėte tükstancius auklėtojų Kristuje, bet nebus kelių tėvų, nes, paskelbdamas Evangeliją, aš esu tapęs jūsų tėvu Kristuje Jézuje" (1 kor 4,15). Vėliau paprotyv vadinti Bažnyčios vadovą "tėvu" ištvirtino, nepaisant Viešpaties žodžių. Šv. Jerosiminas šią situaciją bandė aiškinti taip: "Jeigu vieno Dievo bei vieno Sūnaus buvimas ne-truko kitiems vadintis dievais ir sūnumis, Vienatinis Tėvas bei Mokytojas taip pat neklieudo kitiems vadintis šiais nebūdingais jiems vardais" (Tolkovanije na Matfeja, IV).

Nes kas save aukština, bus pažemintas,
o kas save žemina, bus išaukštintas.

Atsisakės autoritarinės valdžios žmonėms, Jėzus ir Savo apaštalamams skyrė tik vieną valdžią - meilės ir tarnavimo valdžią.

Tačiau tai nereiškia, kad Jis buvo linkęs taikytis su veidmainyste ir neteisibybe. Ijodamas į Jeruzalę aidint šūksniams "Osana!", Jis parodė esąs romus taikos Karalius; atsakinėdamas į teologų klaušimus, buvo išmintageas Auklėtojas; o dabar atejo metas, kai Jis turėjo veikti kaip blogybes demaskuojantis Pranašas.

Savo kalboje Jis neminejo nei zelotų, nei sadukėjų, kurių laikas ir taip jau buvo besibaigiai. Pirmieji patys rengė sau pražūtį kursydam i karą liepsną, o antrieji tebuvo saujele turtingų klerikalų, kuriuos liaudis vis mažiau gerbė. Tikrieji Senojo Testamento Bažnyčios atstovai buvo Rašto aiškintojai, mokytojai, rabinai iš fariziejų tarpo. Jėzus neneigė ir nemenkino jų nuopelnų. Jis atvirai pareiškė, kad apaštalai sėjo į dirvą, išpurentą tikėjimo mokytojų: "Kiti pasidarbavo, o jūs išstojote į jų darbą" (Jn 4,38). Tačiau kaip tik šis Rašto aiškintojų pašaukimas ir buvo susijęs su didžiule atsakomybe, todėl jų nuodėmės padvigubėdavo.

Kristaus kaltinimai buvo tikras Mesijo teismas tiems, kurie tikėjosis įsiteikti Dievui apeigomis ir aukomis, kurie laikė save vienintele kasta, turinčia išganymo raktą.

Virš miestų, viršum religijų ir bažnyčių amžiams nuaidėjo Dievo Sūnaus žodis, duriantis kaip aštrus kalavijas:

Vargas jums, veidmainiai Rašto aiškintojai ir fariziejai!

Jūs užrakinate žmonėms Dangaus Karalystę

ir nei patys neinate, nei trokštančiu į ją patekti neleidžiate...

Jūs keliaujate per jūrą ir sausumą,

kad laimėtumėte vieną naujatikį,

O kai toks atsiranda,

jūs padarote iš jo pragaro vaiką,

dvigubai blosesni už jus pačius...

Vargas jums, veidmainiai Rašto aiškintojai ir fariziejai!

Jūs duodate dešimtinę nuo mėtų, krapų ir kmynų,

o pamirštate, kas svarbiausia Įstatyme, -

teisingumą, gailestingumą ir ištikimybę.

Reikia tai daryti ir ano neapleisti!

Aklieji vadai,

jūs iškošiate uodą,

o praryjate kupranugarį!..

Vargas jums, veidmainiai Rašto aiškintojai ir fariziejai!

Jūs valote taurės bei dubens išorę,
o viduje esate pilni gobšumo ir nesivaldymo.
Aklasai fariziejau!

Pirmiau išvalyk taurės vidų,
tai bus tikrai švari ir išorė!

Vargas jums, veidmainiai Rašto aiškintojai ir fariziejai!

Jūs panašūs į pabaltintus antkapius,
kurie iš paviršiaus gražiai atrodo,
o viduje pilni numirėlių kaulų ir visokių nešvarumų.

Taip ir jūs iš paviršiaus atrodote žmonėms teisūs,
o viduje esate pilni veidmainystės ir nedorumo.

Vargas jums, veidmainiai Rašto aiškintojai ir fariziejai!

Jūs statote pranašams antkapius,
puošiate teisiųjų paminklus ir sakote:

“Jei būtume gyvenę savo protėvių dienomis,
nebūtume kartu su jais susitepę pranašų krauju”.

Taigi jūs patys prieš save liudijate,
jog esate pranašų žudytojų vaikai.

Pripildykite gi savo tėvų saiką!

Gyatės! Angių išperos!

Kaip jūs ištūksite nuo pasmerkimo į pragarą?!

Štai kodėl Dievo Išmintis yra pasakiusi:

“Štai siunčiu pas jus pranašų, išminčių ir Rašto aiškintojų.

Vienus iš jų jūs užmušite ir nukryžiuosite,
kitus plaksite sinagogose ir persekiosite nuo miesto iki miesto,
kad ant jūsų kristų visas nekaltas kraujas,
pralietas žemėje,

pradedant teisiojo Abelio krauju

ir baigiant krauju Barachijo sūnaus Zacharijo,
kurį jūs nužudėte tarp šventovės ir aukuro”.*

Iš tiesų sakau jums: visa tai ištiks šitą kartą.*

Jézaus klausytojams iš baimės tikriausiai užgniaužė kvapą. Smūgis sutriuškino kaukę, o už jos žiojėjo dvasinė tuštuma.

Jézus apie nieką dar nebuvo taip rūsčiai kalbėjės. Jis gailėjo nudidėjelių ir paklydusiuju; vėliau Jis atleis mokiniams jų bailumą, o Petru - atsižadėjimą. Jis nepriekaištavo net Judui. Pasak Jézaus,

* Mt 23,13-36; Lk 11,42-52. Dešimtinę reikėjo duoti nuo visokio maisto, išskaitant ir prieskonius (žiūr. Maasrot, 141). “Dievo Išmintis”, matyt, yra neišlikusios apokaliptinės knygos pavadinimas. Abelis ir Zacharijas - pirmasis ir paskutinis iš Biblioje minimų nužudytų teisuolių.

“kas tartų žodį prieš Žmogaus Sūnų, tam bus atleista” (Lk 12,10). Jis negali atleisti tik vieno - fariziejiškos pamaldumo karikatūros, kuri tolygi piktožodžiavimui Šventajai Dvasiai...

Evangelijoje neparašyta, kaip mokiniai reagavo į kaltinamąjį Viešpaties kalbą, tačiau ji, matyt, sukėlė jų nerimą. Nors apaštalai ir anksčiau buvo girdėję panašių Mokytojo minčių, tačiau viena - sakyti tai Kafarnaume ir visai kas kita - čia, Jeruzalėje, kur farizieji buvo įtakingga partija. Dabar neverta tikėtis net dalinio susitai-kymo.

Tačiau ar gali būti, kad visą laiką tėstusi Mesijo ir pripažintų tautos vadų konfliktas? O gal pranašystė, kad Jeruzalė bus ateisiāncios Karalystės sostinė, yra neteisinga? Tuomet kam Jėzus atėjo į šį miestą?

Apaštalai taip norėjo tikėti, kad šventoji vieta ir Dievo Namai taps Kristaus valdos, kuriose Jis įsteigs Savo Karalystę! Juk Jis Pats išvalė Šventyklą nuo išniekintojų ir pavadino ją “Maldos namais”.

Nedrįsdami atvirai prisipažinti savo abejonių, jie ēmė kalbėti su Jėzumi apie Šventyklą. Vienas iš Dvylikos, tikėdamasis, kad Jėzus ims žavėtis grandioziniais šventovės pastatais, pasakė:

- Mokytojau, tik pažvelk, kokie akmenys ir kokie pastatai!
- Matai šiuos didžiulius pastatus? - rūsciai atsakė Jėzus. - Čia neliks akmens ant akmens, viskas bus išgriauta (Mk 13,1-2).

Apaštalai buvo sukrėsti; tokio atsakymo jie mažiausiai tikėjos. Jiems tapo aišku, kad tai nuosprendis, neatšaukiamas nuosprendis.

Prislėgti, nuščiuvę jie nusekė paskui Kristų už miesto vartų. Juos apėmė niūrios mintys, o Judo sieloje, matyt, pakilo tikras maištasis. Jau ir anksčiau jo tikėjimas Mokytoju vos ruseno, o dabar ši ziežirba visai užgeso. Žmogus, pranašaujantis Šventyklos žūtį, negali būti Mesijas! Jis žadėjo Savo mokiniams šlovę, o iš tikrujų Jis tik ižeidė Istatymo sergėtojus ir nuteikė prieš Save visą miestą. Jis arba beprotis, arba apgavikas! Anksčiau ar vėliau valdžia susidoros su Nazariečiu. Na, o kas bus jiems, Jo pasekėjams? Be abejo, ir jų nepasigailės. Reikia kuo greičiau pasirūpinti savo saugumu ir padėti aukštiesiems dvasininkams suimti Jėzų...

Tuo tarpu Kristus ēmė kilti į Alyvų kalną. Pakeliui Jis stabtelėjo ir prisėdo. Dauguma mokinį, nesulaukę Jo, nuėjo, liko tik Simonas, Andriejus ir Zebediejaus (Zebedėjaus) sūnūs.

Jėzus tylėdamas žvelgė į poiliui besiruošiantį miestą, nusidriekusį po Jo kojomis. Vakaro tyla gaubė kalvas; saulėlydžio žaros atšvaitai liepsnojo ant Šventyklos stogo, auksu žerėjo ant bokštų viršūnių; oras buvo prisodrintas jaunos lapojos ir pavasario žolynų kvapu.

Mokiniai suprato, kad Jėzus mąsto apie Jeruzalę. Jiems buvo baisu ir ilgu. Miestas, kurio kiekvienas akmuo mena išminčius ir pranašus, bausmes ir kovas, karštas maldas ir lūkesčius, - šis miestas taip ilgai laukė Išganytojo, o sulaukęs nepažino Jo!..

Galiausiai apaštalai sutrikdė tylą. Kada tai įvyks? Kada Šventykla bus nubausta? Gal iškart po to ateis Diena, kurios jie taip karštai laukė: Žmogaus Sūnus apsireikš šlovėje ir įkurs pasaulyje amžiną Mesijo Šventyklą?

Tuomet Kristus prabilo apie Pabaigą.

“Pasimokykite iš palyginimo su figmedžiu, - pasakė Jis. - Kai jo šaka suminkštėja ir sprogsta lapai, jūs žinote, jog artinasi vasara” (Mt 24,32). Taip ir Senojo Testamento pasaulio žlugimą rodys ištisa ženklų grandis. Atsiras netikrų pranašų ir mesijų, kurie daugelį suklaidins. “Girdėsite apie karus ir karų gandus. Žiūrėkite, kad neišsigastumėte, nes reikia, kad visa tai įvyktų. Bet tai dar ne galas.” Ištikimi Jėzaus pasekėjai bus žiauriai persekiojami. “Daugelis nupuls, ims vieni kitus išdavinėti ir vieni kitų nekėsti... Kadangi įsigalių neteisybę, daugelio meilė atšals” (Mt 24,6-12).

Ir galiausiai - paskutinis kraupus ženklas: “Kur bus lavonų, ten sulėks ir maitvanagiai” (Mt 24,28). Lavonas - tai pasmerktoji Jeruzalė, kuriai pristigo jėgų dvasiškai atginti, o vanagai (tiksliau, “ereliai”, nes šis žodis minimas originale) - tai Romos imperijos karinės vėliavos.

Gali būti, kad Jėzui minint roménus, prie vakarinių miesto sienų kaip tik atzygiavo Piloto būriai, kurie paprastai atvykdavo į miestą Velykoms. Tarp kareivių buvo ir tie, kurių rankos po dviejų dienų pakils kalti prie kryžiaus Žmogaus Sūnų, o galbūt kai kuriems iš jų lemta po keturių dešimties metų nubausti ir Dovskydo miestą...

“Kai matysite Jeruzalę supamą kariuomenės, - tėsė Jėzus, - žinokite, jog prisiartino jos nuniokojimas. Tuomet, kas bus Judėjoje, tebėga į kalnus” (Lk 21,20-21). Už žmonių nuodėmes Dievo apeleisto altoriaus vietoje vėl atsiras “sunaikinimo pabaisa” (Mt 24,15), kurią mini Danieliaus knyga; pagony užgrobs ir išniekins šventykłą. Jie valdys tol, kol “baigsis pagonių laikai” (Lk 21,24).

Priminsime, kad Danielio knygoje “sunaikinimo pabaisa” arba “nuoboda”, (12,11) vadinamas pagonių altorius, kurį karalius Antiochas IV liepė įrengti Jeruzalės šventykloje (1 Mak 1,54).

Senojo Testamento tvirtovės žlugimą dar spės pamatyti apaštalai bei jų amžininkai. “Iš tiesų sakau jums: nepraeis né ši karta, iki visa tai įvyks” (Mt 24,34).

Tačiau ne vien Judėja patirs didži sukrėtimą. "Netrukus po tų nelaimių dienų" (Mt 24,29) visą pasaulį sukrės audros. Kristus vaizdavo jas vartodamas apokaliptikų įvaizdžius. Ateis tamsybių, siaubo ir agonijos metas. "Tauta sukils prieš tautą ir karalystę prieš karalystę. Vietomis bus badmečių ir žemės drebėjimų... Bus baiseinybių ir didelių ženklų iš dangaus... O žemėje tautos blaškysis, gąsdinamos baisaus audringos jūros šniokštimo. Žmonės džius iš baimės, laukdami to, kas turės ištiki pasaulį, nes dangaus galybės bus sukrėstos." (Mt 24,7; Lk 21,11,25-26. Jūros bangos Biblioje yra Šetono simbolis.)

Jeruzalės žūtis téra "gimdymo skausmų pradžia", o kosminės katastrofos - tik Paskutinio Teismo ženklas. Jis ateina netikėtai. Niekas, net angelai, nežino tos dienos ir valandos. Net Dievo Sūnus, sumažinės Save, atsisakė šio žinojimo. Ir išrinktiesiems nereikia aiškintis meto ir laiko, o reikia nuolat budėti, melstis ir būti pasirengusiems atsiskaityti savo Viešpačiui. Jiems Jézaus atėjimas šlovėje - tai susitikimo džiaugsmas, galutinis susivienijimas su Viešpačiu. Išvysite "Žmogaus Sūnų, ateinantį debesyje su didžia galybe ir garbe. Kai visa tai prasidės, atsitieskite ir pakelkite galvas, nes jūsų išvadavimas arti" (Lk 21,27-28).

Kristaus pranašystė, apreikšta Alyvų kalne, - viena iš mišliniausiu Evangelijos vietų. Pirmieji krikštionys, ikvępti žydų apokaliptikos, viską aiškino paprastai: sugriuvus Jeruzalės Šventykla netrukus apsireikšiąs Jézus ir valdysiąs pasaulį. Netgi išitikinė, kad neteisingai suprato Jo žodžius, daugelis tebetikėjo veikiai ateisiant pasaulio pabaigą. Neįmanoma suskaičiuoti, kiek kartų sektantai skelbdavo artejant Paskutinį Teismą ir netgi nurodydavo jo laiką. Mistiško siaubo apimti žmonės mesdavo visus darbus, palikdavo namus, išeidavo į miškus, dykumas. Kartais eschatologinėmis nuotaikomis užsikrēsdavo beveik visa Bažnyčia.* Tačiau visuomet išspildydavo Kristaus žodis, kad paskutiniosios valandos paslaptį težino Tėvas.

Kas skatina ši šimtmečius besitęsiantį nesusipratimą?

Kai kurie egzegetai mano, kad apie artejančią pabaigą pranašavo ne Kristus, bet evangelistai, o tiksliau - ši pranašystė buvusi šaltiniuose, kuriais jie naudojosi. Kristaus žodžiai galėjė susilieti į viena

* Žiūr. 1 Tes 5,1-6. Pirmaisiais krikštionybės amžiais kilo daugybė eschatologinių sajūdžių (pvz., montanistų). Viduramžiais pasaulio pabaigos laukta 1000, 1033, 1260 metais. Daugybę nelaimių (epidemijų, karų) laikyta Pabaigos ženklu. Dėl eschatologinių motyvų atsirado anabaptistų, sentikių, adventistų, Jehovahs ir kt. bendruomenės. Keletą kartų Jézaus Antrojo atėjimo terminai buvo "skiriamū" ir XIX bei XX a.

su pasaulio pabaigos idėja. Iš tikrujų - Evangelija juk ne stenograma, atpasakojant Viešpaties žodžius tikrai galėjo turėti įtakos tai, kuo tikėta pirmosiose krikščionių bendruomenėse. Tačiau kuo rėmési šis tikėjimas? Ar vien liaudies fantazija? Ar tokiu pagrindu susiformavęs tikėjimas būtų galėjęs taip ilgai išlikti, jeigu Kristaus žodžiai nebūtu teikę jam peno? Nepamirškime, kad pradėjės mokyti Galilėjoje, Jis pirmiausia paskelbė Gerą Naujinę apie Dievo Karalystę. Išbraukti eschatologijos temą iš Jo mokymo - to jau per daug.

Kiti teologai, laikęsi nuomonės, kad Jėzus Kristus kaip žmogus galéjo ir klysti, linkę manyti, jog šiuo atveju taip ir buvę. "Jėzus, - sako jie, - gyveno artėjančios pabaigos nuotaikomis". Tačiau šis pozūris nepriimtinas krikščioniškajai pasaulėjautai, jis prieštarauja Evangelijai. Išigilinę į visą Jėzaus mokymą, matysime, kad ten numatomas ilgas laiko tarpas iki Dievo Karalystės atėjimo. Tai akiavaizdu iš jau minėtų palyginimų apie garstyčios grūdą, raugą, dirvą. Be to, ir Viešpaties kalboje ant Alyvų kalno jaučiame tolimą perspektyvą. Jo nurodyti "pagonių laikai" - visai neapibrėžtas periodas. Jeruzalės sunaikinimas ir pasaulį apémusios katastrofos pavadinatos tik "kentėjimų pradžia" (Mk 13,8). Na, o žodžius "jau arti, prieslenksčio" (Mk 13,30) veikiausiai reikia suprasti taikant pranašyčių masteli, kur tūkstantis metų paprastai vaizduojamas kaip viena diena. Tai ne žemės, o dangaus mastai.

Kristaus žodžiais, Jis apsireikš ne anksčiau nei "bus paskelbta ši Karalystės Evangelija visame pasaulyje paliudyti visoms tautoms" (Mt 24,14). Sunku patikėti, kad šiam darbui Kristus būtų skyręs vos kelis dešimtmečius. Mes žinome, kad ir dvidešimties amžių tam nepakako. Juk net vadinamosiose krikščioniškose šalyse Evangelijos esmė dažnai lieka nesuvokta.

Bet jeigu Kristus kalbėjo apie tolimą ateitį, kodėl Jis ragino mokinius budeti? Ką jie turėjo bendra su įvykiais, būsiančiais po tūkstančių metų?

Nemaža autoritetingų nūdienos tyrinėtojų mano, kad Evangelijoje pateikiama vadinamoji "īvykusi eschatologija". Tai, ką Kristus vadino "Žmogaus Sūnaus atėjimu" teisti pasaulio, yra Jo paties gyvenimas, mirtis ir prisikėlimas*. Dievo Sūnaus atėjimas iš tiesų buvo teismas, besitęsiantis amžius.

* Pirmasis šią mintį aiškiai suformulavo Čarlzas Dadas. Jis sakė: "Žmogaus Sūnaus diena - tai virš laiko iškilięs faktas. Jis susijęs su istorija, nes jo šaknys - istorijos krizė, kilusi atėjus Jėzui". (Ch. Dodd. The Parables of the Kingdom, p.81).

Šią mintį, atrodo, galima pagrįsti daugeliu Jėzaus posakių: "Aš atejau į ši pasaulį daryti teismo" (Jn 9,39), "Dabar teisiamas šitas pasaulis" (Jn 12,31). Ir vis dėlto atidžiai skaitantieji Evangelijas turėtų pripažinti, kad Kristus apie Teismą kalba *ne tik* savo tarnavimo prasme. Jo Geroji Naujiena neatsiejama nuo Senojo Testamento pranašysčių, kuriose skelbiama, kad žmonijos laukia išsipildymo metas, visiška Karalystės pergale.

Kodėl Senojo Testamento pabaiga Evangelijose siejama su Teismo diena ir istorijos pabaiga? Matyt, Kristus sąmoningai suartino šiuos įvykius, nes esama paslaptingo ryšio tarp trijų įvykių: Isikūnijimo, Šventyklos sunaikinimo ir paskutiniosios pasaulio krizės.

Išganytojo atejimas buvo "Mesijo eros" pradžia. Dievas jėjo į žmonijos gyvenimą, priartėjo prie jo taip arti, kaip niekad iki tol. Šis susitikimas ir buvo Teismas, prasidėjęs tada, kai paniekintas Mesijas, meilės ir tiesos šauklys, privertė žmones rinktis: priimti Jį ar atmesti.

Dievas jau ne sykį teisė Senojo Testamento Bažnyčią, kuriai Jis Apsireiškė. Kai žmonės atsisakydavo klausytis Jo žodžio, skelbtos per pranašus, jie netekdavo Dievo globos ir patekdavo į vergiją pagonims. Septyniasdešimtaisiais metais ši tragedija vėl turėjo pasikartoti, nes Jeruzalė "nepažino savo aplankymo meto" (Lk 19,44). Tačiau Jeruzalės likimas yra tebevykstančio Dievo Teismo pirmavaizdis; taip nutiks ir krikščioniškajam pasauliui: Romai, Aleksandrijai, Konstantinopoliui...

Naujajai Dievo tautai, priėmusiai Kristaus Sandorą, uždėta tokia pati atsakomybė, kaip ir senovės Izraeliui. Todėl ši tauta nuolat gyvens "teismo dienas", kol gėrio kova su blogiu nepasieks didžiausios įtampos, ir tada įvyks paskutinis Teismas, istorijos lūžis, protėkis, išvedantis už jos, istorijos, ribų, kai pasaulis apsivalys ir persikūnys...

Senovės žmonės neįstengė įsivaizduoti Dievo Apsireiškimo be kosminių katastrofų aureolės. Todėl ir Kristus, kaip kiti pranašai, mini krentančias iš dangaus žvaigždes, blėstančią Saulę. Tačiau šio simboliško apokaliptinio paveiksllo nereikia laikyti tiksliu įvykių aprašymu.

Iš esmės Evangelijos eschatologijai *aiškūs* Teismo ženklai nėra pagrindinis dalykas. Teismas vyksta tarsi nepastebimai. Nuo to meto, kai Dievas tapo žmogumi, teisiama kiekviena siela. Dykinėtojai ir lengvabūdžiai stoja prieš teismą netikėtai, nepasirengę - taip atsitiuko ir Jeruzalės seniūnams. Kalbėdamas apie tai, Jėzus turi galvoje ne tolimą ateitį, o šios ir kiekvienos kitos dienos darbus. "Saugokite, kad jūsų širdis nebūtų apsunkusi nuo svaigalų, girtybės ir kas-

dienių rūpesčių, kad toji diena neužkluptų jūsų netikėtai, it žabangai..." (Lk 21,34-35). Dievo artumą jaučia tik budintieji; likusieji lieka akli ir nepasirengę. "Kaip yra buvę Nojaus dienomis, ...prieš tvaną žmonės, nieko nenumanydami, valgė, gérė, vedė ir tekėjo iki pat dienos, kurią Nojus įlipo į laivą." Taip ir kitų epochų žmonės gyvena, neįtardami, kad Teisėjas - čia pat (Mt 24,37-38).

Priesaką nuolat budėti ir būti pasirengusiam atsiskaityti Viešpačiui Jėzus pakartojo keliuose palyginimuose, kuriuos papasakojo tuoju po pranašystės apie Pabaigą. Pagrindinis šių palyginimų motyvas - netikėtas Išvykusiojo sugrįžimas, atejimas. Tai buvo susiję ir su turinčiu ateiti Mesiju, ir su pasaulio Teismu, kai Jis baigs žemiskajį kelią. Kristus tarsi rengė mokinius išsiskyrimui, nes ir tam metui atejus jiems nevalia atsipalauduoti, dvasiškai apsnūsti.

"Jeigu šeimininkas žinotų, - sakė Jis, - kurią nakties valandą atėis vagis, jis budėtų ir neleistų jam įsilaužti į namus" (Mt 24,43). Reikia būti panašiam ir į tarną, kurį šeimininkas paliko tvarkyti namų. Jis bus palaimintas, jeigu vykdys nesančio šeimininko valią. "Bet jeigu anas tarnas pasakys pats sau: 'Mano šeimininkas nesuba grįžti', ir ims mušti tarnus, savo tarnybos draugus, valgyti, ūžti su girtuokliais, - to tarno šeimininkas sugriš vieną gražią dieną, kai jis nelaukia, ir tokią valandą, kurią jis nė manyti nemano. Jis žiauriai nubaus jį ir paskirs jam dalį su veidmainiais. Ten bus verksmas ir dantų griežimas" (Mt 24, 48-51; Lk 12,42-46).

Netikėtai ateinančią Dievo Karalystę Kristus palygino ir su jaunikiu, kurio sykį laukė nuotakos draugės. Paprotys liepė pasitikti jį paėmus degančius žibintus. Tačiau iš dešimties merginų tik penkios pasiėmė žibintams alyvos. Jaunikis užtruko kelyje, ir visos užsnudo. Vidurnaktį psigirdo šauksmas: "Jaunikis pareina!" Rūpestingosios išejo jo pasitikti, o kitų žibintai užgeso, nes pasibaigė alyva. Jos nuskubėjo pirkti alyvos, bet grįžusios rado duris jau uždarytatas, ir jaunikis jų neįleido (Mt 25,1-13).

Budėti - vadinas triūsti Viešpačiui. To moko ir ketvirtasis eschatologinis palyginimas. Šeimininkas, iškeliaudamas į tolimą šalį, paliko trims tarnams skirtingą talentų skaičių (talentas - piniginis vienetas, lygus maždaug 26 kg sidabro). Du tarnai pasistengė pagausinti jiems patikėtą turtą, o trečias užkasė talentą į žemę. Grįžęs šeimininkas dosniai atlygino sumaniesiems tarnams už triūsą, o netikusį tarną nubaudė (Mt 25,14-30).

Koks gi šis triūsas? Atsakymą į šį klausimą randame palyginiame apie Karalių, Žmogaus Sūnų, kuris atskiria blogus nuo gerų, kaip piemuo atskiria baltas avis nuo juodų ožių.

Ir tars Karalius stovintiems dešinėje:

“Ateikite, Mano Tėvo palaimintieji,
paveldėkite nuo pasaulio sukūrimo jums paruoštą Karalystę!
Nes Aš buvau išalkės, ir jūs Mane pavalgydinote,
buvau ištroskės, ir Mane pagirdėte,
buvau keleivis, ir Mane priglaudėte,
buvau nuogas - Mane aprengėte,
ligonis - Mane aplankėte,
kalinys - atėjote pas Mane”.

Tuomet teisieji klaus:

“Viešpatie, kada gi mes Tave matėme alkaną ir pavalgydinome,
trokštantį ir pagirdėme?

Kada gi mes matėme Tave keliaujantį ir priglaudėme
ar nuogą ir aprengėme?

Kada gi matėme Tave sergantį ar kalinį ir aplankėme?”

Ir atsakys jiems Karalius:

“Iš tiesų sakau jums,

kiek kartą tai padarėte vienam iš šitų mažiausiuju Mano brolių,
Man padarėte”.

Paskui Jis prabils į stovinčius kairėje:

“Eikite šalin nuo Manęs, prakeiktieji, į amžinają ugnį,
kuri prirengta velniniui ir jo angelams!

Nes Aš buvau išalkės, ir jūs Manęs nepavalgydinote,
buvau ištroskės, ir Manęs nepagirdėte,
buvau keleivis, ir Manęs nepriglaudėte, nuogas - neaprengėte,
ligonis ir kalinys - ir jūs Manęs neaplankėte”.

Tuomet jie atsakys:

“Viešpatie, kada gi mes Tave matėme alkaną ar ištroskusį,
ar keleivi, ar nuogą, ar lignon, ar kalinį ir Tau nepatarnavome?”

Tuomet Jis pasakys jiems:

“Iš tiesų sakau jums:

kiek kartą taip nepadarėte vienam iš šitų mažiausiuju,
nė Man nepadarėte”.

Ir eis štieji į amžinajį kentėjimą,

o teisieji į amžinajį gyvenimą” (Mt 25,32-46).

Taigi, nors pasaulis ir negali žinoti “nei dienos, nei valandos”,
tačiau kiekvienas žmogus jau šiandien stovi priešais Žmogaus Sūnų, ir kiekvienu Jis bando. Jo Karalystė jau čia, “tarp mūsų” (Lk 17,21). Nuo Dievo žaizdro mus teskiria plona pertvara. “Nežinote, - sako Kristus mokiniams, - kada grįš namų šeimininkas: ar vakare, ar vidurnaktyje, ar gaidgystėje, ar rytmety, kad, netikėtai sugrižęs, nerastų jūsų miegančių. Ką sakau jums, sakau ir visiems: BUDEKITE!” (Mk 13,35-37).

Penkioliktas skyrius

NAUJOJO TESTAMENTO

VELYKOS

Balandžio 5-osios vakaras - 7-osios naktis

Tuo metu, kai Kristus Alyvą kalne šnekučiavo su mokiniais apie paskutiniąsias dienas, Judas nusigavo į Kajafos rūmus susitikti su valdžios atstovais. Jis pasiūlė sadukėjams savo planą: sučiupti Jėzų nakčia už miesto ribų, neatkreipiant minios dėmesio. Judą, aišku, émė klausinéti apie Mokytojo bei Jo pasekėjų planus. Gali būti, jog Iskarijotas pranešé, kad Jézus, jo nuomone, rengiasi paskelbti Dievo Karalystę per Velykas. (Kristus daug kartų saké mokiniams apie kančią ir šlovę, laukiančią Jo Jeruzaléje per Velykas. Kaip matyti iš Salomés prašymo, apaštalai tikéjosi sulauksią tik Jo pergalęs. Judas galėjo pranešti Sinedriono nariams, kad Mokytojas nori per Velykas paskelbti Dievo Karalystę. Tuo galima paaiškinti, kodél hierarchai netikétai pakeitė planus Jo atžvilgiu.)

Pabūgę koks nors naujo ižūlaus poelgio, tokio, kaip prekių išvarymas iš Šventyklos, hierarchai nepraleido progos laiku užkirsti kelią į pagundą vedantiems veiksmams. Nors buvo nutarta atidéti Jézaus areštą po švenčių, bet Judo įsikišimas paskatinė Sinedrioną pakeisti ši sprendimą, juoba kad jis pasiūlė nuvesti sargybinius į nuošalią vietą, kur paprastai pasitraukdavo Jézus. Pasukęs išdaviko keliu, Iskarijotas jau negalėjo sustoti. Dabar jis panoro dar ir pasipelnyti iš savo išdavystės. "Ką man duosite?" - paklausė jis. Aukštieji kunigai išsyk sumokėjo jam už pagalbą.* Gavęs pinigų Judas tarsi niekur nieko grízo pas Mokytoją.

Ketvirtadienio ryta Jézus liepė apaštalams ruoštis *Sederui*, Ve-

* Pasak Mato (26,15), Judas gavo trisdešimt sidabriniių. Tieki kainavo vergas (Iš 21,32). Dalies teologų nuomone, aukštieji kunigai tokią sumą skyré kaip paniekos Jézui ženkla. Kitų nuomone, tai simbolinė suma, reiškianti Dievo išdavystę (žiūr. Zch 11,12-13. S.Bulgakov. Juda Iskarijot-Apostol Predatel. Put, 1932, Nr.26, p.30-31).

lykų pokyliui. Jį derėjo rengti nisano mėnesio 14 dienos vakarą, kuris tais metais išpuolė penktadienį; tačiau Viešpats žinojo apie išdavystę, žinojo, kad Jam liko mažiau nei para būti laisvam, todėl norėjo suspėti sutikti Velykas su savo mokiniais. Jis teikė ypatinės prasmės šiai paskutinėi Jo žemiškojo gyvenimo šventei.

“Trokšte troškau valgyti su jumis šią Velykų vakarienę prieš kentėdamas, - pasakė Jis. - Sakau jums, nuo šiol Aš daugiau jos nebevalgysiu, kolei ji išspildys Dievo Karalystėje”.* Apaštalai savaip suprato šiuos žodžius. Net kai išvakarėse Jis pasakė: “Jūs žinote, kad po dviejų dienų bus Velykos, ir Žmogaus Sūnus bus atiduotas nukryžiuoti”, - jie netikėjo tragiška baigtimi ir tebemanė, kad ši vakarienė yra Jo triumfo išvakarės (Mt 26,2).

- Kur paruošti Velykų vakarienę? - paklausė mokiniai.

Betanijoje būtų buvę saugiau, tačiau Jėzus nusiuntė juos į miestą pas vieną iš slaptų savo mokinių. Velykos, kaip reikalavo Įstatymas, turėjo būti švenčiamos Jeruzalėje. (Gali būti, kad namai, kuriuose buvo švenčiamos Velykos, priklausė Jono Morkaus tėvams, žiūr. Apd 12,12.)

- Eikite į miestą pas tokį žmogų, - paliepė Jis Petru ir Jonui, - ir sakykite jam: “Mokytojas sako: Mano metas jau atėjo. Pas tave valgysiu Velykų vakarienę su Savo mokiniais” (Mt 26,17-18).

Norėdamas, kad niekas netrikdytų šių brangių valandų, Jis ėmėsi atsargumo priemonių: namo šeimininko vardą žinojo tik du mokiniai. Kristus jiems nurodė, kaip jį rasti: prie miesto vartų juos pasitiks žmogus, nešinas lasočiu, ir nuves, kur reikia.

Slaptumo atmosfera ēmė kelti mokinių nerimą: du iš jų net apsiginklavę netikėto užpuolimo atvejui.

Nežinia, ar dieną iki švenčių buvo galima nusipirkti ériuką ir atliki privalomą atnašavimą. Gali būti, kad tai nebuvvo draudžiamas, nes tūkstančių tūkstančiai maldininkų norėjo atliki šias apei-

* Lk 22,15-16. “Trokšte troškau” - žydų posakis, reiškiąs aukščiausią troškimo laipsnį. Trijose pirmose Evangelijose minima, kad slaptoji Velykų vakarienė sutapo su Velykomis ir buvo Sederas, t.y. šventinis pokylis. Tačiau iš Evangelijos pagal Joną, kurios chronologija, matyt, tikslesnė, aiškėja, kad vakarienė vyko Velykų išvakarėse, nisano 13 d. Be to, ir sinoptinėse Evangelijose esama netiesioginių nurodymų, kad ketvirtadienio vakarą nebuvvo Velykų. Penktadienio ryta Simonas Kirėnietis grįžo iš lauko; kažin ar jis būtų galėjęs ten praleisti Velykų naktį (Mk 15,21). Talmude nurodoma, kad visi darbai nuteikiami jau iš vakaro (Mišna, Pesachim, IV, 5). Nej tikėtina, kad Sinedrionas būtų liepęs suimti Jėzų Sedero vakarą. Velykų dieną (iki saulėlydžio) Juozapas Arimatietis nebūtų galėjęs nupirkti to, ko reikėjo laidojimui (...) Mes žinome, kad Kristus niekuomet neatmetė visuotinai pripažintu Bažnyčios kalendoriaus... Kol kas labiausiai priimtina nuomonė, jog Kristus sąmoningai paankstino Velykų vakarienę, nes žinojo, kad Jis netrukus suims (žiūr. J.Zlatoust. Besedy na Matfeja 81,1).

gas. Kad ir kaip ten būtų, tačiau nežinomas Mokytojo draugas viskuo pasirūpino. (Pasak J.Flavijaus, I a. septintajį dešimtmetį per vienas Velykas buvo paaukota 256 500 ériukų. Nors apeigą atlikda-
vo patys maldininkai, vis vien tiek jų būtų neįmanoma atlikti, jeigu nebūtų buvę leidžiamą pradeti anksčiau.)

I pavakarę Jézus su mokiniais atejo į Jeruzalę. Pirmą kartą per šią savaitę Jis rengesi ten praleisti naktį. Šeimininkas jau jų laukė. Dide-
lis viršutinis kambarys buvo iššluotas ir nuklotas dembliais. Kaip ir derėjo, visi raugintos duonos likučiai buvo sunaikinti. Ant stalo sto-
vėjo tik molinės lėkštutės su neraugintos duonos paploteliais, qsočiai
su vynu, taurės. Ériuko, tai yra pačios "paschos" evangelistai nemini,
tačiau, jeigu ankstesnė mūsų prielaida teisinga, buvo ir šis tradicinis
patiekalas. Kiekvieną maldos lydimą pokylį žydai laikė savotiška apei-
ga. Joje dalyvaudavo tik šeimos nariai ar nedidelės brolijos - "chabu-
rot". Prie stalo per tokias vaišes sėsdavo griežtai nustatyta tvarka -
vyresniesiems tek davano garbingiausios vietas. Todėl ir apaštalai, jėjė
vidun, émė ginčytis, kas sés arčiau Mokytojo. Tačiau Jézus priminė
jiems, kad ne tik šią iškilmingą valandėlę, bet ir visuomet jie privalą
vengti garbėtroškos (Lk 22, 24-30).

Senojo Testamento pranašystėje Mesijo Karalystė neretai bū-
davo vaizduojama kaip puota (Iz 25,6; 55, 1; Pat 9,1-6; Mt 8,11). Sprendžiant iš daugelio Kristaus palyginimų, Jam šis įvaizdis buvo
brangus. Susirinkusieji prie šventinio stalo broliai simbolizavo me-
sianiską bendruomenę, kuriai Jis Pats vadovavo.

Kaip tuomet buvo įprasta, visi įsitaisė ant žemų gultų: Jonas
greta Viešpaties, Petras - priešais Jį; netoli ese buvo ir Judas.

Šventasis Didžiojo Ketvirtadienio įvykis, kuriam bus lemta gy-
vuoti Liturgijos Sakramente ir tapti Bažnyčios šerdimi, kurį vėliau
apdainuos himnai ir šlovins maldos, kurį atspindės Džoto, Dionisi-
jaus, Leonardo kūriniai, vyko nepretenzingai, paprastai. Tik Iska-
rijoto buvimas (jeigu apaštalai būtų žinoję apie jo išdavystę) būtų
galėjęs aptemdyti vakarienę. Tačiau jie kol kas nieko neįtarė.

Nors tikrasis sedero laikas buvo kitą dieną, tačiau Kristus tik-
riausiai atliko visas Velykų apeigas.* Tai buvo Jo šventė, Jo "nau-
sios Velykos", ženklinančios jau ne vienos tautos išlaisvinimą iš ver-
gijos ir išnūnijimą, o išganymo iškėlimą Dievo dovaną visam pasaulei.

Prieš vakarienę pagarbos Dievui ženklan derėjo nusiplauti ran-

* Lyginant ritualinės Velykų vakarienės aprašymą Talmude, "Berachot" ir "Pesa-
chim", su tuo, kas rašoma Evangelijose, matyti, kad laikytasi visų tradicijų. L.Buijé rašo:
"Kristus ne išrandą, o tik pritaiko jau esančią apeigą, kuri turi išlikti (L.Buijé. O Biblijí
i Evangeliji. Briusel, 1965, p.225).

kas. Po to Jėzus netikėtai pakilo ir, nusivilkęs viršutinius drabužius, persijuosė rankšluoščiu. Dvylika nušiuvo iš nuostabos. Tuo tarpu Jis įplė į ąsotį vandens ir rengési mazgoti mokiniams kojas. Rytuose tai daré tarnai, pasitinkantys svečius, keliavusius dulkétu keliu. Tačiau Kristaus bendruomenéje nebuvo ir naturéti būti tarnu. *Vergo pareigų émési Pats Viešpats.*

Nejmanoma aprašyti sumišimo, kurį sukélė Jézaus veiksmai. Kai Jis priejo prie Uolos - Petro, šis sušuko:

- Nejau Tu mazgosi man kojas!?

- Tu dabar nesupranti, ką Aš darau, bet véliau suprasi.

- Tu nemazgosi man kojų per amžius! - priešinosi Simonas Petras.

- Jei tavęs nenumazgosiu, naturési dalies su Manimi.

Petras dar labiau nusiminė.

- Viešpatie, ne tik mano kojas, bet ir rankas, ir galvą!

- Kas išsimaudęs, tam néra reikalo proustis, - atsaké Jėzus, - nebent kojas nusimazgoti, nes jis visas švarus. Ir jūs esate švarūs, deja, ne visi.*

Tą dieną tai buvo pirma užuomina, kad tarp jų yra išdavikas.

Sugrižęs į savo vietą prie stalo Jėzus pasaké: "Ar suprantate, ką jums padariau? Jūs vadinate Mane "Mokytoju" ir "Viešpačiu", ir gerai sakote, nes Aš toks ir esu. Jei tad Aš - Viešpats ir Mokytojas - numazgojau jums kojas, tai ir jūs turite vieni kitiems kojas mazgoti. Aš jums daviau pavyzdį..."

Aš tarp jūsų esu kaip tas, kuris patarnauja... Bet jūs ištvréte su Manimi Mano išbandymuose, todèl Aš jums skirių valdyti Karalystę, kaip ir Man yra ją skyręs Tévas. Mano Karalystéje jūs valgysite ir gersite už Mano stalo...**

Vyną, kaip buvo iprasta, atskiedé vandeniu ir kiekvienas, pripildęs savo taurę, sukalbėjo virš jos padékos maldą: "Palaimintas Tu, mūsų Viešpatie Dieve, Visatos Valdove, sukūrės vynmedžio šakelės vaisių". Po to išklausé Velykinės Dievą šlovinančios maldos, pasakojimo apie Išėjimą ir valgę ériuką su karčiomis žolelémis.

* Jn 13,1-11. Žodis "švarus" šiuo atveju susijęs ir su ritualiniu apsiplovimu, ir su sielos bükle. Jonas pasakoja tik apie kojų mazgojimą ir nemini Eucharistijos. Matyt, tuo metu, kai buvo rašoma IV Evangelija (10-as I a. dešimtmmetis), jau buvo savaime supranta, kad Eucharistija vyko per šią Velykų vakarienę. Jonas galéjo jos neminéti ir dèl ezoterinių sumetimų. Apie šio sakramento esmę Jn kalba kitoje vietoje. (Žiūr. 10-a šios knygos skyrių, taip pat R.Brown. New Testament Essays. New York, 1968, p.108 ir J.Giblet straipsnį leidinyje Consilium, Nr.40, 1968, gruodis.)

** Jn 13,12-15; Lk 22,27-30; Mt 26,20-30; Mk 14,20-25. Iki šiol tebesvarstoma, ar Judas dalyvavo Eucharistijoje. Tačiau daugelis duomenų netiesiogiai rodo, kad jis išėjo iki jos. Žiūr. A.Alfejev. Juda predatel. Riazan, 1915, p.52.

Stojo naktis. Svetainėje uždegė žibintus. Visi pastebėjo, kad Mokytojas apimtas gilaus liūdesio. Kai Jis ištarė psalmės žodžius: "Tas, kuris valgė Mano duoną, taikési Mane sutrypti", apaštalai suprato, kad Jam gresia nežinoma, bet reali grėsmė. Galiausiai Jézus tiesiai pasakė: "Vienas iš jūsų, valgančių su Manimi, išduos Mane" (Mk 14, 18-19). Labai susirūpinę ir išsigandę mokiniai émė žvalgytis į kitos kitą spėliodamai: "Nejaugi aš?" Judas, draskomas prieštaringų jausmų, taip pat drīso paklausti: "Nejaugi aš?..." Niekas negirdėjo, ką Viešpats jam atsakė, bet Judas suprato: jo sumanymas išaiškėjo. Tuo tarpu Jézus, kreipdamasis į likusiuosius, pasakė: "Žmogaus Sūnus, tiesa, eina savo keliu, kaip apie Jį parašyta, bet vargas tam žmogui, kuris išduos Žmogaus Sūnų. Geriau jam būtų buvę negimti" (Mt 26,24).

Petrą kankino nežinia. Neištvrės jis davė ženklą jaunajam draugui, gulėjusiam šalia Mokytojo, kad šis paklaustų, kas išdavikas. Jézus Jonui tyliai atsakė: "Tai tas, kuriam padažės paduosiu kąsnį".

Kąsnis atiteko Iskarijotui. Šis žestas puotaujant buvo laikomas palankumo ir meilės ženklu. Viešpats paskutinį sykį pabandė išgelbėti žūstančią sielą. Tačiau Judo širdis dar labiau užkietėjo. "Iejo į jį šetonas", - sako evangelistas (Jn 13,17,27). Dabar išdavikas jau nekentė savo Aukos.

"Ką darai, daryk greičiau", - tvirtai ištarė Jézus žiūrēdamas į Judą. Visi pamanė, kad Jis siuncią Judą nupirkti to, ko reikia rytdienos šventėms. Judas atsistojo ir tylėdamas išejo. Jí prariojnakties tamsa. Tiltai buvo sudeginti. Aukštieji kunigai jau laukė savo bendro.

Išėjus Judui, Petrą ir Joną apémė nerimas. Tačiau niūrus debesis, prislėgės mokinius, netrukus kiek pašviesėjo. Gali būti, kad ir Jézus pajuto palengvėjimą.

Vėl nusiplautos rankos ir taurės vėl pripildytos vyno. Kristus sukalbėjo maldą, pašventindamas priešais Jí gulinčius paplotėlius: "Palaimintas Tu, mūsų Viešpatie Dieve, Visatos Valdove, duodantis mums duonos iš žemės". Tą akimirką, kai Jis laužė duoną, apaštalai tarsi vėl pajuto gaivų Galilėjos véjelio dvelksmą. Regėjos, jie vakarieniauja ne Jeruzaleje, o Galilėjos jūros pakrantėje, kur Jézus pasotino penkis tūkstančius. Tačiau apeiga priminė ir kitką: "Tai kančios duona, kurią mūsų tévai valgė Egipto žemėje", - pakartojo Mokytojas tradicinius Sedero apeigos žodžius. Tačiau ši kartą Velykos skelbia Dievo Tarno, Mesijo kančią. Taip, kaip laužoma ši šventoji duona, taip ir Jo kūnas bus atiduotas į budelių rankas:

"Imkite - tai yra Mano kūnas, kuris už jus atiduodamas, - ištarė Kristus ir pridūrė: - Tai darykite Mano atminimui..."

Kiekvienas su pagarbiu jauduliu paémė savają Velykinio paplotėlio dalį. Vėliau stovėdami sugiedojo giesmės ("chalela") pradžią:

Šlovinkite, Viešpaties tarnai, šlovinkite Viešpaties vardą!

Tebūnie Viešpaties vardas pašlovintas

šiandien ir per amžius,

Nuo saulėtekio iki vakaro

tebūna šlovinamas Viešpaties vardas.

Aukštai virš visų tautų iškilęs Viešpats,

virš debesų Jo šlovė...

Bet štai Kristus paima į rankas "bendrą padėkos taurę", iš kurių paprastai gerdavo baigdami vakarienę.

- Pašlovinsime mūsų Dievą, - ištarė Jis.

- Tebūnie pašlovintas mūsų Dievas, Izraelio Dievas, Kareivijų Viešpats, Kurio sostą supa cherubinai, už maistą, kuriuo mus pasotino, - atsakė apaštalai tradiciniai padėkos žodžiai.

- Pašlovinsime Tą, Kurio malonė mus sotino.

- Būki pašlovintas Tu, Kieno malonė mus sotino ir Kieno malone mes gyvename...

Baigdamas maldą Jėzus tarė:

- *Ši taurė yra Naujoji Sandora Mano kraujuje. Gerkite iš jos visi, nes tai yra Mano kraujas, Sandoros kraujas, kuris už daugelį išliejamas nuodėmėms atleisti... Tai darykite Mano atminimui.*

Apaštalai iš rankų į rankas siuntė taurę ratu... (Mt 26, 22-28; Jn 13,17;27; Lk 22,19-20.)

Taip įvyko Sandoros Velykos Avinėlio kraujuje.

Jėzus neatsitiktinai išsaugojo aukos simboliką šioje apeigoje, nes visi senovės altoriai buvo šauksmas į dangų ir išreiškė troškimą bendrauti su Aukščiausiuoju; na, o paskutinioji Kristaus vakarienė susiejo ištikimuosis su Juo, įsikūnijusiu Dievo Sūnumi (Biblijos kalba "kraujas ir kūnas" - gyvos būtybės sinonimas).

Biblijoje kraujas - tai gyvybės simbolis, o gyvybė priklauso tik Kūréjui. Todėl buvo draudžiama vartoti kraują maistui... Na, o dabar Pasaulio Išganytojas Pats atiduoda Savo gyvybę, Savo kraują žmonėms.

Nuo seno Sandoros sudarymą ženklinė tikičiųjų apšlakstymas Dievui aukojamo gyvulio krauju. Visi, ant kurių krisdavo jo lašai, tapdavo dvasios giminėmis ir būdavo susiejami su Dievu. (Iš 24,3-8). Tokia buvo Velykų avinėlio aukojimo prasmė. Panašios apeigos buvo atliekamos ne tik Izraelyje, bet ir daugumoje kitų senovės tautų. Kristus aukos kraują pakeitė vynuogių šakelės syvais, vynu, išgertu per pokylį, ženklinantį dievažmogio auką, kančią ir Mesijo Išganytojo pergale.

Per Velykas minint Išejimą jo įvykiai tarsi būdavo atkeliami iš praeities į dabartį. Izraelio išminčiai aiškino, kad *kiekvienos* Velykos yra vis pasikartojantis išlaisvinimas iš vergijos (Pesachim, X,5).

Ir Naujojo Testamento Eucharistija taip pat reiškia dalyvavimą išganyme, Kristaus dovanotame žmonėms, Viešpaties buvimą su mylinčiais Jį. "Kada tik valgote šitą duoną ir geriate iš šitos taurės, jūs skelbiate Viešpaties mirtį, kol Jis ateis", - vėliau pasakys apaštalas Paulius (1 Kor 11,26).

Laikas įveiktas. Lieka tik Įsikūnijimo paslaptis. Dievo, atėjusio į ši pasaulį, artumas...

Tik gilius Eucharistijos šaknys Senojo Testamento tradiciniam kulte padėjo apaštalams išgyventi ją tą didžiąją naktį kaip šventą vyksmą, kaip sakramentą. Nors jie dar neįstengė išreikšti to žodžiai, tačiau Viešpaties ir tarpusavio artumo pilnatvė tapo jiems realybė.

"Vaikeliai, - pasakė Jėzus, - Aš jau nebeilgai būsiu su jumis... Aš jums duodu naują įsakymą, kad jūs vienas kitą mylētumėte: kaip Aš jus mylējau, kad ir jūs taip mylētumėte vienas kitą! Iš to visi pažins, kad esate Mano mokiniai, jei mylēsite vieni kitus" (Jn 13,33-38).

Tai skambėjo kaip atsisveikinimas. Apaštalai nusiminė. Jie ilgai nedrīso klausinėti, tačiau šiandien, per Sederą, pats Įstatymas liepia klausti (Pesachim, X,4). Pirmasis įsidrąsino Petras:

- Kur eini, Viešpatie?
- Kur Aš einu, tu *dabar* negali Manęs palydėti, bet vėliau palydési.
- Viešpatie, kodėl gi negaliu dabar Tavęs lydėti?
- Simonai, Simonai! Štai šétonas pareikalavo persijoti jus tarsi kviečius. Bet Aš meldžiuosi už tame, kad tavasis tikėjimas nesusvyruotų. O tu sugrižęs stiprink brolius! (Lk 22,31-33.)
- Viešpatie, - karštai, kaip buvo prates, sušuko Petras, - aš pasiruošęs kartu su Tavimi eiti ir į kalejimą, ir į mirtį! Aš ir gyvybę už Tave guldysiu!
- Tu guldysi už Mane gyvybę? - liūdnai atsiliepė Jėzus. - Iš tiesų, iš tiesų sakau tau: dar gaidžiams nepragydus, tu tris kartus Manęs išsiginsi!

Kiti mokiniai taip pat klausinėjo. Jėzus atsakė į visų klausimus. Jis guodė Savo sutrikusius draugus: "Tegul neišsigąsta jūsų širdys! Tikite Dievą - tikėkite ir Mane! Mano Tėvo namuose daug buveinių. Jeigu taip nebūtų, argi būčiau pasakęs: 'Einu jums vietas paruošti!'? Kai nuėjės paruošiu, vėl sugrišiu ir jus pas Save pasiimsiu, kad jūs būtumėte ten, kur ir Aš. Kur Aš einu, jūs žinote kelią".

- Viešpatie, mes nežinome, kur Tu eini, - pasakė Tomas, - tai kaipgi žinosime kelią?
- Aš esu kelias, tiesa ir gyvenimas. Niekas nenuėina pas Tėvą kitaip, kaip tik per Mane. Jeigu pažinote Mane, tai pažinsite ir Ma-

no Tėvą. Jau dabar Jį pažištate ir esate matę.

- Viešpatie, parodyk Tėvą, ir bus mums gana, - pasakė Pilypas.

- Jau tiek laiko esu su jumis, ir tu, Pilypai, vis dar Manęs nepažišt! *Kas yra matęs Mane, yra matęs Tėvą!*.. Tikėkite Manimi, kad Aš esu Tėve, ir Tėvas Manyje... Jei Mane mylite, - Jūs laikysitės Mano įsakymų; Aš paprašysiu Tėvą, ir Jis duos jums kitą Globėją, Kuris liktų su jumis per amžius, - Tiesos Dvasią, kurios pasaulis neįstengia priimti, nes Jos nemato ir nepažista. O jūs Ją pažištate, nes Ji yra pas jus ir bus jumyse. Nepaliksiu jūsų našlaičiais - ateisiu pas jus. Dar valandėlė, ir pasaulis Manęs nebematus. O jūs Mane matysite, nes Aš gyvenu, ir jūs gyvensite (Jn 14,1-19).

Judas (Tomas) paklausė:

- Viešpatie, kas atsitiko, jog ketini apsireikšti mums, o ne pasauliui?

- Jei kas Mane myli, laikysis Mano žodžio, ir Mano Tėvas jį mylės; Mes pas jį ateisime ir apsigyvensime. Kas Manęs nemyli, Mano žodžių nelaiko. O žodis, kurį girdite, ne Mano, bet Tėvo, Kuris yra Mane siuntės. Aš jums tai pasakiau, būdamas pas jus, o Globėjas - Šventoji Dvasia, kurį Mano vardu Tėvas atsius, - Jis išmokys jus visko ir viską primins, ką esu jums pasakės (Jn 14,22-26).

Iš tikrujų, visa Mokytojo žodžių gelmė jiems atsivérė daug vėliau. Jis žinojo, kad apaštalai Jį supranta tik širdimi, kad jų protuose - sumaištis, o valia svyruoja. Jis norėjo juos parengti. Atėjo kiti laikai, priešakyje - kova ir pagundos.

- Ar jums ko nors trūko, kai Aš jus buvau išsiuntęs be piniginės, be krepšio ir be kurpių? - paklausė Jis.

- Niekо netrūko, - pripažino mokiniai.

- Dabar, kas turi piniginę, tepasiima ją, taip pat ir krepšį, o kas neturi kalavijo, teparduoda apsiaustą ir tenusiperka.

- Viešpatie, štai čia pora kalavijų... (Lk 22,35-38).

- Gana! - nutraukė Jis, matydamas, kad šie nesupranta. - Jau nebedaug su jumis kalbésiu, nes ateina šio pasaulio kunigaikštis, nors jis neturi Man galios... Kelkitės, eikime iš čia! (Jn 14,30-31.)

Giedodami psalmę jie išėjo iš namų ir miegančio miesto gatvėmis nuėjo vartų link.

“Šią naktį jūs visi Manimi pasipiktinsite, - pasakė eidamas Jėzus, - nes parašyta: ‘Ištiksiu piemenį, ir avių kaimenė išsisklaidys’. O kai prisikelsiu, Aš nueisiu pirma jūsų į Galiléją”.

Petras vis tvirtino:

- Jei net visi Tavimi pasipiktintų, aš niekuomet nepasipiktinsiu!

Apie ištikimybę Mokytojui tą patį kalbėjo ir kiti mokiniai (Mt 26, 31-35).

Šešioliktas skyrius

GETSEMANES SODE

Balandžio 6-7 naktis

Velykų naktį derėjo likti namuose, tačiau Jėzus pažeidė šią taisykę, matyt, rūpindamas mokiniais. Svetainėje juos būtų galėję suimti kartu su Juo. Gali būti, kad Judas iš pradžių įsitikino, ar namai ištuštėjo, ir tik po to nuvedė sargybinius į nuošalų sodą už Kedrono slėnio, kur Mokytojas su Dvylika dažnai atsiskirdavo.

Pakeliui Jėzus tėsė pokalbi su mokiniais. Jis paaiškino jiems Taurės sakramento esmę - visi gėrusieji iš jos tapo viena. "Aš esu tikrasis vynmedis, - aiškino Viešpats, - o Mano Tėvas - vynininkas. Kiekvieną Mano šakelę, neduodančią vaisiaus, Jis išpjauna, o kiekvieną vaisingą šakelę apvalo, kad ji duotų dar daugiau vaisių... Kaip šakelę negali duoti vaisiaus pati iš savęs, nepasilikdama vynmedyje, taip ir jūs bevaisiai, nepasilikdami Manye. Aš esu vynmedis, o jūs šakelės" (Jn 15,1-5).

Jėzus kalbėjo apie Dvasią - Globėją ir Guodėją. Kai Žmogaus Sūnaus nebebus greta, šios Dvasios galia atmainys apaštalus. "Dar daugel jums turėčiau kalbėti, bet dabar jūs negalite pakelti. Kai at-eis toji Tiesos Dvasia, jus Ji ves į tiesos pilnatvę" (Jn 16,8-13).

Bažnyčiai, kaip ir Kristui, teks patirti kančios krikštą ir išgerti skausmo taurę. Tačiau išsiskyrimas netruks ilgai. Mokiniai neturėtų liūdėti išsiskirdami su Kristumi. Jis netrukus grįš. "Iš tiesų, iš tiesų sakau jums: jūs verksite ir vaitosite, o pasaulis džiūgaus. Jūs liūdésite, bet jūsų liūdesys pavirs džiaugsmu. Gimdydama moteris būna prislėgta, nes atėjo jos valanda, bet kūdikiui gimus, ji kančią užmiršta iš džiaugsmo, kad gimė pasaulliu žmogus. Taip ir jūs dabar nusiminė, bet Aš jus vėl pamatysi; tada jūsų širdys džiūgaus ir jūsų džiaugsmo niekas iš jūsų nebeatims. Tą dieną jūs Mane nieko neklausinésite" (Jn 16,20-23).

Mesijo pasiuntiniai išrinkti didžiam tarnavimui, ir Jis atves juos į Tėvo Karalystę. "Patsai Tėvas jus myli, nes jūs Mane pamilote ir įtikėjote, jog Aš esu iš Dievo atėjės. Išėjau iš Tėvo ir atėjau į pasaulį. Vėl palieku pasaulį ir grįžtu pas Tėvą" (Jn 16,27-28).

Jie pamanė, kad pagaliau pradeda praregėti:

- Štai dabar Tu aiškiai kalbi ir nebesakai jokių palyginimų. Mes

dabar matome, kad Tu viską žinai ir nereikia Tave klausinėti (t.y. tikrinti abejojant išmintimi). Todėl mes ir tikime, kad Tu esi išėjęs iš Dievo.

- Pagaliau tikite? - tarė Jėzus. - Štai ateina valanda, - ir net yra atėjusi, - kai jūs išsisklaidysite kas sau ir paliksite Mane vieną. Tačiau Aš ne vienas, nes su Manimi yra Tėvas.

Jis nepriekaištavo mokiniams. Priešingai, norėjo įkvėpti jiems ištvermės. "Pasaulyje jūsų priespauda laukia, bet jūs būkite drąsūs: Aš nugalėjau pasaulį!" (Jn 16,29-33.)

Jiems einant pro Šventyklą Jėzus stabtelėjo. Masyvūs tvirtovės ir šventovės mūrai stūksojo nakties tyloje. Rytą čia bus meldžiamasi, ir tūkstančiai žmonių atnašaus Velykų avinelius. Tačiau miegantis miestas neįtarė, kad prie Dievo namų sienų šią naktį meldėsi Aukščiausiasis Visatos Kunigas ir Išganytojas, lydimas vienuoliukos nedrašių galilėjiečių. "Ne tik už juos Aš meldžiu, - kalbėjo Jis, pakėlęs akis į žvaigždétą dangą, - bet ir už tuos, kurie per jų žodį Mane įtikės: tegul visi bus viena! Kaip Tu, Tėve, Manyje ir Aš Tavyje, tegul ir jie bus viena Mumyse, kad pasaulis įtikėtų, jog Tu esi Mane siuntės" (Jn 17,20-21). Būsimosios Kristaus Bažnyčios Šventyklą nušvietė dieviškosios Trejybės spinduliai...

Jeruzalėje iki šiol išlikę nudilę senoviniai akmeniniai laipteliai. Gali būti, jog jais ir leidosi Jėzus, eidamas iš miesto į Alyvų kalną. Perėjės Kedrono slėnį, Jis nepasuko į Betaniją, o panoro pasilikti Getsemanėje. Tai buvo nedidelė privati, sieną apjuosta valda, kur augo alyvmedžių giraitė (žydu kalba "Gat-semanim" reiškia aliejaus spaustuvą; matyt, jis ten buvo spaudžiamas).

Mėnulio pilnatis sidabru nužėrė medžių lapus, kreivais medžių kamienais raibuliavo šešeliai. Niekas netrikdė šios vėsios pavasario nakties tylos. Mokiniai įėjo pro aptvarą į vidų ir ėmė taisytis poilsio. "Pasėdėkite čia, kol Aš ten nuėjės melsiuos", - pasakė Jėzus rodydamas į sodo gilumą (Mt 26,36).

Petras, Jokūbas ir Jonas, kuriuos Jis pasiėmė kartu, negalėjo ne pastebėti, kad Mokytojas staiga persimainė. Ką tik Jis buvo kupinas jėgų ir giedros ramybės, o dabar visa Jo išorė bylojo apie beribę kančią: "Mano siela mirtinai nuliūdusi, - ištarė Jis. - Likite čia ir pabudėkite kartu su Manimi". Pirmą kartą apaštalai pajuto, kad Jam reikia žmogiškos paramos, tačiau neįstengė išpildyti Jėzaus prašymo. Juos sukaustė nevalingas snaudulys - taip kartais esti apėmus stipriam nerimui (Mt 26,36-46; Mk 14,32-42; Lk 22,40-46; Jn 18,1-11).

Kristus paėjo toliau ir, parpuolęs kniūpščias, ēmė karštai melsitis. Mokiniai buvo netoliese, "maždaug per akmens metimą", sako Evangelija, todėl iki apaštalų atsklisdavo kai kurie Jėzaus tariami žodžiai. "Aba, Tėve, - girdėjo jie pusiau pro miegus, - Tau viskas

įmanoma. Atitolink nuo Manęs šitą taurę! Tačiau tebūnie ne kaip Aš noriu, bet kaip Tu..."

Jis meldėsi. Apaštalai miegojo.

O Jeruzalės gatvėmis jau aidėjo sargybinių žingsniai...

Ką išgyveno sielvarto apimtas Žmogaus Sūnus, parkritęs ant šaltos žemės? Ar tai buvo tik savaimė suprantama kankinimų ir mirties baimė? Tačiau ją įveikdavo ir kur kas silpnesni. Kodėl tad susvyravo Tas, Kuris taps milijonų ramsčiu?..

Mums neduota prasiskverbti į mirtinos kančios gelmes, kurios nebylus liudytojas buvo senas alyvmedžių sodas. Tačiau tie, kuriems Jėzus apsireiškė meilėje ir tikėjime, žino tai, kas svarbiausia: Jis kentėjo už mus. Jis prisiémė per visus amžius susikaupusį skausmą ir prakeiksmus, visą žmogaus nuodėmių tamsą; Jis patyrė visą gyvenimo be Dievo siaubą ir pragarą. Ji apgaubė visiškos nevilties naktis; Kristus Savo valia leidosi į prarą tam, kad, pasiekęs jos dugną, išvestų mus iš ten į neblestančią šviesą...

Kokie vaizdai iškilo prieš Jo dvasios akis? Ateities įvykiai? Persekiojimai, karai, prievara? Jo pasekėjų išdavystės, jų nedékingumas ir mažatikystė, kietasisiškumas ir fariziejiškumas? Tai buvo didesnės pagundos nei tos, kurias Jam teko patirti dykumoje. Dar niekuomet žmogiškoji Kristaus sąmonė taip stipriai nesipriešino Jo laukiančiam kryžiui, kaip tą maldos Getsemanės sode valandą. Todėl Jis ir praše mylimų mokinių nepalikti Jo.

"Simonai, tu miegi? - bandė žadinti Simoną Petrą. - Neištengei nė vienos valandos pabudėti?" Šis pabandė atsikelti, pamatė kančios kupiną Mokytojo veidą, nusėtą kraujo lašus primenančiu prakaitu, tačiau snaudulys vėl lenkė galvą žemyn. Kitos jo pastangos išsibudinti taip pat buvo bevaisės.

Taip kentėjo Jėzus visų aplieistas, o tamsybės, užgulusios Jį, vis tirštejo. Evangelistas Lukaš sako, kad tik angelas Jį stiprino. Vadinasi, nesulaukęs paramos Žemėje, Jis sulaukė jos iš Dangaus.

Galiausiai Jėzus pakilo. Meilė Tėvui paėmė viršų ir sutvirtino Jo žmogiškosios ir dieviškosios valios darną.

Dabar Jam terūpėjo apaštalai. Priėjės Jis privertė juos pabusti: "Kodėl miegate? Kelkitės ir melskitės, kad nepakliūtumėte į pagundą!.. Eime! Štai Mano išdavėjas čia pat". Jie pakilo ir nustebė dairési aplink.

Tuo metu sodą nušvietė žibintai ir fakelai, pasigirdo triukšmas ir žmonių balsai. Prie įėjimo pasirodė minia žmonių. Priekyje éjo roménų tribūnas su kareiviais, už jų - ginkluoti šventyklos sargybiniai (Mt 26,46-56; Mk 14,43-50; Lk 22,47-53; Jn 18,3-11).

Jėzus žengė jų link:

- Ko ieškote? - paklausė Jis.

Kristaus kryžiaus kelias.

Medžio raižinys (XVIII a.).

- Jézaus Nazariečio!

- Aš esu, - atsakė Jézus šventaja Dievo vardo formule.

Žydu sargybiniai, išgirdę ją, atšoko į šalį. O Jis tarė:

- Jei Manęs ieškote, tai leiskite štiems pasišalinti.

Tuo tarpu Judas prasispraudė į priekį. Jis žadėjo duoti ženklą, kad areštuojant sode, naktį, neivyktų klaida:

- Sveikas, Rabi! - tarė jis, bučiuodamas Mokytoją.

- Bičiuli, štai ko tu atėjai! - ištarė Jézus. - Pabučiavimu tu išduodi Žmogaus Sūnų?

Sargybiniai tučtuoja apsupo Kristų.

- Viešpatie, gal kirsti kalaviju? - paklausė Petras ir, nelaukdamas atsakymo, puolė vieną iš tų, kurie ėmė rišti Mokytoją. Smūgis buvo netaiklus. Žvejas tik nukirto ausį vyriausiojo kunigo tarnui. Be abejo, apaštalą būtų išsyk suėmę, tačiau visų dėmesys buvo nukreiptas į Kristų.

“Liaukitės! Gana! - sudraudė Jis apaštalus. - Nejaugi Aš negerisiu tos taurės, kurią Tévas Man yra davės?!“ Jis pasisuko į sargybinius: “Ar Aš koks plėšikas, kad išėjote prieš Mane su kalavijais ir vėzdais?! Kai būdavau kasdien su jumis Šventykloje, jūs nepakéléte prieš Mane rankos. Taip! Dabar atėjo jūsų valanda, tamasybių siautėjimas”.

Gali būti, kad mokiniai tą akimirką laukė stebuklo, tačiau stebuklo nebuvvo. Šiurkščios rankos rišo Jézų virvėmis...

Judas, bijodamas, kad triukšmas nepritrauktų nereikalingų liudytøjų ir nesukeltų piktinimosi, skubino karius: “Suimkite Jį ir sergedami veskite!” Po to bandyta sulaikyti ir likusius, bet jie, pasinaudojė tamša ir sumaištini, išsibėgiojo.

Vedant Jézų iš sodo, regis, buvo ramu. Priešams puikiai pasisekę įvykdyti savo sumanymą. Tačiau netikėtai pasirodė kažkoks jaunuolis. Jis sekė iš paskos, susisupės į drobulę. Sargybiniai, pamanę, kad tai vienas iš mokinių, sučiupo jį, tačiau jis išsprūdo ir, palikęs drobulę, nubėgo nuogas. Matyt, jis buvo ką tik pakilęs iš patalo. Gal tas jaunuolis buvo būsimasis evangelistas Jonas Morkus? Tik jis ir užsimena apie šį epizodą.

Pasak slaviškosios Juozapo Flavijaus “Žydu karo” versijos, sumiant Jézų, žuvo daugybė žmonių (IX,3). Gal netoli ese būta galilėjiečių, mėginusių išlaisvinti Mokytoją? Tačiau Evangelijose tiesiai pasakyta, kad suėmus Jézų, visi Jo draugai išsislapstė. Pamatę išvedamą Mokytoją, kuris nuolankiai éjo nesipriehindamas, jie puolė į paniką ir pamiršo pažadus eiti su Juo mirti. Tik Petras ir Jonas, atsigavę po pirmojo sukrētimo, išdriso per saugų nuotolių sekti paskui sargybą.

Ketvirtoji dalis

PER KANČIAS
IR MIRTĮ -
I AMŽINĄJA ŠLOVĘ.

Pieta, fragmentas (XIX a. pabaiga).

Septynioliktas skyrius

SADUKÉJŲ TRIBUNOLAS

Balandžio 7-osios naktis ir rytas

Praéjo penkiolika metų nuo to laiko, kai roménai nušalino vyriausiąjį kunigą Ananiją ben Šetą; nepaisant to, valdžia faktiškai liko jo rankose. Jo sūnūs ir giminės paeiliui užimdavo tautinės žydų valdžios Judėjoje vadovo postą. Ano žentas Kajafas taip pat buvo uošvio statytinis. Įtakinga sadukéjų grupuotė paklusdavo tik prokuratoriui.

Liaudis nemėgo Ano. Aukštieji kunigai iš viso nelabai mėgti. Šie savo ruožtu įtariai stebėjo kiekvieną opozicijos žingsnį. Jézaus pasirodymą mieste ir maldininkų entuziazmą sadukéjai laikė neramumų, kuriuos reikia užgniaužti užuomazgoje, pradžia. Regis, paprasčiausia būtų buvę pranešti Pilotui apie naują mesijinę sektą ir leisti jam susidoroti su Galiléjiečiu. Tačiau Anas, matyt, bijojo paleisti iš rankų vadžias ir norėjo veikti užtikrintai, iš anksto surinkęs visus įkalčius. Kad Jézaus suėmimas neatrodytų kaip savivalė, apie tai buvo pranešta Pilotui, ir šis nusiuntė būrį savo karių talkinti Sventyklos sargybiniams. (Pasak Jn 18,12, i Getsemanę buvo nusiusta karininko vadovaujama kohorta. Iš to galima spręsti, kad areštas buvo suderintas su Pilotu.) Šių priemonių valdžia ēmësi baimindamasi, kad Nazariečio šalininkai priešinsis.

Arešto naktį Anas, matyt, nesumerkė akių laukdamas, kuo baigsis jo sumanyti veiksmai. Tik sargybai atvedus surištą Kalinį, jis nusiramino.

Iki šiol sadukéjai nelabai domėjosi pačiu Jézaus mokymu. Iš farizejų jie buvo girdėję, kad Jis pažeidė kai kuriuos religinius papročius, tačiau dėl to nebuvo prasmės vesti Jį pas prokuratorių. Todėl Anas ēmë klausinéti Jézų "apie Jo mokinius bei mokslą" (Jn 18,19). Senajam žyniui rūpéjo sužinoti apie tai detaliau, kad būtų galima pagreittinti tardymą ir baigtį jį dar iki Velykų religinių iškilmų.

- Aš viešai kalbējau pasauliui, - atsakė Jézus. - Aš visuomet mokiau sinagogose ir Sventykloje, kur susirenka visi žydai, ir nieko nesu kalbėjęs slapčia. Kam tad Mane klausinéji? Teiraukis tū, kurie girdéjo, ką esu kalbėjęs. Jie žino, ką esu jiems sakęs.

Greta stovėjės tarnas smogé Jézui per veidą:

- Šitaip Tu atsakai vyriausiajam kunigui?!

- Jei pasakiau netiesą, įrodyk, kad tai netiesa, o jei tiesa, - kam Mane muši? (Jn 18,20-23.)

Anas žinojo papročius, žinojo, kad tardyti galima tik viešai, todėl atidėjo bylą iki ryto, kai bus galima sušaukti Kajafo vadovaujamą Sinedrioną. (Kristų iš pradžių atvedė pas Aną - taip nurodo Jn; tačiau kitose Evangelijose minimi du tardymai, ir vienas iš jų vyko Sinedriono būstineje - Mt 26,57-68; 27,1-2; Mk 14,53-65; 15,1; Lk 22,54-71; 23,1)

Likusiąją nakties dalį Jėzus kentėjo nuo vyriausiojo kunigo tarnų patyčių. Jam spjaudė į veidą ir, uždengę akis, smaginosi mušdami Jį ir klausinėdami: pranašauk, kas Tave užgavo!..

Tuo tarpu Petras ir Jonas pasiekė vyriausiojo kunigo namus. Joną čia pažinojo, tai jis paprašė, kad ir Petrą kartu su juo įleistų į kiemą. Ten kūrenosi ugnis, prie jos šildydamiesi sėdėjo tarnai. Sužvarbės Petras taip pat prisėdo šalia. Viena durininkė itariai įsistebiliijo į jo veidą.

- Ir tu buvai su šituo Nazarėnu, su Jėzumi, - staiga pasakė ji.

- Nei aš žinau, nei suprantu, ką tu sakai, - sumurmėjo Petras ir perėjo į kitą vietą. (Apie Petro išsigynimą pasakojama visose keturiose Evangelijose. Iš to galima spręsti, kad Anas tardė Jėzų tuose pačiuose rūmuose, kur vyko Sinedriono teismas. Mt 26,69-75; Mk 14,66-72; Lk 22,54-62; Jn 18,15-27.)

Išaušo rytas. Miestas budo. Kajafas sukvietai Mažaji Sinedrioną, į kurį įėjo dvidešimt trys žmonės (Didijų Sinedrioną sudarė 70 narių. Romos laikais valdžia buvo sadukėjų rankose. Mažaji Sinedrioną kviesdavo ypatingais atvejais, žiūr. Sanchedrin, 1,1-16). Mažojo Sinedriono nariai buvo kunigai ir seniūnai. I Didijų įsileisdavo ir fariziejų partijos atstovų, bet dabar teisėjai buvo vien sadukėjai. Todėl bergždžiai ieškoti Talmudo kodeksuose detalių, kurios padėtų geriau įsivaizduoti, kaip vyko šis procesas. Apie sadukėjų teisę tezinoma viena - pasižymėjo ypatingu žiaurumu.

Jeigu būtų dalyvavę fariziejai, neišvengiamai būtų kalbama apie šabą ir Toros komentarų. Be to, fariziejų požiūris į Jėzų nebuvo vienareikšmis, būta ir abejojančiųjų. Po metų fariziejų Tarybos vadovas Gamalielis* pasakys apie apaštalus: "Jei šis sumanymas ar ši

* Apd 5,34-39; 23,1-10. Pažymétina, kad prasidėjus Jėzaus tardymui Evangelijostoliu nebeužsimena apie fariziejus. Paskutiniškyje minimi Jn 18,3: "Judas, gavės kareivių būri ir aukštūjų kunigų bei fariziejų tarnus..." Tai gali reikšti, kad Jėzaus areštui buvo pasitelkti ne tik Šventyklos sargybiniai, bet ir asmenys, palaiantys tvarką Jeruzalės mokyklose. Gali būti, kad ir Mažajame Sinedrione buvo keli fariziejai, tačiau labiau tikėtina, kad jų ten visai nebuvo, nes tarp kaltinimų néra iprastų fariziejų kaltinimų Jėzui: atleidžias nuodėmes, nepaisas šabo, daras stebuklus (žiūr. Lk 5,21; Jn 9,16; Mt 12,24).

veikla iš žmonių, jie žlugs savaime, o jeigu jie iš Dievo, tai jūs nepajegsite jų sunaikinti. Saugokite, kad netaptumėte Dievo priešininkais!" Vėliau fariziejų partija Sinedrione atvirai ims ginti apaštalą Paulių. Tačiau visai kita atmosfera tvyrojo 30 metų balandžio 7 d. skubiai sukviestate Mažojo Sinedriono posėdyje. Visi jo nariai iš anksto buvo vieningai apsisprendę dėl Nazariečio likimo.

Matyt, tribunolas kartu norėjo išsaugoti teisėtumo regimybę ir diskredituoti Jėzų žydu akys. Jeigu Jis liktų kaltas tik Romos valdžios požiūriu, tai pelnytu Jam liaudies simpatijas.

Tardymas prasidėjo liudytojų parodymais. Tačiau čia Sinedriona ištiko nesékmę. Reikėjo, kad sutaptų bent dviejų asmenų liudijimai, tačiau šito ir neįstengė išsyk pasiekti. Matyt, skubotas areštas vis dėlto sukliudė kruopščiai parengti teismo scenarijų. Tik vieną kaltinimą nutarė laikyti įrodytu: Jėzus žadėjo "sugriauti šitą rankomis pastatytą Šventykłą". Tačiau šiu žodžių aiškiai nepakako, kad būtų galima priimti teismo nuosprendį,* o juo labiau - kreiptis į Pilotą dėl mirties bausmės Jėzui. Kajafas tikėjosi, kad Kaltinamasis gindamas nevalingai pateiks prieš Save įkalčių. Tačiau Jėzus neistarė né žodžio. Tuomet vyriausiasis kunigas išejo į salės viduri ir paklausė:

- Tu nieko neatsakai į šitų žmonių kaltinimus?

Jėzus ir toliau tylėjo.

Kajafas nebegalėjo delsti.

- Prisaikdinu Tave Gyvuoju Dievu, - sušuko jis, - kad mums pasakyti, ar Tu esi Mesijas, Slovingojo Sūnus?

- Taip, *Aš esu*, - nuskambėjo atsakymas. - Bet Aš jums sakau: nuo šiol jūs matysite Žmogaus Sūnų, sédintį Visagilio dešinėje ir ateinantį dangaus debesye!**

Tai buvo neregėtas liudijimas. Jėzus retai kada taip atvirai kalbėjo apie Save kaip Mesiją. Jis tai slėpė net tuomet, kai liaudis buvo benorinti paskelbti Jį karaliumi. Tačiau dabar, šią baisią akimirką, surištas, paniekintas, įzeidinėjamas, būdamas melagingo teismo auka, Jis atvirai skelbia nežemišką Žmogaus Sūnaus šlovę; išgananti kančia iškels Jį į Valdovo sostą...

Kajafas, kaip ir visi sadukėjai, nelabai paisė pranašyčių apie Mesiją. Be to, žmogaus ir nebuvo galima kaltinti tik tuo, kad jis skelbiasi esas Mesijas. Tačiau pretekstas nuosprendžiui buvo: teisiamasis išta-

* Šventyklos sugriovimą skelbė ir kiti pranašai. Esénai taip pat tikėjo, kad Dievas vietoj esamos Šventyklos įrengs naują (žiūr. Teksty Kumranas, t.I, p.393).

** Matyt, šie Kristaus žodžiai reiškia ne antrajį atėjimą, o Mesijo apsireiškimą pauliui, kaip rašo pranašas Danielius (7,13).

rė švenčiausiajį Viešpaties vardą "Aš esu". O kas Jis toks? Niekam nežinomas prasčiokas, maištininkas, burnojantis prieš Šventyklą, nepaisas Įstatymo. Ir Jis dar drīsta pretenduoti į dievišką valdžią! Ar tai ne pasityčiojimas iš šventų tautos lūkesčių?

- Tai Tu esi Dievo Sūnus? - paklausė Kajafas.
- Taip yra, kaip sakai.

Vadinti Mesiją Dievo Sūnumi nebuvo draudžiamą, tačiau vyriausiajam kunigui šių žodžių pakako, kad apkaltintų Jésu.* Persiplėšęs drabužius, kaip buvo iprasta daryti sužinojus liūdną žinią ar girdint piktžodžiavimą, Kajafas sušuko veidmainingai dēdamasis pasibaisėjės:

- Kam dar mums liudytojai?! Girdėjote piktžodžiavimą. Kaip jums regis?

- Vertas mirties! - nutarė Sinedriono nariai.

Taip sadukėjų kaltinimai buvo įsprausi į paragrafus apie piktžodžiavimą. Nusikaltėli derėjo užmušti akmenimis, tačiau aukštessniųjų kunigų taryba neturėjo teisės bausti mirtimi. Beliko perduoti Jésu į Piloto rankas, kad Jis nuteistų pagal Romos įstatymus.

Petras visą ši laiką išbuvo kieme. Tačiau jis bergždžiai tikėjos likti šešelyje; ji pažino tarnas, kuris buvo tarp atėju sių į Getsemanės sodą.

- Argi aš nemačiau tavęs sode kartu su Juo?

- Tikrai tu vienas iš jų, - patvirtino stovintieji greta, - nes ir tavo tarmė tave išduoda: juk tu irgi galilėjietis?

Simoną Petrą užvaldė paniška baimė. Jis émė prisiekinéti ir dievagotis: "Aš nepažistu to žmogaus". O viršuje atvira galerija kaip tik vedé Jésu. Jis pažvelgė į Petrą, jų žvilgsniai susitiko. Apaštalą persmelkė gėda ir skausmas. Vos sulaikydamas raudą jis išbėgo į gatvę...

Tarp žmonių, laukiančių prie vartų, buvo dar vienas iš Dvylikos. Ką jis jautė, pamatęs savo rankų darbą? Viskas buvo baigtą. Šaltas parsidavėlio įtūžis išblėso, Judą pagavo nuoširdus gailestis. Nors jis ir

* Né vieno iš šios epochos tariamu mesiju žydai neteisė, o Bar-Kochbą (maždaug 130 m.) mesiju pripažino net žymus rabinas Akibas. Ryšium su tuo kyla klausimas: kuo remiantis buvo nuteistas Jésus Kristus? Sprendžiant iš Evangelijos, Jis apkaltino ne už tai, kad Jis pasiskelbė esąs Mesijas, o už tai, kad Jis - Dievo Sūnus (Jn 19,7). Ši titulą žydai galėjo suprasti dvejopai: taip galėjo vadintis karalius arba antgamtiškos prigimties Mesijas (apie tai žiūr. 10 skyriaus tekstą). Pirmoji reikšmė dar nebuvo pagrindas laikyti šio titulo savinimąsi nusikaltimu, tačiau, Sinedriono nuomone, apsišaukėlis mokytojas negalėjo pretenduoti į mesijo vaidmenį. Kita "Dievo Sūnaus" prasmė jau davė galimybę teigti, kad čia esama religinio nusikaltimo. Nors žydų teisėje nebuvo tokį precedentą, bet Kajafas visą kaltinimą grindė Jésaus žodžiais, kuriais Jis prisipažino esąs Dievo Sūnus. Priešiškumo atmosferoje šitõ pakako. Juk viskas buvo iš anksto nuspręsta, ir tą nisanuo 14 d. ryta vyko ne objektyvus teismas, o juridinė žmogžudystė.

jautėsi apviltas, tačiau ar Jézus nusipelnė Jo laukiančių kankinimų? Ar Jis nusipelnė mirties? Gali būti, jog Judas slapta tikėjosi, kad šalininkai išvaduos Kristą ar Jis Pats stebuklingai išsprūs iš priešų rankų. Tačiau nieko panašaus neįvyko. Buvęs mokinys iš tarnų galėjo sužinti nuosprendį, be to, jis galėjo matyti, kaip surištą Mokytoją vedė į prokuratoriaus būstinę. Negalėdamas kęsti šio vaizdo, Judas nuėjo pas davusius jam pinigų, norėdamas grąžinti juos atgal.

- Nusidėjau išduodamas nekaltą kraują, - pareiškė jis.

Tačiau jam buvo abejingai atsakytas:

- Kas mums darbo?! Tu žinokis!

Nusviedęs pinigus Šventykloje, Judas pasikorė. (Kol kas sunku suderinti tai, kas rašoma Mt 27,3-9 ir Apd 1,16-20. Gali būti, kad Naujajame Testamente atpasakotos tik kalbos apie Judo baigtį, kurios sklido Jeruzalėje.)

Aštuonioliktas skyrius PROKURATORIAUS TEISMAS Balandžio 7

Laikinają Poncijaus Piloto rezidenciją, pretoriją, supo storos sienos, tačiau tvirtovės vidus buvo įrengtas taip, kaip ir dera karaliaus rūmams. Ten buvo erdvios galerijos, menės, prabangiai išpuoštos priėmimo salės. Brangūs indai bei papuošalai buvo likę dar iš Erodo Didžiojo laikų. Juozapas Flavijus, lankėsis ten dar prieš sugriaunant rūmų kompleksą, susižavėjės apraše ši paskutinį Judėjos tirono statinį (Arch. XX, 9,1). Dabar čia įsikurdavo prokuratorius, kai reikalai versdavo jį išvykti iš Cezarejos.

Penktadienio rytą Pilotui pranešė, kad ginkluota sargyba atvedė Maištininką, kuris, jam leidus, areštuotas naktį. Liepės sergėti Jį pretorijuje, Pilotas išsikvietė kaltintojus ir liudytojus. Tačiau jam pranešė, kad šie atsisako ieiti: ižengė į pagonių namus Velykų apeigų dieną, žydai rituališkai susitepdavo. Susierzinės valdytojas buvo priverstas pats išeiti pas juos į atvirą pakylą, nuo kurios Pilotas

paprastai kreipdavosi į liaudį (Mt 27,11-31; Mk 15,2-15; Lk 23,2-25; Jn 18,28-40; 19,1-16).

Prie pakylos stovėjo aukštieji kunigai ir seniūnai, lydini minios. Nors miestelėnai buvo užsiémę šventine ruošą, aukštisieiams kungiams pasisekė surinkti dykinėjančių žioplių, kad šie šūksniais parametų jų peticiją.

- Kuo jūs kaltinate šitą Žmogų? - paklausė Pilotas.

Supratęs, kad Nazarietis, jų nuomone, skelbia neteisingą moksłią, jis tarė:

- Imkitės ir teiskite Jį pagal savo Įstatymą.

Tačiau Anas ir Kajafas buvo pasirengę tokiai įvykių eigai. Jie paaiškino prokuratoriui, kad čia esama politinio nusikaltimo, nes Jėzus "draudžia mokėti ciesoriui mokesčius. Jis tvirtina esąs Mesijas ir Karalius". Pilotas sukluso. Jo nestebino, kad aukštieji kunigai rūpinasi Romos valdžios prestižu. Išgyvenęs Judėjoje ketverius metus, jis jau žinojo, kad aukštųjų kunigų interesai sutapo su Romos interesais. Jie bijojo savo tautos. Matyt, čia tikrai būsiąs rimtas procesas.

Pilotas grįžo į pretorijų iškvosti Areštuotaji. Susirinkusieji įtemptai laukė. Laikas tarsi sustojo.

Tardymo rezultatas buvo netikėtas. Atsistojęs pakyloje, Pilotas pareiškė:

- Aš nerandu jokios šito Žmogaus kaltės.

Tai galėjo pasirodyti keista. Prokuratorius garsėjo žiaurumu, tad kodėl jis tą dieną buvo neprastai mielaširdingas? Kas įvyko pretrruju?

Piloto pokalbis su Jézumi negalėjo likti paslaptis. Jis vyko prie liudytojų - tarnų ir sargybos. Kažkas iš jų ir papasakojo detales, kurias pirmosios krikščionių kartos rūpestingai išsaugojo.

Pirmiausia valdytojas paklausė:

- Ar Tu esi žydų Karalius?

- Ar nuo savęs šito klausi? - savo ruožtu pasiteiravo Jėzus. - Ar kiti apie Mane tau pasakė?

- Bene aš žydas?! - su panieka atrėžė Pilotas. - Tavoji tauta ir aukštieji kunigai man Tave iškundė. Sakyk, ką esi padarės?

- Mano Karalystė ne iš šio pasaulio, - atsakė Jėzus. - Jei Mano Karalystė būtų iš šio pasaulio, Mano tarnai juk kovotų, kad nebūčiau atiduotas žydams. Bet Mano Karalystė ne iš čia.

Iš šių žodžių prokuratorius tesuprato viena: Kaltinamasis vis dėlto pretenduoja į kažkokią valdžią.

- Vadinas, Tu esi Karalius? - panoro patikslinti jis.

- Tu sakai, jog Aš Karalius.

Tai buvo įprasta Rytuose teigiamo atsakymo forma. Tačiau, no-

rédamas išsklaidyti neteisingą Piloto nuomonę, Jézus pridūrė:

- Aš tam esu gimus ir atejės į pasaulį, kad liudyčiau tiesą. Kas tik brangina tiesą, klauso Mano balso.

Jézaus žodžiai romėnui pasirodė beprasmiai. Kaip ir daugelis jo tėvynainių, Pilotas buvo skeptikas.

- O kas yra tiesa? - šyptelėjo jis.

Pilotas nutarė turėti reikalą su Pamokslininku, kažin ar galinčiu kelti pavoju režimui. Be to, prokuratorius visai nenorejo kištis į religinius nesutarimus, o juo labiau - nusileisti Jeruzalės intrigantams. Pakaks nuolaidžiauti šiemis barbarams! Štai puiki proga parodyti jiems, ką reiškia tikras Romos teisingumas. Jí dažnai kaltino už neteisėtus susidorojimus. Tad štai dabar jis elgsis nepriekaištingai ir parodys, kas tikrasis Jeruzalės šeimininkas.

Tačiau Sinedrionas nesirengė atsiimti skundo. Vėl pasipylė kaltinimai, buvo pateikti nauji įkalčiai. Jie rėkė, kad Jézus "savo mokslu kursto tautą visoje Judėjoje, pradedant nuo Galilėjos iki čia".

- Ar tas Vyras Galilėjietis? - paklausė Pilotas.

Jam kilo mintis jei ne atsikratyti šio teismo proceso, tai bent sužinoti kito, geriau išmanančio vietas papročius asmens nuomonę. Jis įsakė nuvesti Jézų į Chasmonėjų rūmus, kur Velykoms apsistojo Galilėjos tetrarchas.

Visus šiuos metus santykiai tarp valdytojo ir Antipo buvo įtempti. Abu jie buvo pavaldūs Sirijos legatui, tačiau Anti pas troško būti vienintelis šalies valdovas. Siūsdamas Galilėjetį pas Erodą, Judėjos valdytojas Pilotas tikėjosi dvejopos naudos: susitaikymo su priešininku, kurio intrigos jam buvo pavojingos, ir kartu nuomonės dėl šios painios bylos.

Romėno gestas paglostė tetrarcho tuštybę. Jis džiaugėsi ir proga pamatyti Nazarietį, nes gandai apie Jí kėlė Erodo nerimą ir žadino smalsumą. Ir štai pagaliau mislingasis Pranašas, kaip sako, pranokęs patį Joną, stovi priešais! Gal Jis padarys kokį ženkla, kuris paivairins nuobodžiai Jeruzalėje slenkančias dienas? Tačiau Erodui teko nusivilti. Jézus neatsakė né į vieną jo klausimą, ir jokio stebuklo iš Jo nepasisekė išreikalauti. Antipas išsyk nustojo Juo domėtis. Aukštųjų kunigų kaltinimus jis praleido negirdomis. Išsityciojės su savo kareiviais iš Jézaus, liepės pajuokai aprengti Jí klouniškais karaliaus drabužiais, nusiuntė Jézų atgal Pilotui. Tai buvo abiejų valdžios atstovų susitaikymo ženklas.

Pilotas nutarė, kad dvasininkija paprasčiausiai iš pavydo keršija populiariam Pamokslininkui, o pasmerkti Jí pagal Romos įstatymus nėra pagrindo. Jis vėl išejo į paaukštinimą ir, sėdės į teisėjo krėslą, paskelbė: "Jūs atvedėte man Šį Žmogų, kaltindami Jí liaudies kurstymu. Bet aš, Jí apklausęs jūsų akyse, neradau né vienos

Jam primetamos kaltės; taip pat ir Erodas, nes sugrąžino Jį atgal. Taigi Jis nėra padaręs nieko, kas būtų verta mirties bausmės. Aš tad Jį *nuplakdinsiu* ir paleisiu".

Šios bausmės, jo nuomone, pakako įbauginti Žmogui, Kuris Savo žodžiais pažeidė viešąjā tvarką.

Vyriausieji kunigai suprato, kad jų sumanymas žlunga. Jie ēmė audringai protestuoti. Tuo tarpu Pilotas, tikėdamasis sulauksiąs minios pritarimo, pasakė paleisiąs Jézų kad ir švenčių proga. Kalėjime nukryžiavimo bausmės laukė trys maištininkai. Vienas iš jų buvo Jézus bar-Aba (Barabas), ir ši kalinj miestiečiai gerai pažinojo.* Kaltintojai tuo pasinaudojo ir ēmė reikalauti, kad paleistų jį. Kunigų kurstoma minia ēmė šaukti Barabo vardą. Jį ne tik kad gerai pažinojo Jeruzalėje, bet ir laikė didvyriu, o Jézus buvo ateivis, Kuolio vardas nedaug ką tesakė miestelėnams. Net kai Pilotas pavadino Galilėjetį "Žydų Karaliumi", tai nepakeitė minios nuotaiką - ji norėjo išvaduoti Barabą.

Tačiau Pilotas neskubėjo. Prieš savo valią jis ēmė užjausti Kaltinamaji. Noras laikytis savo dar sustipréjo, kai žmona per tarną užtarė Teisujį. Ji teigė sapne mačiusi rūstų įspėjimą apie Jį, o roménai, netgi netikintys, paisė sapnų. Žodžiu, visa liudijo, kad Pilotui nereikia keisti savo nuosprendžio.

Jam įsakius, Kalinj nuvedė į rūmų kieme esančią sargybos būstinę ir perdavė budeliams. Ten susirinko visas būrys, matyt, tas pats, kuris dalyvavo suimant Jézų. Jį pririšo prie stulpo ir ēmė plakti romeniškais rimbais su įtaisytais spylgliais, iki kraujo draskančiais kūną. Matyt leisgyvį, po tokios egzekucijos beveik praradusį sąmonę žmogų kareiviams būdavo vienas malonumas.

Pas Pilotą tarnavo daugiausiai graikai, samariečiai ir sirai, kurių neapkentė žydų (J.Flavij. Arch. XX. 8,7; Judeiskaja voina, II,12,5). Šie žmonės pasinaudojo proga išlieti savo tūžmastį. Vienas iš karių užmetė Kankiniui savo raudoną apsiaustą, kitas įspraudė Jam į rankas pagalį, kad Jis atrodytų kaip karaliaus parodija. Ant galvos užmovė "karūną", nupintą iš erškečių. Visa ši laiką Jis netaė nė žodžio. Tuo tarpu kareiviai lankstėsi iki žemės ir šaukė: "Svei-

* Tai, kad Barabo vardas buvo Jézus, rodo senoviniai Mt rankraščiai; išivardą dar Origenas atkreipė dėmesį. Jonas (18,40) vadina Barabą tiesiog "plėšiku", o kai kuriuose rankraščiuose yra "plėšikų vadas". Tačiau Mt ir Mk patikslina, kad šis žmogus buvo "suimtas kartu su maištininkais, kurie sąmyšio metu buvo nužudę žmogų" (Mk 15,7), o Matas pažymi, kad Barabas buvo "garsus kalinsky" (27,16). Visa tai rodo, kad Barabas buvo vienas iš kalinamų partizanų zelotų, todėl suprantama, kodėl minia taip aistringai troško jo laisvės. Paleistí kalinius, matyt, buvo roménų paprotys (Livij. Istorija, V,13).

kas, žydų Karaliau!” Kiti spjaudė į Jėzų ir talžė Jį pagaliu per veidą ir galvą.

Pilotas buvo nusprendęs apsiriboti šia bausme, bet, kol ji vyko, vyriausieji kunigai negaišo laiko ir dar labiau įkaitino minią. Dabar jau visi vienu balsu reikalavo Nazarietį nukryžiuoti vietoj Barabo.

Kai ant pakylos pasirodė žiauriai sumuštas, žaizdotas Jėzus kruvinu apsiaustu, aikštėje nuaidėjo riksmas: “Ant kryžiaus! Ant kryžiaus Jį!”

“Štai - Žmogus...” - sušuko prokuratorius, matyt, bandydamas pasakyti, kad kaip tik Jis vertas laisvės. Tačiau minia šaukė: “Barabą! Paleisk mums Barabą!..” Pilotas nežinojo, ką ir galvoti. Jis įsakė išvesti Jėzū.

- O ką gi pikta Jis yra padarės? Jūs imkite ir patys nukryžiuokite! Aš nerandu Jo kaltės, - apmaudžiai ištarė Pilotas.

- Mes turime Įstatymą, - atsakė Rašto aiškintojai, - ir pagal Įstatymą Jis turi mirti, nes laikė Save Dievo Sūnumi.

Romėnų apėmė prietaringa baimė. Jis negalėjo suprasti, kas čia vyksta. Grįžęs į pretoriją, jis paklausė Kristaus: “Iš kur Tu?” Jėzus tylėjo.

- Tu nenori kalbėti su manimi? Ar nežinai, kad turiu galią Tave paleisti ir turiu galią Tave nukryžiuoti?!

- Tu neturėtum Man jokios galios, jeigu tau nebūtu jos duota iš aukštybių. Todėl didesnė nuodėmė tam, kuris Mane tau įdavė.

Sie žodžiai patiko Pilotui. Jis nesirengė toliau derėtis su minia ir menkinti savo prestižo. Tačiau kai Pilotas, nutaręs paskelbti galutinį nuosprendį, vėl atsisėdo į teisėjo krėslą, jo laukė nemalonii staigmena. Kaltintojai pateikė dar vieną, šis ylabai svarų argumentą: Galiléjietis vadino save Mesiju, vien už tai Jį reikia laikyti maištininku. “Jei šitą paleidi, nebesi ciesoriaus draugas. Kiekvienas, kuris skelbiasi karaliumi, yra ciesoriaus priešas.”

Pilotas puikiai pajuto grasinimą ir suprato, kad kalbama jau apie jo paties gerovę. Jis žinojo, koks griežtas yra Tiberijus, kaip akylai jis stebi, ar provincijose ramu. Pilotas ir be šio įvykio turėjo pagrindo nerimauti. Romą vis dažniau pasiekdavo skundai dėl jo savivaliavimų. (“Jis bijojo, - rašo Filonas, - kad pasiuntiniai gali pranešti Romai apie visus jo nusikaltimus, apie jo imamus kyšius ir grobuonišką elesį; jis nuskurdino ištisas šeimas, be jokio teismo mirtimi nubaudė daugybę žmonių, buvo padarės daugybę kitų baisių nusikaltimų”. Filon. Posolstvo k Kaju, 38.) Prokuratoriaus priesai galėjo pasinaudoti šiuo procesu, o Pilotas visai nebuvo linkęs prarasti pelningos vietos ir aiškintis Sirijos legatui ar net stoti prieš patį imperatorių. Jau dvejodamas jis dar kartą bejėgiškai pabandė paveikti minios jausmus. Prokuratorius liepė atvesti Jėzų ant pa-

aukštinimo, vadinamosios Gabatos ar Lifostrotono (akmeninio grindinio), ir, rodydamas į Jį, sušuko:

- Štai jūsų Karalius!
- Šalin, šalin! Ant kryžiaus Jį! - sukaukė padugnės.
- Nejaugi turiu nukryžiuoti jūsų Karalių?
- Mes neturime karaliaus, tiktais ciesorių! - atsiliepė aukštieji kunigai.

Toks ištikimybės pareiškimas atėmė iš Piloto galimybę rinktis. O galiausiai argi jam turi rūpėti kažkokio žydų Pranašo likimas, kai ant kortos pastatyta jo paties gerovė? Norėdamas parodyti, kad veikia ne pagal Istatymą, o tik tenkindamas prašymus, valdytojas liepė atnešti vandens ir, kaip reikalauja Rytų paprotys, demonstratyviai nusimazgojo rankas - atseit: "Aš nekaltas dėl šio Teisiojo kraujo". Tačiau žmonės prie pakylės tebešėlo, teisėjo gestas jų nė kiek nesutrikdė. "Jo kraujas ant mūsų ir mūsų vaikų!" - šaukė jie patvirtindami, kad viskas vyksta taip, kaip jie reikalauja.

Žinia, kad Jėzus Barabas paleistas, sukélé audringas ovacijas. Jos nustelbė nuosprendžio žodžius, išstartus Jėzui Nazariečiui: "Ibis ad crucem" ("Tu būsi nukryžiuotas").

Kareiviai išvedė Nuteistąjį.

Devynioliktas skyrius GOLGOTA Balandžio 7

Jeruzalėje ir dabar rodomas "Kryžiaus kelias" (Via Dolorosa), kuriuo žmonės vedė mirti pasaulio Išganytoją. Miesto topografijoje nuo to laiko daug kas pasikeitė, tad sunku pasakyti, ar tai tikrai tas pats kelias. Tačiau nekyla abejonių, kad nisano 14-ają, Velykų pentadienio vidudienį*, iš pretorijaus išėjusi procesija pajudėjo tokia

* Jonas sako, kad nuosprendis Kristui buvo priimtas apie šeštą valandą" (19,14). Rytuose para prasideda vakare, tad mūsų laiku tai būtų maždaug pirma dienos. Dauguma Biblijos tyrinėtojų Jono duomenis laiko tikslsniais nei Morkaus (15,25), kuris sako, kad Kristus buvo nukryžiuotas trečią valandą. Tarp Sinedriono posėdžio ir Piloto teismo nuosprendžio turėjo praeiti bent kelios valandos. Žiūr. P.Benoit. The Passion and Resurrection of Jesus Christ. New York, 1970, p.175.

pat siaura Rytų miesto gatvele. Šalia Kristaus nebuvo nė vieno iš artimųjų. Jis éjo tarp niūrių kareivių; du nusikaltėliai, matyt, Barabo bendrai, taip pat keliavo į bausmés vietą. Kiekviénam buvo užkabinta lentelė, titulum, su jo kaltës aprašu. Kabančioji ant Kristaus trimis kalbomis (žydų, graikų ir lotynų) skelbė: "Jézus Nazarietis, žydų Karalius".

Sinedrionas bandé protestuoti prieš tokį užrašą ižvelgdamas čia patriotinių tautos jausmų ižeidimą, bet šikart Pilotas buvo neperkalbamas. "Ką parašiau, parašiau!" - atréžé jis jausdamas pasitenkinimą, kad bent taip pasiseké igelti žmonėms, privertusiems jį nusileisti.

Žiaurus paprotys verté pasmerktuosius pačius nešti kryžiaus skersinius, *patibulum*, ant kurių juos nukryžiuodavo... Iškankintas plakimo, išsekintas bemiegés nakties Jézus vos paéjo. Tuo tarpu valdžiai rūpéjo kuo greičiau, dar iki iškilmių, viską baigti, todél šimtinkinas sulaiké tokį Simoną, iš Kirénés bendruomenės kilusį žydą, grįžtantį iš savo lauko į Jeruzalę. Jam ir liepė nešti Nazariečio kryžių. Véliau šio žmogaus sūnūs tapo krikšcionys; galbūt iš Simono pasakojimo ir žinomas pagrindinės Golgotos tragedijos detales*.

Ties Efraimo vartais eitynes apsupo žmonės. Moterys verké, aimanavo. Jézus atsigréžé į jas ir pirmą sykį po ilgos pertraukos prabilo: "Jeruzalés dukterys! Verkite ne Manęs, bet verčiau savęs ir savo vaikų! - pasaké Jis. - Ateis dienos, kai sakys: 'Laimingos nevaisingosios! Laimingos negimdžiusios ir nežindžiusios!' Tada sakys kalnams: 'Griūkite ant mūsų!' ir kalvoms: 'Pridenkite mus!' Jeigu šitaip daro žaliam medžiui, tai kas gi laukia sausuolio?" Ir šias paskutines valandas Jis tebemasté apie tai, kas ištiks Jeruzalę po keturiadesimties metų...

Išėjé iš miesto, pasuko prie stačios kalvos, stūksančios šalia kelio netoli miesto sienų. Dél savo formos kalva gavo *Golgotos* (kaukolės) pavadinimą**. Šios kalvos viršūnėje ir turėjo iškilti kryžiai.

* Morkus mini, kad Simonas buvo Aleksandro ir Rufo tēvas (15,21), vadinas, Morkaus amžininkai krikšcionys juos pažinojo. Matyt, ši Rufą tarp kitų krikšcionų bendruomenės narių mini ir ap. Paulius (Rom 16,13). Mk, Mt ir Lk liudijimu, Simonas buvo kilęs iš Egipto miesto Kirénés. Atvykéliai iš ten Jeruzaléje turéjo savo sinagogą (Apd 6,9). Simonas ir kiti nukryžiavimo liudytojai, be abejo, išidéméjo šio įvykio detales, kurios vėliau ir atispindéjo Evangelijose. Pažymétina, kad apie nukryžiavimą jose kalbama griežtai santūriu tonu. Šis pasakojimas visai nepanašus į liaudies legendas, kuriose apraudama didvyrio mirtis. Evangelijose tai aprašoma *beveik kronikos* stiliumi (žiūr. Mt 27,31-56; Mk 15,20-41; Lk 23,26-49; Jn 19,16-30).

** Siuo metu beveik neabejojama, kad ši vieta buvo už Efraimo vartų. Tai, matyt, būta apleisto akmenų karjero. Golgota anksti tapo šventa vieta krikšcionims. Ji neišbléso iš atminties ir tada, kai imperatorius Adrianas II a. ketvirtajį dešimtmetį ten pastatydino naują statinį. Netoliese buvo Viešpaties kapo rūsys, virš kurio IV a. iškilo Prisikeliimo bažnyčia.

Romėnai visuomet kryžiuodavo nuteistuosius šalia judrių kelių, norėdami išauginti neklusniuosius. Ant kalvos nuteistiesiems pasiūlė gérimo, kuris slopindavo pojūčius. Ši gérimą taisé žydų moterys stengdamosi palengvinti nukryžiuotujų kančią (Sanhedrin, 43a). Tačiau Jėzus atsisakė gerti, pasirengęs viską iškėsti blaivia sąmone.

Nukryžiavimas buvo laikomas gëdinga mirtimi, be to, tai - viena nežmoniškiausių antikinio pasaulio bausmių. Fizinę kančią didindavo moralinis pažeminimas. Neatsitiktinai nuo šios "siaubingiausios ir bjauriausios" mirties buvo apsaugoti visi Romos piliečiai. Paprastai kryžiuodavo maištuančius barbarus ir vergus. Šią bausmę Roma perémė iš Kartagenos ir plačiai ją taikė jau Respublikos laikais (žiūr. Polibij, I,86; Appian. Graždanskije voiny, I,120; V, 132. Cicero. De officio, III, 27).

Nuteistajį nuogą pririšdavo, o kartais ir prikaldavo prie stulpo su skersiniu ir palikdavo iš léto merdēti*. Nukryžiuotasis duso, saulė kepino galvą, visas kūnas tirpo dėl nenatūralios padėties, žaizdos degė nepakeliamu skausmu. Nelaimingasis šaukėsi mirties kaip išsivadavimo, tačiau ji neskubėjo. Kartais žmonės kabédavo ant kryžių daug dienų; būdavo, kad dar gyviems paukščiai iškapodavo akis...

Kad artimieji nemégintų gelbèti nukryžiuotujų, šalia budédavo ginkluota sargyba. Ir šikart keturiems kareiviams buvo nurodyta įvykdyti nuosprendij ir likti prie Golgotos budéti. Sargybiniams vadovavo jau ne pulko vadas, tribūnas, o tik šimtininkas. Valdžia suprato, kad baimintasi be reikalo: jokių neramumų šis procesas nesukélė. Galiléjiečio šalininkai išsibègiojo, o daugelis tikriausiai per vélai sužinojo apie tai, kas įvyko. Kaip aukštieji kunigai ir norėjo, viskas - areštas, teismas ir bausmę - buvo atlikta greit. Jei kas ir buvo patikėjės, kad Jėzus - Mesijas, dabar liko skaudžiai nusivylę. Juk kryžius tereiškė viena: Jėzus - netikras Mesijas. Apie Jo pretenzijas dabar tepriminė prie kryžiaus prikaltas ironiškas užrašas.

Bausmę iš tolo stebėjo grupelė moterų iš Galiléjos. Ten buvo Marija Magdalietė, Marija Kleopo žmona, Salomė ir kitos. Tarp jų buvo ir Viešpaties Motina su savo seserimi. Jas buvo apémės beribis skausmas ir neviltis. Štai jis - "Dovydo sostas", parengtas Mesijui! Iš visų pranašysčių išsipildė tik viena - Marijos "sielą pervèrė kalavijas" (Lk 2,35). Kaip Dievas galėjo tai leisti? Jėzus, išikūnijęs

* Matyt, Kristų nukryžiavo ant roméniškojo "crux comissa", t.y. "T" formos kryžiaus. Apie tai byloja įvairių senovės šaltiniai (pvz., Tertulian. Protiv Markijono, III, 22). Užrašas "viršum Jo galvos" (Mt 27,37) tikriausiai buvo prityvirtintas ant tuo tikslu prikalto strypo. Todėl ir imta manyti, kad kryžiaus bûta kitos, "†" formos (žiūr. Irenėj, II, 24). Véliau krikščioniškoji simbolika pastarosios formos kryžių sutapatinino, suvienijo su senovine amžinojo gyvenimo emblema (pavyzdžiu, su egiptiečių).

Tikėjimas ir įsikūnijusi Meilė, stovėjo beginklis prieš Savo budelius. Ar seniai Salomė prašė Jo garbingiausią vietą savo sūnum? O dabar Jis turės mirti kartu su nusikaltėliais.

Moterys matė, kaip kareivai nuplėšė nuo Jo drabužius palikę tik klubų raištį; matė, kaip taisė kryžių ir guldė ant jo Nuteistąjį. Pasigirdo baisūs plaktuko dūžiai - į rankų riešus ir pėdas kalė dižiules vinis. Tai buvo pats siaubingiausias dalykas. Netoliene stovintis Simonas Kirėnietis išgirdo Jézaus žodžius: "Tėve, atleisk jems, nes jie nežino, ką darą". Išties, nei beširdžiai budeliai, nei aukštieji kunigai, reikalavę nuteisti Jézū, nesuprato, kas šią valandą vyksta. Vieniems nuosprendžio vykdymas buvo tiesiog nuobodžios kareivinių kasdienybės paivairinimas, o kiti buvo išitikinę, kad gina tautą nuo "mesito", apsišaukėlio mesijo, pavojingo piktožodžiautojo ir suvedžiotojo*.

Kryžius su pasmerktaisiais pakélé, pastatė ir iš apačios apkrovė akmenimis. Dabar sargybai beliko laukti paskutinio kabaničiųjų atodusio. Kad laikas neprailgtų, kareivai pokštavo, žaidė kauliukais. Mirtininkų drabužiai pagal paprotį atitekdavo jems. Drabužius perplėše ir pasidalijo. Tik Jézaus tunikos, austos ištisai, nutarė negadinti ir metė burtus, kuriam ji teks.

Kartais pabrėžiama, kad to meto pasaulis beveik neatkreipė dėmesio į Kristaus mirtį. Iš tiesų, net praėjus šimtui metų Romos istorikas Tacitas šiam įvykiui tepaskyrė kelis žodžius - jis tik paminėjo, kad "krikščionybės įkūrėjų nuteisė mirti prokuratorius Poncijus Pilotas valdant imperatoriui Tiberijui" (Analai, XV, 44). Jeruzalėje Kristaus Nazariečio nukryžiavimui taip pat neteikta daug reikšmės. Maldininkų perpildytas miestas gyveno savo reikalais. Per ketverius Piloto valdymo metus liaudis iprato prie dažnų bausmių.

Skubantys į Jeruzalę žmonės nesistebėjo matydami ant kalvos kryžius. Parodomieji susidorojimai nebuvvo retenybė švenčių dienomis (Sanchedrin, XI, 4). Praeiviai stabtelėdavo ir abejingai skaitydavo užrašus. Kai kurie, girdėję apie Nazarietį, piktdžiugiškai šaukę: "Ei! Kuris sugriauni Sventykla! ir per tris dienas atstatai! Gelbėkis Pats, nuženk nuo kryžiaus!"

Kerštingieji Sinedriono nariai, negalejė atsisakyti malonumo pamatyti Nuteistojo žūti, taip pat atejo ant Golgotos: "Kitus gelbėdavo, - šaipėsi jie turėdami omenyje šauksmus "Osana!" ("Gelbék mus"), - o Pats negali išsigelbėti! Izraelio Karalius... Tenužengia dabar nuo kry-

* Žiūr. Apd 3,17. Paprastai kryžiuodavo nuogus, bet Judėjoje palikdavo klubų raištį (Sanchedrin, VI, 3). Evangelijose rašoma, kad Kristų ne pririšo, o prikalė prie kryžiaus (Jn 20,25). Kai kurie kritikai tuo abejojo, tačiau archeologiniai radiniai netoli Jeruzalės įrodė, kad Judėjoje šitaip kryžiuota.

žiaus, ir mes Juo tikėsime. Jis pasitikėjo Dievui, tad teišvaduoja Jį dabar, jeigu Juo rūpinasi. Nes Jis yra sakęs: 'Aš Dievo Sūnus'".

Tuo tarpu pakilo vėjas, ir niūrūs debesys užtraukė dangų*. Atrodė, jog net saulė pasislėpė, kad nematyti žmonių beprotybės. O jie tebesityčiojo iš Kristaus, tylomis kentėjusio nežmonišką kančią. Tyčiojosি kareiviai, tyčiojosি seniūnai, tyčiojosি atsitiktiniai praeiviai. Net vienas iš greta Jo kabaničių maištininkų įsijungė į ši piktą chorą...

Trejus metus Jėzus vaikščiojo šia žeme mokydamas žmones būti Dangiškojo Tėvo sūnumis, lengvindamas kančias, skelbdamas Karalystės Evangeliją. Tačiau žmonės nepanoro įeiti į šią Karalystę. Ir pagonys, ir žydai tikėjo šios žemės karalyste, o Kristaus Karalystė nužengė iš Dangaus ir vedė į Dangų.

Bet štai dabar Jis nutilo. Jis nugalėtas ir jau niekuomet nevers jų nerimastauti.

Staiga įvyko netikėtas dalykas. Antras nuteistasis sudraudė draugą, įsitraukusį į minios patyčias iš Galilėjiečio: "Ir Dievo tu nebijai, kentėdamas tą pačią bausmę! Juk mudu teisingai gavome, ko mūsų darbai verti, o Šitas nieko blogo nėra padarės". Gal šis žmogus anksčiau buvo girdėjęs Kristų, o gal jis tik šią akimirką pajuto kažin kokią jėgą, sklindančią iš šalimaus Nukryžiuotojo, bet jo sielą staiga nušvietė tikėjimo spindulys, pažadintas priešmirtinės kančios.

- Prisimink mane, - pasakė jis, pažvelgės į Kristų, - kai ateisi į Savo Karalystę.

Jėzus pravėrė sukepusias lūpas ir tarė:

- Iš tiesų sakau tau: šiandien su Manimi būsi rojuje.

Minia po truputį tirpo. Atstu stovėjusios moterys, nepaisydamos kareiviu, išdrīso prieiti arčiau. Kryžius buvo aukštas, tačiau su Nukryžiuotuoju buvo galima kalbėti**. Pamatės Savo Motiną, priėjusią su Jonu, Jėzus paskutinių sykų kreipėsi į Ją tardamas: "Štai Tavo sūnus!" O paskui pažvelgė į mylimą mokinį ir pasakė: "Štai tavo Motina!" Ir Jis vėl nutilo...

Debesys vis tirštėjo. Trečią valandą tapo taip tamsu, tarsi jau būtų vakaras. Neapsakomas sunkumas, slėges Jėzų dėl nakti Getsemanėje, dabar užgriuvo visu smarkumu. Mesijas jau seniai laukė šios paskutinės akistatos su pasaulio blogiu, ir dabar jis tarsi juoda migla apgaubė Jį iš visų pusiu. Jis išties leidosi į pragarą, sukurtą žmogaus rankų.

* "Tamsa", aprašyta Evangelijoje (Mt 27,45), negalėjo būti saulės užtemimas, nes Velykos sutapo su pirmaja pavasario pilnatimi (žiūr. J.Zlatoust. Besedy na Matfeja, 88). Matyt, virš Jeruzalės susikaupė daug debesų, o gal saulė aptemo pakilus vėjui, vadinama jam chamsin.

** Dažniausiai kryžiai būdavo žmogaus ūgio. Tačiau Kristaus kryžiaus, matyt, būta aukšto, maždaug 3 m, nes kareivis, norėdamas paduoti Jėzui suvilgytą kempinę, buvo priverstas užmauti ją ant vytelės.

- Eloji, Eloji, lema sabachtani! (Mano Dieve, Mano Dieve, kodėl Mane apleidai).

Šiuo psalmės kūrėjo šūksniu Kristus išliejo visą savo beribę kančią. Jis nebaigė maldos žodžių...

Stovintieji ant Golgotos nesuprato, ką Jis sako. Kareiviams atrodė, kad Nukryžiuotasis kviečiasi Saulę (Helios), o žydams pasigirdo pranašo Elijo vardas*: "Matai, Jis šaukiasi Elijo", - pasakė kažkuris iš jų.

Prasidejo agonija. "Trokštu!" (Šachena!) - sudejavo Jėzus.

Vienas iš kareivių pajuto gailestį ir nubėgo prie ašočio su "poska", rūgščiu gérimu, kuri kareiviai nuolat nešiojos. Primirkęs kempinę užmovę ant vytelės ir padavė Mirštančiajam. Kiti, kietesnės širdies, atkalbinėjo: "Liaukis! Pažiūrėsim, ar ateis Elijas Jo išgelbėti".

Kai sukepusios Jėzaus lūpos buvo suvilgytos, Jis ištare: "Atlikta!" Jis žinojo, kad mirtis jau arti, ir vėl émė melstis kartodamas žodžius, kuriuos Motina mokė Jį kalbėti prieš miegą: "Téve, į Tavo rankas atiduodu Savo dvasią..."

Staiga Kankinys skardžiu balsu sušuko. Po to Jo galva nusviro ant krūtinės. Širdis sustojo. Jis buvo negyvas.

Žmogaus Sūnus iki dugno išgérė Savo taurę.

Tą akimirką žmonės pajuto, kad žemė sudrebėjo ir uolos émė skeldeti. Buvo tvanku kaip prieš audrą. Šimtininkas, ilgai žvelgęs į Nukryžiuotojo veidą, sušuko: "Iš tikro Sitas Žmogus buvo Dievo Sūnus!" Kažin kas slépiningo atskleidė romėnui per paskutinių sias bausmės minutes**.

Grësmingi gamtos reiškiniai prislégė visus. Žmonės grižo į miestą sutrikę ir išsigandę. Jie mušesi į krūtinę gedulo ženklan, nujausdami, kad ivyko kažin kas baisaus. Niūraus dangaus fone bolavo trys kryžiai. Tačiau jie bylojo ne vien apie žmonių žiaurumą ir pyktį. Nuo šiol šis bausmės įrankis taps Išganymo simboliu, pasiaukojamos Dievo meilės puolusiai žmonijai simboliu...

* Žydiškai ši psalmės eilutė skamba taip: "Eli, Eli, lama azabtani!" Sprendžiant iš graikiškos šių žodžių transkripcijos (Mt 27,46; Mk 15,34), Kristus ištare maldos žodžius kasdiene kalba, araméjiskai. Tai rodo, kad Jis labai giliai buvo išsijautę į ši psalmės tekstą. Pranašo Elijo vardas tariamas "Eliju", todėl stovintieji prie kryžiaus ir galėjo pamanyti, kad Jėzus šaukiasi Elijo. Kai kuriuose senoviniuose rankraščiuose sakoma: "Kviečia Saulę". Pagoniams ši asociacija artimesnė. "Helios" skamba - "Elios".

** Mt 27,54. Pagoniui romėnui būtų labiau tikė sakyti "dievų sūnus". Iš Mk 15,39 matyti, kad šimtininkų nustebino, kaip Jėzus atrodė ir ką Jis sakė prieš mirtį. Mt (27,51-53) kalba apie ženklus, lydėjusius Jėzaus mirtį (perplyšusi Sventyklos uždanga, žemės drebėjimas ir kt.). Senovinė Evangelija pagal Nazariecius patikslina, kad žemės drebėjimas išjudino Sventyklos durų siją (žiūr. Jeronimas, 120 laiškas Ebdijui). Kai kurie egzegetai šiuos pranešimus laiko tiesiog Senojo Testamento pabaigos ženklu. Tačiau visas tikėtina, kad tą dieną iš tikrujų būta žemės drebėjimo. Judėjoje jie nebuvuo retenybė.

Dvidešimtas skyrius

PO NUKRYŽIAVIMO

Balandžio 7-8

Golgota ištuštėjo. Žmonės išsiskirstė į namus, jų laukė artimieji, susirinkę šventinio pokylio. Kalvos papédėje liko budėti tik kareiviai. Jie neturėjo teisės palikti posto, kol nemirs visi nuteistieji.

Roménai dažnai palikdavo palaikus kaboti ant kryžiaus, kad jų priešai, matydami lavonus, žinotų, kokia bausmė jiems gresia. Tačiau Sinedrionas kreipėsi į Pilotą prašydamas nukabinti nuteistuosius iki saulėlydžio, nes šabas prasidėdavo penktadienio vakarą. Be to, žydų papročiu kūną reikėjo palaidoti dar saulei nenusileidus, juoba kad artėjo ne tik šabas, bet ir Sederas (J.Flavij. Judeiskaja voina, IV, 5,2; Sanchedrin, IV, 4-5). Bausmės įrankius derėjo užkasti (Sanchedrin, VI, Tosefta, 9,8). Tai netiesiogiai patvirtina pasakojimą, kaip imperatorienė Elena atrado Viešpaties kryžių.

Pilotas patenkino prašymą.

Du plėšikai dar buvo gyvi. Kareiviai, vykdymami įsakymą, sulaužė jiems blauzdikalius, kad šie greičiau mirtų. Likę be atramos, nukryžiuotieji pakibo ant rankų ir po kelių minučių užduso. Nors buvo aišku, kad Jėzus miręs, tačiau vienas iš karių tikrumo dėlei ietimi perdūrė Jam šoną. Iš žaizdos ištekėjo "kraujo ir vandens" - tikras mirties ženklas*. Dabar beliko, ištraukus vinis, užkasti visus bendroje kapų duobėje. Taip paprastai laidojos nusikaltėlius (Sanchedrin, VI, 5-6).

Kaip tik tuo metu Juozapas iš Arimatejos - turtingas, gerbiamas mieste žmogus, Tarybos narys - atėjo pas prokuratorių. Juozapas nedalyvavo Mažojo Sinedriono posėdyje teisiant Jėzų, nes pats buvo slaptas Jo mokinys. Kaip ir apaštalai, Juozapas "laukė Dievo Karalystės", bet dabar tarësi klydës. Nepaisant to, jis įveikė baimę ir nuéjo pas Pilotą prašyti leidimo pasiimti Velionio kūną ir Jį palaidoti. Juozapas nenorėjo, kad Jėzus liktų be atskiro kapo.

Pilotas nustebo išgirdęs, kad Nazarietis taip greitai mirė. Gal

* Jn 19,34. Kaip sako medikai, "vanduo" - tai skystis, kuris kaupiasi prie širdies, plyšus jos pertvaroms. O pertvaros plyšta dėl širdies nekrozės. Iš taip mirštančio žmogaus krūtinės išsiveržia nevalingas riksma. Žiūr. Mt 27,50; Mk 15,37. Išganytojo nuėmimas nuo kryžiaus ir laidojimas panašiai aprašytas visose keturiose Evangelijose: Mt 27,57-66; Mk 15, 42-47; Lk 23,50-56; Jn 19,38-42.

Jis tik apalpo? Tačiau šimtininkas patvirtino, kad Jėzus iš tikrujų mirė trečią valandą po pietų. Pilotas nematė reikalo atmesti Juozapo prašymą. Gali būti, kad vietininkas, kaip buvo prates, paémé mokesčių už paslaugą. Kad ir kaip ten buvo, jis leido Juozapui daryti su kūnu, ką jis nori.

Liko labai nedaug laiko būtiniems pasirengimams. Jeigu jau būtų sutekę, laidotuves tektų atidėti parai. Tačiau Juozapas dar spėjo nupirkti drobulę, o fariziejas Nikodemas, tas, kuris nakčia buvo atejęs pas Jėzų pasikalbėti, atgabeno didelius indus su kvapiųjų aliejų - alavijo ir miros mišiniu, kuriuo ir įmirkė drobulę.

Padedant tarnams, kūną padėjo ant neštuvų ir nunešė į gretimą sodą. Jis priklausė Juozapui, kuris čia neseniai buvo išsirengęs naują kapo rūsi. Nebuvo kada gaišti, tad kitos laidojimo vietas nė neieškota. Bet Juozapas tikriausiai buvo patenkintas galédamas bent taip paskutinį sykį pasitarnauti Mokytojui.

Velionių žyniojo į kvapias drobules, įnešę į olą, sukalbėjo laidojimo maldas ir specialiai iškaltu grioveliu užritino olas angą apskritu akmeniu. Atlirkę šią liūdną pareigą, Juozapas ir Nikodemas nuėjo švēsti Prisirengimo dienos apeigų (sedero).

Per laidojimo apeigas sode buvo Marija Magdalietė ir kita Marija, Jozės motina. Jos "sėdėjo priešais kapą" ir ašarodamos stebėjo paskubom atliekamas apeigas. Jos norėjo pačios patepti Viešpaties kūną aliejais ir iki valiai paraudoti dėl šios baisios netekties. Tačiau buvo pernelyg vėlus metas. Tiesa, dabar jos žinojo, kur kapas, ir tikėjosi čia ateiti pasibaigus šabui.

Tuo tarpu aukštieji kunigai sunerimo išgirdę, kad Nazarietis palaidotas sode prie Golgotos, o ne bendrame kape su kitais nuteisataisiais. Gerbėjai gali imti plūsti prie Jo kapo, pagrobtį kūną, o paskui paskelbtį neva Jis gyvas. Kunigai norėjo išrauti Jį iš atminties, todėl grupė aukštuju kūnigų vėl nuėjo pas Pilotą prašyti, kad kapas pirmas kelias dienas būtų saugomas*.

"Turite sargybą - eikite ir saugokite, kaip išmanote", - nepatenkintas atsakė prokuratorius. Jis nebenorėjo turėti nieko bendra su šiuo nemaloniu reikalu.

Tačiau iš Piloto laukta tik leidimo. Gavęs ji, Anas įsakė užantspauduoti rūsi ir sode pastatyti sargybą.

* Mt 27,62-66. Pasak Evangelijos pagal Petrą (II a.), sargybiniai buvo roménai (IX, 45). Tačiau veikiausiai tai buvo samdyti prižiūrėtojai, kuriuos prokuratorius skyrė Šventykliui (žiūr. Mt 27,65). Roménai nebūtų galejė teisintis užmigę, nes kariams už tai grėsė mirties bausmė. Mt 27,62 sakoma, kad kunigai buvo ateję pas Pilotą šeštadienį. Ar jie galejo tai daryti per šabą? Šis klausimas atkrenta, jeigu atsižvelgsime į tai, kad rimties metas baigiasi šeštadienio vakarą (praėjus valandai po saulėlydžio).

Aukštieji kunigai pagaliau galėjo ramiai švęsti ir siušti savo maldas Dievui. Viskas klostėsi sklandžiau nei jie tikėjosi. Na, o mokiniai? Jie nieko nežinojo nei apie laidojimo vietą, nei apie sargybius prie kapo. Jie buvo kaip nesavi iš siaubo. Jie būgštavo, kad valdžia kiekvieną valandėlę gali suimti visus Mokytojo šalininkus. Kol kas juos paliko ramybėje. Tačiau ar ilgam? Jei ne šabas ir šventė, jie, be abejo, būtų viską metę ir išskubėjė atgal, į gimtąją Galiléją.

Tai buvo niūriausios Velykos jų gyvenime.

Apokrifinėje Evangelijoje pagal Petrą rašoma: "Aš ir mano bendražygiai apimti nevilties, prislėgtą širdimi slėpēmės, idant mūsų nesurastą, nes buvome ieškomi kaip nusikaltėliai, késinėsi padegti Šventykłą. Mes dieną ir naktį pasninkavome, gedėjome ir raudojome" (VII, 26-27). Gal apaštalas ir nesakė šių žodžių, tačiau jie tiksliai perteikia galilėjiečių būseną po nukryžiavimo. Mintis, kad iš jų atimtas Žmogaus Sūnus, aitriño širdį labiau nei persekiojimų baimė ir sązinės priekaištai. Jis, keliavęs su jais aplink ezerą žaliuojančiomis kalvomis, Jis, buvęs toks geras ir galingas, gebėjęs išgydyti vienu žodžiu, skelbęs tiesą ir žadėjęs nuvesti mokinius į Dievo Karalystę, Jis dabar guli bedvasis. Jie niekada nebeišgirs pažistamų žodžių: "Iš tiesų, iš tiesų sakau jums", nebematus Jo rankų, laužančių duoną...

Mokinius užvaldė neviltis: kodėl Dievas Jি apleido, kodėl juos visus paliko?

Kai kurie rabinai sako, kad Mesijas turi būti mirtingas, kaip ir kiti žmonės (3 Ezdr 7,29). Tačiau kodėl Jézus žuvo pačiamė jégų žydėjime, kodėl Jis negalėjo mirti ramiai, pasisotinės gyvenimu? Kodėl Jis tiek nedaug tenuveikė? Juk Jis nepaliko akmens plokščių, kaip Mozė, neparaše knygų, kaip pranašai, nesukūré mokyklos, kaip Hilelis. Vienintelis Jo palikimas - jie patys, paprasti, silpni žmonės, kurie pasirodė esą neverti Mokytojo, nes metė Jি išbandymų valandą. Aukštieji kunigai žinojo, ką darą, kai nutarė skubėti. Medis nukirstas dar nespėjės pakilti aukštai virš žemės ir subrandinti vaisių.

Jis mirė. Mirė ne kaip Dievo Pateptasis, o kaip paniekintasis, atstumtasis, nes ir Istatymas laiko prakeiktais tuos, kuriuos ištinka tokia mirtis (Ist 21,23). Jি pasmerkė ir žydų, ir roménų teismas.

Jis mirė net ne kaip išminčius, pakilęs virš išprastų žmogiškų jausmų, dvasios galiomis iyeikęs kančią. Jis kankinosi, kaip ir milijonai kitų žmonių kankinosi, taip, kaip kenčia kiekvienas sužeistas vaiskas ar paukštis, kaip kiekvienna gyva būtybė. Niekas Jam nepadėjo, kai Jis plūdo krauju ant baisaus kryžiaus. Joks angelas nepalengvino Jo agonijos. Sakiusieji "Kitus gelbėdavo, o Pats negali išsigelbėti" (Mk 15,31) pasirodė esą teisūs.

Vadinasi, Jėzus ne tas, kuo jie Jį laikė? Ne Izraelio ir pasaulio Išganytojas? Vadinasi, ir jie be reikalo Jį tikėjo, o Petras, pasakės "Tu Mesijas", teištarė tuščius, nieko nereiškiančius žodžius? Tai buvo galutinė, visiška katastrofa. Žlugo visos viltys ir kerinčios svajonės. Žmonės dar niekuomet nebuvo patyrę tokio gilaus nusivylimos.

Kas jiems beliko? Bėgti! Greičiau bėgti iš šio grėsmingo, baisaus miesto! Grįžti į Galiléją, į savo namus, prie savo tinklų. Pamiršti Žmogų, Kuris Pats klydo ir suklaidino Savo naivius pasekėjus...

Dvidešimt pirmas skyrius

PERGALĖ PRIEŠ MIRTĮ

Balandžio 9-14

Balandžio 8-ąją, saulei nusileidus, pasibaigė šeštadienio poilsis, tačiau dar reikėjo nupirkti kvapiųjų aliejų ir miltelių, iš kurių gamintas mišinys tepimui. Todėl moterys nutarė aplankytį kapą tik kitą rytą. Jos nežinojo apie sargybą, joms terūpėjo, kas nuritins nuo angos sunkų akmenį.

Marija Magdalietė atėjo pirmoji, vos émus bréksti. Priėjusi prie kapo rūsio, ji sutrikusi sustojo: akmuo buvo nuverstas. Ką tai reiškia? Nejaugiai priešai net mirusio Mokytojo nepalieką ramybėje?..

Tuo tarpu atskubėjo Salomė ir Marija Klopietė. Žvilgtelėjusios į olą pamatė, kad ji tuščia. Magdalietė ašarodama nubėgo pas Petrą ir Joną pranešti liūdnos žinios: "Paémė Viešpatį iš kapo, ir mes nežinome, kur Jį padėjo". Abu mokiniai tučtuoju išbėgo iš namų, kuriuose slapstėsi, ir nuskubėjo paskui ją į Juozapo sodą (Jn 20,1-18).

Iš pradžių jie bėgo kartu, bet netrukus Simonas Petras atsiliko, ir Jonas pirmasis pasiekė kapo rūsi. Išitikinės, kad Magdalietė sakė tiesą, jis visaip spėliojo, kas galėjo, pamynęs Įstatymą, išniekinti amžinojo poilsio vietą? Jaunuolis pasilenkė prie angos, bet vidun eiti nesiryžo.

Tuo tarpu sunkiai kvépuodamas pasirodė Petras. Jis nebuvo iš linkusių ilgai dvejoti žmonių, tad, net nestabtelėjės, išsyk nusileido į tamsų rūsi. Jonui tai įkvėpė drąsos, ir jis nusekė iš paskos. Jie pamatė drobules ir skarą veidui, paliktas šalia akmeninio gulto.

Palaidotasis dingo.

Mokiniai nedrįso klausinėti, protestuoti ar ieškoti kūno. Didžiai nuliūdė, suglumė jie nugūrino atgal į miestą. Matyt, priešai nutarė tyčiotis iš jų iki galo...

Prie kapo liko tik Magdalietė. Paskendusi savo sielvarte, ji nė nepastebėjo, kad kitos moterys kažkur nuėjo. Tarsi netikėdama tuo, kas įvyko, Marija dar kartą prisiartino prie iėjimo į olą ir netikėtai pamatė viduje du nepažistamus jaunuolius baltais drabužiais.

- Moterie, ko verki? - paklausė jie.

- Kad pačė mano Viešpatį ir nežinau, kur Jį padėjo.

Širdyje įsižiebė vilties kibirkštélė: gal šie žmonės paaiškins, kas čia atsitiko? Tačiau tą pačią akimirką Magdalietė pajuto Kažką stovint jai už nugaros ir atsigrézė:

- Moterie, ko verki? Ko ieškai? - paklausė Nepažistamasis.

Panirusi į savo mintis, Marija nutarė, kad tai - sodininkas, kuris turėtų žinoti, kur yra kūnas.

- Gerbiamasis, - émė maldauti ji, - jei tamsta Jį išneše, pasakyk man, kur padėjai, ir aš Jį pasiimsiu.

- Marija! - nuskambėjo skaudžiai pažystamas balsas, ir ji visa suvirpėjo. Abejoniu neliko. Tai Jis...

- Rabuni! - sušuko Magdalietė ir parpuolė prie Jo kojų.

- Neliesk Manęs, - įspėjo Jėzus, - Aš dar neįžengiau pas Tėvą. Verčiau eik pas Mano brolius ir pasakyk jiems: "Aš žengiu pas Savo Tėvą ir jūsų Tėvą, pas Savo Dievą ir jūsų Dievą".

Tarsi pamisusi iš džiaugsmo, nelabai suvokdama, kas įvyko, Marija skriete išskriejo iš sodo.

Ji puolė į namus, kur tvyrojo gedulo nuotaika, pranešti negirdėto neregėto dalyko, tačiau nė vienas iš draugų nepriémė jos džiaugsmingos žinios už tikrą pinigą. Visi nutarė, kad vargšei moteriai nuo netekties skausmo pasimaišė protas. Tą patį jie pagalvojo ir tada, kai įkandin jos įėjusios Chuzos žmona Joana, Marija Klopietė bei Salomė taip pat émė viena per kitą tikinti, kad Mokytojas gyvas, kad mačiusios Jį savo akimis. Jos papasakojo, kad, Marijai nuėjus pakvesti mokinį, nusileidusios į kapo rūsi ir išvydusios ten juanuolį baltais drabužiais. "Nenusigąskite! - pasakė jis. - Jūs ieškote nukryžiuotojo Jėzaus Nazaréno. Jis prisikélé, Jo čia nebéra. Stai vieta, kur Jį buvo paguldė. Eikite, pasakykite Jo mokiniams ir Petru: Jis eina pirma jūsų į Galiléją. Tenai Jį pamatysite, kaip Jis yra jums sakęs". Moterys prisipažino, kad iš pradžių joms buvo baisu kalbėti apie tai, ką regejo, bet vėliau, kelyje, jos išvydo Jėzų, ir Jis pakartojo nurodymą visiems keliauti į Galiléją.

Apaštalai susižvalgė klausydamiesi šio pasakojimo. "Tas pranešimas jiems pasirodė esas tuščios šnekos, - pažymi šv. Lukas, - ir jie moterimis netikėjo." Po to, kas įvyko, mokiniai visai nesitikėjo sulauksią stebuklo ir nė manyt nemanė, kad netrukus Dievas juos pačius, virpančius iš baimės, katastrofos sugniuždytus, pavers naujojo tikėjimo skelbėjais.

Istorijos analuose įamžinta daugybė nesuvokiamų įvykių, tačiau galima drąsai teigti, kad pats neįtikimiausias - tai Jėzaus Nazariečio gyvenimas ir jį vainikuojanti paslaptis.* Teisūs sakantieji, kad šios paslapties žmogaus protu neįmanoma perprasti. Tačiau čia esama ir apčiuopiamų faktų, kuriuos gali nagrinėti istorikas. Atrodė, kad ką tik gimusi Bažnyčia buvo galutinai sužlugdyta, kad Jėzaus iškeltas pastatas virto griuvėsiais, o mokiniai prarado tikėjimą, bet staiga, akimoju viskas iš pagrindų pasikeičia. Nevilties ir nusimimo tarsi nebūta, tie, kurie ką tik buvo metę Mokytoją ir atsižadėję Jo, netveria iš džiaugsmo ir drąsai skelbia Dievo Sūnaus pergalę.

Įvyko tai, be ko nebūtų buvę ir pačios krikščionybės...

Pirmasis, be to, tiesiogiai, apie ši įvykį paliudijo žmogus, kurio gyvenimą susitikimas su Jėzumi pakreipė visai kita vaga. Šis susitikimas įvyko praėjus penkeriems-šešeriems metams po Golgotos**. Tai buvo Saulius iš Tarso. Vėliau, tapęs Pauliumi, jis rašė Korinto krikščionims: "Pirmiausia aš jums perdaviau, ką esu gavęs, būtent: Kristus numirė už mūsų nuodėmes, kaip skelbė Raštai; Jis buvo palaidotas ir buvo prikeltas trečiąją dieną, kaip skelbė Raštai; Jis pasirodė Kefui, paskui Dvylikai. Vėliau Jis pasirodė iš karto daugiau nei penkiems šimtams brolių, kurių daugumas tebegyvena iki šiolei, o kai kurie yra užmigę. Po to Jis pasirodė Jokūbui, paskui visiems apaštalams. O visų paskiausiai, lyg ne laiku gimusiam, Jis pasirodė ir man. Juk aš esu mažiausias iš apaštalų, nevertas vadintis apaštalu, nes esu persekiojės Dievo Bažnyčią".

Sis Pauliaus liudijimas bei Evangelijų pasakojimai apie Velykas rodo buvus konkretų faktą, kurio dėka mokiniai dvasiškai atgimė ir ēmė skelbtį Gerają Naujieną.

* Evangelijų pasakojimuose apie Prisikėlusiojo pasirodymą yra nesutapimų. Taip esti, kai kalbama ne apie išgalvotą dalyką, o apie įvyki, kurį matė daug liudytojų. Kažin ar įmanoma, kad visi jie vienodai papasakotų visas smulkmenas. Tačiau pagrindinė įvykių raida aiški: 1) auštant prie kapo rūsio eina Marija Magdalietė ir kitos moterys; 2) Marija aplenkė jas ir atejo pirmoji, kai buvo dar beveik tamsu. Ji mato, kad kapas tuščias, ir eina kvieсти Petrą bei Joną; 3) Marijai nuėjus, kitos moterys, žvilgtelėjusios į olą, pamato Jėzų ir pranešą apie tai apaštalams; 5) Jėzus tą pačią dieną pasirodo dviem mokiniams, einantiems į Emausą, taip pat Petru ir Vienuo likai; 6) baigiantis švenčių savaitei, Jėzus antrą kartą pasirodo Vienuo likai, su jais esant ir Tomui (Mt 28,1-10; Mk 16,1-14; Lk 24,1-43; Jn 20,1-29; 1 Kor 15,5).

** 1 Kor 15,3-9. Paulius atsivertė maždaug 36 metais. Laiškas rašytas šeštajį dešimtmetį, jau žinant Velykų įvykių detales iš Petro, Jono ir Jokūbo. Paulius nemini Marijos Magdalietės ir kitų moterų dėl suprantamos priežasties: tuo metu moterų liudijimų nepaisyta. II a. Celsas su panieka rašė apie "pusiau išprotėjusių moterų", kuriai "pasivainavo", kad jis matė Prisikėlusijį (Origen. Protiv Celsa. II,55).

Aukštieji kunigai tarësi susidoroję su Mesiju iš Galilėjos, tačiau paaïškėjo, kad jie nepajégia užgniaužti naujojo sajūdžio. Sargybinių pasakojimai apie neįtikimus reiškinius, vykusius dingstant kūnui, be abejo, galėjo sukelti sumaištį Sinedrione. Prieikė savos, oficialios įvykių versijos. Kaip rašoma Evangelijoje pagal Petrą, žyniai nutarė mėluoti, kad tik "žydų tauta nesučiuptu jų ir neužmuštu akmenimis". Buvo paskelbta, kad naktį, sargybiniams užsnūdus, Jézaus mokiniai pagrobė Jo kūną ir ēmė skelbti, esą Jis gyvas. Net praėjus amžiams ši kaltinimą tebekartojo norintieji "racionaliai" paaiškinti krikščionių tikėjimą Velykomis.* Šie teoretikai neatkreipė dėmesio į vieną psychologinį kliuvinį: jeigu apaštalai būtų pagrobę kūną ar bent būtų žinoję, kad kiti tai padarė, iš kur jie būtų sémęsi dvasios jėgų ir drąsos ginti sąmoningą melą net gręsiant mirties bausmei? Už tai, kad skelbė Priskelusijį, Petras buvo nukryžiuotas, Jokūbui, Zebedėjaus sūnui, nukirto galvą, Jokūbą Teisujį užmušė akmenimis; daugelis kitų apaštalų už tai buvo kalinami, plakami, juos persekiojo Romos ir Jūdėjos valdžia, jie paaukojo gyvybę.

Tačiau ar Nukryžiuotojo kūno negalėjo paimti kas nors nežinomas? Suprantama, ne Pilotui ir ne Sinedrionui įsakius, nes tuo atveju jie lengvai būtų galėję atskleisti apgaulę. Šios versijos šalininkai išleidžia iš akių tai, kad ir mokiniai, pamatę ištuštėjusį kapą, pamanė, jog tai valdžios darbas, ir šios mintys juos dar labiau prislėgė.

Jie atsimainė tik *po to*, kai patys savo akimis *išvydo* Viešpatį.

Haliucinacija? Sutrikusios vaizduotės padarinys? Taip teaiškina manantieji, kad viską šiame pasaulyje galima paaiškinti moksliškai (Haliucinacijos hipoteze rėmési E.Renanas, o véliau ir daugelis kitų racionaliosios pakraipos kritikų.) Tačiau iš tikrujų hipotezė, kad krikščionybė atsirado išprotėjus keliems galilėjiečiams, yra mažai tikétina. Jézų matė labai skirtingi žmonės. Jis pasirodė daugelyje vietų ir įvairiomis aplinkybėmis, pavieniamas asmenims, grupelėms ir didelei miniai. Mačiusieji Jézų buvo visiškai išitikinę, kad mirtis neturėjo Jam galios, nes "buvo neįmanoma, kad Jis liktų mirties grobis" (Apd 2,24). Jeigu tai būtų buvęs bepročių kliede-

* Evangelija pagal Petrą, XI,49. Sargyba prie kapo minima vienintelėje iš kanonizuotų Evangelijų-Evangelijoje pagal Matą. Mt taip pat sako, kad Kristui prisikeliant sargai išsigando prasidėjusio žemės drebėjimo ir į žaibą panašaus angelo pasirodymo. Jie "pastiro lyg negyvi", t.y. prarado sąmonę. Pasak Mt, akmenį nuo angos nurito žerintis angelas (28,2-4). Matas sako, jog sargybinių buvo papirkti skelbtų versiją apie kūno pagrobimą, ir šis "gandas tarp žydų yra pasklidęs iki šios dienos" (28,15). XVIII a. šią versiją bandė atgaivinti vokiečių deistas G.S.Reimarus.

sys, negi šimtai žmonių būtų sakę tą patį ir taip giliai tuo tikėję. Galiausiai ar būta rimtų priežasčių tokio pobūdžio iliuzijoms? Juk Jėzaus mirties sukrėsti mokiniai nustojo laiką Jį Mesiju (žiūr. Lk 24,19). Jie nesuprato Mokytojo žodžių apie Prisikėlimą, o Jėzaus tarnavimo prasmę suvokė kur kas vėliau. Viską aiškinant subjektyviais apaštalų išgyvenimais, perdedamas jų vaidmuo krikščionybės atsiradimui. Nors Evangelijos buvo rašomos ten, kur neabejota apaštalų autoritetu, tačiau vis dėlto evangelistai nė nebandė teigti, kad Petras ir jo draugai - tai labai stiprios, genialios asmenybės, apdovanotos pranašystės galia, gebančios įkurti pasaulinę religiją. Taip, jie mylėjo savo Rabi, tačiau vien meile neįmanoma paauskinti įvykusio lūžio. Nepakanka ir Jėzaus asmenybės jiems padaryto "ispūdžio" (taip mano daugelis "liberaliosios teologijos" atstovų, tarp jų ir Adolfas Harnakas). Niekas neteigė, kad Izaijas, Buda ar Konfucijus prisikėlė. O juk šiuos žmones jų sekėjai taip pat mylėjo - tai rodo ir jų palaikus priglaudę sarkofagai.

Tik apie Viešpaties kapą pasakyta: "Jo čia nėra..."

Kai kurie skeptikai aiškino, kad Jėzus nemirė ant kryžiaus, o tik prarado sąmonę ir, atsigavęs oloje, nuėjo pas Savo mokinius (šią nuomonę gynė vokiečių kritikas G.Paulius). Tačiau kaip iškankintas, praradęs tiek kraugo, leisgyvis, reikalingas slaugos žmogus būtų galėjęs atrodyti kaip triumfatorius? Kur tąsyk Jis slapstėsi vėliau? Ir apskritai nukryžiuotasis vinimis pradurtomis kojomis nebūtų ištengęs nė žingsnio žengti.

Be to, apaštalas Paulius bei kiti liudijimai aiškiai rodo, kad Jėzus ne šiaip sau atgijo nelyginant Lozorius per stebulką Betanijoje, o viškai atsimainė. Jo veidas kartais būdavo taip pakitus, kad daugelis ne išsyk pažindavo Mokytoją. Apaštalas Paulius matė tik akinančią šviesą ir girdėjo Prisikėlusijį, kalbantį su juo (Apd 26,13-18). Kristus galėjo jeiti pro uždarytas duris. Jis staiga pasirodydavo ir staiga išnykdavo. Žodžiu, tai nebuvo ankstesnis Mokytojas, kuris, kaip ir kiti žmonės, paklusdavo šio pasaulio dėsniams. Netgi kai kurie mokiniai, išvydė Prisikėlusijį, iš pradžių tarėsi matą šmékla, ir Jam teko įtikinėti juos, kad Jis iš tikrujų prisikėlęs ir turi kūną.

Pauliaus posakis "dvasinis kūnas", matyt, yra pagrindas, kuriuo remiantis galima suvokti Velykų paslaptį (1 Kor 15,35-44; Fil 3,21). Posakio "dvasinis kūnas" sinonimas Pauliu iš "dangiškasis kūnas". Šis posakis reiškia, kad Juozapo iš Arimatejos sode įvyko kol kas vienintelė Dvasios pergalė, kai, nesunaikinant kūno, jam buvo suteikta kita, aukščiausioji egzistencijos forma. Akmuo buvo nuri tintas tik tam, kad mokiniai įsitikintų, jog kapas tuščias, jog Prisi-

kėlusiajam nebeliko jokių kliūčių. Patyrės agoniją ir mirtį, Jis kažin kokiui mums nesuvokiamu būdu gavo kitą, *dvasinį kūną*. Apaštalas kalba apie jį kaip apie būsimą visų žmonių būties pakopą, ir čia Dievažmogis buvo pirmasis, Jis - visuotinio atsimainymo pradininkas. Gali būti, kad Jėzus todėl ir pasakė Magdalietei: "Neliesk Manęs". Tik išimtiniais atvejais žmogus galėjo užmegzti tiesioginį kontaktą su Jo nuskaidrinta esybe.

Tai buvo Dievo Sūnaus apsireiškimas šlovėje, kurį Jis pranašavo Kajafo teisme. Vyriausiasis kunigas šiuos žodžius palaikė piktžodžiavimu, ir negarbinga Nazariečio mirtis turėjo patvirtinti Sinedriono nuosprendį. Tuo tarpu apaštalai per Velykų įvykius įsitikino šios pranaštės teisingumu. Jėzus dabar jiems atskleidė ne tik kaip Kristus ir Mokytojas, bet ir kaip Viešpats, *Maran'as*, Gyvojo Dievo įsikūnijimas.

Prisikėlusiojo nematė nei tribūnolo nariai, nei Pilotas. Akivaizdus stebuklas būtų privertęs Jį pripažinti, o tai būtų buvęs dvasios, besipriešinančios Dievui, prievertavimas. Tik myléjusieji Kristū, tik Jo išrinktieji tarnystei galėjo regėti "Jo šlovę - šlovę Tėvo vienimio Sūnaus, pilno malonės ir tiesos" (Jn 1,14).

Prisikėlimas apaštalams reiškė ne tik naujo susitikimo su Mokytoju džiaugsmą, tai buvo ir pergalė prieš tamsos jėgas; jis parodė, kad Dievo Tiesa galiausiai paims viršų, kad Gério, kurį įkūnijo Jėzus Nazarietis, neįmanoma įveikti. Jei Kristus nebuvo prikeltas, tai "tuščias mūsų skelbimas ir tuščias mūsų tikėjimas", - sako ap. Paulius (1 Kor 15,14). Krikščionybė gyvens šia mintimi, nes per Velykas Bažnyčia skelbia ne tik tikėjimą į sielos nemirtingumą, bet ir pergalę prieš mirtį, tamsą ir dūlėjimą.

"Mirtis neišvengiamai įveikia fizinę jėgą, bet ir proto galių nepakanka mirčiai įveikti, tik beribė dorovinė galia suteikia gyvenimui absoliučią pilnatvę, kai negali būti jokio dyvilumo; vadinas, ir gyvas žmogus negali visiškai susiskaidyti į dvi atskiras dalis: nemirtingą dvasią ir dūlančią materiją. Nukryžiuotas Žmogaus Sūnus ir Dievo Sūnus, net ir pasijutęs apleistas žmonių ir Dievo, bet besimeldžias už Savo priešus, akivaizdžiai turėjo beribių Dvasios galių, ir jokia Jo esybės dalis negalėjo likti mirties grobiu... - sako Vladimiras Solovojas. - Kristaus Prisikėlimo Tiesa yra visiška, absoliuti tiesa - ne tik tikėjimo, bet ir proto požiūriu. Jeigu Kristus nebūtų prisikėlęs, jeigu Kajafas būtų buvęs teisus, o Erodas ir Pilotas - išmintingi, pasaulis būtų buvęs nesamonė, blogio, apgaulės ir mirties karalystė. Čia svarbiausia ne tai, ar nutrūko vieno asmens gyvybė, o tai, ar pasibaigę *tikras* gyvenimas, visiško teisuolio gyveni-

mas. Jeigu *toks* gyvenimas neįstengtų įveikti priešo, ar beliktų vilties ateičiai? Jeigu Kristus neprisikėlė, tai kas galėtų prisikelti?" (Sobr. soč., t.10, p.36-47).

Mesijas Išganytojas. Jis savanoriškai pasidavė griovimo stichijos valdžiai, ir Dievažmogio galia įveikė ją, o kartu atskleidė mums ateities perspektyvą. Nuo tos šventos dienos žemėje netyla balsai, skeliantys Gerosios Naujienos laisvę ir išganymą. "Tegul niekas nedrišta skustis esąs menkas, nes visiems apreikšta Karalystė. Tegul niekas nerauda dėl savo nuodėmių - iš karsto nušvito išganymas. Tegul niekas nebijo mirties - mus išvadavo Išganytojo mirtis. Mirties Pavergtasis įveikė mirtį, Nužengusis į pragaru pavergė pragar".

Kurgi, mirtie, tavasis geluonis?

Pragare, kurgi tavoji pergalė?

Prisikėlė Kristus, ir tu nugalėtas, prisikėlė Kristus, ir demonai nublokšti, prisikėlė Kristus, ir angelai džiūgauja, prisikėlė Kristus, ir įsiviešpatavo gyvenimas" (Šv.Jonas Auksaburnis).

Velykų šviesa nušviečia ne tik ateities horizontus. Prisikėlimas reiškia, kad Kristus tikrai yra kartu su tais, kurie Jam ištikimi. Daugelis vadų ir pranašų skelbė žmonėms "mokymus", "idėjas", tuo tarpu Jėzus Pats lieka Bažnyčioje kaip Brolis ir Pašnekovas, kaip Draugas ir Išganytojas, kaip amžinybės veidas, nuolat žvelgiantis į pasaulį...

Evangelijų pasakojimuose apie Kristaus pasiodynę daug dėmesio skiriama tam, kad naujai įgyta patirtis atskleidė mokiniams Biblijos pranašysčių prasmę. Jie tik dabar suprato, kodėl Žmogaus Sūnaus pažeminimas ir kryžius yra Mesijo ženklas. Tik dabar jie įstengė tarsi kitomis akimis pažvelgti į Biblijos eilutes apie išganančią Dievo Tarno kančią. Išsamiausiai šio praregėjimo eiga apraše šv.Lukas pasakojime apie Kleopo* ir kito mokinio susitikimą su Prisikėlusiuoju kelyje į Emausą (Lk 24,13-33).

Mokiniai iissirengė keliauti baigiantis tai pačiai dienai, kai moterys pranešė apie tuščią kapą ir nepaprastus reiškinius sode. Tačiau, kaip ir kiti, šiedu jų žodžius palaikė kliedesi. Išėjė iš Jeruolės, jie pasuko į kaimą, kur vienas iš jų, matyt, gyveno. Iki Emauso buvo dvi valandos kelio, ir mokiniai visą šį laiką šnekučiavosi apie

* Tarp artimiausių Jėzaus mokinų moterų Evangelijoje minima Mergelės Marijos sesuo Marija Kloprienė (Jn 19,25). Ji galėjo būti arba Kleopo dukte, arba žmona. Kai kurie tyrinėtojai mano, kad Alfiejaus sūnus Jokūbas (Mt 10,3; Mk 3,18; Lk 6,15) buvo Marijos ir Kleopo sūnus, nes arameiškias Chalpajaus (Alfiejaus) vardas graikiškai galėjo būti tariamas kaip Kleopas (Klopas).

savo neišspildžiusias viltis. Kleopas ir jo artimieji buvo nuoširdžiai prisirišę prie Jėzaus. Tačiau dabar jiems beliko apraudoti lemtingą klaidą, pražudžiusią Mokytoją ir sujaukusią jų šeimos gyvenimą.

Saulei besileidžiant prie jų prisiartino nepažįstamas Keleivis, taip pat vykstantis iš miesto. Jis paklausė, koks rūpestis juos slegia.

- Nejaugi Tu būsi vienintelis Jeruzalėje, nežinantis, kas joje šiomis dienomis atsitiko! - nustebos Kleopas.

- O kas gi?

- Su Jėzumi Nazarėnu, Kuris buvo Pranašas, galingas darbais ir žodžiais Dievo ir visos tautos akyse. Aukštieji kunigai ir mūsų vadovai pareikalavo Jam mirties bausmės ir atidavė Jį nukryžiuoti. O mes tikėjomės, kad Jis atpirksias Izraelį. Dabar po viso to jau trečia diena, kaip tai atsitiko. Be to, kai kurios mūsiškės moterys nuėjusios pažiūrėti kapo ir neradusios Jo kūno, sugrižo ir papasakojo regėjusios pasirodžiusius angelus, kurie sakė Jėzų esant gyvą. Kai kurie iš mūsiškių buvo nuéję pas kapą ir rado viską, kaip moterys sakė, bet Jo nematė...

Keistos kūno dingimo aplinkybės nė kiek jų nedžiugino. Kas galėjo patikėti tokiais neregėtais dalykais!? Visiškas nusivylimas - štai pastarųjų įvykių rezultatas.

Tačiau Nepažįstamasis, jų nuostabai, tarė:

- O jūs, neišmanėliai! Kokios nerangios jūsų širdys tikėti tuo, ką yra skelbę pranašai! - papriekaištavo Jis. - Argi Mesijas neturėjo viso to iškentėti ir ižengti į Savo garbę?!

Ir paslaptingasis Žmogus émė žodis po žodžio aiškinti, kas Biblijoje rašyta apie Mesiją. Apie ką Jis kalbėjo? Gal apie Avinėlio ir Jo kraujo simbolį, apie Akmenį, kurį atmetė statytojai, apie Teisuolio gėlą, sielvartą ir Jo išgelbėjimą, apie Dievo žadėtą Naujajį Testamentą? Bet turbūt daugiausia - apie pranašystę iš Izaijo knygos, kur kalbama apie Viešpaties Tarną, kentėjusį dėl to, kad pagydytų pasaulio žaizdas ir taptų "šviesa tautoms". Beklausant Kleopui ir jo draugui tarsi migla nuo akių nukrito. Tragiški pastarųjų dienų įvykiai tapo prasmingi. Jeigu taip, vadinasi Jėzaus mirtis - dar ne pabaiga...

Taip mąstydam ije priėjo Emausą. Pakelėivis, regis, buvo besirengiš su jais atsisveikinti. Tačiau apaštalai nenorejo paleisti Žmogaus, Kuris beveik atgaivino jų viltį: "Pasilik su mumis! Jau vakaras arti..." Nepažįstamasis sutiko. Visi trys įėjo į namus ir sėdo prie stalo vakarieniauti. Mokiniai nejučiom pripažino savo Bendrakeleivį vyresniuoju ir paprašė sukalbėti išprastą maldą. Jis ištarė padékos žodžius ir perlaužė duoną. Pažįstamas gestas! Tieka kartu

girdėtas balsas! Ir abu išsyk suprato, Kas sėdi su jais prie vieno stalo. Iš nuostabos juodu nespėjo ištarti nė žodžio, o Jis jau "pranyko jiems iš akių..." (Lk 24,13-32).

Atsitokėję apaštalai émė karštai aptarinéti stebuklingą susitikimą: "Argi mūsų širdys nebuvo užsidegusios, kai Jis kelyje mums kalbėjo ir atvérė Raštų prasmę?" Argi dabar galima pasilikti Emause? Greičiau atgal į Jeruzalę, pasidalysti neregėtu džiaugsmu su kitais! Nors jau buvo tamsu, draugai nuskubėjo į miestą. Deja, juos sutiko taip pat, kaip ir moteris - niekas nenorėjo jais tikėti (Mk 16,13). Tačiau tuo metu gauta nauja žinia: Viešpats pasirodė Petru (Lk 24,34). Negi vyriausasis apaštalas galėjo apsigauti? Kai kurie beveik patikėjo, kiti dar abejojo. Iki gilių nakties ginčytasi, svarstyta. Staiga visi išgirdo pažistamą sveikinimą: "Šalom!" ("Ramybė jums!") Mokiniai išvydo Jėzų...

Jie sustingo iš siaubo. Vaiduoklis! O Jis žiūréjo į Savo virpančius "brolius" laukdamas, kol jie atsitokės. Ko jie baiminasi ir abejoja? Tarp jų - ne bekūnė šmékla, o jų Mokytojas. Tegul prisliečia, kad nustotų manyti matą dvasią. Ir ramiai, tarsi niekur nieko, Jis paklausė: "Ar neturite čia ko nors valgyti?" (Lk 24,41).

Vėl, kaip ir anksčiau, Jis sėdo su jais prie stalo.

Jie negalėjo patikėti savo akims.

Sukalbėjės padékos maldą, Jėzus prabilo. Apaštalams ateina nauji laikai, prasidėjo jų tarnavimo valanda. "Kaip Mane siunté Tėvas, taip ir Aš jus siunčiu" (Jn 20,21). Išganytojas veiks per Savo pašiuntinius, kuriuos atmainys Savo Dvasios galia. "Imkite Šventąją Dvasią. - pasakė Jis. - Kam atleisite nuodėmes, tiems jos bus atleistas, o kam sulaikysite - sulaikytos" (Jn 20,22-23).

Per šias džiugias dienas apaštalai galutinai įtikėjo. Iš Dvylikos tik Tomas nebuvo regėjęs Viešpaties...* Klausydamasis susižavėjimo kupinų žodžių, jis negalėjo jausti to paties, ką jautė kiti broliai. Pernelyg jau neįtikėtina buvo ši džiugi žinia. Ar tik jie neklysta? Gal vis dėlto tai buvo tik Mokytojo šešėlis, atėjės išano pasaulio jų paguosti? "Jeigu aš nepamatysių Jo rankose vinių dūrio ir neįleisiu piršto į vinių vietą, ir jeigu ranka nepaliesiu Jo šono - netikésiu!" - tvirtino Tomas.

* Po Judo išdavuystė apatalų liko vienuolika, bet sakome "Dvylika", nes taip yra ir Naujajame Testamente (žiūr. 1 Kor 15,5). Dvylika - šventas skaičius, todėl netrukus vėl buvo išrinktas dvylikas apaštalas (Apd 1,15-26).

Šventės pasibaigė. Mokiniai rengési keliauti į Galiléją, kur Viešpats žadėjo pas juos ateiti. Paskutinį sykį jie visi susirinko, matyt, Marijos, Jono Morkaus motinos, namuose. Duris rūpestingai uždarė: jie tebebijojo persekiojimų. Ir vėl, kaip ir pirmą sykį, visi stai-ga pamatė Jézū, stovintį tarp jų. Jis atsigréžė į Tomą: prieik, ištiesk ranką, patikrink! "Mano Viešpats ir mano Dievas"! - teistengė ištarti apaštalas. Jam neberekėjo įrodymų...

"Tu įtikéjai, nes pamatei, - pasakė Kristus. - Palaiminti, kurie tiki nematę" (Jn 20,29). Štie pasirodymai turėjo padėti mokiniams įveikti neviltį, išsklaidyti tamsą, parodyti, kad mirtis bejégė prieš Mesiją. Tačiau netrukus Viešpaties artumas taps kitoks, prieinamas kiekvienam, kuris atvira širdimi eina Jo pasitikti.

Dvidešimt antras skyrius "AŠ SIUNČIU JUS..." Balandžio 14 - gegužės 18

Vienuolika tarsi ant sparnų grižo į Kafarnaumą.* Ten daugelis žmonių jau buvo girdėję apie nukryžiavimą iš maldininkų. Bet Nazariečio mokiniai visus stebino. Užuot gedeję, jie spinduliaavo giedrą džiaugsmą, beveik ekstazę. Pažystami laužė galvas, kas galėjo taip paveikti Simoną ir jo draugus. Gali būti, kad apaštalai tik tada ir suprato, kodėl Mokytojas liepė jiems išvykti iš Jeruzalės. Ten jų kiekviename žingsnyje tykojo pavojus, o namuose, toli nuo priešų, jie galėjo vėl suburti išsisklaidžiusius Viešpaties pasekėjus ir pranešti jiems ištabią žinią: "Jis prisikélé!"

Apaštalų gyvenimas palengva grįžo į ankstesnes vėžes. Žvejai émési iprasto darbo, tačiau mintys apie Jézū neišėjo iš galvos. Jি priminé kiekvienas pakrantės takelis, kiekvienas nuošalus kampelis. Cia, sėdėdamas ant kalvos, Jis mokė palyginimais, ten kalbejo miniai, o šioje žvejų miestelio gatvėje pagydė ligoni. Apaštalai tarsi iš naujo išgyve-

* Pasak padavimo, Jézus pirmą sykį Galiléjoje pasirodė netoli Kafarnaumo. Tai tikėtina, nes kažin ar mokiniai galėjo rasti kitą, tinkamesnę vietą.

no tų trejų metų stebuklą, atvėrusi jiems Dangų. Tačiau pats Viešpats vis dar nesirodė. Mokiniai laukė tikėdami Jo pažadu.*

Vieną vakarą Simonas Petras, Zebedėjaus sūnūs Tomas ir Nataņaelis išplaukė į ezerą. Žūklė buvo nesėkminga, ir ryte jiems teko sumesti ant dugno tuščią tinklą. Iki kranto buvo likę maždaug šimtas metrų, kai melsvoje brékstančio ryto priebandoje žvejai pamatė prie pat kranto stovintį Žmogą. Jis garsiai sušuko jiems: "Bičiuliai, ar neturite kokios pavilgos prie duonos?" Šis klausimas nieko nenustebino: aplinkiniai gyventojai dažnai pirkdavo žuvų tiesiai iš valčių. Išgirdės, kad jie nieko nesugavo, Žmogus pasiūlė jiems užmesti tinklą į dešinę nuo valties ir, vos tik jie taip padarė, tinklas išsyk pasunkėjo nuo žuvų gausybės.

Visus apėmė keistas jausmas. Juk praeityje jau būta panašaus dalyko: ir krantas, ir tuščias tinklas, ir netikėtas laimikis... Jonas, bandydamas įžiūrėti, kaip atrodo Stovintysis, staiga šnabžtelėjo Simonui: "Tai Viešpats". Šis, kaip Galilėjos žvejai buvo įpratę, sėdėjo valtyje neapsirengęs. Netardamas nė žodžio jis persijuosė klubų raišti, šoko į vandenį ir nuplaukė į krantą. Likusieji užgulė irklus skubėdami paskui jį. Nepažistamasis, regėjos, jų laukė. Tarp akmenų rusėjo laužas, ant žarijų kepė žuvis. Žvejai sutrikę sustojo. Kas būtų galėjęs pamanyti, kad šie įdegę pusnuogiai žmonės pavergs pašaulį, o jų tinklai taps dvasinės žūklės simboliu?

"Atneškite ir ką tik pagautų žuvų", - pasakė Nepažistamasis. Jie nuėjo prie tinklo, ir netrukus pusryčiai buvo paruošti. Valgė tylėdamai. Virš ezero kilo saulė. Tyloje skardeno paukščių balsai, buvo girdēti bangų mūša. Kvepėjo laužu, vandeniu, žuvimis ir žolėmis. Nė vienas nedrįso klausti: "Kas tu?", tačiau sielas užliejo nežemiško džiaugsmo bangą. Kiekvienas buvo visiškai tikras, kad tai Jėzus laužia su jais duonos, nors Jo išvaizda ir buvo pasikeitusi.

Pavalgę visi atsistojo. Viešpats pasikvietė Simoną Petrą ir paveidėjo jį į šalį.

- Simonai, Jono sūnau, ar myli Mane labiau negu šitie? - paklau-

* Iš Lk 24,33-53 galima padaryti išvadą, kad kitą dieną po to kai pasirodė Prisikėlysis, įvyko Dangun žengimas. Tačiau vėliau pats evangelistas padarė pataisą paminėdamas "keturiąsdešimt dienų" (Apd 1,3). Apie pasiromybus Galilejoje pasakoja Mt ir Jn. Kaip jau sakyta, sunku nustatyti tikslią įvykių eigą. Č. Dudas rašo: "Susidaro ispūdis, kad aprašyti įvykiai buvo ne tokie, kuriuos būtu galima nuosekliai papasakoti. Jie buvo sporiški, sunkiai apibūdinami, tėsdavosi neilgai; vis dėlto jie paliko liudytojų sąmonėje tokį pėdsaką, kad šie neabejojo trumpą valandėlę tikrai regeję gyvą Viešpatį (Ch. Dodd. The Founder of Christianity, p. 169).

sé Jis, kaip ir tuomet, Pilypo Cezarėjoje, iškilmingai kreipdamasis į jį visu vardu.

- Taip, Viešpatie, - atsaké šis. - Tu žinai, kad Tave myliu.

- Ganyk Mano avinėlius, - tarė Jėzus. Paskui, vėl bandydamas, paklausé: - Simonai, Jono sūnau, ar myli Mane?

- Taip, Viešpatie. Tu žinai, kad Tave myliu.

- Tu būsi vadinamas Mano avių ganytoju.

Bandymas tuo dar nesibaigė. Kristus trečią kartą paklausé:

- Simonai, Jono sūnau, ar myli Mane?

Apaštalas pajuto kartelį. Tris kartus pakartotas klausimas, matyt, priminė, kaip jis iš baimės tris kartus atsižadėjo Mokytojo.

- Viešpatie, - liūdnai pasakė Simonas. - Tu viską žinai. Tu žinai, kad Tave myliu.

- Ganyk Mano avis.

Norėdamas, kad Petras suprastų, jog tai ne privilegija, o kvietimas kryžiaus keliui, Kristus pridūrė:

- Iš tiesų, iš tiesų sakau tau: kai buvai jaunas, pats susijuosdavai ir vaikščiojai, kur norėjai. O pasenęs tu ištiesi rankas, - kitas tave perjuos ir ves, kur nenori.

Iš paskos priėjo Jonas.

- Viešpatie, o kas šitam bus? - paklausé Petras.

- Jei Aš noriu, kad jis pasiliktu, kolei ateisiu, kas gi tau? *Tu sek paskui Mane.**

Vėliau, mąstydamis apie šiuos žodžius, pirmieji krikšcionys nutarė, kad Jonas sulaooks antrojo Kristaus atėjimo. Tačiau iš Evangelijos aišku, kad Jėzus tik nurodė, kad abiejų apaštalų likimai skiriasi. Mylimajam mokinui lemta iki žilos senatvės skelbti Viešpaties žodį, o Petras turėjo būti nukryžiuotas už tikėjimo liudijimą. Šalia Žydu Karaliaus išganytojiško kryžiaus iškils kryžius žmogaus, kurį Kristus pavadino Uola ir Ganytoju ir kuriam buvo skirta "sugrižus stiprinti brolius" (Lk 22,32).

Virš Genezareto brėško Bažnyčios rytas. Kasdien čia rinkosi vis daugiau tikinčiųjų. Galilėjoje jiems niekas neklieudė. Kartais šimtai žmonių eidavo į dykynes melstis tikėdamiesi išvysti Viešpatį.

Šeimai iš Nazareto, ypač Išganytojo Motinai Marijai, visi reiškė

* Žiūr. Jn 21,1-22. Ši Evangelijos skyrių veikiausiai pridūrė vienas iš Jono mokinii jau jam mirus. Tačiau iš teksto justi autentiški liudytojo prisiminimai. Žodžiu "ar myli Mane" įvairavimo graikų kalba aiškinimai kažin ar turi pagrindo, nes aramėjų kalba nėra žodžio "mylēti" sinonimų, atitinkančių graikiškuosius.

gilią pagarbą. Netrukus prie bendruomenės prisidėjo net tie Jézaus giminės, kurie anksčiau Jo šalinosi... Atsivertė ir Jokūbas, vyriausias iš Kristaus pusbrolių (ar Juozapo sūnų iš pirmųjų vedybų). Jokūbas buvo tikintis žmogus. Pasak senovinio padavimo, jis davė įžadus nieko nevalgyti, kol pats nepamatys Prisikėlusiojo. Ir tašyk Jézus pasirodė Jokūbui, palaimino duonos kepalėlį ir ištisė jam tardamas: "Mano broli, valgyk šios duonos, nes Žmogaus Sūnus priskelė"**.

Šio pasakojimo detalių kažin ar tikroviškos. Tačiau visai tikėtina, kad būsimasis Jeruzalės Bažnyčios vadovas girdėjo apie Jézaus pasiromy whole, kaip ir Tomas, norėjo pats išitikinti, ar tai tiesa.

Kiek laiko pirmoji bendruomenė išbuvo Galilėjoje? Lukas mini keturiaskint dienų, per kurias rodydavosi Kristus. Po to apaštalai vėl susirinko Jeruzalėje derliaus nuėmimo šventei (Ševuot) ar Sekminėms. Kai kurie aiškintojai mano, kad praėjusios dienos - tai tik tam tikras pasirengimo simbolis (Izraelis keturiaskint metų išbuvo dykumoje, Mozė ant Sinajaus meldėsi keturiaskint dienų ir Kristus dykumoje pasninkavo keturiaskint dienų). Pasak šių aiškintojų, per mėnesį Bažnyčia negalėjo suburti kelių šimtų žmonių, vadinas, Lukas turėjo omenyje ne 30-ujų, o 31 metų Sekminės. Nors tai ir néra svarbu, vis dėlto labiau tikėtina pirmoji data, kuri tradiciškai ir minima. Iš aukščiau įkvepiami pamokslininkai galėjo būti tokie įtaigūs, kad jų veikla greit davė gausų derlių. Be to, abejotina, ar apaštalai būtų delsę vykdyti Jézaus nurodymą skelbti Gerają Naujieną.

Regėjimas prie Damasko pavertė Saulių ne paprastu Jézaus mokiniu, o naujojo Apreiškimo misionieriumi. Tas pats atsitiko ir Vienuo likai.

Tikriausiai buvo gegužės vidurys, kai tikintieji užlipo ant vieno iš Galilėjos kalnų, kur jiems liepė ateiti Jézus. Ten Jis išvydo stovintį ant viršūnės. Susirinko maždaug penki šimtai žmonių. Visi atsklaupe, nors kai kurie vis dar negalėjo patikėti, kad Jis iš tikrujų gyvas**. Ir tuomet virš minios nuskambėjo žodžiai, kurie tebeaidi šimt-

* Šis padavimas išliko senovinėje "Evangelijoje pagal žydus", kurią cituoja Jeronimas (O znamenitych mužach, 2). Ten, matyt, pasakojama, kad Jézus pasirodė Jokūbui Šventykloje. (Pasak Egezipo, Jokūbas nuolat ten būdavo, žiūr. Evsevij. Cerk. istorija, II, 23). Eidamas pas Jokūbą Kristus "atiduoda viršutinius drabužius kunigo tarnui". Tačiau iš 1 Kor 15, 7 galima manyti, kad Jokūbas išvydo Jézų Galilėjoje. Jokūbas i pirmą vietą tarp Jeruzalės krikščionių iškyla tik po Sekminiu..

** Ziūr. Mt 28, 16-20, kur sakoma, kad "kai kurie dar abejojo". Tai leidžia manyti, kad ant kalno, be Dvylikos, buvo ir daugiau žmonių ir kai kurie Prisikėlusij regėjo pirmą sykį. Dauguma egzegetų ši pasiromy tapatina su aprašytu 1 Kor 15, 6.

metis po šimtmečio, ir jų išėmiae klausomasi: "Man duota visa valdžia danguje ir žemeje. Tad eikite ir padarykite Mano mokiniais visų tautų žmones, krikštydami juos vardin Tėvo ir Sūnaus, ir Šventosios Dvasios, mokydami laikytis visko, ką tik esu jums įsakęs. Ir štai Aš esu su jumis per visas dienas iki pasaulio pabaigos".

Žmogaus Sūnus baigė Mesijo kelią, o Jo pasekėjų laukė ilgas žygis, jie buvo siunčiami skelbtį Evangelijos "visoms tautomis".

Prieš aštuonis amžius iki šių didžių dienų Izraelis, iš visų pusiu spaudžiamas galingu priešu, išgirdo pranašystę, kuria tuo metu buvo sunku patikėti:

Paskutinėmis dienomis Viešpaties namų kalnas
bus patalpintas kalnų viršūnėje
ir bus iškilęs viršum kauburių.

I ji plauks visos tautos...

Nes iš Siono išeis įstatymas

Ir Viešpaties žodis - iš Jerusalės (Iz 2,2; Mch 4,2).

Dabar pranašystė išsipildė. Bažnyčios pamatus reikėjo dėti pranašų mieste, ten, kur Mesijas paaukojo Save.

I Jeruzalę susiruošta įpusėjus gegužei. Be vienuolikos, buvo dar Septyniasdešimt apaštalų, o iš viso - drauge su moterimis ir kitais mokiniais - susidarė maždaug šimtas dvidešimt žmonių (Apd 1,15). Iš šalies žiūrint, ši pirmoji Kristaus kareivija atrodė kaip paprastas piligrimų būrys, vykstas į Šeuot šventę.

I miestą jie éjo nejausdamai baimës, žinodami, kad Prisikélusysis neapleis jų. Kai susirinko namuose, kur dar neseniai šventė Naujojo Testamento Velykas, kur išgyveno žlugimo siaubą ir atgimimo džiaugsmą, Išganytojas vėl pasirodė pašventinti brolių vakarienës. Jis dar sykį paaiškino jiems pranašystės prasmę: "Yra parašyta, kad Mesijas kentës ir trečią dieną prisikels iš numirusių ir, pradedant prie Jeruzalės, Jo vardu visoms tautomis bus skelbiama, kad atsi verstų ir gautų nuodėmių atleidimą. Jūs esate šių dalykų liudytojai. Ir štai Aš atsiusių jums, ką yra pažadėjęs Mano Tėvas. Jūs pasilikite mieste, kol būsite apgaubti jéga iš aukštybių" (Lk 24,46-49).

Paskui, rašo Lukas, Jézus "nusivedé juos palei Betanią". Mes nežinome, ar Jis éjo su mokiniais kitiems nematomas, ar tik liepë jiems eiti į kaimą, kurį buvo pamégęs. Užkopus į Alyvų kalną, daugeliui reginčių Jį valandėlę atgijo ankstesnés iliuzijos: jie pamané, kad štai ir atéjo šlovingasis Mesijo apsireiškimas pasaullui.

- Viešpatie, gal Tu šiuo metu atkursi Izraelio karalystę?
- Ne jūsų reikalas žinoti laiką ir metą, kuriuos Tėvas nustatė Savo galia. Kai ant jūsų nužengs Šventoji Dvasia, jūs gausite Jos galybës ir tapsite Mano liudytojais Jeruzalėje ir visoje Judėjoje bei Samarijoje ir lig pat žemës pakraščių (Apd 1,6-9).

Prisikėlusysis iškėlęs rankas palaimino Savo pasiuntinius ir išleto "atsiskyrė nuo jų" (Lk 24,51).

Tačiau apaštalai nejautė liūdesio. Jau ne tris išrinktuosius, kaip ant Atsimainymo kalno, o visus susirinkusiuosius nušvietė dangiška švesa, Dievo Šlovės debesis. Nugalėtojas įžengia į Dangu.

Nuo tol Jis tampa visur esantis: ir sielos gelmėse, ir žemės bei dangaus platybėse, ir Visatos begalybėje. Jis lieka Bažnyčioje ir Savo apaštaluose, kuriems yra pasakės: "Aš siunčiu jus..."

Žmogus žengia žeme. Jis įveikia dykumas, upes, jūras, kalnų viršunes. Alkis ir valdžios troškimas, gobšumas ir smalsumas gena ji vis tolyn. Jis gabena brangias prekes ir knygų ritinius, jis atima laisvę ir skleidžia išmintį, neša atradimus ir pražūtį. Bet štai prie šių nesi-baigiančių vilkstinių prisijungia nauji keleiviai. Juos veda meilė ir tikėjimas, Kristaus valia ir Dievo Dvasia; jie neša žmonėms džiugią žinią apie Žmogaus Sūnų.

Kol gyvuoja pasaulis, tol tēsis ir apaštališka kelionė.

Šv.Jurgis. Medžio raižinys (XVIII a.).

EPILOGAS

Prabėgo šimtmečiai... Kilo ir žlugo imperijos, žuvo civilizacijos, politiniai, kariniai ir socialiniai perversmai pakeitė net žemės išvaizdą, tačiau virš šios audringos gyvenimo jūros tarsi uola tvirtai stovi Jėzaus Nazariečio įkurtoji Bažnyčia.

Tikėjimas, kurį iš pradžių išpažino vos kelios dešimtys žmonių, šiandien tapo kelrodžiu milijardams žemės gyventojų, kalbančiu skirtingomis kalbomis ir išugdžiusių įvairiausias kultūros formas.

Evangelijos pamokslas, tarsi gaivus véjas, išiveržęs į karšų antikos pasaulį, įkvėpė vilties nualintiems ir nusivylusiems žmonėms, suteiké jiems energijos ir gyvasties. Krikščionybė suvienijo Atėnų išmintį ir Rytų viltis su Romos svajone apie visuotinę "santarvę"; ji pasmerkė engėjus, iškélė moterį ir padėjo panaikinti vergovę.

Vėliau jaunose Vakarų barbarų šalyse ji tapo humanizmo ir švietimo atrama, privertusi šiurkštią jégą paklusti dvasiniam ir doroviniam autoritetui. Ilgainiui krikščionybės "raugas" Europoje ir Naujajame Pasaulyje davė postūmį dinamiškai raidai, kokios nebūta per visus ankstesnius penkiasdešimt tūkstančių žmogaus gyvavimo metų.

Krikščionybė tapo patraukli, regis, visiškai skirtingiemis žmonėms: Romos vergams ir Dantei, Dostoevskiui ir Afrikos piemėnims. Ji stiprino Koliziejaus kankinius ir teiké jégą XX amžiaus tikintiesiems.

Kiekviena epocha atskleisdavo Naujajame Testamente slypinčius neišsenkiančius įkvėpimo šaltinius. Pirmieji Jėzaus mokiniai buvo paprasti galilėjiečiai, bet vėliau Jo kryžiui lenkési didžiausi visų tautų protai. Jo Apreiškimas praskaidrino Augustino ir Paskalio mintį, iš meilės Jam buvo statomos didingos šventovės. Jis įkvėpė poetus ir skulptorius, Jo poveikio dėka liejosi galingos simfonijų bei choralu melodijos... Dievažmogi vaizdavo Andrejus Rubliovas, Mikelandželas, Rembrantas; baigiantis antrajam tūkstantmečiui Evangelijos, skelbiančios Kristų, išverstos į pusantro tūkstantčio kalbų ir paplito po pasaulį taip plačiai, kaip ir garsiausi žmogaus genijaus kūriniai.

Net kai daugelis krikščionių pamiršdavo, kokios jie dvasios, ir išduodavo Išganytojo Testamentą tuo apginkluodami daugybę Bažnyčios priešų, Evangelijos ir toliau "nepastebimai" (Lk 17,20) veik-

davo žmones. Teisingumo, brolybės, laisvės, pasiaukojamo tar-
navimo artimui idealai, tikėjimas galutine gėrio pergale ir žmo-
gaus asmenybės verte - žodžiu, visa, kas priešinosi tironijai, me-
liui ir prievarstai, gaivinama to paties Evangelijos gyvybės šalti-
nio, net jei tai ir lieka nejisisamoninta.

V.Svirskis Šv.Ambraziejus (Maždaug 1900 m.).

Viršum Bažnyčios siautėjo audros, ūžė viesulai, jos tykojo išorės ir vidaus pavojai. Garbėtroškos vadovai, neįveikta minios pagonybė, pasaulio ir asketizmo pagundos, atvirų priešų išpuoliai ir krikščionių nuodėmės, kivirčai ir susiskaldymas - visa tai kartais, regėjos, keldavo pavoju pačiam Bažnyčios egzistavimui. Tačiau ji atlaikė visas istorijos krizes ir negandas.

Jos atsparumo paslaptis - tai *Žmogaus Sūnus*, kuris, apaštalo žodžiais tariant, "yra tas pats vakar ir šiandien, tas pats ir per amžius", tai Dvasios dovanos, kurių gauna Jo ištikimieji (Žyd 13,8).

Nepraskaidrinta žmogaus sąmonė trokšta išorinės didybės, lenkiši regimai jégai, tačiau Evangelija jam siūlo ką kita. "Mes skelbiame Jėzų nukryžiuotaji, Kuris žydamas yra papiktinimas, pagonims - kvailystė" (1 Kor 1,23). Pasauliui atsiskleidžia ir jি išgano pažemintas Dievas, sumažintas, žvelgiant "šio pasaulio" akimis.

Kiekviena siela, sutikusi Jėzų Kristų, patiria, kad žmogus - ne vienišas klajūnas juodoje kosmoso dykynėje, kurio niekas nepašauksvardu; jis - Dievo vaikas, vykdąs Jo sumanymus. Įsikūnijusysis parodė žmonėms, koks jü aukščiausias dangiškas pašaukimas: Jis pašventino ir sudvasino žmogaus prigimti sėdamas į šią dirvą nemirtingumo sėklą. Jo asmenyje slépiningas ir nesuvokiamas Kūrėjas tapo mums artimas, ir tai suteikia gyvenimui džiaugsmo, grožio, prasmės. Gąsdinantį nebyli praraja išnyksta, viską nušviečia Kris-taus šviesa ir Dangiškojo Tėvo meilė.

Štai kodėl visuomet, kai norėta palaidoti krikščionybę, ji, kaip ir Nukryžiuotasis bei Prisikėlusysis, kildavo iš kapo patvirtindama nemarumą šių pranašiškų žodžių: "Tu esi Petras - Uola; ant tos uolos Aš pastatysi Savo Bažnyčią, ir pragaro vartai jos nenugalės" (Mt 16,18).

Ne doktrinos ar teorijos, o Pats Kristus nuolat atnaujina krikščionybę ir veda ją į amžinybę.

Šimtmečiai, praėję nuo to Velykų ryto Judėjoje, téra dievažmogiškosios Bažnyčios pilnatvės prologas, téra *pradžia* to, ką jai žadėjo Jėzus. Naujasis gyvenimas kol kas téra nelyginant liauni, ką tik prasikalę silpni daigeliai. Gerosios Naujienos religija yra ateities religija. Tačiau Dievo Karalystė jau gyvuoją: pasaulio grožyje ir žmonių gyvenime, kai géris paima viršų; tikrų Viešpaties mokinių, šventųjų ir teisuolių asmenyse, tuose, kurie nori sekti Kristumi, kurie neapleido Jézaus sunkių Jo Bažnyčiai išbandymų metu...

Tad duok mums, dieviškasai Mokytojau, jü tikėjimo galią, jü neblėstančią viltį, jü meilęs Tau ugnį. Kai, paklydę gyvenimo kelyje, mes sustosime nežinodami, kur eiti, leisk ir mums tamsoje išvysti Tavo veidą. Gaudžiant, dundant technikos erai, tokiai triukšmingai, galin-gai ir sykiu tokiai elgetiškai ir bejēgei, išmokyk mus klausytis amžinybės tylos ir leisk išgirsti joje Tavo balsą, Tavo teikiančius stiprybės žodžius: "Aš Esu su jumis per visas dienas iki pasaulio pabaigos".

TURINYS

PROLOGAS	8
I DALIS. NUO BETLIEJAUS IKI KAFARNAUMO	25
1. "... Karaliaus Erodo dienomis"	27
2. Nazaretas	32
3. Taisantysis kelią. Jėzus dykumoje	39
4. Galiléja. Pirmieji mokiniai	47
5. Geroji Naujiena	55
Dangiškasis Tėvas ir Dievo sūnūs	55
Meilės priesakas	60
Sena ir nauja	64
Žemiškasis gyvenimas ir Amžinasis gyvenimas	73
Dievo Karalystė	77
"O Aš sakau jums..."	84
II DALIS. MESIJAS	87
6. "Ne ramybės, o kalavijo..."	89
7. Karalystės ženklai	96
8. Dvylika apaštalų. Pranašo mirtis	104
9. "Gyvybės duona"	108
10. Žmogaus Sūnaus paslaptis	114
Mesijas: Karačius ir Išganytojas	117
Dievo Sūnus	120
Išganytojas	122
Mokiniam iškilusi paslaptis	126
III DALIS. GOLGOTĄ PASITINKANT	129
11. Daug kviestų - maža išrinktų	131
12. Valanda arteja	142
13. Tėvo vynuogynas	149
14. Mesijo teismas	155
15. Naujojo Testamento Velykos	166
16. Getsemanės sode	174
IV DALIS. PER KANČIAS IR MIRTĮ - Į AMŽINĄJĄ ŠLOVĘ	179
17. Sadukėjų tribunolas	181
18. Prokuratoriaus teismas	185
19. Golgota	190
20. Po nukryžiavimo	196
21. Pergalė prieš mirtį	199
22. "Aš siunčiu jus..."	208
EPILOGAS	214

Vertėjos ir leidėjos pastabos

A.Menio fondui leidus, atsisakyta knygos priedų. Dalį juose pateikiamos informacijos Lietuvos skaitytojai gali rasti "Naujojo Testamento" komentaruose bei prieduose. Ten esama ir sąvokų žodynėlio bei bibliografijos duomenų.

Pastabos, paaiškinimai skaitytojų patogumui iš knygos pabaigos atkelti į tekstą. Ilgesnės, labiau pagal prasmę nutolusios nuo dėstymo eigos pastabos nukeltas į puslapio apačią.

Šventasis Raštas cituojamas iš Pasaulinėje literatūros bibliotekoje išleistų Senojo Testamento tomų (vertė arkivyskupas J.Skvireckas) bei Lietuvos vyskupų konferencijos Naujojo Testamento leidimo, spausdinto 1989 m. Zalcburge.

Daugelyje vietų autorius savais žodžiais atpasakoja Biblijos fragmentus, todėl verčiant taip pat nukrypstama nuo pažodinio Šventojo Rašto citavimo. Autorius viename epizode dažnai pateikia fragmentų išsyk iš kelių Evangelijų, todėl nurodomi paraleliniai šaltiniai tikintis, kad skaitytojas norės savarankiškai palyginti Biblijos tekstą su knygoje pateikiamu tekstu. A.Menis rašė: "Jeigu ši apybraiža padės skaitytojui geriau suprasti Evangeliją, paskatins ja domėtis ar bent privers susimąstyti, autoriaus tikslas bus pasiektas..."

Šiuo metu spaudai rengiame dar vieną, jau ketvirtąjį Aleksandro Menio knygą. Be to, A.Menio darbų ištraukų vėl numatome skelbtį periodiniame leidinyje "AŠ".

A.Menio knygos negalėtų pasiekti skaitytojų be rėmėjų. Nuoširdžiai dėkojame Linui Rekliui, Egidijui Motiekai ir visiems kitiems, prisidėjusiems prie "Žmogaus Sūnaus" leidimo. Dėkojame Stefanijai Purlienei už paramą platinant redakcijos leidinius.

Už nuolatinę globą dėkojame Vytautui Kapačauskui.

Tiem, kurie nutars paremti leidyklą; kad ir kuklia suma, iš anksto dėkojame ir pranešame, jog S.Rudalevičiūtės individualios leidybinės įmonės a/s Nr. 202468281 yra "Vilniaus banko" Vilniaus filiale, kodas 260101777. Valiutinė sąskaita Nr. 0700608 yra tame pačiame banke.

Redakcijos adresas - A/D 2180, 2049 Vilnius.

Autorius Aleksandras Menis (Aleksandr Men)

© Vertėja Stasė Rudalevičiūtė

Stilistė Vida Tunaitė

Maketuotojas Jonas Matulevičius

Atsakingoji sekretorė Liudmila Belajeva

Mokslinė-mokomoji literatūra

Pasirašyta spaudai 1997.08 SL 1444. Formatas 84x108/32

Popierius ofsetinis, 7 sp. l. Tiražas 5000. Užs. Nr.

Kaina sutartinė

8,-Lt

Stasės Rudalevičiūtės individuali leidybos įmonė

Periodinio leidinio "Aš" priedas

Spausdino AB "Spauda"

Laisvės pr. 60, Vilnius

Vilnius, 1997